DAVIDIS LINDANI
GANDAVENSIS
DE
TENERAEMONDA
LIBRI TRES:
AD
SERENISSIMVM PRINCIPEM
ALBERTVM
ARCHIDVCEM AVSTRIÆ
DVCEM BVRGVNDIÆ
PRINCIPEM BELGARVM.

ANTVERPIÆ,
Ex Typographeio HIERONYMI VERDVSSI.
cIↄ. Iↄc. xii.

SERENISS. PRINCIPI

ALBERTO

ARCHIDVCI AVSTRIÆ

DVCI BVRGVNDIÆ

PRINCIPI BELGARVM

PIO PACIFICO

PATRIÆ PATRI.

ILle ego, SERENISSIME PRINCEPS, qui puer pro REGE CATHOLICO exſulavi, jam adultus fidi in PRINCIPEM obſequii pignus hunc librum defero. Primùm ut quam tum obſervantiam Parentum ſecutus fata ignarus præſtiti, eam adultâ ætate, deſtinato judicio, volens nuncupem: Dein quia palàm eſt inter melioris eruditionis myſtas, non mediocriter ingeniorum monimentis TVAM CELSITVDINEM delectari; iis præſertim, quæ BELGICARVM urbium origines, progreſſus, ornamenta complectuntur. Laudandum hercule in PRINCIPE ſtudium: unâ enim hâc viâ & ingenia excitantur, quę ad invidiam totius Europæ tua BELGICA produxit, & producit; & ſimul præſtantiſſimarum urbium, regionumque Nobilitas diffunditur. Hoc in genere ſtilus noſter verſatus, primigenium hunc

laborem CELSITVDINI TVÆ dicat, ut olim meſſor primas ſegetes Cereri, Baccho uvas. Argumentum eſt TENERÆMONDA: haut maxima fateor urbium; ſed tamen PROPRIVM SERENISSIMÆ TVÆ CELSITVDINIS DOMINIVM, quod à multis retro ſæculis, nec Imperialis, nec Gallicæ Clientelæ, ſolis Dynaſtis paruit: qui ſuì juris, limitaneam hanc Brabantiæ Flandriæque ditionem, ſummo Imperio gubernarunt. Quâ conditione manſit, donec primùm conjugio, dein aut munificentiâ Galli, aut tranſactione, tribus circiter abhinc ſæculis, ad Flandriæ Comites migravit: qui ipſi interdum non dedignati ſunt TENERÆMONDÆ titulum inter ceteros adſcribere. Exinde paullatim illi provinciæ accenſeri cœpit & dici FLANDRIA PROPRIETARIA: Imò exiſtimari etiam corporis Flandrici. Quam Popularium externorumque opinionem, cùm in opidi ditionisq; damnum emergere videret immortalis Princeps PHILIPPVS BVRGVNDVS (ille cui morum integritas BONI nomen comparavit) ſacro diplomate quantum potuit occurrit edixitque conceptis verbis: *Hoc opidum & Dominium de* TENREMONDE, *non eſſe, nec umquam fuiſſe de Comitatu Flandriæ, neque de tenemẽto illius Comitatus; nec etiam de Caſtellania Gandenſi, ſed ſemper fuiſſe, & adhuc eſſe prædictum opidum & Dominium de* TENREMONDE *purè vicinum noſtro dicto opido & Caſtellaniæ Gandenſi.* Idque fecit, nè hujus Dominii incolæ obſequii ſui mercedem, damnum pro hoſtimento ferrent. Etenim propria huic urbi laus eſt, ſtuduiſſe Principibus, & quieti, quantumcumque adverſi Boreæ turbarent: quod abundè teſtantur civilia bella ſub LVDOVICO CRESSIACO, LVDOVICO MALEANO, PHILIPPO

LIPPO AVDACE, PHILIPPO BONO, ut alia taceam; quibus toties ſummis viribus petita, toties ſummâ pro Principe conſtantiâ defenſa eſt: ut non immeritò CAROLI V. CÆSARIS. MAXIMI ET FORTISSIMI hoc exſtet elogium: *Hanc urbem ſemper bonam fidamq; fuiſſe, erga ſe & ſuos Majores Flandriæ Comites, neque ullum exſtare contrarium exemplum.* Verum eſt illud Xenophōtis: *Quales Principes tales Cives:* ut enim in magnâ hac mundi republicâ, nemo eſt quantumvis animi dejecti, qui non interdum oculos attollat in cœlum, ac ſolem, hujuſque lumen in ipſo uſurpet; ita nemo ferè tam ultimæ vilitatis, qui non de PRINCIPVM moribus libenter inquirat, iiſque ſeſe quantum natura fert accommodet: Itaque nihil mirum, ſi quos commendo Cives, ſemper eâ fuerunt fide, quum priſci hujus urbis DYNASTÆ, ejuſque ſtirpis heroës, tantâ fuerint animi moderatione, ut nulla iis umquam cum vicinis controverſia interceſſerit. Fuêre inter illos magni conſilio, qualis ille DANIEL cui Flandria excuſſum *Normanni* jugum, & legitimum Comitem *Alſatium* debet: Fuêre templorum conditores, quales RINGOTVS & ADELWIDIS, à quibus ſua primordia Canonici hujus urbis habent: Abbatiarū fundatores, qualis MACHTILDIS quam ſui Cœnobii fundatricē Svvivecanæ agnoſcunt: Legum latores qualis ROBERTVS, cui ſuas leges in omne ævum hæc Civitas acceptas feret: Bellatores, qualis PHILIPPVS *Roberti* ex filia nepos, qui acie fuſis, fugatiſque Gallis, Rege vulnerato, Flamulâ convulſâ, Flandriam è ſervitute eripuit, in libertatem aſſeruit: Fuêre alii, quos itidem aliarum virtutum ornamenta commendarunt. turbulentum verò ingenium nulla

Hiſtoriarum monimenta in eâ ſtirpe commemorant. Genius AVSTRIACÆ genti gemellus.

—— *Si fas eſt magnis componere parva.*

Verùm

SERENISSIME PRINCEPS,

——— *in publica commoda peccem,*
Si longo ſermone morer tua tempora. ——

unum modò liceat rogare, utinam & impetrare: ut ſtudium hoc meum, argumento exiguum, affectu ſummum, SERENISSIMA TVA CELSITVDO æqui & boni conſulat. Ita magnus ille mundi Princeps DEVS CELSITVDINEM TVAM reſpiciat, conſilia ſecundet, Imperium ac gloriam augeat: quod cum universâ Belgicâ voveo

SERENISSIMÆ TVÆ CELSITVDINI

Devotus

David Lindanus.

N O-

NOBILISS. ET AMPLISS. V.V.

D. CAROLO D'AVBERMONT,

Equiti auratò Raimbaucourtii Domino

PRÆTORI:

D. ADOLPHO VERANNEMAN

Bouchautii Toparchæ

CONSVLI:

CETEROQVE SENATVI, ET POPVLO

TENERÆMONDANO

S.

VIri nobiles, Viri prudentes, *Quod hactenus numquam Patriæ, id urbi veſtræ dedi, quæ mihi altera patriæ: in quâ confirmatâ ætate, non plurimùm modò vixi, ſed etjam ſuaviſſimè: quia tanto omnium favore, ut ſi Civitatem hîc natalibus adeptus eſſem, neque deberetur major, neque præſtaretur. Itaque quod Cunabulis non potui, profeſſione factus ſum veſter Civis: Non primus credo meæ familiæ; ſaltem non nominis. Nam etſi Gandavo natales debeam, originem Lovanio; fortè tamen inter Majores meos hîc vi-*

xère,

xêre, qui plurimi dum Antiquitates veſtras eruo, Lindani *nominis occurrerunt. quocirca fieri queat, ut non externâ ſolùm ratione; ſed inſtinctu inſuper naturali, & occulto volens huc diverterim, & ubi primùm per ætatem ſapere licuit, lubens meritò me, atque omne meum ſtudium huic Reipublicæ nuncupârim: pro quâ quidquid oneris ſubivi, eo levius mihi fuit, quo plures ad id cauſſæ. Quod ſi umquam aliàs, nuper certè ſenſi, cùm ad mea ſtudia veſtrum inſuper imperium acceßit: quod eâ animi alacritate ſubivi, ut quæ difficillima videbantur, & niſi per abrupta quædam adeunda, planâ viâ confecerim, etſi non ſine pulvere. Ita audentes Fors juvat, & inprobus labor nihil infectum relinquit, aut intentatum. Accipite ergo ſereno vultu: & quanto ſtudio hæc Reipub. veſtræ ornamenta congeßi: tantâ benignitate in undoſum famæ pelagus tendenti cymbæ, lenis auræ favonio adſpirate.*

uſu & fructu veſter

David Lindanus.

APPRO-

APPROBATIO.

HÆ *Davidis Lindani* de Teneræmondæ urbis antiquitate, ſitu, nobilitate, aliiſque cùm domi, tum foris, fortiter feliciterque geſtis, enarrationes, quòd per eas, velut per ſublatas in portu faces navibus in alto errabundis, multum ſplendoris urbi, populoquè accedat, & apud exteros quoque poſteroſque, tam hic, quàm illa numquam intermorituris elogiis celebrentur, dignæ ſunt quæ luce donentur, & evulgentur. Actum Antverpiæ xx. Kal. Novemb. cIↄ. Iↄc. xi.

LAVRENTIVS BEYERLINCK *S. Theol. Licent. Canonicus, & Cenſor Antverpienſis.*

PRIVILEGIVM.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, *&c.* Sereniſſimorum Belgicæ Principum Privilegio cautum eſt, ne quis *Teneræmondam Davidis Lindani*, præter voluntatem Hieronymi Verduſſen Typographi Antverpienſis intra ſexennium excudat, aut alibi excuſam, in inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui ſecus faxit, confiſcatione librorum, & aliâ gravi pœnâ multabitur, uti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, in Conſilio privato XVII. Novemb. Anno cIↄ. Iↄc. xi.

Subſignat

Dellafaille.

In Conſilio verò Brabantiæ ad totidem annos XXII. Novemb. anno cIↄ. Iↄc XI.

Subſignat

Buſchere.

** IN

IN

DAVIDIS LINDANI GANDAVENSIS

TENERÆMONDAM

ELOGIVM.

QVisnam Hominis *genius nuper*, Lindane *diſerto*
Pectore dixiſti; quod modò vivit opus:
Nunc tua, de tenebris, quæ ſit ſollertia, claram
Ducendi in lucem Sæcula priſca, doces.
Noſtræ præſertim recitas dum ſedulus urbis
Hiſtorias veteres, fortia facta, fidem;
Ortum, progreſſum, Dominos, indultáque fido
A Dominis Populo, flumina, Ruris opes:
Ordine concinno, firmis rationibus, ipſis
Ex archivorum teſtibus, & tabulis.
Quid tibi pro tantis meritis, vir docte, precemur?
Cognita quàm virtus poſsit ut eſſe magis.
Lecturi videant, norintq́ ex ungue leonem:
In re qui modicâ, tam grave pondus habes.
Tempus erit, cùm te majoribus ire per altum
Auſpiciis, Procerum cura benigna volet.
Sic te Muſa beet: dignis & honoribus auctum,
Cultorem foveat turba Novena ſuum.
Debita pro ſtudiis, exantlatoq́ labore,
Tranquillâ ut referas præmia mente ſenex.

O. N. T.

FRAN-

FRANCISCVS VANDEN ZYPE IVRISCONSVLTVS
Canonicus Antverpienſis,

I N

DAVIDIS LINDANI

SORORTI SVI

TENERÆMONDAM.

I*Gnotus* Troiæ *ſitus*, *excidiumq́; fuiſſet*;
Si non Pelaſgis *verſibus clareſceret*:
Occiderat rerum domina urbs, & conditor Albæ;
Niſi ſi diſerti Muſa *ſtaret* Virgilì:
Iure igitur fortunatum dictavit Achillem,
Præcone Homero, Magnus, *heres ſanguinis.*
Te quoque Lindano *nomenclatore beatam*
Ocelle Teneræ Teneræmonda *cenſeo.*
Ille ſitum, nomenq́; tuum, laudéſque reponet,
Facta Incolarum dicet ille fortia:
Quænam olim fueris, tum quod jus urbis, & agri:
Quæ nunc ſit urbis dignitas, quæ Civium.
Quidquid eris quondam, vate hoc præëunte fereris,
Rara inter urbes æviternum princeps.

TER EEREN

Van de gheleerde, ſeld-ſaeme ende vvaerachtighe Beſchrijvinghe des Heerlickheyts

VAN

DENDERMONDE:

door den hoogh-gheleerden

DAVID VANDER LINDEN.

I.

WAT ſoud' hebben ghedaen *Dendermonde* ſchoon Stede?
Dijn mueren hoogh-bewalt, met den *Dender* viſch-rijck,
Die ſchipvoerende *Scheld* daer by, die over dijck
Met haer vruchtbaerigh nat ſproeyt land, en meerſchen mede;
En waeren niet beveſt met onſtervelickhede.
Gh'en waert niet wyt berucht: dat water-roerich ſlijck
Van den doodlicken poel, hadd' u (ten onghelijck)
Overmoſt, en vervuylt, alſoo't meer ander dede.
Sprackmen of ſchreefmen yet van u; 'tvvas half verſiert:
'Tvvas ydelick ghesocht: 'tvverck en vvas niet gheciert
Met der *Waerheden* licht, noch niet konſtich doordreven.
Maer door dit *Schrift* aleen, vvordt over al vermaert
Dijn vveſen, dijnen ſtaet, dijns *Volcks ghetrouwen aert:*
'Tvvelck heeft tot u groot eer *vander Linden* gheſchreven.

II.

Recht dan u hooft om hoogh: ontpluyckt u vvijde vlercken.
Al zijn de veders nat, en 'tvlieghen onghevvoon;
Iupiters Voghel cloeck, die *Ganimedes* ſchoon
Ophief tot in 'tghebou der onſterflicker percken,
Sal u met kloecken moet, door de gheleerde vvercken
Van uvven *Appollon*, opvoeren tot den throon
Van den verguldeu Godt: die door 'tvlammich vertoon,
Dijn veders nat, en ſvvack, ſal drooghen, en verſtercken.
Soo dat door deſe vleugh', en 'topklemmen ter lucht,
Dijnen verſtorven naem ſal vveſen ſoo berucht,
Dat den Aerd-bodem rond uvven lof ſal beſeffen.
Maer zijt danckbaerigh oock aen deſen *Schryver* kloeck:
Pooght hem voor ſijne konſt, en moedigh onderſoeck,
Als *d'eere* van uvv' *Eer*, met u macht te verheffen.

Konſt verheught

G. Caudron.

INDEX

Librorum, quibus hac Deſcriptione uſi ſumus præter variarum familiarum archiva.

ADriani Barlandi *Chronicon Brabantiæ.*
Analecta Cornelii Gaillart *M. S.*
Analecta Dionyſii Harduin *M. S. apud* Iuſtum Harduinum, Franciſci *filium.* Dionyſii *ex fratre nepotem.*
Analecta Ioannis de Clerck *Actuarii hujus urbis M. S.*
Analecta Ioannis Ghevartii *Officialis Antverpienſis M. S.*
Annales Brabantiæ.
Annonii *geſta Francorum.*
Anonymus M. S. de Flandriâ apud Ioannem de Clerck *Actuarium hujus urbis.*
Anonymus M. S. de geſtis ducum Brabantiæ, apud Iuſtum Harduinum.
Anonymus de bello Grimbergenſi M. S. ibidem.
Anonymi Annales Flandriæ M. S. apud Joannem Bapt. Lauttens *Iuriſconſultum in hac urbe Iudicem cauſſarum Civilium, & Synditum Territorii.*
Anſonis *Abbatis vita D. Vrſmari.*
Archiva Abbatiæ Blandinienſis, Gandenſis, ſive D. Bavonis, Troncinienſis, equitum Melitenſium Gandavi, Abbatiæ D. Brigittæ Teneræmond. Swivecanæ, Waeſmonſterenſis, Præpoſituræ Tuſſchenbeke, Capituli, Curiæ Feudalis, hujus urbis, & variorum ſacellorum.
Auberti Miræi *Chronicon.*
Ejuſdem vitæ Illuſtrium Belgij Scriptorum.
Ejuſdem Origines Benedictinæ.
Auli Gellii *Noctes Atticæ.*
Beati Rhenani *Germania.*
Bartholomæi Platinæ *Vitæ Pontificum.*
Bernardi de Girard *Hiſtoria Gallica.*
C. Plinii *Hiſtoria Naturalis.*
Carolus Loyſeau *de Dominiis.*
Chriſtiani Maſſæi *Chronicon.*
Colenetii *Hiſtoria Neapolitana.*
Cornelii Kiliani, *Etymologicon.*
Diarium Gandenſe M. S. apud Simonem Kerckhovium *Eccleſiæ Cathedralis Gandavi Paſtorem.*
Franciſci Guicciardini *Comentarii.*

Franciſci Petrarchæ *Epiſtolæ.*
Flavii Vegetii *Lib. de Militia.*
Gulielmus Paradinus *de antiquo ſtatu Burgundiæ.*
Henrici Doultremanni *Triumphus Valencenenſis.*
Jacobi Meyeri *Annales Flandriæ.*
Ejuſdem Tomi de Flandria.
Jacobi Marchanti *Commentarii rerum Flandricarum.*
Joannis Bochii *Opus triumphale.*
Joannis Froiſſardi *Hiſtoria.*
Joannis Bapt de Gramaye *Antverpia.*
Ejuſdem Mechlinia.
Ejuſdem Campinia.
Joannis Goropii Becani *Origines.*
Joannis Molani *Natales Sanctorum Belgii.*
Julii Cæſaris *Commentarii.*
Ludovici Guicciardini *Belgicæ deſcriptio.*
Marci van Vaernevvijck *Antiquitates Belgicæ, & Chronicon.*
Matthæi Villanei *Annales.*
Nicolai Euerardi *Conſilia.*
Oliverii de la Marche *Introductio, & memoriæ cum notis I.L.D.G.*
Petri Divæi *Rerum Brabanticarum libri xix.*
Petri Oudegherſte *Annales Flandriæ.*
Paulli Æmylii *Chronicon.*
Phalaridis *Epiſtolæ.*
Ponti Heuteri *Rerum Belgicarum libri.*
Roberti Gaguini *geſta Francorum.*
Sigeberti Chronicon, *cum Auctariis, ex editione* Auberti Miræi.
Seneca *Philoſophus.*
Stephani Ydens *Vita D. Gudulæ.*
Witichindi *geſta Saxonica,*

LIBRO:

Librorum Argumenta.

Primus habet ea quæ ad urbem ſpectant.
Secundus loca ſacra.
Tertius Deſcriptionem Territorii.

Capita libri Primi.

I. Diviſio Flandriæ, nomen urbis, & Etymon.
II. Urbis origo unde, ubi de veteri Arce,& Curiâ Feudali quæ inibi.
III. Urbs quando cœperit, & ejus deſcriptio.
IV. Urbis ſitus, & qualitas.
V. An Teneræmonda fuerit juris Brabantici, ubi aliquid de Lotricio,& Brabantiæ nomen unde.
VI. Domini Teneræmondæ.
VII. Bella pro Dominis & obſidiones
VIII Privilegia.
IX. Politia.
X. Populus, ejúſque diviſio.

Capita libri Secundi.

I. Chriſtianam Religionem quis invexerit, tum cujus hæc ditio diœceſios.
II. De Eccleſiâ Collegiatâ,& quę inibi
III. De templo D. Ægidii, & ſacello Anachoretico.
IV. De Bogardis, Alexianis, & Cappucinis.
V. De Abbatia S. Brigittæ, & monaſteriis ejus Inſtituti.
VI. De Abbatiâ Swivecanâ.
VII. De Abbatiâ Waeſmonſteranâ.
VIII. De Beghinaſio.
IX. De Sororibus Auguſtinianis, ſive Nigris.
X. De Noſocomio D. Blaſii.
XI. De Xenodochiis.
XII. De domo S. Spiritus.
XIII. De variis ſparſim Sacellis.

Capita libri Tertii.

I. An ditio Teneræmondana Gallici, an Imperialis ſoli.
II. De iis pagis qui immediatè Teneræmondæ domino parent: & inſuper duobus Dominiis fiduciariis.
III. De iis pagis qui à domini ſubditis in Clientelâ, hereditario jure poſſidentur.
IV. De Scabinis Capitalibus ſive Majoribus.
V. Quantum ad Flandriæ expenſas hoc Dominium tribuat.
VI. De tribus aliis Dominiis quæ Teneræmondæ accenſentur.
VII. De tribus Alodiis Capituli Teneræmondenſis.
VIII. De ditione Bornchemiâ.

Coronis ubi viri illuſtres hîc nati.
Operis *Epilogus*.

PRÆ-

PRAEFATIO
AD
LECTOREM.

BOne Lector, unius urbis magnam hîc molem vides, quæ tamen in duplum poterat ſurgere, ſi minutias ſectari voluiſſem. Satis faſtidioſo hoc ſæculo potiſſima dare; quæ ut magis faventem te habeam, externis interdum ornamentis decoravi; ut alienis gemmis matronæ ſponſas ſolent. Itaq; non hîc ſolius Teneræmondæ *Antiquitates habes, ſed multa de ſuis Brabanti videbunt, plura Flandri, ex diplomatum ratâ fide, & hiſtoriarum monimentis: nova quædam, pleraque aliter atque alibi. Neque tamen addicam, ex formulâ, omnia comperta dare; ſed quod in hoc ſcripti genere fieri amat, quædam ſolida ſunt, quædam conjecturis conſtant: quas tamen ratio adſtruit. ubique verum ſecutus ſum: ſi non ſemper aſſecutus, condona; ut alius tibi.*

DAVIDIS LINDANI GANDAVENSIS DE TENERAEMONDA

LIBER I.

CAPVT PRIMVM.

Diviſio Flandriæ, Nomen urbis, & etymon.

DE hâc urbe narrationem orſurus, nihil opus eſt ut multa de Flandriæ Comitatu prætexam, ne toties eam cramben recoquendo, lectori pariam faſtidium. Scripſere enim de Flandriâ complures & judicio, & ſtilo præſtantes viri: inter quos meo quidem ſuffragio, ſummum tulit punctum, clariſſimus *Iacobus Marchantius*: & ea eſt inſuper ejus regionis nobilitas, ut nulli 1 *Flandriæ diviſio.* paullo humanori ſit ignota. Quare hoc unum ſatis erit dixiſſe quum *Flandria* dividatur in *Comitatum, Imperialem, & Proprietariam*, inter ea quæ *Proprietariæ* nomine deſignantur, 2 *Teneræmonda Flandriæ proprietaria.* potiſſimam eſſe *Teneræmondam:* ſive loci antiquitatem ſpectes, ſive ſitus opportunitatem, ſive opidi ornatum, ſive eos, qui hîc olim imperio potiti, ſive gentis erga Dominos fidem, ſive Privilegia, ſive Politiam, ſive Sacra, ſive denique amplitudinem Dominij, & fines: quæ omnia ſuo quæque loco optimâ fide, & quantâ accuratione poteſt, perſtringemus. Orationem enim diffundere neque res poſtulat, neque ſcripti genus admodum requirit. Enimvero urbem hanc antiquitus *Dordanam* appellatam Tungrorum Annales ferunt, ut nobis clariſſimus vir Ioannes Baptiſta Gramaye ſuggeſſit; 3 *Eius priſcum nomen.* ſed ejus rei nullum alibi exemplum, aut veſtigium. Itaque non auſim aſſerere, in tantâ præſertim ſuperiorum temporum caligine: de quibus quod omnes ſciunt, plures fabulæ exſtant, quàm Hiſtoriæ. Quæ

Iac. Marchantius Cõmentar de Fland. lib. 1.

riæ. Quæ lues non modò noſtram Belgicam occupauit; ſed omnem penitùs Europam. Italiam tamen excipio; quæ ipſa interdum etiam hoc malo de cælo tacta, non uno ſemper ore ſuos ſcriptores legit. Vſitatum verò à multis ſæculis nomen eſt, *Teneræmonda:* Cujus tamen varia eſt ſcriptio; ſed eadem ubiq; origine: nunc enim Tenremunda, nunc Teneramunda ſcribitur. In priſcis etiam diplomatibus *Teneramundia*, & *Teneramundium*; ſed ratio poſtulat *Teneræmonda* ſcribi: habet enim etymon voce compoſitâ ex nomine *Teneræ* fluvii perlabentis, & dictione veneraculâ *mond*. id eſt *Guicciardin deſcriptione Flandriæ.*

4 *Teneræmõdæ etymon.* os, redactâ ad terminationem Latinam; vt ſit quaſi *Teneræ-os:* quod reſpondet nomini vernaculo *Dendermond*, quia hac urbe Tenera in ſcaldim labitur, quem auget juxta novam arcem, nominis ſui velut capitis diminutione.

CAPVT II.

Vrbis origo, unde, ubi de veteri arce, & Curiâ Feudali quæ inibi.

HVIVS Dominii quæ primordia, aut quando; quia nihil comperti habeo, tacere potiùs, quam conjecturis lectorem morari. A Cæſare tamen eſſe certum (ſolum enim Imperiale eſt) qui temporarium Præfecti Dominium hereditario mutauit. Vrbis autem initium ab Arce: Arcis

1 *Vrbis initium quod.* rurſus incertum. Ab Advaticis eſſe non nullis placet, qui à Ro-

2 *Arx an ab Advaticis.* manis Advaticorum victoribus debellatam exiſtimant, & vectigalium exactioni deſtinatam, à tenendo ſiſtendoque navium curſu Tenericæ nomen ſervaſſe, fabuloſiùs arbitrantur quàm veriùs: *Vide Pontum Heuter. de veteri Belgio lib. 1 cap. 12* quum Advaticos nũquam hæc loca coluiſſe conſtet, cùm aliunde, tum ex Cæſare, qui de Advaticis loquens: *Cunctis* inquit *opidis caſtellisq́; deſertis, ſua omnia in unum opidum egregiè naturâ munitum contulerunt: quod cùm ex omnibus in circuitu partibus altiſſimas rupes, deſpectusque haberet; una parte leniter acclivis aditus, in altitudinem ducentorum non amplius pedum relinquebatur.* *De bello Gal. lib. 2.* Atqui ſitus ille huic noſtro imò Flandriæ univerſæ, vicinæque Brabantiæ, tam

3 *Eius aliunde origo quæſita.* eſt diſſimilis, quàm nocti dies. Etenim quum Gothi contra Vandalos, qui Gandavum tenebant, varias arces ad flumina condidiſſe *Meyerus ad an. 411.* memorentur, ut Aldenardæ & Aloſti, non abſurdũ dictu ſit, etiam hujus noſtrę conditores fuiſſe: niſi fortè ſtructis jam ante munitionibus eum locum Vandali occuparant, aut ante hos alii. Certè tam

opportu-

opportunum ad cōfluentes Scaldæ & Teneræ nemo ſanus negle-
ctum credat. Fuiſſe enim inter duo flumina circumquaque palu- 4 *Eius ſitus.*
dibus cinctam, ideoque difficilem victu, hodiernus ejus ſitus de-
Froſſard lib. 2. cap. 68. monſtrat, & Hiſtoriarum monimenta fidem faciunt, adeò ut ali-
quando ne urbe quidem expugnatâ vinci potuerit. Eam ad Ma-
leani uſque tempora ſtetiſſe indicio eſt, quòd is bello Gandenſi 5 *Quando adhuc ſteterit.*
Meier. an. 1379. iſthic aulam ſuam & domiciliū habuit. Exinde verò ſeu vetuſtate,
ſeu aliàs prolapſa jacuit, ſuperſtite murorum parte, antiquam te- 6 *Quando prolapſa.*
ſtaturâ majeſtatem: quæ ipſa minuta nuper admodum, avectis hinc
Anno 1599. ad ſtructuram Palatii Archiducalis ſtupendâ mole ſaxis, non ſine
gravi & loci imminutione, & antiquitatis damno irreparabili. Ha-
buit antiquitus hac in Arce Teneræmondæ dominus officinam 7 *Ibidem officina monetaria.*
monetariam, quod ex carbonibus & ingenti nummulorum nu-
mero aliiſque indiciis, quæ ſub ruderibus detecta, non eſt obſcu-
rum.

Præterea Curiam feudalem, quam dynaſta *domum* ſuam vocat: 8
(ideo nempe, quòd inibi domicilium priſci hujus urbis Domi- *Et Curia Feudalis.*
Lib feudal. ni habuere) alii *domum Teneræmondanam*, quâ paucæ latiùs ex-
tra ditionem patent: Diffunditur enim ad varios pagos Braban-
tiæ, Caſtellaniæ Gandenſis, Brugenſis, Cortracenſis, Aloſtenſis,
Inſulenſis, Aldenardiæ, in VVaſiam, & quatuor ambacta; com- 9
plectiturque extra limites territorii plurima dominia, quæ ipſa *Quæ Dominia complectatur.*
præter venationem, aucupium, piſcationem, cignos, redditus pe-
cuniarios, alióſque, confiſcationem, bona nothorum, & extero-
rum, clientelas, relevagia, decimas, atque alia hujuſmodi; etiam
Tribunalia habent, Prætores, & Scabinos, per quos Iuſticiam ex-
ercent civilem, & criminalem. qualia ſunt: *Maſſeme*, *Molenbe-*
Lib. feud. *ke*, *Vinderhoute*, *Merendre*, *Zecke*, *Huyſſe*, *Rode*, *Oorſcamp*, *Inghel-*
munſter, *Sancti Eligii Vive*, *Oudenem*, *Monſtruel*, *Bleu Caſtel & Mor-*
Lib 3. cap. 3. num. 4. 24. 86 112 155. cap. 6. num. 1. 11. 69. cap. 7. nu. 3. 22. 33. *tanſchen in Hardoye*; Quæ omnia ad dictam Curiam referuntur,
præter ea dominia, quæ finibus hujus Territorii continentur: de
quibus infrà latiùs dicturi ſumus. Illud autem non eſt ſilentio te-
gendum, in ipſam uſque Gandavum, hujus Curiæ jus extendi: ubi
Teneræmondæ domini beneficio poſſidetur feudū dictum *Tghe-*
leede ad D. Bavonis aquâ & terrâ: quod ſe extendit in *Steen-dam*
(loci nomen Gandavi) *Molenſtede*, *Langhebrugghe*, *VVachtbeke*,
Mendonck. Feudum inſuper *ſuper thelonio ſancti Bavonis*, & varia 10
loca *ad Dei Servatoris*, atque alia plurima eâ urbis regione, quæ *ul-* *Gandavi feuda huic Curiæ obnoxia.*
tra Scaldim dicitur *extra portam Brabanticam in Imperio* ut vocant.
Traiectus denique ad amœnum illud ad Scaldam viridarium, quod
vulgo de *Hoye* dicunt, inter arcem à Carolo V. Cæſare ſtructam,

 & Be-

&Beghinaſium. Habet autem hæc curia id ſingulare: *quod ſine*
11 *Principis veniâ aut proximi heredis aſſenſu, nullâ etiam juratâ neceſſi-* Diplom. Phei. 1461.
Huius Curiæ privilegiũ primum.
tate, liceat feuda gravare, in alios transferre, pignori dare; modò id
fiat coram prætore Tribunalis, & feudatariis juſto numero. Dein *quan-*
12 *do poſſeſſor mutatur, non tenentur pendere pretii decimam; ſed releva-* Ibidem.
Privilegium ſecundum.
gium librarum Pariſienſium tantùm & cubicularii jus, quod Cambrela-
gium vocant. Tertiò *à latâ hîc ſententiâ non eſt provocatio, niſi* im- Diplom. Ioan. 1419.
13 mediatè ad Parlamentum repræſentans Principem: ante cujus in-
Privilegium tertium.
ſtitutionem ad ipſum Principem ibatur. Et quidem cùm à duo-
bus ferè ſæculis, ſummo conatu niteretur Concilium Flandriæ Ibidem.
14 cauſſas hujus Curiæ ad ſe pertrahere, idque quo efficaciùs facerēt,
Super hoc Concilii Flandriæ contentio.
obtinuiſſent à filio Principis Philippo Comite tum Caroleſii au-
15 ctoritatem conjiciendi incarcerem Prætorem hujus urbis, ejúſque
Eam quis repreſſerit.
Vicarium, quia mandatis Concilii non paruerant, Ioannes Phi-
lippi pater, re intellectâ graviter id ferens, ſcriptis acerbiſſimè li-
teris Concilii inſtitutum repreſſit: quod iniquum eſſe, multis li- Ibidem.
bellis, & Privilegiis Ioannes de Neufchaſtel Montis acuti domi-
nus, cujus cauſſa agebatur, oſtenderat. quo in diplomate adſeve-
16 rat *numquam ab hac Curia eſſe provocatum, eamq́; declarat ab omni*
Privilegium quartum.
reſorto immunem; quodq́; Feudatarii hîc immediatè repræſentent ip- Lib. Conſuetudd. tit. de adminiſtratione Iuſticiæ.
ſum Principem. Denique notandum *neminem in cauſſis criminalibus*
hac urbe damnari, aut multari, niſi in hac Curiâ præſentibus juſto nu-
17 *mero feudatariis*, quos *Homines ſuos* in diplomatibus dominus vo-
Qualis in feudo ſucceſſio.
cat. Quum autem feudorum alia ſita ſint cìs Scaldim, trans Scal- Dipl. Roberti an. 1264.
18 dim alia; uſus obtinuit ut *in ea, quæ in Iuriſdictione Teneræmondenſi*
Trans Scaldim
trans Scaldim, id eſt, in latere Flandrico ſita ſunt, maximus natu ſuc-
19 *cedat in duos trientes, ceteri in reliquum feudi: quæ cìs Scaldim in la-* Lib. Conſuetudd. titu. de feudis.
Cis Scaldim.
20 *tere Imperiali ſive Brabantico in ea omnes mares æqualiter, quæ verò*
extra limites hujus dominii, ea ſequuntur conſuetudinem ſui loci.
Quæ extra Territorium.

Eâdem in Arce nunc collis viſitur, à Gallis exercitationis cauſſa Ludo. Guicciardin Commentar. lib. 3. anno 1558.
21 accumulatus, qui poteſt prœlium Gravelinganum, quo graviter
Collis in arce unde,
eorum res attritæ, huc ad cuſtodiam miſſi ſunt. Id moneo ne po-
ſteritas ignara rei, novam hinc ordiatur fabulam.

CAPVT

CAPVT III.

Vrbs quando cœperit & ejus deſcriptio.

QVando hæc urbs primùm cœperit temerarium ſit affir- 1
mare; quia ut in pleriſque Belgicæ urbibus incertum. *Vrbis initium quale.*
Credibile tamen ante Caroli magni ævum fuiſſe, quo 2
tẽpore Haymonem Teneræmõdæ Comitem, Vorſiam *De eo conjectura.*
Tungrorum regis filiam duxiſſe ejus gentis Annales tradunt. Et ut
hinc ad diplomata abeam, id eſt, ea unde non eſt provocatio, cùm
in Archivis Blandinienſibus *Hugo de Teneræmonda* legitur ſubſcri-
bere anno CIↃ. LXI. Satis manifeſtum eſt ante id tempus urbem
Diplom. Machtildis anno 1223. exſtitiſſe, unde ejus familiæ & tot exinde Procerum illuſtre no-
men promanavit. Hoc quo nunc eſt ambitu non ſemper fuiſſe
conſtat, tum aliàs, tum ex codice Svvivecano: ubi *Sancti Aegidii* 3
Hoſpitale extra Teneræmondam dicitur ſitum. Mœnitam fuiſſe jam *Hoſpitale ſancti Aegidii olim ubi.*
Anno 1233. inde à Roberti prioris ævo, ex ejus legibus conſtat, ubi murorum
Artic. 23. Diplom anno 1223. urbis fit mentio. Imò vel ante annum milleſimum ducenteſimum, 4
hinc liquet quod cùm Machtildis, Roberti mater, Teneræmondę *Vrbs quando munita.*
domina, daret Hoſpitali ſancti Aegidii pratum Vulgo *den Bruel*,
addidit hanc legem: *Si Teneræmondæ dominus ſecus dictum pratum*
munitionem villæ voluerit ampliare, à dicto prato licenter ſumetur am-
Meyer anno 846. *pliatio, quanta in illo loco conveniet.* Et quod magis eſt, ab ipſis uſq;
Normannorum temporibus clauſam reor: Illâ enim gente uno fu-
roris impetu omnia populante, tranſlatas huc in tutum divorum
Hilduardi & Chriſtianæ reliquias ferunt. Illud autem ex dicta
Machtildis donatione veriſimile, quod Roberto filio, vivâ adhuc 5
matre, animus fuerit augendæ urbis: eumque ipſum ſtruxiſſe exte- *A quo prolatum pomæriũ.*
riores opidi muros, qui nunc urbem ambiunt: idque eò magis,
quòd neque Guidoni genero id facere per Gallum vacaverit, neq;
Idem an. 1343 nepoti Roberto, neque Pronepoti Guilielmo, neque hujus filiis
Gallico civilique bello involutis; & tamen exſtitiſſe conſtet, ex de- 6
molitione Creſſiaci ævo, potiente hac urbe Amboſio, nonageſi- *Muri quando partim demoliti.*
mo quinto à morte dicti Roberti Guidonis ſoceri. Porrò arcuatum
illud opus multo eſſe recentius, & inclinanti demum muro oppo- 7
ſitum, ipſa ſtructura manifeſtis paſſim indiciis oſtentat: quod Ma- *Arcuatum opus à quo.*
Tabul. anno 1368. leano deberi hinc credibile, quòd ejus tempore data Beghinis ſe-
cunda compenſatis, ob ante occupatam partem ſuæ areæ; ideo
nempe quòd cùm primùm illi muri ſtructi ſunt (quod Roberto

jam tribui) exile datum illis pretium, neque quantũ aliis, quorum arva aut prata murorum moles occupabat: Itaque ſecundâ hâc ſtructurâ occaſionem nactæ, amplius petierunt, & impetrarunt:
8 nempe uſum graminis quantumcumque eſt inter catharactam ad
Quod dilatione acceſſerit. D. Rochi, & arvum quod dicitur *Ackervelt*, intrà & extra murum. Prior autem murorum ambitus multo erat anguſtior: Acceſſit enim quidquid eſt inter aquæductum vulgo *Peerdekens Veſte*, id eſt equorum mœnia, qui ſe per canalem in Teneram exonerat juxta pontem dictum *Le-moye*: ultra verò dictum flumen, magna pars hortorum Sodalitatis D. Georgii, ubi etiamnum antiquæ molis rudera ad ripam exſtant: & inſuper quidquid ultra rivum, qui à D. Rochi Sacello incipiens hortos Affligemenſes & Cappucinorum alluit, ſublabénſque pontem portæ aggeris ad aquaticas molas in Teneram fertur. Cui rei adhuc indicio eſt platea *de Nieu ſtraet*, id eſt nova platea appellata, & alia inſuper è regione ultra alterum rivum, qui olim fuit extima urbis foſſa dicta *de Veſte*, id eſt, mœnia.

9 Præter Scaldam qui urbẽ alluit (unde præter amœnitatẽ magna *Gramaiie Antverpiã cap. 2.*
Urbis flumina. merces advehendi avehendiq; opportunitas) Tenera inſuper (quẽ olim Tennam dictum volunt) qui mediam urbem ſecat, multipli-
10 ci aquarum divortio compendioſam adfert utilitatem, ductis huc
Rivi. illuc per præcipua loca rivis, qui quotidie maris fluxũ & refluxum ſentientes, aquis numquam ſtagnantibus, præter ſummam ad om-
11 nia commoditatem, aërem etiam, etſi per ſe ſaluberrimum, tamen
Aër. ſalubriorem reddunt.
12
Pontes. Pontes univerſim ſunt viginti tres: quorum ſedecim è lapide vivo aut latere, ceteri è materiâ. Potiſſimi verò ſunt Tenerici duo lapideus unus, alter ligneus; & Scaldenſis: quem ante annum CIↃ CCCC LII non fuiſſe inde conſtat, quòd, cùm eo tempore Philip- *Meyer. anno 1452.*
13
Pons Scaldenſis ſubitus. pus bonus vellet copias Scaldim trãjicere, coactus ſit inanibus vaſis tabulas inponere, & eo modo ſubitaneo ponte flumen ſternere. Aliquanto poſt ſolidiori opere pons ſtructus, qui adhuc ſupereſt, longitudine eximiâ: ut mirum videri queat, tantum quotannis & aquarum, & glaciei vim, labente & refluo flumine irrefra-
14 ctum poſſe pati. Præter pontes tantillo ſpatio, tanto numero, mul- *Acta public. anno 1554.*
Ripæ. tum ornamenti opido adferunt ripæ munitæ muro, ut commoditatem accurata tutaque navium ſtatio.

15 Fora rerum venalium ſunt ſex, Maximum, pulcerrimâ domo-
Fora. rum ſerie: In hoc Prætorium eſt Pannarium ſive Conventus tex- *Antiq. Brabant. lib. 14.*
16 torum, quem Hallam noſtrates, Divæus Phalas vocat, cum tur-
Phalæ. ri multis ab hinc ſæculis ſtructâ. Illud Curiæ loco olim frequenta-
17
Curia. tum volunt. Illi turri Curia contigua eſt, novo frontiſpicio &

variis

variis Principum, aliiſque ſtatuis jam pridem ornata. Eodem in
foro Macellum eſt an. CIↃ CCCC VIII, ut epigraphe habet, con- 18
Anno 1609. ſtructum. Piſcarium præterea ſumptuoſo nuper opere auctum. *Macellum.*
Dein Granarium vetus, Granarium novum, Linarium, Armenta-
rium denique anno ſuperiore novo opere ſtratum.

Anno 1609. Dies rerum Venalium eſt lunæ. quò aûtem ſecuriùs & lubentiùs 19 *Mercatus*
peregrini, etiam debitores, commeent, nemini quemquam licet *hebdomadalis.*
poſtulare æris alieni, die dominicâ, lunæ, martis, per ſingulas ſepti- 20 *Eius privile-*
Diplom. 1454. manas: idque indulto Cæſaris Maxæmyliani. Nundinatio autem *gium.*
Diplom. anno 1397. anniverſaria à Philippo audace Maleani genero data in triduum, 21 *Nundinatio*
olim incipiebat die martis poſt feſtum D. Lucæ; Sed quia poſtmo- *annua.*
dum in idem tempus Bruxellanæ & Beverenſes nundinæ incide- 22
Diplom. 1550. bant, Carolus V. eam tranſtulit in diem veneris proximè ſequen- *Quando olim.*
tem primum Sabbathum menſis Octobris uſque ad Martis exclu- 23 *Cur translata.*
ſivè. Data autem ab utroque Principe immunitas ab arreſto, non 24
Codex Svvivecanus 1334. ſolùm illo nundinationis; ſed octiduo antè, & octiduo pòſt, exclu- *Eius privilegium.*
ſis ab hoc privilegio hoſtibus, exſulibus, fugitivis, & debitoribus 25
Principis. *Qui huius expertes.*

Portæ urbis ſunt quatuor: Bruxellenſis, Mechliniana, Traje- 26
Anno. 1394. ctenſis (ita à Scaldis trajectu vocata, eadem in priſcis monimentis *Vrbis Portæ.*
Scaldenſis dicta) & denique Lapidea, quæ ducit in arva inter Scal- 27
Meyer. an. 1345. dim, & Teneram, quam acta publica à duobus circiter ſæculis ſtru- *Lapidea quando ſtructa.*
ctam loquuntur. Id ne quem in alias ſuſpiciones abducat, monere
viſum legibus Pacis Creſſiaci tẽpore tribus locis patefactam hanc
urbem, & mœnibus nudatam qua Gandavum ſpectat: Itaque veri-
ſimile eſt dirutam inter cetera hanc portam: nam ut tũc primùm
ſtructa ſit fieri non poteſt, quum ex monimentis Svvivecanis ma-
Anno 1334. nifeſtum ſit, diu ante prædictam ſtructionem & demolitionem,
eodem eam nomine exſtitiſſe, ubi deſignatur *locus extra Portam la-
pideam.*

Quum verò propter obſidionis, & incurſionum hoſtilium peri- 28
cula, non ſemper tutum peregre molere, præter Principis molas *Molæ aquaticæ.*
aquaticas quæ in Suburbio, quod novum burgum vocant, duæ in- 29
ſuper publicæ ſunt in opido: una autem quæ vento agitur, quales *Ventilares.*
plures ſunt in vicinia, ſed oleariæ & lorticaria item una. 30

Neque hîc omittẽdum inter publica ædificia, Gymnaſium, cu- *Gymnaſium.*
râ Senatus ſuperiore ſæculo cum honorario Muſis dicatum, eo
An. 1554. ſplendore, ut pauca totâ Belgicâ, etiam in mediocribus opidis,
huic queant comparari. Structum autem eſt anno CIↃ IↃ LV.
Lib. 1 cap. 2. num. 67. Rectore ludi publici magiſtro Henrico Cares, qui primus ſalarium
de publico accepit anno CIↃ.IↃ.XL. ut ejus monimentum habet.

Supereſt

Supereſt nova Arx, quæ ſub Alexandro Farneſio Belgicæ Prore- *Anno 1584.*
31 *Nova arx.* ge, ad gemini fluminis, Scaldis & Teneræ concurſum excitata eſt: Etſi non admodum opus externo hoc prçſidio, ubi Civium probata *De Clementia* in Principem fides, eſt murus aheneus, *qui* (ut cùm Seneca loquar) *lib. 1. cap. 3.* *objicere ſe pro illo mucronibus inſidiantium paratiſſimi, & ſubſternere corpora ſua, ſi per ſtragem illi humanam iter ad ſalutem ſternendum ſit.*

32 *Ædes privatæ* Porrò privata ædificia ampla ſunt, & commoda, & utcumque nitida. Hortos omnes pæne ædes habēt: pleræq; etiam vivas ad li-
33 *Aula Viglij.* men aquas. Primam laudem & amplitudine, & loci amœnitate meretur aula Viglij à Præſide Viglio Zvvichemo nomē nacta: qui eam emit à Michaële van Hofſtadt, à quo ad Præſules & Canonicos dictæ urbis abiit; & ab his pretio ad V. N. Adolphum Veranneman. *Anno 1618.* Inſuper hîc ædes ſuas habent abbatiæ S. Bernardi, & Afflighemenſis; olim etiam D. Bavonis, & Ninivenſis. Loca ſacra ſecundus liber dabit.

CAPVT IIII.

Vrbis ſitus & qualitas.

1 *Teneramonda ſitus.* EST autem hæc urbs hinc pratorum & fluminum amœnitate læta, inde arvorum ubertate dives, ſita ad limites
2 *Quo ſolo.* Brabântiæ, Flandriæque, ad meridionalem Scaldę plagam, in ſolo Imperii ſive *Romano* ut Dintherus vocat: *Vita Ioannis, Burgundi.* quòd & ſitus demonſtrat, & omnes ſcriptores fatentur; eâ loci opportunitate, ut vix major eſſe queat. eſt enim præſtantiſſimis, no- *Pet. Oudegheſte Annal. cap 169.*
3 *Vicina urbes.* biliſſimiſque Belgicæ urbibus cincta. Intra ſextum milliare habet Antverpiam, & Mechliniam, intrà quintū Gandavum, Bruxellas, Hulſtum, & denique intrà ſecundum Aloſtum: ad quæ omnia non terrâ ſolùm commoda via patet; ſed & aquis merces ultrò citroq;
4 *Eius qualitas.* tranſvehuntur. Eſſe verò non feudum Imperii ſed Alodium, vel *Marchant. Comment. lib. 1.*
5 *Sententiæ argumentum.* ex diviſione Flandriæ apparet: quæ quum dividatur, ut jam ante dixi, in Comitatum, Imperialem, & Proprietariam, & Proprietariæ nomine Teneræmonda cenſeatur; nominis indicio liquet neminem ſuperiorem agnoſcere hujus opidi dominū: nec Gallo debere fidem, ut Comitatum; nec Imperatori, ut Imperialem. Gallici juris numquam fuiſſe palàm eſt. Imperatori ſi deberet, nihil opus foret tertiò hoc diviſionis membro: inter Imperiales enim cenſeretur, non Proprietarias. Et ut omittam illud Proprietatis nomen, quum variæ fuerint controverſiæ inter Imperatores & Comites

Flandriæ,

Flandriæ, ob non præſtitam fidem ratione terrarum Imperialium: nulla tum omnium contentio de ſupremo Teneramondam dominio. Ioannes Burgundus legitur præſtitiſſe fidem de Burgundiæ & Aloſti Comitatibus, & multò ante ª Balduinus Comes, [illegible] Philippus [illegible] Teneramondæ nunquam facit mentionem. Imò neque Guido Flandriæ Comes umquam præſtitit fidem Guilhelmo Cæſari: qui capitalis Flandriæ hoſtis, ſi fides illi debita fuiſſet, mulctaſſet Flandros hoc dominio: ut eadem de cauſa dederat Avenio Guidonis uterino fratri Comitatum Aloſtenſem, VValiam, Zelandiam. Quin inſuper voluit poſtea ut Guido & Ioannes ejus frater, cederent Avenio dominatus Imperiales ſitos inter Flandriam & Hannoniam, & denominatim [illegible] inter Ludovicum Creſſiacum, & Guilhelmum Hollandiæ Comitem, convenit ut Hollandus Zelandiam ubi haberet, Flander vero ditionem Aloſtanam, VValiam, Quatuor officia, & Gerardi montem, remiſſo utrinque omni jure & prætextu: nuſquam nominatâ nedum indicatâ Teneramonda. Quare meritò VVielandus Flandriæ quondam Præſes *ſine medio tenens dixit: Dominiumq; ibi ſupremum habere imperium.* Meyerus *optimo jure Prædium vocat, ac nulli obligatum.* 8

quod perinde eſt, ac ſi alodium diceret: ita enim Alodium Cujacius definit: *[illegible] nullum beneficium [illegible] ſervitute [illegible], nihil penſitans [illegible] optimo [illegible] fidem [illegible].* Exitum verò [illegible] non ab Imperatore, Imperialiter tamen hanc ditionem poſſideri, & dono quodam Imperatoris, Alodium [illegible] juris factam: ut [illegible] VValiam [illegible] VVielandus cenſet. Quando autem ab Imperii [illegible], incertum eſt [illegible] tamen ab Henrico V. [illegible] accepiſſe conſtat: cujus ſucceſſores multo tempore poſt excuſſam clientelam Comitis Imperii [illegible] primum exolevit, poſt annum 1[illegible] Ducatum ad Antonium filium Philippi audacis Burgundiæ ducis devoluto. Gaguinus *id dominium ſui juris [illegible]* manuſcriptus quidam de Flandria codex vocat *Teneramondam [illegible] dominium & Reſortum quidem in Flandria* 9
debere, non eſſe tamen Flandriæ feudum. Quod etiam diſertis verbis Philippus bonus declaravit. Etſi Robertum Betunium Flandriæ Comitem ad eam ſervitutem adegiſſe conſtat, non quidem [illegible] Territutionis, ut indicant tabulæ Guilhelmi Nigellani Roberti ex fratre Guilhelmo nepotis. Qua

de re quæ exſtant tabulæ [illegible]

10 [illegible] *Nos [illegible] Flandriæ [illegible] Teneremunde [illegible]* [illegible]

[illegible] Teneremunde [illegible] Flandriæ [illegible] Teneremunde [illegible]

[illegible]

[illegible] poteſt.

petiſt, & mandare præſentibus [illegible] ſigillum ad certe-
[illegible] Ioannes Flandrenſis ad petitionem chariſſimi
& amantiſſimi fratris noſtri, prædictum & [illegible] aſſen-
ſum [illegible] petiſt:
& mandamus [illegible] in teſtimo-
nium [illegible] & [illegible]
chariſſimum [illegible] patruum noſtrum ex una
parte, chariſſimumque [illegible] fratrem noſtrum & me ex al-
tera, ad [illegible] præſentibus [illegible] & potente prin-
cipe domino Ludovico [illegible] domini Comitis Flandriæ
[illegible]
[illegible] Yvano de
[illegible] Balduino de [illegible]
[illegible] Henrico [illegible] domini Comitis Flandriæ,
atque aliis multis, anno gratiæ [illegible]
[illegible] menſe Novembri.

Hunc [illegible] aſſenſum [illegible] Maria Ioannis filia,
cum *Gulielmo* [illegible] 11
[illegible] Flandriæ Comitique [illegible]. Equidem illo tempore pri-
mum tentatum arbitror, quo Robertus [illegible] Machtildis
Teneræmondæ dominæ hereditatem adiit, eumque [illegible]
præſtitiſſe Guidoni Flandriæ Comiti [illegible] fidem, quo id 12
exemplum poſtea [illegible] Teneræmondani [illegible]
[illegible] ratione [illegible]
[illegible] Flandriæ [illegible] mihi de-
dit, quod in declaratione [illegible] Robertus [illegible]
Teneræmondæ dominos fidem Comitibus Flandriæ [illegible]-
ſe, quod [illegible];
ſed tantum id [illegible]. [illegible] eſt non temere Guliel-
mum [illegible] Roberto [illegible]
[illegible], potiſſimum vero more majorum:
qui ſummam in his [illegible] vim habet. Nam ſi ratio, &
conſuetudo, & uſus ſuperiorum temporum à Roberto ſtetiſſet,
non fuiſſet diu protractum [illegible]. Et quidem videtur 13
venire hujus controverſiæ [illegible] Roberto in mentem veniſſe
poſtquam hujus domini poſſeſſionem Gulielmus adierat: nam 14
ſi id illi antè in animo fuiſſet, quum [illegible] Teneræ-
mondam [illegible] poterat cum [illegible] ad eum &
poſteros tranſmittere, quod [illegible] fa-
ctum conſtat. Et ne [illegible] videntur [illegible] Principum
[illegible] quibus unum [illegible] hæredes [illegible]

poſſunt proferre: ex infinitis unum exemplum eſt Ripelmon-
15 [illegible] da, non incelebre ob arcem in Vvaſiæ municipium: eam ſibi eſ-
ſe Imperialis non Gallici, & ſitus, & ratio convincit: & tamen [illegible]
Ludovicus Galliæ rex, qui cœlo poſtmodùm adſcriptus eſt, ejus
nomine clientelam ſibi à Margareta Flandriæ Comitiſſa extor-
ſit, & eâdem operâ univerſam Vvaſiam [illegible] recla-
mantibus omnium temporum hiſtoriis, [illegible]. Itaque
nihil mirum eſſet, ſi eadem ratione Teneræmondam Robertus
vendicaſſet, eò potiſſimum prætextu *quod [illegible] accepit quando*
eam hereditatem accepit & tenuit ab [illegible] & [illegible] Gui-
16 *donis bonæ memoriæ olim Comite Flandriæ.* Nam quomodo de-
[illegible] [illegible] potuit [illegible] fuiſſe feudum Flandriæ, quum aut à Gal-
lo hanc ditionem Comitem accepiſſe, aut à Cæſare neceſſe ſit.
Ab illo non potuit: quum & urbem, & univerſum territorium
[illegible] Scaldim & [illegible], Imperialis eſſe ſoli, inter Antiquitatum pe-
ritos nemo neget: [illegible] uno verbo [illegible] docebo. [illegible]
A Cæſare verò ut [illegible] multa Balduinus Inſulenſis acce-
perit nempe *Terram omnem inter flumina Scaldem & Teneram,*
quinque Inſulas Zelandicas, Caſtrum Gandenſe, cum quatuor of-
ficiis, inquit Meyerus, (Oudegherſte etiam adjungit *omnem* [illegible]
terram quæ ſita eſt inter Scaldim & Hontam à foſſa Othonia-
na, [illegible]) nulla tamen nuſquam Teneræmondæ
mentio. [illegible] *inter Scal-*
dem & Teneram [illegible] exigua
admodum [illegible] ditionis inter Scaldim & Tene-
ram & Moveram atque Oudegherſte [illegible] de terra Aloſtenſi [illegible]
interpretantur. [illegible] eam partem eo no-
mine [illegible] & omne territorium
ejuſdem [illegible] in Flandria [illegible] concedere. Verùm
17 [illegible] eſt Philippus bonus ille Belgici Imperii quaſi cõditor, [illegible]
eam de clientela opinionem diſerto diplomate rejecit, ſatis
apud poſteros teſtatum: quod ſuprà [illegible] probavi, Tene-
ræmondam [illegible] nec fuiſſe feudũ Flandriæ. [illegible]
Nam [illegible] *[illegible]*
ſtinere oppidum & dominium de Teneremonde eſſe de Comitatu Flan-
driæ, & Caſtellania Gandenſi, [illegible]
& ſubditi [illegible] *juriſdictionem & cognitionem cauſſarum in*
[illegible]
bonorumque & maturo judicio & deliberatione [illegible] *& per*
præſentes declaramus, [illegible] *prædictum oppidum, & dominium de*
Teneremonde, non eſſe, nec fuiſſe de Comitatu Flandriæ, neque de
Tene-

Teneremunde neque ſub Comitatum, neque etiam de Caſtellania Gandenſi, ſed ſemper fuiſſe & adhuc eſſe prædictum oppidum & dominium de Teneremonde pure [illegible] noſtro dicto oppido, & Caſtellaniæ Gandenſi. Ita ille anno CIↃ CCCC LI.

Et ne quis id factum exiſtimet minuendæ popularis Gandenſium potentiæ (quod magno ſtudio & hic & alii ſæpe conati ſunt, & demum *Carolus V.* ſummo ejus Reipublicæ commodo effecit, magno illo privilegio omnium privilegiorum abrogatione, quo a plebe ad optimates Rempublicam tranſtulit) ſecus eſſe eo diplomate liquet, quo idem *Philippus* edicit, Curiæ Teneremondenſis Clientes non eſſe obnoxios ſuo edicto de non vendendis feudis, *quæ* (inquit) *hæc feuda alterius ſunt naturæ, quam aliorum Comitatus [illegible] & non de noſtro Comitatu Flandriæ, uti ſatis liquet ex multis tabulis in Conſilio Flandriæ aliàs expeditis, & nunc examinatis poſt maturam deliberationem, & habitis ſuper hoc ſtudio Conſilii Flandriæ, quia & urbs, & Territorium dominii Teneramondenſis ſeparata ſunt à noſtro Comitatu Flandriæ.* Vides etiam accurata inquiſitione, & maturo Conſilii Flandriæ judicio hanc ditionem à Flandria ſejungi: neque aliter Flandriam vocari poſſe, quam olim Antverpiam, & Mechliniam, quando Flandriæ Principibus utraque ea urbs paruit. Idem Maſquylſium diploma habet cujus verba modo ſubjiciam. Et ſane adhuc uſus habet, ut non ſimpliciter Flandria vocetur, ſed cum adjectione: *[illegible]*. Quod ut magis liqueat, ad unum par eſt addere, quod Comites Flandriæ ſeorſum interdum uſi ſunt titulo Teneramondæ, quod ſane fictum, niſi aliud a Flandria hoc dominium eſſe crediderint. Cujus rei exempla ſunt in diplomate Hannonienſi: *Guido Comes Flandriæ, Betuniæ, & Teneramondæ dominus.* In Epitaphio *Mathildis Comitiſſa Flandriæ, Advocata Betuniæ, & domina Teneramondæ.* Et in tabulis publicis: *Carolus Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Limburgi, Lucenburgi, Comes Flandriæ, dominus Teneramondæ.* Enimverò poſt prælium illam clientelam, Comites Flandriæ etiam in hanc urbem [illegible] publicis tabulis [illegible] non jus arrogavit. Hinc Teneremunda a [illegible] mulcta legitur trecentis libris quia exules receperat: quod tamen valde *Teneramondanis contra exſpectationem evenit:* inquit Petrus Oudegherſtius. Subdit rationem, *quia dicta urbs non ſpectabat ad dictum Comitem, ſed ad Advocatum de ſancto Paulo.* Vidua & illa [illegible] Dampetra Teneramondæ domini [illegible] & [illegible]. [illegible] *Ludovicus* [illegible]

18 19 20 21 22

[illegible]

ſe ſimulatum in cæde Henrici van Loecke. [illegible]
23 mu, quia hoc dominium tum à Rege acceperat, & ſuo nomine
jus, de quo latius infra ubi de hujus Dominii Dynaſtis. Eadem
ratione exiſtimo cauſas Civiles hinc ad Senatum Gandenſem
pertractas, & poſtmodum ad Conſilium Flandriæ [illegible]
vil Teneramondanum factum aliquis credat, qui ut [illegible], &
24 ita paullatim in morem abiiſſe, quæ nemo contradixit. Quod
idem in cauſis Feudalibus hujus Curiæ eventurum fuiſſe exiſti-
mem, niſi vindicem habuiſſent virum potentem Montis acuti
dominum, & per eum ipſum Principem Ioannem Burgundum
quod ſupra oſtendi. Enimvero poſtquam de Ambroſio [illegible]
25 [illegible] hæc [illegible] non [illegible] Principes [illegible] ſupre-
mum dominium exercuerunt: ſed [illegible]
runt poſteris relictum. Et quidem [illegible] primus hoc
26 dominium ab Ambroſio accepit, *ſupremum ſe dominium* inſcrip-
ſit, *ſive medium, & abſolutum.* [illegible]
[illegible]
cauſis Feudalibus [illegible] *ſive medio, &*
[illegible]
cedit [illegible]
[illegible] Et hu-
27 juſmodi fere fuiſſe puto, Teneramondæ dominos, ab ultimâ
antiquitate [illegible]
ex ſigno, quo ad dominia [illegible] requiren-
tur, quam ſunt Imperium [illegible] Juriſdictio, Ec-
cleſia Collegiata, Abbatia, Hoſpitale, forum urbs [illegible] ca-
ſtrum, [illegible] Telonium, [illegible]
conceſſio, pœnarum etiam capitalium [illegible]
[illegible] quod [illegible]
Teneramondæ [illegible] omniaque habuerunt quæ à [illegible]
ticis ſupremi dominii indicia numerantur; quæ ſunt.
28 Primò *jus condendi leges*: quod non eſt [illegible]
[illegible] Princeps [illegible]
[illegible] Princeps [illegible]
Princeps [illegible] Princeps
in omnes & ſingulos habet Imperium. Condidiſſe autem leges
Teneramondæ dominos palam faciunt ſanctiones *Roberti*, quas
infra dabo.
29 *Secundò [illegible]*, qui [illegible] leges [illegible]
[illegible]
30 Tertiò [illegible] ex-
emplum:

[illegible] quibus [illegible] urbis [illegible], ut iis non modò nullum [illegible] quoties cum vicinis [illegible] Flandris, [illegible] excel-lent. Sunt tamen [illegible] ad militiam [illegible] habuiſſe Con-ventio [illegible] Canonicis [illegible] pa-lam [illegible] verba: *[illegible]* [illegible] Idem diploma quidem [illegible] donatione Mamuinæ, Calckene, & Lichtur, [illegible]

Quinto [illegible] Reformum. Quæ [illegible] habent [illegible] 31
[illegible] vaſſalli, quia co-um 32
[illegible]
[illegible] 33
[illegible] Capitul [illegible]
[illegible] Flandriæ [illegible] in hac
[illegible] neque Bra-bantiæ [illegible] neque Flandriæ [illegible] Conſi-lium [illegible] Principem appellare, aut appellare potuit, & quod 34
[illegible]
[illegible] 35
[illegible]
[illegible]
[illegible]
non quidem ut Iudices ordinarii, ſed [illegible] ex legis [illegible] 36
[illegible] Flandriæ [illegible] 37
[illegible] donec
[illegible] Carolo [illegible] Parlamento hac [illegible] : cum
[illegible]

arre

38 *Iudicum feudalium dignitas.* antè ad Principem iretur. Imo judices hujus Curiæ antiquitus [illegible] ipſum Principem repræſentaſſe, ex *Ioannis* diplomate ſuprà oſtendimus: quod ſummũ eſt ſupremi imperii iudicium. quum non civilis tantum de feudis [illegible] penes Curiæ noſtræ Feudalis Iudices & [illegible] ſed Criminalis inſuper: quæ maxima eſt non magiſtratuum modo, ſed & regum poteſtas. Sine illis enim aut extra eorum Curiam nullum hac urbe criminale judicium exercetur.

39 *Supremi Imp. [illegible].* Denique *monetam cudere*, quæ nexus eſt rerum publ. & pacis bellique nervus, ſemper eſt habitum ſupremi imperii: præſertim ſi ſuperiora illa acceſſerint. Cujus rei non modò jus habuiſſe antiquos Teneramundæ dominos, ſed etiamnum [illegible]ſe, manifeſtum eſt ex diplomate ab Odone [illegible] Cameracenſium Præſule Canonicis hujus oppidi olim conceſſo: illi *pro libertatis memoria* ſtipulatur ſibi dari quotannis *tres Teneramundenſis monetæ ſolidos*.

40 [illegible] Bodinus duo inſuper addit: *Pecuniam imperare*, & *à ſolo Deo*
41 [illegible] *tenere*. Prius illud habuiſſe Teneramundæ dominos, [illegible] cur dotalis hæc dominium diploma convincit: quo Senatum con-
42 *Teneramunda à Deo tenet.* cedit poteſtatem exigendi tributi genus, quod [illegible] vocant. Poſterius vero *Maximiliani* laudatum diploma docet ubi hiſce tenus: *Teneramundam [illegible] eſſe [illegible] re Imperiali, [illegible] à Deo [illegible] nullo modo eſſe de tenemento Flandriæ.* [illegible] poſterioribus dynaſtis hic [illegible] non aliud tamen illi jus [illegible], quam prioribus conſtat. Neque eſt quod [illegible] aliquis objiciat: quum tale antiquitus [illegible] conſecutum [illegible]

43 [illegible] credo probaſſe, & ipſi Principes [illegible] nationibus ſuis [illegible] minore [illegible]. Quòd autem jam olim Flandriæ rebus [illegible] authoritate ſe [illegible] id [illegible] cum ob [illegible] Comitum [illegible] alicuius hereditaria ratione. quod de *[illegible] Teneramundæ* apparet [illegible] *Flandriæ Majoris* Aniſchons vocat, quod ait de Majore domus aut de Maréſchallo [illegible] eſt [illegible], & ita [illegible] Goropius [illegible] intelligendum [illegible] ſuſpicio, quum [illegible] olim Mareſchallos Flandriæ hereditarios eſſe ſolere, unde [illegible] patet ut antiquitus [illegible] authoritate Flandriæ ſe [illegible], non autem Brabantiæ [illegible]. [illegible]

44 [illegible] [illegible] quam ad Flandriæ Comites [illegible] & [illegible] in Flandriæ communionem, [illegible] *Flandria Imperialis*

dic

Circa an. 1355 dici cœperit: nempe, quòd ſoli Comiti obnoxia. quod factum
Maleani primùm tempore, qui primus Comitum, & Flandriæ 45 *Et à quo tempore.*
Archiv. Swivecan. anno 1248. & Teneræmondæ dominium junctim poſſedit. Fuerat quidem
ante in Flandrenſi familiâ: nempe hereditate *Machtildis Roberti* 46 *Quis Comitum primus Teneræmondæ dominus.*
Tenerȩmōdæ domini filiæ, quā *Guido Dāpetra* duxerat; ſed ante-
Anno 1264 quā is ad Comitatū pervenit *Robertus* filius jā aditâ maternâ he-
Conventione cum Canonicis huius oppidi an. 1264. li 3 ca. 7. n 35. reditate, Teneræmondam & re, & titulo poſſidebat. Idem hîc
poſtquam Flandriæ Comitatu potitus eſt, tranſtulit hoc domi-
nium in *Gulielmum* fratrem (cui jam antè *Guido* pater aſſignave-
Oudegherſte Annal. c. 130. Idem ca. 163 rat, lege conjugii, cum Adelâ Rodolphi Nigellani filiâ) is au-
tem ad poſteros: donec emptione ad Gallum, dono ad *Malea-
num* venit: penes cujus ſucceſſores Flandriæ Comites hactenus
manſit, addita Flandriæ, non ſubdita: quod Philippi boni Bel-
garum principis non unum diploma manifeſtum facit.

CAPVT V.

An teneræmonda fuerit juris Brabantici: ubi quædam de Lotharicio, & Brabantiæ nomen unde.

Divæus antiq. Brabant. li. 1. cap. 2. ETENIM Brabanti ſui olim juris ad annum uſque
CIϽC XXC hoc dominium fuiſſe contendunt: quæ
res quum hactenus à plurimis credita, à paucis quæſi-
ta, à nemine quod ſciam pertractata fuerit, operæ pre-
tium facturus videor, ſi ab Hiſtoriâ & ratione lucem mutua- 1
Cap. 31. bor. Aiunt illi ex ſuis Annalibus, in conpenſationen opis bello *Teneræmondā Brabātici ; eſſe iuris argumentum primum.*
Beltholdico ſive Grimbergenſi latæ, *Godefridum* Brabantiæ du-
cem *Alſatio* Flandrorum Comiti *Teneræmondam* aſſignaſſe.
Dein allegant Nobilitatem Brabanticam à *Philippo bono* huic 2
urbi cuſtodiendæ miſſam. Tertiò ſolitum in dubiis controver- *Secundum.*
ſiis à Senatu Teneræmondano Antverpiam ad Senatum mitti 3 *Tertium.*
conſultandi cauſſâ, quod vocant *ad caput ire.* Quartò eadem 4
eſſe Lovanii & Teneræmondæ inſignia. Et denique *Remigium* *Quartum.*
ſive *Rengotum Calvum* Tenerȩmondæ dominum à duce *Godefri-* 5
do petiiſſe confirmationem fundationis Canonicorū à ſe factæ, *Quintum.*
non facturum niſi Brabantiæ feudatarius fuiſſet.

Ad primum Brabantorum pace reſpondeo, donationem il- 6
lam fictam eſſe, ſive de dominio utili agant, ſive de directo. Nam *Reſpōſio ad 1.* 7
quod ad illud attinet, fieri non potuit; quum eo ipſo tempore, & *Brabanti donationem eſſe fictam, ſive*
 antè,

quod dominium utile, ab impoſitiis. antè, & pòſt, ſuos hæc ditio habuerit dynaſtas, quos paullo pòſt dabo, ab anno circiter milleſimo ad *Maleanum* uſque, qui aut mutatione, aut *Philippi Pulchri* munificentiâ ad Flandriæ Comites hoc dominium tranſtulit. [Vide cap. 6. num. 4.]

8 *Sive quoad directum:* Si verò de dominio directo intelligant; contrà eſſe cenſebit, qui ad Flandriam ſpectaſſe, etiam ante [Vide lib. 1. cap 6. n. 149. & 150.]

9 *Ejus ratio una ab Hiſtoria.* allegatæ donationis tempus, ditionis hujus Proceres, animadvertet: quum variis bellis præſto fuiſſe Flandriæ Principi legantur, Brabanto numquam: Ne ipſo quidem belli Grimbergenſis [Meyer anno 1096. 1126. 1127 & alib.]

10 *Altera.* incendio, quando omnis Brabantia conceſſit in partes, ubi tamē ob viciniam & loci commoditatem, plurimum in iis fuerit momenti. Nec manu ſolùm; ſed & ſummis conſiliis de rebus Flandriæ cum auctoritate interfuiſſe, cùm alii tum ille *Daniel* (quem *Majorem Flandriæ* Anſelmus abbas vocat) indicio eſt, qui in deliberatione ſuper reprimenda *Guilielmi Normanni* tyrannide, auctor fuit, vocandi ad Flandriæ Comitatum ipſum *Theodorum Elſatium*, eundem illum, quem à Brabanto hanc ditionem dono accepiſſe volunt: cui conſilio ceteros aſſenſiſſe, & Hiſtoriæ teſtantur, & rei eventus indicavit; utcumq; renitente *Normanno*, [Chronic. an. 1128. Meyer an. 1128.] [Divæus li 8. & Anſelmus Abbas anno 1128.]

11 *Tertia.* & nequidquam adjutante Brabantorum Principe: qui ſi directus hujus ditionis dominus fuiſſet, quid cauſſæ erat, cur non eam in fiſcum redigeret, in quâ tanta opportunitas, & pace & bello, medio inter Brabantos, Flandroſque loco: Saltem occaſione abſentis apud hoſtem dynaſtæ, non magis agro ſui Clientis peperciſſet; quàm Aloſtano; quem ferro flammâque populatum ferunt. [Meyer. anno 1128. Et Divæus lib 8.]

12 *Quarta.* Imò verò ſi talis donatio umquam facta eſſet, quæ poterat oriri controverſia inter fratres tanto dignitatis gradu diſparatos, ſi, ut antè dixi, uſus, & conſuetudo majorum, pro fratre majore, Flandriæ Comite, feudi directo domino ſtetiſſet? quâ autem ratione id evenerit, ſatis ſuprà quantum potui conjecturis [Cap. 4. n. 18.] [Ibidem nu. 11, 12, 13. &c.]

13 *Brabanti an de utili an de directo Dominio agant.* expreſſi. Et quidem non agere Brabantos de dominio directo, ſed de utili, id indicio eſt, quòd hanc donationem factam dicūt, ad liberandum ducem Brabantiæ, à jurandâ clientelâ Comiti Flandriæ: quod diſertis verbis illi exprimunt. [Annales Brabant. & Divæus lib. 8. & alii.]

14 *Hiſtorica eorum narratio.* Cùm enim *Elſatius* ſæplus opem tuliſſet Brabanto graviter periclitāti, ac variis ſuorum cladibus tæderet plures auxiliarios mittere, ferunt tandem Brabantorum precibus annuiſſe, eâ lege: ut eorum dux quando ad pubertatem perveniſſet, præſtaret fidem Comiti Flandriæ, & fateretur ſe ducatum Brabantiæ ab illo in feudum tenere, quam cōditionem tum à Tutoribus acceptam, *Godefridus* adultâ ætate recuſavit: indignum duce ratus, Comiti eſſe feudatariū, & Clientelam jurare; ſed donationem Teneræmōdæ tutorum

promiſſa

Annal. Brabant c. 1, 2, 3 alibi.

promiſſa compenſavit, non recuſante ſcilicet Elſatio. Hæc illi; 15
atque alia longè abſurdiora, ſatis imprudenter, (fortè decepti à *Quis præcorris*
vernaculo, fabularum magis quàm Hiſtoriæ ſcriptore, qui pri-
mus id commentus ſit) credidêre, & aliis credendum ad poſte-
ros tranſmiſêre. Credat Iudæus apella, non ego, nec quiſquam 16
alicujus naris. Nam quî ſit veriſimile, *Elſatium* potentiſſimum *De utili illo Dominio agere argumentum.*
Principem, & cui tantum à bellis externis ocium, ut quater in
ipſam uſque Aſiam adverſus barbaros exercitum traduxerit, di- Annal. Brabant c. 31.
recto jure in totam Brabantiam ceſſurum, quod illi pacto debe-
batur, & quò plerique Principum per fas & nefas ruunt, muta-
tione directi dominii in unum opidum Teneræmondenſe, non
magnum, & exiguam partem agri; quum longè plurima, & opti-
ma ditionis pars ſit ultra Scaldim, ubi Brabantiæ duci nullum
umquam jus. Adde quod Divæus magno oſcitantiæ indicio, di- 17
ligens alioquin Scriptor, nunc *Philippo Elſatio*, nunc *Theodoro* *Divai error.* Lib. 1, c. 2. l. 9.
donationem factam ſcribit: quodq; item anonymus ms. (in bi-
bliotheca Iuſti Harduini) de bello Grimbergenſi, neque *Theo-
dori*, neque *Philippi* meminerit; ſed omne hoc bellum ſubſidiis 18
Balduini Comitis confectum memoret. Prudentior Dintherus, *Anonymi narratio.*
qui quatuor Brabantiæ ducum à ſecretis, eâq; ratione omnium 19 Aub. Miræus vi. à Dintherii
hujuſmodi arcanorum conſcius, nuſquam hujus donationis me- *Dintherus cur hic taceat.*
minit, non omiſſurus ſi vel ipſe credidiſſet, vel aliis voluiſſet eſſe
perſuaſum. Sed quid tam multis? unus mihi aries ſupereſt, cujus 20
impulſu omnis adverſariorum munitio concidet. *Grimbergæ do-* *Hæc fabula penitus explosa.*
minus (verba ſunt Chronographi Affligemenſis ad annum Auctar. Affligem. à Miræo editum.
CIↃ CLIX.) *omni auxilio deſtitutus, à Comite Flandriæ derelictus,
cui ſoli innitebatur cum duce, ſerò tamen in pacem rediit.* Vides
Grimbergæ domino Flandrum ſtuduiſſe, non Brabanto. Et qui-
dem de hâc narratione quis dubitabit? quum auctor eo ipſo
tempore vixerit, quo hæc geſta ſunt, ut rectè notavit ad Aucta-
rium Affligemenſe, doctiſſimus Aubertus Miræus, & ipſe Scri-
ptor narratione anni CIↃ C LIII & CIↃ C LIV reliquit teſtatũ.
Eant ergo in malas tenebras, quicumque in poſterum illum fi-
ctæ donationis fucum addent Hiſtoriæ: cui veritas eſſe anima
debet, non commentum.

Ad Nobilitatem illam Brabanticam quod attinet, neq; Mey- Olivier de la Marche l. 1. cap. 25.
erus, neque Annales, neque Chronica Brabantiæ, neque Olive- 21 *Reſponſio ad II.* Meyer. an. 1452.
rius de la Marche, ejus ævi ductor & Scriptor ullam mentionem
faciunt: quod non erat omittendum, ſi verum: ſed lego, ipſum 22 *Allegatum eſſe falſum.* Ibidem.
Principem cum nobilitate aulicâ huc veniſſe menſe Martio, &
manſiſſe ferè ad Inducias belli Gandenſis, quæ initæ Iulio

proximo, & inde Bruxellas profectum, relicto Teneræmondæ & alibi juſto præſidio.

23 *Reſponſio ad III.* Quod tertio loco ponitur, nempe Teneræmondanos in dubiis cauſſis Senatum Antverpienſem conſulere ſolitos, (quod
24 *Conſuetudo conceditur, Brabantia fuiſſe negatur.* malè Appellationem Nicolaus Everhardus vocat) non magis probat hanc urbem fuiſſe ducatus Brabantici, quàm etjamnum *Conſilio ſ.* eſſe. Si enim hac ratione fuiſſet; adhuc eſſet: ea namque conſuetudo intermiſſa quidem eſt, non tamen omiſſa. Itaque ma-
25 *Ratio.* nente cauſſà effectus maneret. Superſunt enim varia poſt fictam illam donationem hujus rei exempla, ut ipſi Antverpienſes poſſunt meminiſſe; & quidem unum recentis adhuc memoriæ, cum cìs paucas annorum decades, miſſi è Senatu duo Antverpiam cum Actuario conſultum quid ſtatuendum eſſet in cauſſa Ioánnis de Hooghe, Rei, adhuc ſuperſtitis. Quo autem planiùs hanc conſuetudinem lector intelligat, viſum hîc uno
26 *Conſuetudo explicata.* verbo indicare ejus rei modũ. Ante judicandum ubi difficultatem res habebat, ne temerè diriberent, mittebantur è Senatu Antverpiam, qui in frequenti Senatorum conſeſſu dicerent, *hanc vel illam cauſſam coram Scabinis Teneræmondæ controverti, quæ quum ultro citroque variè ſit agitata; tam ſolidis utrimque argumentis, ut dicti Scabini non ſint eà prudentià, aut ſapientià, ut potuerint diribere, & certò judicare; ſe publico juſſu ad Senatum Antverpiam miſſos ad referendum. Itaque rogare ut Senatui placeat de jure reſpondere, & capitalem ſuam ſententiam exprimere.* Hoc facto ſcripta communicabãtur, & habitâ ſuper iis deliberatione, non ferebant quidem Antverpiani ſententiam; ſed eam ſcripto legatis dabant in Curiâ poſt reditum edicendam. Cujus quidem rei hujuſmodi eſt formula: *Viſis & examinatis iis, quæ coram Scabinis capitalibus delata ſunt, habitoq́ ſuper iis Iudicio Iuris cõſultorum, mandamus Scabinis hunc in modum diribere, & ſententiam effari.* Et re verâ vix id aliud erat quàm hodierna Conſultatio, quæ à ſubalternis Magiſtratibus fit apud Iuriſconſultos, quorum deciſio nanciſcitur vim ſententiæ, etſi ante Iudicis enuntiationem privata tantùm eſt opinio. Id tamen intereſſe didici, quòd alterutrâ partium petente, cogebatur Iudex *ad Caput ire*, ut vocant, ubi nempe aut ſuſpectus erat, aut putabatur ignarus cauſſæ; ad Conſultos autem Iuris ire non cogitur: quod tamen pæne ſemper fit ob periculum multæ, ſi perperam defi-
27 *Quando recepta.* niatur. Dein non alligatur Iudex ſententiæ certi Iuriſperiti; à ſententia verò Capitali deflectere eſt nefas. Potiſſimum autem id uſu receptum exiſtimem, antè quàm ad Flandriæ Comites

hæc

Capite 4 n. 31.

hæc ditio devenit: quando ſine provocatione Teneræmondæ judicatum eſt, ut ſuprà oſtendi. Et quia olim ante appellandi 28
Qua cauſſâ.
uſum, non de Partibus damnati apud dominos querebantur, ſed de Iudice; quo Senatores ſine Suorum invidiâ, minore Partium ſuſpicione, majore ſuâ ſecuritate, & inconcuſſâ judiciorum auctoritate, controverſa definirent, conſultatum iviſſe credo, non in Brabantiam, neque in Flandriam, ne ad alterutrum Tri- 29
Cur Antverpiam itum.
bunal paullatim traherentur; ſed ad urbem Imperialem Antverpiam: ſive dominorum arbitrio, ſive Senatus primùm electione, ſive conceſſu partium, ſive nobili priſcis temporibus Senatus

Gramaye Campiniæ c. 6.

Antverpienſis æquitate, ad quem etjam è longinquis Campiniæ locis antiquitus hâc cauſſâ itum, ſive antiquâ ſub Marchionatu conſuetudine, cujus antiquitus hanc ditionem membrum fuiſſe nō eam inficias, ſeu demum aliâ de cauſſâ, quo tempore pauci totâ Flandriâ, Brabantiâ, Belgicâ denique univerſâ, non dicam rerum, ſed ne ſcribendi quidem, aut legendi erant periti. Itaque quod ignorabant, cogebantur ab aliis diſcere: ne per inſcitiam fas, nefaſque confunderent, quod ipſum conſultandi formula innuit, quam ſupra dedi. Neque hìc diſſimulare ingenui putem, quod à legiſlatore & domino hujus urbis *Roberto*, adſentiente

Vide infra cap. 9 num. 74 Artic. 30

Senatu olim eſt decretum, quod in ſpeciem prò Brabantis facit, cujus hæc ſunt verba: *Si Dominus Teneræmondenſis, vel aliquis* 30
Roberti Teneræmonda domini lex.
alius, contra Scabinos aliquid velit dicere, ſuper aliquâ cauſſâ; Dominus Teneræmondenſis debet eos ſubmonere ad domum ſuam apud Teneræmondam, vel apud Antverpiam, vel alibi ubicumque Dominus vellet, ubi poſſet adducere Scabinos de Antverpia, & ibidem debent venire & judicio Scabinorum de Antverpia, Scabini Teneræmondenſes poſſunt convinci. Vnde temere aliquis exiſtimare queat, 31
Inde objectio.
Senatum Antverpienſem judicem fuiſſe inter dominum hujus opidi, & Scabinos, eoque magis inter Domini ſubditos; ſed accuratiùs diſpicienti liquet honorarium tantùm id arbitrium 32
Ejus ſolutio.
fuiſſe, & adſciticium: quod tamen voluntate domini, & Senatus aſſenſu plenæ ſententiæ vim habuit, ne aut per vim omnia do-

Vide infra cap. 9. n. 74. titulum Robertinæ.

mino licerēt, aut Scabini refractarii fierent, & potiſſimùm ne in 33
De ejus conſuetudinis origine cōjectura.
infinitum controverſiæ traherentur. Imò verò fieri queat ut ab hac ſanctione illa conſultatio originem habuerit, & exinde Antverpiam ſit itum, non in Scabinorum modò cauſſis, quod hìc præcipitur; ſed paullatim etiam quibuslibet, non eâdem tamen fine: quia non erat de his lex, ut de illis: ſed ut in cauſſis Scabinorum ad dictos Scabinos definitionis cauſsâ ex lege ibatur, ita demum etjam in aliis, quibuslibet conſultationis gratiâ:

quâ de re poſtea lex potuit eſſe lata. Quam illis operam Antverpiani non negarunt, quia in ſpecie m ſpectabat ad incremẽtum auctoritatis. Si verò ante id tempus ea conſuetudo uſitata fuiſſet, vel illud animo Robertus agitaſſet; qui varias de judiciis leges tulit, hanc non erat omiſſurus. Ceterùm quòd ad Curiam Flandriæ nunc eſt provocatio, nihil impedit dictam conſultationem, ſive ut Flandricæ formulæ vim exprimam, *Itionem ad caput*: namque in ipſis hujus opidi conſuetudinibus ubi ad Flandriæ Concilium conceditur appellatio, hęc etjam *ad Caput eundi* conſuetudo jubetur obſervari. Nunc ut rivum hũc claudam, ſi neque provocatio ad Curiam Flandriæ, neque cum ea gente communis cenſus, & tributa, hoc dominium Flandriæ membrum faciunt; quod jam antè *Philippi boni* diplomatibus oſtendi; multo minùs efficiet dicta conſultatio, ut Brabãtiæ pars hæc ditio fuerit: quæ ſi umquam fuiſſet, quum non omnino omiſſa ſit ea conſuetudo, Brabantia certè eſſe non deſineret.

34 *Ea firmata.* 35 *An ea conſuetudo ſublata.* 36 *Iterum argumenti nervoſa rejectio.* C. 4. n. 17. 18.

Quoad inſignia Teneræmõdę cum Lovanienſi urbe communia, præterquam quod reſponderi queat diverſi coloris eſſe, nã ubi illa alba, hæc rubra ſunt, & contrà (quod multum intereſſe ejus rei periti norunt) hæc ratio refellitur armorum Auſtriæ, & Lovanii collatione: quæ & re, & colore eadem, nihil tamen efficiunt commune Auſtriacis & Lovanienſibus: niſi fortè eâdem ſtirpe ortos velint Archiduces Auſtriæ & Comites Lovanienſes, quod non facit ad hunc rhombum. Dein argumento à pari, ſequeretur etjam Betuniam eſſe juris Brabantici, quum eadem ſint Teneræmondæ, & Betuniæ inſignia.

37 *Reſponſio ad IV.* 38 *Auſtriæ & Lovanii eadem inſignia.* 39 *Item Teneramondæ & Betuniæ.*

Denique quod de Ringoto Calvo adferunt, ſuique argumenti auctorem Divæum laudant, ſomnium merum eſt: nam toto opere Antiquitatum ſive rerum Brabanticarum, qui proprius huic rei locus eſt, & ubi Teneræmondam ille auctor ſuæ Brabantiæ conatur aſſerere, nec omnino uſquam in Schædis quæ ſuperſunt in bibliotheca doctiſſimi Auberti Miræi ejus cõfirmationis meminit Et quidem quomodo potuit à Brabantiæ Duce confirmationem ſuæ fundationis *Ringotus* petiiſſe, quum ille ducatus inſtitutus ſit anno CIↃ C VII, *Ringotus* autem objerit anno CIↃ C VI, ut ex ejus Epitaphio & aliàs, abundè conſtat.

40 *Reſponſio ad V.* 41 *Argumenti an verum.* Lib. 1 cap. 2. 42 *Negativa ratio.* 43 *Altera à præpoſtero.* Divæus li. 2. Lib. Obituũ Eccleſiæ Teneram.

44 *Controverſiæ conciliatio.* Nunc ut breviter ſententiam meam aperiam, ubi neque utile Teneræmondæ Dominium, neque directum penes Brabantiæ Duces fuiſſe oſtendi, ne nihil illis videar largiri, dum quæritur num Teneræmunda fuerit juris Brabantici, ſi tam latè Brabantiam

tiam extendant, ut eo nomine cenſeatur quidquid fuit pagi 45
Bracbantenſis, cujus limites Tornacum uſque pertinere Sigebertus auctor eſt, & Brabantici juris facit quidquid eſt cis Scaldim; concedam Teneræmondam ſitam in Brabantia: & eâdem ratione omnem ditionem Aloſtanam cum magnâ parte urbis

Ad an. 1159. & Anſelm. Abbas Affl g. ad an. 1213.

Teneramonda quo modo olim Brabantia.

Gandavenſis, idque ex mente Divæi, qui *Brachbantiam, Bratuspantes, ſeu pagum Brachbantenſem alios olim fines habuiſſe* fatetur. Et quidem in alterum uſq; , id eſt Flandricum Scaldæ latus, veterem ſe Brabantiam extendiſſe in Chronicis D. Bavonis Ludovici Imperatoris diploma teſtatur: ubi *Monaſterium quod dicitur Ganda* (D. Bavonis Gandavi) *ſitum in pago Brachbantenſi.* unde & illud manifeſtum, non omnia quæ in pago Brachbantenſi juris fuiſſe Lotharingici: paruiſſe enim ea quæ in latere Flandrico vicario primùm Cæſaris, qui in veteri caſtro Gandâ, ut dein Comiti novi Caſtri, quod Othonianum vocant, tam eſt veriſimile, ut multis rationibus non indigeat: quum in confeſſo ſit, quòd *Scaldis fluvius à fonte ſuo uſq; ad mare diſcernit regnum Lotharienſe à Comitatu Flandriæ, qui eſt de regno Franciæ.* Alibi idem Cœnobium *in ſolo Imperiali* dicitur: non quia in Imperiali Scaldis latere (quod contra eſt) ſed quia in ſolo Imperii, ut de totâ Waſiâ, parte ditionis Teneræmondanæ & quatuor Ambactis liquet: quæ etſi in latere Flandrico, Flandriâ tamen non comprehendebantur donatione *Caroli Calvi*, quæ *Balduino ferreo* primo Comiti uxoriæ dotis nomine facta. ea enim *terminos habuit Scaldem, Somonam, & Oceanum.* Quod de Brabantia dixi, 47
etjam de Lotharingia reſpõdebo: cujus limites Scaldim & Rhenum faciunt, quocirca in Nortgeri Leodienſis Epiſcopi Epitaphio, Valencenæ ponuntur in Marchia, id eſt, limite, Franciæ, & Lotharingiæ; quia videlicet mediam eam urbem Scaldis ſecat, utriuſque limes. Itaque Lotharingici etiam juris Teneræmõdam facio, ſi de veteri limite ſit quæſtio. Si verò an fuerit Duca- 48
tus Brabantici pars, & feudum, & donatione pro hoſtimento, ad Flandriæ Comites devenerit, quod illi volunt, non priùs concedam, quàm id de Comitatu Aloſtano, & parte urbis Gandenſis oſtenderint, & hâc atque ſuperiore diſſertatione ſolutâ, Teneræmondæ Dominum clientelam Brabantiæ Duci præſtitiſſe, vel uno exemplo conprobarint. 49

Lib 7. & Annal Brabant. cap. 45.

Brabantiam nunc quam olim anguſtiorem.

Chronic. D. Bavonis ad annum 1035.

Archiv. D. Bavonis dip. Ioannæ Comitiſſæ an. 1230.

Meyer an. 863.

Henricus Doulteman. triumpho Principp.

Teneramonda olim Lotharingia.

Eadem nunquam ducatus Brabantici.

At verò quum hîc de Brabantia & Lotharingia ſit ſermo, non inportunum credo erit, ſaltem non ingratum antiquitatum ſtudioſis, obiter annotare, quod neque apud Brabantos, neque noſtrates Chronographos legere memini, compertum

De Lotharingiæ & Brabantiæ nomine diſſertatio nova.

tum

tum tamẽ habeo partim ex M S. Chronicis D. Bavonis, quę mu-
tuo à Clariſſimo viro Maxæmyliano Vrientio acceperã, partim
ex obſervatione optimi & doctiſſimi Simonis Kerckhovii, apud
quem cùm de hujuſmodi deliciis ſermo eſſet, hilarè retuli quod
recẽs in dictis Chronicis præter opinionẽ, & oppido quã inex- Ad an. 967.
ſpectatum legeram, *Machtildim viduam Balduini* (Comitis Flã-
driæ Arnulphi magni filii) *nupſiſſe Godefrido duci de Eenham: ex
qua genuit tres filios Godzilonem ducem, Godefridum, & Herze-
lonem*, & iterum inſcriptione monimenti: *Epitaphium Godefridi* Sigebert. an.
ducis Eenhamenſis, in Blandinio ſepulti. Cumque diceremus, me 1005.
hinc trahi in alias ſuſpiciones, commodum ille ſubjecit: in Een-
hamenſis cœnobii viciniâ rudera quædam ſupereſſe, & veteris
50 Lothricii ruina ubi — ſacelli parietinas, quod vulgò *Sacellum Lotharicii* vocant, ut & ip-
ſum locum *Lothrijck*, id eſt Lotharii regnum: ab arce credo, aut
prætorio ibidem à Lothario ſtructo: quæ res ſuſpicionem meam
confirmavit: non quidem ducatum *Eenhamam* fuiſſe, quod alibi
51 De Eenham ſuſpicio. — nuſquam exſtat; ſed præ aliis amatum hunc Principibus locum,
& primariam ditionis Lotharingicæ fuiſſe ſedem, & inde *Een-
hamenſem* hunc titulum pro totâ ditione poni. Hanc meam ſuſ-
picionem inſignis apud Sigebertum locus confirmauit, cujus
hęc ſunt verba: *Anno* CIↃ V *Mortuo Othone duce, ducatus Lotha-* Ad an. 1005.
52 Eadem confirmata. — *ringiæ datur Comiti Godefrido, filio Godefridi Ardennenſis. Iſte dux
Godefridus dictus eſt Eihamenſis. Erat autem Eiham opidum & ca-*
53 Eenham olim quid. — *ſtrum munitiſſimum, & ſedes principalis ducatus regni Lotharici.
qui dux Godefridus duxit Machtildem filiam Hermanni ducis
Saxonum, relictam Balduini Comitis: de qua idem Godefridus genuit
tres filios, Godefridum, Godzilonem, & Hezelonem. Hezelo comes
poſt mortem ducis, caſtrum Eiham cum provincia Brabantenſi ſuſce-
pit & diu tenuit. Hic enim genuit filium nomine Herimannum, &
filiam nomine Berthildem: qui dum adhuc juvenes eſſent defuncti
ſunt, & in Eccleſia apud Felſicam ſepulti: qui poſtea multis miracu-
lorum ſignis claruerunt; ſed à Virdunenſibus monachis furtive abla-
ti ſunt. Alteram quoque filiam tradidit nuptui Reginero Montenſi
Comiti, ſimul cum tota provincia Brabantenſi.* multa hîc notatu
digna; quæ autem ad rem noſtram faciunt, cumprimis
hæc: *Godefridum ducem dictum Eihamenſem: & Eiham opidum &
caſtrum munitiſſimum, principalem fuiſſe ſedem regni Lotharici,*
54 Quid nunc. — Eſt autem nunc Eenham (veteres *Etham* & *Iham* dixêre) nobilis
55 Olim portu nobile. — ad Scaldam juxta Aldenardam locus: ubi celebrem olim por- Ibidem Chronicon Camerac.
tum fuiſſe Beatus Rhenanus meminit, cui conformiter Chro-
nographus Cameracẽſiẽs, *locus eſt*, inquit, *ſuper Scaldim fluvium* Rerum German. lib. 1.
quem

quem *dicunt Ham, ubi modernis temporibus honorabilis vir Comes*
Godefridus & uxor ſua Machtildis matrona videlicet memorabilis
(erat enim ſuum prædium ſuis uſibus opportunum) caſtro quidem 56
munito navigium, mercatum, telonium ceteráque negotia ſtatuerunt. *Caſtro.*
& ſubjungit: *Infra caſtrum verò Monaſterium in honore ſanctæ* 57 *Mercatura.*
Mariæ deputatum Canonicis fundaverant; Extra verò Heriman- 58
nus filius duo Monaſteria ſtruxit, unum ſancto Laurentio, alterum *Monaſterii.*
ſancto Salvatori. Multo ante ſancti Fredegandi juxta Antver-
Aub. Miræus Originum c 56. in auctario. piam Monachos relicto Turnino vulgo *Deurne*, quorum Cœ-
nobium Normannicâ rabie everſum ferunt, huc confugiſſe, &
domicilium collocaſſe, poſſeſsiones Eenhamenſis Cœnobii,
quas olim in agro Antverpienſi & præſertim Turnini habuêre,
Chronic. D. Bavonis an. 1034. ſuſpicionem præbent. At verò caſtrum illud quod dixi, dirutum 59
Meyer. an. 1033. eſt à Balduino Barbato Flandriæ Comite, cujus filius Balduinus *Caſtrum à quo everſum.*
Idem a. 1063 Pius ſive Inſulenſis ibidem Monaſterium condidit, ordinis D. 60
Benedicti quod à loco *Eenhamenſe* dicitur: cui *tribuit caſtellum* *Ibidem Canobium à quo.*
Einham, eádem quâ ipſe ab Herimanno Montẽſium Comite acceperat 61
libertate: pertinente tamen ejus loci patrocinio ad Comites Flandros. *Eenhame Dominus quis.*

Ex eodem aut ſaltem vicino ſolo *Brabantiæ* nomen derivare
non tam difficile erit, quàm novum. Nam (omiſſis de Brabone 62
Gygantomachia. fabulis, quas conſentiens omnium doctorum auctoritas jam- *Brabantiæ nomen unde.*
pridem exploſit, & acutis ſolertiſſimi Goropii alluſionibus, qui
Brabant quaſi bravam bandam dici vult, & *Bratiſpantium* quaſi
Braefſten bant, id eſt braviſſimam bandam, Latinè fortiſſimam
Oudegherſte annal c 39. cohortem) quum receptum ſit aut Eenham, aut Brakele (uterq;
Meyer anno 1078. & an 1280. in Comitatu Aloſtenſi locus eſt) Brachantũ appellatum fuiſſe; 63
&inſimul ejuſdem ditionis nomen *Brachantum* eſſe & *Braban* *Brachantum & Brabantum*
tum quid impedit corrupto nomine *Brabantiam* à *Brachanto* *Synonima.*
nuncupari? Præſertim quum antiquitus non *Brabantia*; ſed *Brac-*
bantum ſolere dici, norint omnes qui Hiſtoriam patriam. Et qui-
dem quid facilius quàm ſive Latino, ſive noſtrate charactere *b*
pro *h* & legere, & ſcribere? unde primùm error, qui tandem pu-
blicus evaſit. Eadem eſt ratio in terra *Bracbatenſis* & *Brachaten-* 64
Rerum Brabantic. l 1 c. 1. ad an. 1078. *ſis*: etſi in hac dictione de mendo Sigebertum Divæus ſuſpectũ *Divæi error.*
habet cui ſpuria ea vox viſa eſt; ſed malè: quum vel ex Meyero
manifeſtum ſit indifferenter *Brachantum* & Brachata dici: & in-
dubitata diplomatum fides convincit. Cui rei idoneæ teſtes ta-
bulæ Affligemienſes: ubi *Henricus Divinâ propitiante clementia*
Orig. Miræi cap 41. *Bracbatenſis patriæ Comes, & Advocatus*, & alibi ſæpius. Porrò ter- 65
Inſcript. diplom. Godefridi ibidem. ram *Brachantum*, & terram *Brabantum* Synonima eſſe, quod jam *Brachantum & Brabantũ*
dixi, non ex affinitate modò vocum apparet; ſed inſuper ex dicto *ſynonima eſſe probatur.*

D. Bavonis Chronico duo loci convincunt. Prior eſt hîc: *Bal-* [Ad an. 1035.]
duinus Inſulanus terram Alſtenſem, & Gerardimontis, & Braban-
tum terram uſque Teneram fluvium, de regno Lotharienſi ſibi uſur-
pavit. Alter verò paullò pôſt: *Henricus Rex Balduino Inſulenſi Co-* [Ad an. 1057.]
miti prædicto, Brachantum terram uſque Teneram fluvium, ejus ho-
minio acceptam, in feudum conceſsit. Vbi utrobique iiſdem de lo-
cis agi nemo humanior ignorat. Et ſi quis putet ſoli huic Cho-
66 nographo eum ſcribendi morem fuiſſe; legat is diploma Lotha-
Brachantum pro Brabanto. rii, quod in archivis Blandinienſibus, ubi *Ydeghem* ponitur *in*
Brachanto. Vides etjam hîc *Brachantum* pro *Bracbanto* poni. Sed [Epiſt. 41 Cent.]
& univerſi ille Phænix, immortalis Lipſius, diſertè fatetur, *Bra-* [III. ad Belgas]
bantiæ antiquum nomen *Brachantum* eſſe. Rurſum *Brabantenſe*
67 etjam nomen pro *Brachanto* uſurpari, & terrâ *Brachatenſi*, ſive
Brabantum pro Brachanto. *Eenhamia*, ex Sigeberto ſuprà notum: cujus vel ideo continuam [Ad an. 1005.]
orationis ſeriem dedi. Ibi *Hezcilo Comes, Eiham cũ provincia Bra-*
bantenſi ſuſcipit, & filiam nuptui tradit cum totâ provinciâ Bra-
68 *bantenſi.* Vbi illud *tota* omnem hodiernam *Brabantiam* exclu-
Hodiernam Brabantiam extra veterem eſſe. dit: quum certum ſit, neque Comitatum Lovanienſem, neque
Bruxellenſem, neque Nivellanum Hezcilonem poſſediſſe; ſed
terram *Brachatenſem* tantùm, atque *Eenhamiam.* Cui rei lucem [Ad an. 964.]
69 dabit Meyerus, qui hanc Henzilonis ditionem *terram Bracha-*
Illi rei lux. *tenſem* vocat, ipſum autem *Henzilonem Eenhamenſem:* ut & an- [Ad an. 1005.]
tè, patrem ejus *Godefridum Eihamenſem* dictum Sigebertus me-
70 minit. Hæc originatio verior quàm à *Bratuſpantibus*: unde aliqui [Dinæus re-
Brabantia nomen non eſſe à Bratuſpantibus. contractè *Brabantiam* deducunt, pro *Bratuſpantia*; etſi magna [rum Brabant. lib. 7.]
eſt vocis &(olim) populi vicinia, quem Lovanienſibus affinem [Ibidem.] [Origin. Miræi cap. 31.]
fuiſſe hiſtoriæ docent. Cur autem *Bratuſpantiam* à *Brabantia*
alienam putem, ratio eſt hæc: quòd *Ansfridus Comes Hoyenſis,*
Teyſterbandiæ, Bratuſpantiæ, & dominus de Holtena, Bratuſpan-
tium fuit comes, quando *Bracbantum* à ducibus Lotharingiæ
poſsidebatur: Paullò pôſt autem à Comitibus ſeorſum, quando [Ibidem.]
ab anno IↃ CCCC XCIV ejuſdem Ansfridi dono, comitatus
Bratuſpantium, & Teyſterbandiæ, ad eccleſiam Trajectenſem
devenerat. Quod autem Ansfridus *Bratuſpãtium* fuerit comes,
eamque ditionem dederit Eccleſiæ Trajectenſi, liquet in origi- [Ibidem.]
nibus Miræi, ex ſcriptore qui Ansfrido æqualis: & inſuper ex Si-
geberto ad annum IↃ CCCC XCVII. Itaque alia ditio *Bratuſpan-*
tia fuit à *Bracbanto*; neque inde hoc nomen deducendum; ſed
ut dixi à *Brachanto*: præſertim quum oſtenderim *Bracbantum* & [Suprà nu. 66.]
Brachantum ejuſdem eſſe notionis. Quocirca noſtræ Flandriæ
gratari lubet, & *Brachatenſis* atque *Eenhamæ* loci genio, cujus ſo-

lùm

lùm tot proceres olim non incolere ſolùm dignati ſunt;ſed & inde titulorum ſeriem inſignire. Sed hæc priùs fuêre: nunc civile imperium Eccleſiaſtico *Eenhama* mutavit, omiſſoque ſuperiore titulo, Cœnobium ut dixi, & Abbatem habet: qui illuſtrium horoum ſucceſſor, *Eenhamenſis* pagi dominio potitur. quæ dignitas nunc eſt penes ampliſſimum Brugarum antiſtitem *Carolum-Philippum de Rodoan*, natalibus, eruditione, virtute illuſtrem: qui 71 *Eenhama præſens dominus.*
everſum nuper calamitate ſæculi Cœnobium ingenti ſtudio, & inpenſis, priſtino nitori indies reſtituit. 72 *Cœnobium reſtitutum.* *Lothricii* tamen Ducalem titulum Brabantiæ Principes vetuſto de more adhuc inſcribunt, imò etjam præſcribunt: idque & meritò, & veterum imitatione: quum Brabantiæ titulus demum ab Henrico tertio
Meyer. ad an. 1247. & Divæus, rerum Brabant l. 1. cap 12. Idem. l. 1. cap 2. Lib i. c. 12. aſſumptus ſit, ad annum CIↃ CC XLVII. An autem hoc *Lotharicium* ab illo quod dixi, an aliunde, hîc non diſputo (à Lothario enim eſſe peritiores norunt) hoc modò dicam: Brabantos jamdiu *Lotharicium* ſuum quæſiviſſe; ſed (quod & ipſe Divæus in Brabantiæ ſuæ antiquitatibus fatetur) numquam niſi per ſomnium deſignaſſe. 73 *Lotharicium Brabanti fruſtra quæſiverunt.*

CAPVT VI.

Domini Teneræmondæ.

POSTQVAM oſtendi Dominium hoc liberum eſſe alodium Imperii, & urbem in ſolo Imperiali ſitam veteri Brabantiæ eſſe annumeratam; non 1 *Superioris Capitis Comprehenſio.*
fuiſſe tamen umquam Ducatus Brabantici, neq; ejus provinciæ feudum, neque dono Ducis ad Flandros deveniſſe: Nunc Dominos percenſebo,
Meyer. a. 750 ab ultimâ origine quantum poteſt. Et ne incerta pro certis obtrudam, omiſſo Magryptio qui circa annum IↃ CCL vixit, & 2 *Magryptius an Teneræmondæ dominus.*
hanc ditionem tenuiſſe dicitur (cujus tamẽ Rei nullum uſquam reperi veſtigium: nam quod de Cœnobio Dickélvennæ ſtructo ſcriptores meminerunt, id nos non tangit: eſt enim Dickelvenna Comitatus Aloſtenſis) ad eos accingar, qui aut hiſtoriarum monimentis, aut fide diplomatum erui potuerunt. Inter quos

Primus occurrit HAIMO, quem Tungrorum Annales Teneræmondæ Comitem vocant: & circa annum IↃ CCC Vorſiam 3 *Haimo Teneræmondæ Comes.*
ejus gentis regiam puellam duxiſſe ferunt.

 Poſt

4 *Hugo de Tenremonde.*

Poſt hunc altum fuit ſilentium, donec HVGO *de Tenremonde* occurrit, qui anno CIϽ LXI Blandinienſi diplomati ſubſcripſit: ut nobis ſuggeſſit Clariſſimus Ioannes Baptiſta Gramaye.

5 *Alardus de Tenremonde.*

Aliquanto poſt vixit ALARDVS *de Tenremonda* ut liquet ex Corbeienſi diplomate, &

6 *Bernerus de Tenremonde.*

BERNERVS *de Tenremonda* qui cum Aſtrico nepote legitur inter teſtes diplomatis Fulgentii, primi Abbatis Affligemenſis, anno CIϽ XCVI, & denique (Apud Aub. Miræum. In Originibus c. 57)

7 *Daniele de Tenremonda.*

DANIEL *de Tenremonda* qui cum Roberto Flandriæ Comite profectus eſt ad ſacrum bellum. (Meyer. anno 1057.)

Horum omnium quis dominus Teneræmondæ fuerit, quum eodem pæne tempore vixerint, incertum; de DANIELE tamen ſuſpicor; quia id nomen huic genti amatum: & ratio annorum non repugnat HVGONIS fuiſſe filium.

8 *Adeluvidis Teneræmondæ domina.*

Sequitur ADELWIDIS, quæ *Ringoto Calvo* ſive *Remigio* Teneræmondæ Dominium dotale attulit. Horum opus creditur ſummum urbis templum, D. Virgini dicatum: vbi ſex Canonicos in-

9 *Ejus maritus.*

ſtituerunt. Hic Ringotus idem fuiſſe potuit, qui in Chronicis

10 *Advocatus D. Bavonis Conjectura.*

D. Bavonis *Gandenſis Cœnobii Advocatus* dicitur. Idque eò veriſimilius quòd in ejuſdem Cœnobii Archivis *Machtildis Teneræmondæ domina, & Sigeri Caſtellani Gandenſis majores,* leguntur

11 *Conjectura ratio una.*

poſſediſſe D. Bavonis Advocatiam. Quin & ipſa Machtildis conventione cum Ioanna Comite Flandriæ, ejuſdem Advocatiæ

12 *Altera.*

mentionem facit. Eâdem ratione credo *Philippum Audacem* Co-

13 *Tertia.*

mitem Flandriæ Teneræmondæ Dominum inter ceteros Conſervatores Eccleſiæ Sancti Bavonis & bonorum ejus Cœnobii,

14 *Ringoti mors.*

conſtituiſſe Prætorem Teneræmondenſem. Obiit autem Ringotus anno CIϽ C VI tertio Nonas Octobris. ADELWIDIS verò biennio poſt adhuc fuit ſuperſtes. Vtriuſque epitaphium

15 *Quid monimento inſculptum & inſcriptum.*

aut potiùs fragmentum, ut in Scædis doctiſſimi viri Dionyſii Harduini, apud Iuſtum Harduinum nepotem exſtat, hîc dabo: *Duorum* (inquit) *effigies ſpectabantur: alterius Equitis, cum inſcriptione ad caput Gothico charactere* REIMGO ... *Alterius autem matronæ herminis ut vocant amictæ, cui adſcriptum nomen* ADELVVID ... *In quadro autem ſaxi hæc legi poterant:*

(Diplom. Odardi Epiſc. Camarac. an. 1108. Vidc infra num. 16. Ringoti Epitaph num. 7. Aud an. 1050. Tabul an. 1221. Archiv. D. Bavonis. Obituar. Eccleſiæ Teneræmondenſis. ad III. Non. Oct. Dipl. Odardi 1108. l. 2. c. 2. n. 11.)

Munificus, prudens fuit, atque pudicus.
Vt David Magnus ... mitis ut agnus.
Inſtituit Chorum lib ... Canonicorum.

16 *Tenremonde Machtildi dotalem unde manifeſto.*

Cetera longo ævo trita legi non poterant.

Fuiſſe autem Teneræmondæ Dominium ADELWIDI dotale, hinc manifeſtum: quòd *illa in ſcuto ſuo præferebat ea inſignia qui-*

bus

bus hæc urbs ab omni memoria utitur. Maritus verò tres oblongos geſtabat palos Loſſenſium armis ſimiles. Hanc cum Sarcophago inſcriptionem etſi antiquitatis gratiâ ſervari æquum erat; tamen ad majorem rei memoriam, & propagandæ tantæ Viri pietati, novum *Ringoto* Monimentum Senatus decrevit: quod è Scædis prudentiſſimi viri Ioannis de Clerck, hujus urbis Actuarii deſcripſi, in hæc verba:

ILLVSTRI AC VERE NOBILI VIRO, AC HEROI,

DOMINO RINGOTO CALVO, 17

CIVITATIS ET TERRITORII TENERÆMONDENSIS DÑO,

Ringoti recentius Epitaphium.

HVIVS DEO AMANTISSIMI TEMPLI,

AC CANONICORVM FVNDATORI,

CHRISTIANÆ VERÆ PIETATIS,

ET OMNIS HONESTATIS PROPAGATORI:

CVIVS VETVS SEPVLCHRALIS INSCRIPTIO

, LONGO PEDVM VSV DETRITA EST,

S. P. Q. TENERÆMONDENSIS,

NOBILIS VIRI MANIBVS,

ET ILLIVS PIISSIMÆ MEMORIÆ DEVOTI,

QVO TAM PRÆCLARA VIRI VIRTVS

POSTERIS PRO DOCVMENTO, ET EXEMPLO FORET

GRATITVDINIS ERGO POSVERVNT. An CIϽ IϽ LXI.

DECESSIT AB HAC VITA Anno CIϽ C VI

SIT SVPER ILLVM PAX DEI.

Meyer. a 1126

SVcceſſit DANIEL qui cum Balduino Gandẽſi, Galtero Lilarienſi, Regnardo Walnenſi, Theodorico Dicasmudenſi, Richardo Berſtano, Hellino Bochautio, aliiſque ad ſexaginta circiter Equitibus Brugas profectus eſt, ulturus Caroli boni cædem, execrabili paricidio à Stratanis in templo perpetratam. Idem ſub Gulielmo Normanno Flandriæ Comite, occupatâ Iprâ Gulielmum Iprenſem quem falſò Caroli boni proditorem Annonius vocat, in poteſtatem ſuam redegit. Tandem verò totâ Flandriâ à Normanno alienatâ, quòd tyrannide potiùs, quàm juſto imperio rem gerebat, auctor ceteris fuit evocãdi ad Comitatum Flandriæ Theodorum Alſatium. Hic Meyero ſuccinit Anſelmus Abbas Gemblacenſis, eorum temporum æqualis: *Orta*, inquit, *ſeditione & diſſidio inter Gulielmum Comitem & Morinos, annitentibus Equitio & Daniele Majoribus* (Veriſimiliter Marſchalcis) *Flandriæ, accerſitur Theodoricus filius Theodorici ducis Alſatiæ, nepos Roberti Comitis Flandriæ ex ſorore Gertrude.*

18 *Daniel Teneram. Dominus*

19 *Vltus cadem Caroli Principis.*

20 *Gulielmum Hiprenſem cepit.*

21 *Ubi Flandria Alſatiis debet*

Idem 1127. & Oudegherſte annal. cap. 70 c. 50. Meyer. an. 1128.

Chronic. an. 1123.

22 *Ejus elogium* Hic *Daniel* elogio Meyeri *Vir prudentiſsimus* vocatur. Filios *Ad an. 1128.*
habuit *VValterum*, *Balduinum*, & *Danielem*. Eodem tempore *Diplom. VValteri filii apud Ioānem Gevartium*
23 *Liberi.* vixit *Lauretta de Teneræmonda*.

24 *VValterus Teneram. Dominus.* Patris hereditatem adiit VVALTERVS. Hic admodum be-
neficus fuit in Affligemenſes. In donationis diplomate voca- *Apud eumdem. an 1145.*
tur *Advocatus Teneræmondenſis*, & rurſum: *Dominus Teneramon-* *Apud eumdem diplom. 1151.*
25 *Ejus inſcriptio* *denſis*: facitque mentionem patris ſui *Danielis*. Idem confirma-
vit Affligemenſibus *alodium, quod eis dederat VValterus van Hol-*
26 *Fratres.* *ten apud Curtelo*, adſentientibus *Balduino*, & *Daniele fratribus*.
Ibidem inter teſtes citatur *Theodoricus de Tenremonda*, cui ma-
27 *Theodor. de Tenremonde* trem fuiſſe lego *Laurettam de Tenremonde*, quæ *Abbatiæ Affli-* *Apud eūdem*
gemenſi Eleemoſynam conceſsit pro anniverſario ſuo & Theodorici
28 *Ejus mater.* *filii*. Eo in diplomate hac inſcriptione utitur: VVALTERVS *Dei* *Meyer anno 1173.*
29 *VValteri altera inſcriptio* *miſericordiâ Advocatus de Tenremonde* obiit an. CIↃ C LXXIII.

Illum excepit filius VVALTERVS, qui confirmavit Afflige-
30 *VValterus Teneram. Dominus.* menſibus patris donationem, quoad ea quæ ſita in Belle, in di- *Dipl. a. 1176. Apud Ioanē Gevart.*
plomate inſcribit ſe, *Principem & Dominum de Teneræmonde*. Ibi-
dem patrem vocat VVALTERVM. Vxorē habuit ADELISAM, cu-
31 *Ejus inſcriptio* jus hoc exſtat in Blandinio diploma: *In nomine Patris, & Filij, &*
Spiritus Sancti, Amen. Ego ADELISA *uxor domini* VVALTERI *de*
32 *Et conjux.* *Tenremonda, Notum fieri Volo tam præſentibus, quàm futuris, me*
33 *Hujus diplomæ.* *pro remedio & ſalute animæ meæ, & prædeceſſorum meorum, fratri-*
bus S. Petri Gandavi Deo ſervientibus, conceſsiſſe ut omnia ad præ-
dictos fratres pertinentia liberè, ſine omni exactione thelonei in
terra de Tenremonde partis illius quæ me contingit, ſive terrâ, ſive
navigio, habeant tranſitum. Vt ergo donatio mea rata permaneat &
inconvulſa, præſentem paginam ſigilli mei appenſione, & teſtium
ſubſcriptione roboravi. Sigillū Rodolphi Capellani mei, Signum Ber-
toldi filii mei, Signum Balduini de Rameſdöck, S. Ioannis fratris ejus.
S. Danielis filii VValteri de Tenremonde, S. Theodorici de Tenre-
monde. Machtildis Advocata. Tempus & locus quo hæc acta nuſ-
quam erat. Hæc ad verbum inſerui, ut ſuſpicioni occurram, quę
oriri queat ex his verbis *partis illius quæ me contingit*. Vnde ali-
34 *Quando dati conjectura.* quis credat partito hanc ditionem poſſeſſam eſſe; ſed credibile *Infra lib. 2. c. 1. num. 11.*
eſt viduam fuiſſe VVALTERI (ut etjam in diplomate Odardi de
quo infrà, *Adelwidis uxor Ringoti* ponitur pro Vidua) & intelli-
genda ea verba de uſufructu ADELISÆ aſſignato: idq; eò eſt ve-
riſimilius quòd *Machtildis* quæ diplomati ſubſcripſit paullò pòſt
35 *Secundam illi fuiſſe conjugi conjectura.* cum marito deintegro dictæ Abbatiæ immunitatem eſt largita.
Hanc ſecundis nuptiis VVALTERO junctam inde cōjicio, quòd
etſi filium haberet *Bertholdum*, non is tamen *VValtero* ſucceſſe-
rit;

rit; ſed *Machtildis*: quod ſecus fuiſſet: Nam quum *VValterus* non
conjugis dote; ſed cum hereditate paterna Teneræmondæ Do-
miniũ adierit, ſi filius *VValteri Bertholdus* fuiſſet, ſtatim ab ipſius
morte accepiſſet hanc ditionem, quę Machtildi obvenit. Quod
autem hujus *VValteri* uxorem *Adeliſam* facio, non ſuperioris;
cauſſa eſt, quòd hæc filium vocet *Bertholdum*. *VValteri* certè me- 36
miniſſet, ſi ſuperioris fuiſſet uxor. Dein quia *Machtildis*, quæ *Machtildis quæ inter teſtes quæ ſit.*
VValtero ſucceſſit diplomati ſubſcripſit, & Chirographo ſuo ve-
lut confirmavit. Porrò *Danielem* illum qui inter diplomatis te- 37
ſtes memoratur, fratrem fuiſſe credo ſuperioris *VValteri*, quem *Daniel ibidem quis.*
habuiſſe fratrem *Danielem* nomine ſupra dixi: *Theodorum* verò 38
filium *Laurettæ*, cujus etjam antè memini. Illud denique in ſub- *Et Theodoricus.*
ſcriptione diplomatis hîc notare viſum; tanti ſuperiorum tem- 39
porũ Dynaſtas Sacellanos ſuos feciſſe, ut etjã filiis præponerẽt: *Aliud ibidem ſingulare.*
quũ nunc, magno ſęculi opprobrio, etjã inferioris notę nobiles
nõ pluris ſuos ſacrificos faciãt, quàm reliquos familiæ miniſtros.

Oudegherſte Annal c. 79. Defectu prolis maſculæ MACHTILDIS jã indeà Philippi Al-
ſatii ævo, ante annũ CIↃ C XCII hîc Imperium nacta eſt: quæ
an filia *VValteri* fuerit neque negare auſim, neque aſſerere, nam 40
Ita obituar. eccleſiæ Teneræmondenſis. in dubiis Scepticus ſum, & alios eſſe ſino. Hęc *Gulielmo* ſeptimo *Machtildis. Domina.*
Atrebatenſium Advocato Betuniæ Domino nupſit. Huic *Gulielmo* 41 *A quo tẽpore.*
Ann. 1210 agnomen *le Rous* Meyerus tribuit: eumque cum Balduino Co- 42
mite in Græciam profectum refert. Filius fuit Walteri quantum *Ejus maritus.*
colligo ex libro Obituum hîc ad D. Virginis, ubi ad *Sextum Idus* 43
Ianuarii legitur, *VValterus ſextus Advocatus an.* CIↃ CC X. ut ad *Cujus filius.*
Archiv Eccleſiæ Teneræmond. an. 1217 *decimũ nonũ Cal. Maii* Wilhelmus *ſeptimus Advocat. a.* CIↃ CC XIV.
Fratrem habuit Ioannem Betunium, qui tertius fuit eo nomine 44
Meyer. a. 1203 Cameracenſium Præſul: & Bertholomæum, qui etjam prædictâ *Ejus fratres.*
expeditione Balduinum Comitem ſecutus eſt. Hoc Conjugio 45
conjunctæ primò Teneræmonda, & Betunia: ante hoc enim *Teneræmonda & Betunia quando junctæ.*
tempus neminem Teneræmondenſium Videas uti titulo Betu-
niæ, nec contrà. Quin & ipſa *Machtildis* à morte mariti nuſquam
ſe Betuniæ Dominam dicit; ſed Teneræmondæ tantùm. Dein 46
ab hoc fortè tempore ſua inſignia Betunii à Teneræmondanis *Betuniæ inſignia unde.*
mutuati ſunt, quæ Teneræmondenſis familiæ fuiſſe, vel ante an-
num CIↃ C manifeſtum eſt ex inſcriptione ſepulchrali *Rin-*
Num. 16. *goti* & *Adelwidis*, quam ſuprà dedi: ubi hodierna Teneræmondę
inſignia *Adelwidi* tribuuntur: & quod vel ſolum fidem adſtruat;
eadem in fornice turris eccleſiæ Teneræmondenſis viſuntur,
non picta ſolùm; ſed ſaxo inciſa: quod qui cominus, dum hæc
ſeriberem, viderunt, retulere. Structa eſt autem illa turris, aut à

Rengoto

Rengoto Teneræmōdæ domino(qui in eâ eccleſiâ Canonicos inſtituit,obiitq;an. cIↄ c v I)aut multò antè. Betuniæ autem inſignia alia ab his hodiernis vidiſſe memini, variis diplomatibus Roberti Betunii, Guidonis Soceri, cum hac inſcriptione: *Secretum Roberti de Betune*. Vtriuſque autem opidi hodierna in- Archiv. Svvivecan. & Tuſſchenbeke.
47 *Teneræmondæ & Betuniæ inſignia.* ſignia ſunt Faſcia rubra, in ſcuto argenteo: de quâ multa Symbolicè, Doctiſſimus meo judicio Belgarum ſui ævi, Ioannes Goropius Becanus, in explicatione vocis noſtræ Bandt, id eſt faſcia
48 *De faſcia Goropii diſſertatio.* & vinculum; cujus inter cetera hæc verba decerpſi: *Quum faſcia ſit vinculum ad hominum membra confirmanda neceſſarium, maiores noſtri inſigni prudentiâ, faſciam unionis & potentiæ inde pendentis ſignum eſſe voluerunt. Hinc banda(*id eſt faſcia, noſtris *bādt*) *pro Vexillo militari, non ut ſimplici ſigno portari cœpit; ſed ita ut nihil eſſet magis hieroglyphicum. Notabatur enim eo, omnes debere eſſe colligatos vinculo amico, & hominis membra confirmante, non ſecus atque infantis tenelli artus vinciuntur, ad robur conſequendū. Hoc nimirum ille voluit, qui ſagittas colligatas filiis frangendas dedit, quas cum frangere ſic nequirent; rurſus dedit ſingulas, quas facillimè fregerunt. Sicut enim concordiâ parvæ res maximas vires ſibi comparant; ita diſcordiâ maximæ quæque vires franguntur. Faſcia igitur, quam noſtri bandam vocant, priſcum noſtris fuit ſignum militare, quo omnium animi ad unionem & concordiam ſtrictè arctéq; retinendam moverentur. Vidimus hactenus puerorum vexilla è longis faſciis conſtare; qualia veterum fuiſſe cogitandum. Poſterior ætas multas faſcias conſuit: fortaſſis ut ſignificaret, non unam ſe ducere potentiam, non unum robur; ſed multa: & non anguſtam habere ſe potentiam; ſed longè latéque dominantem. Iam quoniam unio & colligatio hominum, principes & ſupremas vires habet, atque ea faſcia ſignificabatur; tranſlatum eſt Symbolum ad ſummam & regiam potentiam denotandam, ſi faſcia candida caput cingeret. & ſicut poteſtas regia omnium eſt antiquiſſima, ita ab antiquiſſima gente(*Cimmeriis*)traxit originem.* Et paullò pôſt. *Ex eodem fonte manavit illud, quod in omnibus ſacris, vittis ſive faſciis, tum victimas, tum aras, tum ſacerdotes ornarent: ſignificantes omnem poteſtatem à ſuperis orandam: & eo ſolo nos ſalvos eſſe poſſe, ſi poteſtati divinæ noſtra poteſtas alligetur. Fatebantur igitur hâc teſſerâ ſeſe agnoſcere omnium rerum poteſtatem apud illum eſſe, cui ſacra Fidei deberent.*

Hactenus de faſciâ, armorum noſtræ urbis occaſione. Quia
49 *De Advocati nomine annotatio.* verò quibuſdam dubium eſt, quid *Advocati* nomine deſignetur; viſum hîc annotare, quod adverti præter Romanam priſcam ſignificationem, quæ in Comœdiis obvia, & inſuper vulgarem,

quæ

quæ nunc Iuriſconſultis tribuitur, id nomen aliquando poni pro Domino: ut ſuprà, ubi *VValterus* ſe inſcribit *Teneræmondæ Advocatum*, & alibi ſæpius. Inſuper pro tutore pupillorum: item pro defenſore, & conſervatore. Nam legi conjunctâ *Avouë mambour & gardien du pais de Lieze.* Id eſt, Advocatus, tutor, & Conſervator ditionis Leodicenſis. Sic *Theodericus Alſatius Flandriæ Comes ſuſcipit in ſuam Advocatiam, & protectionem Cœnobium Tronciniēſe.* Et rurſum: *Vetat ejus Cœnobii Advocatiam penes alium eſſe, quàm Comitem Flandriæ, aut eum qui VVaſiæ Dominium Comitis beneficio poſſidebit.* Et denique pro Primate. Ita apud Marchantiū. *Arcem* (inquit) *Teruanæ ab Arnulpho Advocato, hoc eſt urbis Primate, adverſus ſacerdotii libertatem exſtructam diruit.* Quum verò aliquibus ſit perſuaſum Advocatos hos Atrebatenſes, Dominos Atrebati fuiſſe; ne quis in eumdem lapidem impingat, paucis videat ſtatum Atrebateſii. Hæc ditio Flandriæ olim conjuncta fuit, dote Iudithæ Caroli Calvi Imperatoris, & Galliæ Regis filiæ, cum Balduino ferreo: manſitque ad Philippum Alſatium; qui dote Iſabellæ, Margaretæ ſororis ſuæ filiæ, eam tranſtulit ad Philippum ſecūdum Ludovici ſeptimi filium. Tandem Philippus auguſtus Atrebateſium in Comitatum erexit, anno CIↃ C XCVIII, ut Aemylio placet, ut Iperio CIↃ C XIX. Alii id S. Ludovico tribuunt, faciuntque primum Comitem Robertum S. Ludovici fratrem anno quadrageſimo quinto poſt Iſabellæ ſponſalia, nempe ſalutis humanæ CIↃ CC XXXVI. Quod ex tabulis Pacis Peronenſis veriſimilius. Itaque manſit ea regio à Flandris avulſa; donec conjugio Ludovici Creſciaci, cum Margaretâ à Franciâ, Philippi longi filiâ, Machtildis Atrebatenſis herede, ad Maleanum rediit: diſcreto tamen titulo, & corpore. Unde apparet Dominos illos Betuniæ, Atrebatenſes Advocatos, non Dominos Atrebati fuiſſe; ſed defenſores, atque Primates: aut (ut aliis videtur) Dominos ditionis Allevæ, & Itinerum limitaneorum circa Atrebatum: quod munus in Clientela Abbatum D. Vedaſti poſſidebant. Etſi tenuius id videtur, quàm ut tantillæ dignitatis munus præfigatur ceteris titulis propriarum urbium. Hoc enim modo ubique legitur: N. *Atrebatenſis Advocatus Betuniæ & Teneræmondæ Dominus.* Sed ut à diverticulo ad viam redeamus; Hic *Gulielmus* cum conjuge dedit Abbatiæ Blandinienſi immunitatem a teloneo. De qua re quod ibidem ſupereſt diploma, cum piorum dynaſtarum memoriæ, tum ob inſignem præ ceteris ejus ævi ſcriptis elegantiam, hîc inſero:

Left margin notes:
Archiv. Abbatiæ.
Meyer. anno 1142. Vita Theod. alſatii.
Meyer. a. 963.
Ejus ſponſalia an. 1174. nuptiæ 1180. Meyer.
Lib. 6. Hiſtor Oudegherſte c. 109. & Meyer an. 1236
Ibidem. Oudegherſte c. 93 & Meyer. an. 1199.
Idem 1236. & Rerum Flādric. Tom. 10.
Marchant vitâ Guidonis & Oudegherſte annal. cap. 113.

Right margin notes:
50 *Advocati Atrebatenſes an Atre. dit domini.*
51 *Arteſia quādo à Flandria avulſa.*
52 *Quando in Comitatum erectā.*
53 *Quomodo ad Flandros redierit.*
54 *Advocati Atr. bat. quales fuerint.*
55 *Gulielmus & Machtildis diploma Blādinienſe.*

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Quæ aguntur in tempore, cum tempore dilabuntur, & tranſeunt, & humanos actus ob ivio innata demolitur: ſola verò negotia literis ſignata, & earum mancipata cuſtodiæ, ſubſiſtunt, & à ſua ſtabilitate inconcuſſa non diſcedunt. Ea propter ego VVILLELMVS *de Betunia Dominus de Tenremonde, &* MATHILDIS *uxor mea, tam poſteris quàm præſentibus notum fieri volumus: quod pro ſalute & remedio animarum noſtrarum, ſimul & prædeceſſorum noſtrorum, Eccleſiæ S. Petri in Gandavo conceſſimus, & firmiter tam à nobis, quàm a ſucceſſoribus noſtris volumus obſervari, ut omnia ad prænominatã Eccleſiam, vel ad uſus fratrum in ea commorantium, pertinentia qualicumq; modo ſive terrà, ſive navigio per terram noſtram tranſeat, abſque teloneo, & Vienagio, & omni exactione, liberè tranſire permittantur. Ne igitur quæ bono zelo ordinata ſunt, iniquorum malignitas in poſterum diſſolvat; donationem noſtram prædictæ eccleſiæ intuitu illius conceſſam, apud quem nullum bonum irremuneratum, nullum malum permanet impunitum, ſigilli noſtri appenſione, & teſtium ſubſcriptione roboravimus. S. Roberti Decani de Bella. VVilhelmi Capellani S. Ioannis & Henrici Canonicorum. S. VValteri de Sottinghem. S. Raſonis de Gavera S. VValteri de Bella. S. VValteri Tali S. Bauduini de Gandavo. S. Simonis de Vaernewyck. S. Baudini Advocati de S. Bavone. Actum anno dominicæ Incarnationis mil-*

56 *leſimo, cẽteſimo, nonageſimo tertio.* At verò de hac Abbatia ne quẽ Sigebertus malè intellectus abducat; monẽdus hîc paucis lector. Scribit ille: *anno* IↃ C VIII. *in Caſtro Gandæ Eccleſiam ædificatã.* Paullo poſt: *anno* IↃ C X *Blandinium* (inquit) *Monaſterium ædificatur in Gandavo.* Unde aliquibus perſuaſum, recentiorem Abbatiam Blandinienſem eſſe Bavonicâ; ſed malè: utrobique quidem illud Sigeberti verum eſt: Nam de Blandinio fidem faciũt verſus Chronographici qui ibidem leguntur in hæc verba:

De antiquitate Blandinienſis Cœnobii & Bavonenſis controverſia.

In ſexcenteno deno fundavit Amandus
Anno Blandinium, patronum dans ibi Petrum.
Rexit Florbertus, dotavit rex Dagobertus.

Et quod de Eccleſia in caſtro Gandæ adfertur, itidem ejus Monaſterii Chronica confirmant, ubi hæc verba: *Eccleſia Gandenſis, quæ nunc dicitur ſancti Bavonis, fundata fuit olim à ſancto Amando Anno* IↃ C VIII. Sed ad rei lucem obſervandum quod ibidem habetur: *Congregatis autem ibidem cultoribus, primò Clericis, deinde Monachis, Abbatem eis præpoſuit nomine Florbertum.* Et conformiter in officio de ſanctis Eccleſiæ Cathedralis D. Bavonis Gandavi: *Divus Amandus in Eccleſia Gandenſi, quam opibus*

Ad an. [illegible]

Die octava infra Octav. S. Bavonis Lect. 4.

præcipuè

præcipuè B. Bavonis fundaverat, non monachos initio, ſed Clericos ſæculares ſimul viventes conſtituit. Cùm autem illi à primæva ſua ſanctimonia degenerare, & licentiùs vivere inciperent; amotis illis, Monachos ibidem inſtituti beati Benedicti collocavit: Dato illis Abbate Florberto, raræ pietatis viro: qui primus utriuſque ſimul Monaſterii D. Petri Gandenſis & Blandinienſis curam, & adminiſtrationem geſſit. quod anno IↃ C XVIII eveniſſe ex Chronico Caſtri, & Cœnobii S. Bavonis Dionyſius Harduinus notavit, traſlatis inde in ſua Analecta his verbis: *Anno* IↃ C XVIII *beatus Amandus in Eccleſia Gandæ amotis Clericis catervam monachorum aggregavit, quibus præfecit abbatem venerabilem virum Florbertū, virtutibus & ſanctâ religione decoratum.* Itaque non hîc à prima origine monachi; ſed ſacerdotes ſæculares, & aliquanto pòſt monachi: quibus datus Abbas Florbertus, qui quidem fuit primus utriuſque Cœnobii Abbas, quod variè liquet; ſed jam inde ab initio Blandinienſibus ipſe D. Amandus præfuerat. quod etjam prędictum Chronicon teſtatur; ubi legitur, quod *B. Amandus rexit Blandinium ad annum* IↃ C XVIII *quo etjam ad D. Bavonis monachos inſtituit: ac tunc utrique Monaſterio Florbertum*
propoſuit. Vt igitur origine Eccleſia D. Bavonis Blandinio eſt 57
antiquior: ita Abbatia illa, abbatiâ Blandinienſi eſt poſterior. *Super ea, noſtra deciſio.*

Obiit autem prædictus GVLIELMVS anno CIↃ CC XIII ut 58
Ad an. 1213. notat Meyerus: ut autem liber obituum hîc ad D. Virginis Gulielmi *mors.*
CIↃ CC XIV X Cal. Maii. Relictâ MACHTILDI viduâ & quin- 59
Marchant. vita Guidõ. Maſſæus ad anno 1176. Meyer, anno 1213. Idem a. 1297. que liberis, *Roberto* (quem etjam *Fougardum*, & *Focardum* Scri- *Ei liberi.*
ptores vocant) *Daniele* (quem aliqui Roberto præferūt) *Ioanne, Gulielmo*, & filia *Machtildi*. Eo mortuo Ludovicus Galliæ Regis filius (qui pòſt inter Cælites à Bonifacio octavo eſt relatus) Betuniam occupavit, quam tamen MACHTILDI, ad pubertatem Danielis ſervandam tradidit. Hanc narrationem aliter texit
Ad an. 1213. Apud Iuſtum Harduinum. Meyerus, Danielem Roberti filium ratus, qui eſt frater. quod 60
erroneum eſſe ipſius Danielis literæ convincunt: quibus *dat Ro-* *Meyer error.*
berto fratri terras de Rooſenbeke: & aliæ quibus ſe *Advocatum Atrebatenſem* vocat, & *Betuniæ Dominum*: facitq; mentionem *Roberti, Ioannis, & Gulielmi*, quos *fratres* vocat. Dein ſi filius Roberti fuiſſet, ea ditio morte Danielis non abiiſſet inverſo naturæ ordine ad Robertum patrem; ſed ad ſororem Machtildim. Ex li-
beris GVLIELMI & MACHTILDIS *Daniel Betunius* ſive ætatis 61
Meyer, a. 1213. Varia diplõ. Meyer a. 1213. Idem a. 1216. privilegio, ſive regis favore paternam hereditatem adiit: habuit- *Daniel Betuniæ Dominus.*
que uxorem Euſtachiam Caſtellionenſem, in qua familiâ per ea 62
tempora erat Comitatus ſancti Paulli. Hic Ludovicū Regem *Eius uxor.*

 Anglicanâ

Anglicana expeditione ſecutus, quindecim Equeſtris Ordinis
63 viros ſecum duxit. Obiit autem circa annum CIↃ CC XXVIII,
Mors. ſuperſtite uxore ſine liberis, unde ad Robertũ fratrem ea here-
64 ditas devenit. Gulielmus Betunius Molenbecæ fuit Dominus.
Gulielmus Molenbecæ dominus. Hic legitur inter teſtes tabularũ, quibus Ferdinandus, & Ioãna *Oudegherſte annal. c. 101.*
65 Comites Flandriæ balſardum, numariam ſervitutem Franco-
Ejus uxor. natibus remittunt, anno CIↃ CC XL. Vir fuit militaris, *Eques lon-* *Ad an. 1248.*
ge probatiſſimus Meyero dictus. Uxorem duxit Iſabellam Pon- *Tabul. a. 1221*
tis-Rorardi Dominam, à qua multis cum lacrymis elatum ferũt. *Meyer a. 1253 & Oudegherſte cap. 100.*
Is Matris inſtitutionem Ciſtercienſis Abbatię confirmavit. Prę- *Archiv. Abbatiæ.*
ter alias expeditiones fratrem Robertum ſecutus eſt ſacro bello
in Stadenſes, inviſum Hæreticorum genus. Idem cum uxore
dedit Abbatiæ Tronciniensi jus ſuum in Bekenghem, Herkenghem,
& Herneghem, tam in decimis, quàm in nummis, avenis, & aliis re-
bus: ut poſſideant in æternum libere & quiete: Actũ a. CIↃ CC XXVI.
Illud quoad Rekeghem iteravit anno ſequente, *pro ſalute* in-
quit *mea, uxoris, & filiorum. Datum in domo apud Pontem Rorardi*
66 *anno* CIↃ CC XXVII. Liberos habuit Ægidium Molenbecæ Do- *Archiv. Swivec. tab. anni*
Liberi. minum, qui cum Patre Margaretæ Amitæ majoris donationes *1232.*
Swiveccanæ Abbatię confirmavit: & Gulielmum Põtis-Rorardi
Dominum: qui uxorem duxit Beatricem Hebuternæ Domi-
nam. Hic ſtruxit Cœnobium Victorinarum ad Põtem-Rorardi *Meyer. anno 1271.*
67 in agro Furnenſi. Liberos reliquit Ioannem Dominum Ven-
Ex nepotes. deulæ, & Hebuternæ: & filiam quæ nupſit Vice-Comiti Furnẽſi
& Neoporti. Ille autem uxorem habuit Ioannam Caſtellionen-
ſem, & ex ea filium Ioannem: qui ductâ Ioannâ de Brienne mul-
tos reliquit poſteros, quorum longa ſeries variè ſe diffudit. Inter
eos numeratur Robertus Betunius Vicecomes Meldenſis, dñs
de Vendeul; Rumſt, & Falny: qui bello Gandenſi ſub Malcano *Meyer 1382. Froſſard. l. 2. cap. 135.*
Pręfectus erat Arienſis. Fratrem habuit Ioannem, conjugem Iſa- *Analect. Gaillardi.*
bellam Ghiſtellanam, Ghiſtellæ, Inghel-monſtri, Arnæ Põtis-
Vendini, Reyghers vliet, & Thelonei Brugenſis dominam.

68 Ioannes MACHTILDIS filius (aliis Iacobus) obiit Abbas A-
Ioannes Gulfus. quicinctẽſis. Machtildis autem ejus ſoror, quæ cũ fratre Rober-
69 to, & Gulielmo etjam inter teſtes memoratur fundationis Swi- *Archiv. Swivec. tab. anni 1223*
Machtildis Gulfa. vecanæ, nupſit Ghilberto Sotteghemio Raſſeghemi Domino,
70 habuitque in dotem Calkenam & Laernam (pagos ditionis Te- *Dipl. Roberti anno 1218*
Ejus maritus. neræmondanæ, & Maſminianm in Comitatu Aloſtẽſi. Hic Ghil- *Meyer. an. & Oudegherſte*
71 bertus Robertum, & Gulielmum uxoris fratres comitatus legi- *cap. 109.*
Dominus. tur dictâ in Stadenſes hæreticos expeditione. Idem cũ Michaële *Idem c. 10. anno 1226.*
Boulario, Rolando de Haſſebroeck, & Arnoldo Aldenardenſi
con-

controverſiam ſopivit, quæ inter Ferdinandum Flandriæ Co-
mitem & Gandenſes, de novando Senatu, ſummis utrimque ſtu-
diis agitata. Liberos reliquit Gerardum, Ghilbertum, Robertũ, 72
& Machtildem: quos duobus locis archiva Swivecana ſugge- Liber.
rũt. Prior eſt tabulis *Margaretæ nobilis mulieris, Dominæ de VVou-
me quibus dat Abbatiſſæ & conventui de Swiveke prope Teneræ-
mondam ordinis Ciſtercienſis ad anniverſarium ſuum, & Ioannis fi-
lii xxx ſolidos Flãdrenſis Monetæ annuatim,* ubi teſtes donationis:
*nobilis mulier de Raſſeghem Machtildis, filius ſuus Gerardus de Sot-
tenghem dominus de Raſſenghem, frater ſuus dominus Robertus, ſo-
ror prædictorum Nobilium Domicella de Raſſenghem Machtildis,
Actũ apud Swevcke anno domini* CIↃ CCXLV. Alter verò ubi Ro-
bertus de Raſſenghem, mente & corpore ſanus, teſtamentum
condit, & fratrem ſuum Ghilbertum ex aſſe heredem inſtituit
anno CIↃ CC LXXI. Inter illos maximum natu Gerardum fuiſſe
ibidem diploma docet, quo *Machtildis domina de Raſſenghem per
conſenſum dilecti filii ſui ſenioris Gerardi, conceſſit Abbatiæ & Cõ-
ventui de Swiveke pro anniverſario ſuo & Ghilberti mariti, bonæ
memoriæ, quoddam pratũ ſitum in palude S. Odulphi, quod ipſa emit
propriis denariis tunc temporis dum exſtitit domicella. Actum anno*
CIↃ CC XLIII. Hunc ad annum CIↃ CC LVI ſuperſtitem fuiſſe 73
Archiv. Swivecan. in tabulis Leonii de A memoria. Liberos reliquit Gerardum Nepotes
a Oudegherſte c. p 145. c Raſſenghemi dominum, cui uxor [a] Maria [b] (alibi Aëlphis) Gu-
b Idem c 154. lielmi Liedekercæ domini filia, & heres: Ghilbertum, & Hugo-
c Idem c 146. nem; qui [c] fratris tabulas, de clientelari arcis Liedekercanæ poſ-
ſeſſione, confirmarunt anno CIↃ CCC XXII. Porrò Ghilbertus
ſuperioris Gerardi frater, Ghilberti & Machtildis filius, etjam
filium reliquit Gerardum Maſminiæ dominum. Hujus memo-
ria ſupereſt in codice Swivecano: ubi Aviæ ſuæ, Malminiæ do-
minæ donationem confirmat anno CIↃ CCC XXXII. Uxorem
habuit Eliſabetham Maldeghemiam. Vtriuſque Epitaphium
apud Gaillardum hoc deprehendi.

*Septimo die menſis Maii obiit Gerardus de Raſſeghem, dñs de
Maſmines, miles, cujus anima per Domini miſericordiam
requieſcat in pace. amen. anno* CIↃ CCC XXXVIII.

*Decima Ianuarii obiit domina Eliſabeth de Maldeghem, do-
mina de Eecke, & de VVeſſeghem: uxor quondam domini
Gerardi de Maſmines, Militis, Orate pro anima ejus. an-
no* CIↃ CCC XXVI.

Gerardi gentilitia inſignia erant *Dixmude, Axele, Maſſeme, Nevele.* Unde liceat exiſtimare quàm difficile ſit in Genealogiis ſemper inffenſo ire pede. Gerardus ejus pater nũc Sotteghemium ſe inſcripſit, nũc Raſſeghemium. Hic Raſſeghemius primò vocatur, inde in Epigraphe uxoria *de Maſmines*, & tamen ex familiarum enumeratione Dixmudanæ ſtirpis paternum genus eſſe apparet, niſi nomina inverſo ordine ſcripta ſint, quod ſuſpicor: Maſminiæ certè gentis inſignia, & hunc & patrem & auum geſtaſſe in variis ſigillis ipſe vidi. Uxoris autem conſanguineæ gentes erant hæ *Maldeghem, Rode, Ghiſtele, Reyghers-vliet*, Conditi ſunt Maſminiæ in ditione Aloſtanâ, qui tamen pagus inter clientelas Curiæ feudalis Teneræmondanæ recenſetur. Filium habuere Gerardum (qui nunc *Raſſeghemius* vocatur, nunc *Maſminius*, Maſminiæ Dominum. Hic primus eſt quem Laernæ titulo uſum deprehendi, idque iis tabulis quibus, *præſentibus Ludovico Namurcenſi, Dño Ghiſtellæ, domino Pratenſi, Burghgravio Dixmudæ, domino VVoſtinæ & Nevele, domino Pouccæ, domino Gerardo Raſſeghemio, domino Ioanne Inſulenſi*, &c. *promittit pro ſe & ſuis heredibus Comiti Flandriæ, ejusq́ ſucceſſoribus Flandriæ Comitibus, eorumq́ hominibus, Principis diploma aut literas ferentibus, ſuæ arcis Laernæ copiam facere, eumq́ & ejus delegatos, ſive armati ſint, ſive inermes in prædictam arcem admittere, quotieſcumque à dicto Comite ejuſq́ heredibus requiſitum fuerit. Actum Gandavi* VIII *Septemb. anno* CIƆ CCC LXII. Uxorem habuit Cathatinam *Maldeghemiam* Philippi Maldeghemii equitis, Maldeghemi, Grimbergæ, Moeſecæ, Hayeghemi, & Leyſchotæ domini, & Eliſabethæ Maldeghemiæ Ackoyæ dominæ ſororem; filiam Philippi Maldeghemii, & Mariæ de Grimbergis, cujus dote Berleghemi dominiũ accepit. Liberos reliquit Walravium Maſminiæ & Berleghemi dominum & Claram Maſminiam: quæ primum Sigero Cortracẽſi; dein Philippo Erpæ domino nupta eſt; & Ioannem Maſminium Calkenę dominum, de quibus infrâ: obiit autem prædictus Ghilbertus Raſſeghemi dominus relictâ Machtildi viduâ, circa annum CIƆ CC XXXVIII: quo hæc dedit *Monialibus Swivecanis pro remedio animæ Ghilberti mariti, pratum in palude S. Odolphi*: quod ratum habuit Gerardus filius, Raſſeghemi dominus. Præter hos MACHTILDIS liberos quos dedi, eâ ætate vixerunt duæ ejus ſorores, Margareta, prolixâ ſuâ in Abbatiam Swivecanam munificentiâ illuſtris, ubi etiam num vitam cælebs tranſegit. Et altera Gulielmo de Grimbergis Aſcæ domino nupta. Huic Adeliſæ, Agneti, Antoniæ, aut ſimile

Margin notes (right): Archiv. Swivic. tab. anni 1246. — Ibid a. 1256. — Archiv Præpoſituræ Tuſſenbeke Tab. a. 1261. — Analect. Gaillardi. — Ibidem. — Lib. 3. cap. 6. num. 126. — Vide l. 2. c. 6. num. 6.

Margin notes (left): 74 *Propinqui.* — 75 *Ejusq́ pater.* — 76 *Margareta de Tenremonte Machtildis domina ſoror.* — 77 *Et altera ejuſdem cui nupta*

ſimile nomen fuiſſe ſuſpicor ex tabulis Svvivecanis ubi *G. de Grimbergis & A. uxor concedunt VVinatium de Rumſt prædilectæ ſorori domicellæ Margaretæ de Tenremonde pro quadraginta libris Flandricis, quas eid. m ex juſto debito debebant, donec has prælibatas quadraginta libras totaliter & perfectè perſolverint. Datum apud Rumſt anno Domini* CIↃ CC XXV. Eumdem Robertus dominæ

Archiv. Svvivec.

MACHTILDIS filius, *Dominum dilectum avunculum ſuum* vocat diplomate anni CIↃ CC XXXVIII. Fratrem fuiſſe exiſtimem Gerardi de Grimbergis, Grimbergæ & Ninovæ domini, ex

Archiv. Abbatiæ.

iis tabulis quibus hic cum conjuge Agnete concedit Abbatiæ Tronciniensi immunitatem à Theloneo quas ſignavit *Gulielmus de Grimbergis Gerardi frater anno* CIↃ CC XIX. Unde & illud con-

Dipl. Gerardi. Archiv. Swivic. tab an. 1230. Ibidem tab. an. 1230. & 1237. Archiv Ninov dip. Gerardi. Theod Alſat. 1142.

ſentaneum, fratrem habuiſſe Arnoldum (nam is Gerardo fuit frater) qui uxorem habuit Sophiam Caſtellanam Bruxellenſem (alteris nuptiis conjugem Leonii vander A) unde nati Arnoldus de Grimbergis & Oda, quæ nupta eſt Waltero de Grimbergis, & iterum Sigero de Gandavo equiti: & inſuper Patrem habuiſſe Gerardum de Grimbergis, Grimbergæ & Ninovæ dominum, matrem Machtildem, avum Gerardum, qui Theodori Alſatii ævo *in Suburbanis ſuis* (verba ſunt diplomatis) *Abbatiam in honore S. Dei Genitricis ſemperq; Virginis Mariæ, & ſanctorũ martyrũ Cornelii & Cypriani ob ſuam ſuorumq; ſalutem inſtituit.* Filiũ Gulielmus reliquit Gulielmum, qui cum patre & avunculo Ro- 78 *Ejus filius.*

Dipl. a. 1231. Archiv. Swivec.

berto Margaretæ materteræ ſuæ donationes Swivecanis virgi-
nibus cõfirmavit. Hũc à Guidone Flandriæ Comite Opdorpæ 79 *Nepos.*
dominium (quod nunc V. N. Theodorus Liefveltius, Belgicus Maro, poſſidet) accepiſſe, donationis diploma docet: quod à V. N. Adriano de Marſſelaere nuper accepi, in hæc verba:

Guido Comes Flandriæ univerſis præſentes literas inſpecturis ſalutem. Noverit univerſitas veſtra, quod nos dilecto & fideli noſtro VVilhelmo de Grimberghes, domino de Aſke, & heredibus ſuis poſt ipſum, pro fideli ſuò ſervitio quod nobis multotiens impendit, dedimus in augmentũ feudi ſui quod de de nobis tenet, quidquid habemus apud Hupdorpe, tam in hominibus, quàm hoſpitibus, redditibus, decimis, ſive aliis quibuscumque rebus, cum omni iuſtitia alta, & baſſa, liberè à nobis, & noſtris heredibus Comitibus Flandriæ tenendum in perpetuum, & habendum. In cujus rei teſtimonium præſentes literas noſtro ſigillo fecimus roborari. Datum apud VVarneſton, anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo octavo, die Iovis poſt diem Penthecoſtes, menſe Maio.

Hic Gulielmus heredem habuit Robertum de Grimbergis

Alexan-

Aſcæ dominum, cui conjux fuit Maria de Bergis. Vtriuſq; tabulas apud prædictum V. N. de Marſſelare inveni, ex quibus ad verbum hæc habe:

Robertus de Grimbergis dominus de Aſca, cum Mariâ uxore, dederunt ob remedium animarum ſuarum, & animarum patrum, & matrum, prædeceſſorumq́, ac amicorum ſuorum, totalem decimam ſuam quam habebant, vel quocumque modo poſtmodum habere poterant apud Opdorp; cum omni jure quod illis in eam competiit, viris religioſis Abbati, & Conventui Monaſterii loci S. Bernardi, Ciſtercienſis ordinis, Cameracenſis diœceſis, in veram, & puram eleemoſynam, donatione inter vivos: & vendiderunt iiſdem quintum manipulum in eodem pago; nihil retinentes, excepto alto Dominio Iuſtitia ſua. Actum anno domini milleſimo, ducenteſimo, nonageſimo ſecundo.

Mortuâ Mariâ, alteram Robertus duxit Iſabellam Belcenſem (ita deplomate Svvivecano, ad an. CIƆ CCC VII: ubi dicitur *uxor nobilis viri Roberti, domini de Aſca*) quâ defunctâ, tertiam adſcivit Mariam Barbançoniam, quæ anno CIƆ CCC XXXV cum
80 liberis, marito fuit ſuperſtes. Inter hos fuit Robertus; cujus tabu-
Pronepos. læ exſtât in codice Svvivecano, datæ anno CIƆ CCC XCII. Hunc
81 vix toto quinquennio pôſt vixiſſe, certa fides ex Ioannis filii ejus Ibidem
Eiuſque filius. tabulis, qui *Grimbergenſi* nomine omiſſo, *Aſcanum* ſe inſcribit, Ibidem Ibid. tab. an.
anno CIƆ CCC XCVII. Eum Aſcæ dominum Gaillardus vocat; & 1248.
anno CIƆ CCCC VIII hereditatem adiiſſe Margaretæ van Mevverve, conjugis Dancardi Boſſard.

82 Vixit inſuper ejuſdem MACHTILDIS tempore Inghelram-
Ingelrammus mus de Tenremonda, qui Virginibus Svvivecanis liberum per Abbinę archi a.
de Tenremōde. Scaldam tranſitum dedit, cujus tractum in feudum tenebat, approbante poſtea Roberto, rogatu ipſius Inghelrammi dum viveret, & ab ejus morte etjam heredum. Prædictum Scaldis feudum ab Inghelrammo per filiæ conjugium, aut aliâs, devolutum Archiv. Svvivec. dipl. m. anno 12 3.
eſt ad Andream de Grimbergis, qui virginibus Waeſmonſteranis conceſſit immunitatem à teloneo, quod ratione tranſitus Lib. 1. c. p. 6.
per dictum flumen eſſet pendendum.

83 Obiit autem prædicta MACHTILDIS, poſt quàm fundaſſet in
Machtildis ſua ditione Hoſpitale D. Ægidio ſacratum: quod paullò pòſt
domina obitus convertit in Abbatiam Ciſtercienſem (de qua fuſius infrà) anno ſalutis humanæ CIƆ CC XXIV.

Hujus quæ in Archivis Flandriæ exſtat Cõventio cum Ioanna Comitiſſa Flandriæ ſuper ſervis & albinis & hominibus Advocatiæ hîc viſum dare.

Iou MAHAVS *Dame de Terremõde fons ſcavoir, à tous ceulx qui*

ces

ces lettres verront, que tiex eſt la convenance entre moy & Madame la Comteſſe de Flandre & de Haynout, dendroit la terre d'Aloſt & Terremonde: que li uns ni peut cachier ſerf, ne aubaine, ne homme d'Avoërie, ne ancele, de demaine à l'aultre; mais es fiefs le peut il cachir, & ſuir: & leur homme les ſuiront par tout la où il ſouloient. Et c'eſt aſſavoir dēdroit l'Avoerie de S. Bavon de Gand, que le remaint en autel point, comme elle fut au temps, que li Cuens Baudouing tenoit c'eſte couſtume envers l'avoë VVillem. Et chou doit eſtre ſceu par le loyal enqueſte Monſieur Bernard de Morſele. C'eſte convenāce doit eſtre tenue, ſe li Cuens n'eſt encontre, quoad il iert iſſus de priſon: Et à ce quil ſi accort doit Madame la Conteſſe metter tout le conſeil quelle pora en bonne foy. Et ſe el Conte defalloit ains quil iſſiſt de priſon; li convenance doit eſtre tenue, ainſi quelle eſt deviſee Donné à Coertray l'an M CC XXI. lendemain de la Magdalene.

Hæc eo magis ad verbum pono, ut eliciam aliorum interpretationem, commodiorem fortaſſis meâ: quam utcumque aſſequi datum, ita habe:

Ego Machtildis *Domina Tenremonda, notum facio omnibus præſentes literas viſuris, quòd talis eſt conventio inter me & dominam Comitiſſam Flandriæ & Hannoniæ, circa terram de Aloſt & Tenremonde: quòd neutra poteſt veſtigare & ſequi ſervos, neque albinos, nec hominem Advocatiæ, nec ancillam, de uno Dominio in alterum; ſed in feudis poteſt veſtigare & ſequi, & earum homines ſequentur ubicumque ſolebant. Et eſt ſciendum, quoad Advocatiam D. Bavonis Gandenſis, quod remanet eo modo, quo fuit eo tempore quo Comes Balduinus ſervabat hanc conſuetudinem erga Advocatum VVilhelmū: idq́; debebit reſciri per fidam inquiſitionem domini Bernardi Morſelani. Hæc conventio debet ſervari, ſi Comes non contradicat quando erit egreſſus è carcere: & ut aſſentiatur debet domina Comitiſſa adhibere omne conſilium bonâ fide. Et ſi Comes moriatur ante quàm ſit liber à carcere; conventio debet ſervari ut ſcripta eſt. Datum Cortraci anno domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo primo.* 84

Mortuâ matre ROBERTUS Betunius Teneræmondæ Dominium accepit. Hic vir fuit gnavus, manu ac linguâ juxtà promptus, & probatâ in Ferdinandum Flandriæ Comitem fide: quod non uno loco teſtātur Annales. Et quidem cùm Ferdinandum totâ Flandriâ cedere Philippus Galliæ rex mandaret, quod cum ceteris Regni Proceribus bello Anglico adeſſe recuſaſſet, niſi Ariam & fanum Audomari dolo ablatas redderet; atq; ille ſuis in Gallum viribus diffidens, qui jam ante inſtructo in Anglum exercitu, in Flandriâ vi, & dolo graſſabatur, legatos in Angliam 85 86

Robertus Tener. dominus.

Meyer. anno 1213.

Ejus probata in Ferdinand. Fland. Com. fides, &

Varia gesta.

 deſti-

deſtinaret de acceptis injuriis, & auxilio acturos;inter alios hũc Meyer anno
Robertũ miſit: qui legationis caput, ita ſui Principis rem egit, 1213.
ut allectis in fœdus Anglis jũctis viribus in Gallos ſit pugnatum.
quare non immeritò in Annalibus noſtris *Prudentis & diſerti* Ibidem.
elogio celebratur. Anglorum acceſſu victę & depreſſæ aliquot
naves Gallicæ. Poſtea verò cùm à noſtris fortiùs quàm feliciùs
pugnatur, multis captis, multis cæſis, nullâ victoriæ fiduciâ, exi-
guâ vitæ; alii huc, illuc, Robertus Neoportum fugit: cujus opidi
prępfecturam cum quadraginta Equitibus Flandris ſtatim acce-
pit. Exinde ejectis totâ Flandriâ Gallis, cùm rex dolore amens Ibidem.
novis copiis Flandriæ immineret, atque adeò extrema minare-
tur. & tamen captis everſiſque Inſulis, & Caſleto nullâ aliâ re ge-
ſtâ, domum rediiſſet; Ferdinandus in Angliam trajecturus RO-
BERTVM Zantvicum præmiſit, ipſe cum aliis ſecuturus. Inde
cùm ſubſequente vere rediiſſet; *conjunctis ſibi* ut Meyerus ait
Gulielmo Saliſberienſi, Reginaldo Bononico, Hugone Bobâ, & RO-
BERTO *Betunienſi*, res magnas in Flandria & contra Regis con-
fœderatos in Brabantia geſſit. Hanc Principis fælicitatem cum Idem a. 1214.
Othone quarto Cęſare fœdus interrupit. Namque cùm prœlio
Bovinienſi virtuti fortunâ non reſpondet, & Ferdinandus &
ROBERTVS & cum iis plurimi Flandricarum partium Proce-
res viri in hoſtiũ poteſtatem pervenêre. Huic prœlio alios item
Betuniæ ſtirpis interfuiſſe Meyerus indicat: ubi ſummo noſtra-
tiũ encomio, *Hellinus* inquit *Seneſcallus, Raſo de Gavera, cum tri-
bus filiis florentiſsimis adoleſcentibus, Philippus, Petruſq́, Malde-
ghemenſis, Ghiſtellani præterea, & Betunienſes, & Haveskercani,
cum reliqua nobilitate, quantâ virtute, quibus dexteris rem geſſe-
rint, quæq́ facinora fecerint, quis facile ſcripſerit?* niſi per Be-
tunienſes intelligat eos, quibus Robertus Betunius præfuit. E- Archiv. Svvi-
nimvero poſtquam è carcere gallico Robertus rediit, multa ma- vec.
tris acta confirmavit. Quâ defunctâ ejus ut dixi hereditatem
87 adiit, ſeque *Militem de Betunia* inſcripſit, *Teneræmondæ Domi-*
Eius prior inſcriptio. *num*: donec Daniele fratre ſine liberis exſtincto, adſcito paternę Ibidem.
88 ditionis titulo *Advocatum ſe Atrebatenſem, Betuniæ, & Teneræ-*
Idem altera. *mondæ Dominum* nuncupavit. Quo titulo primùm uſus eſt anno
CIↃ CC XXVIII. Quantum quidem ex codice Svvivecano po-
tui conjicere: ubi ad annum uſque CIↃ CC XXVII. *Miles de Be-*
89 *tunia* dicitur *Teneræmondæ Dominus*. Pacatis autem per Gallum
Leges huic rebus, ad conſtituendam hanc Rempublicam animum adjecit:
opido dedit. Itaque & leges dedit, quæ hîc adhuc vigent, quarum exemplar Anno 1233.
90 ſuo loco ſubjiciam: & pomœrium protuliſſe creditur. His rebus Lib. 1. c. 9.
Vrbem auxit. Vide l. 1. c. 9.

inten- Meyer. a. 1233.

Oudegheiſte cap 109 Archiv. Svvivec. lib. 2. c. 6.
intentum denuo belli tempeſtas abripuit, in Stadenſes hæreti-
cos: quò Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ auſpiciis profectum
memorant: unde redux multa in pios uſus erogavit, non in ma- 91
tris ſolum Abbatiam munificus; quod infrà docebo, ſed in ex- *Ejus pietas.*
terna item Cænobia: quorum multis immunitatem conceſſit à
Abbatiæ Archiv.
vienagiis & teloniis, & inter cetera Abbatiæ Trõcinienſi anno
CIↃ CC XXXV: cujus hîc præ ceteris memini, ut hac occaſione 92 *Cœnobio Troncinienſi quid contulerit.*
errorem quemdam detegam, cujus generis multos in ſcripta ir-
repere neceſſe eſt, eorum præſertim, qui ex hiſtoriis hiſtorias
concinnant, ſine ſubſidio diplomatum, & archivorũ, unde cer-
tiſſima ſcriptori & lux, & fides: quæ tamen omnia videre non eſt 93
unius. Scribit in ſuâ Aloſto Vir clariſſimus Iacobus Marchan- *Ejus occaſione oſtenſus in Hiſtoria de Ivvano Aloſtenſi error.*
Commẽtarr. de Flandria lib. 1.
tius. *Neq; ſilentio prætereuntur Aloſti Comites Iwani duò, alter quod
Canonicos Regulares Trõcinii anno* CIↃ C XXXVII *in Præmonſtra-
tenſes Monachos converterit: alter quem Gandenſem nominant,
quòd Laurentiam Theodori Alſatii Flandriæ Comitis filiam duxerit:
ex quo matrimonio ortus Theodoricus poſtremus,* &c. Hic Ivvanum
ille Scriptor, accuratus alioquin, ut apud Plautum Mercurius,
Amphitr. Act. 1.
Soſiam, ex uno geminum facit: ut ſatis ex Meyero liquet ad an-
num CIↃ C XL & CIↃ C XLIV, & ejus Cœnobii Archiva
convincunt, ubi *Iwanus de Gand ad uſum fratrum Troncinienſis*
Diplomate an. 1139 de eodem Meyer ad an. 1137.
*Eccleſiæ libere tradit Allodium in villa dicta Burſt, & plura bona in
VVaſia, & pago Flandrenſi, accedente uxoris ſuæ Laurettæ filiæ Theo-
dorici Comitis, cui quæcumque ſuæ poſſeſſionis erant in dotem dede-
rat, gratuitâ conceſſione, & devotâ petitione.* Id & alter locus, il-
luſtris ſanè præ aliis adſtruit: quem hîc addã ut unâ fideliâ quod
dicitur duos dealbem parietes. Nam & ad inſtitutum facit, & ad
Hiſtoriæ lucem, ubi aliàs magnæ tenebræ. Locus eſt diplomate
Anno 1166
dicti Alſatii: *Igitur Theodoricus,* inquit, *Iwani de Aloſt, & Laurettæ
ſororis meæ filius, ab hac luce moriendo ſubtractus, cùm naturæ debitũ
ſolviſſet, ac mihi præcipuè tum propinquitate cognationis, tum pote-
ſtate meæ dominationis, de animâ ac terrâ ipſius ordinare incumbe-* 94
ret; terra enim illius in manus meas devenerat, ex ſtipulatione dotis *Et alter de ſucceſſione Comitatus Aloſtenſis.*
*Sorori meæ à patre ejus domino Iwano olim factæ; Eccleſiam Tronci-
nienſem cujus idem Theodoricus Advocatus fuerat, in meam Advo-
catiam ac defenſionem ſuſcipiens, eam chariùs amplecti, & bona in ſu-
ſtentationem fratrum ejuſdem Eccleſiæ collata diligẽtiùs cõſervare,
& etiam mea donatione ampliare curavi.* Vides collatione utriuſq;
Meyer a. 1082
loci Ivvanum illum qui Canonicos Troncinii in monachos cõ-
vertit (erat enim Troncinii dominus, eamq; ditionem aliquanto
antè Balduinus Gandenſis à Roberto Friſio acceperat) mari-

tum fuiſſe Laurettæ filiæ Theodorici Comitis Flandriæ, eumdemque filium reliquiſſe Theodoricum Aloſtenſem, & inſuper quâ ratione Comitatum Aloſtenſem Alſatius adierit? quod nō uſqueadeo in Hiſtoriis obviū. Nūc ut ad ROBERTUM redeam, eum obiiſſe ferunt, anno CIↃ CC XLVIII; quo anno pridie D.
95 *Roberti obitus.* Martini & Svvivecanæ, & Bavonenſi Abbatiæ legavit pro anniverſario certos redditus: in quorum altero diplomate *Datum* inquit *apud Cales in Sardania pridie D. Martini an.* CIↃ CC XLVIII. Uxorem habuit Iſabellam de Moriaymes: ut ſigillum ejus habet,
96 *Uxor.* quod in archivis Svvivecanis ipſe vidi. Hanc malè Teneræ- *Archiv. Bavon.*
97 *Liberi.* mōdæ Dominam putavit Meyerus. Ex eâ filiam ſuſtulit Machtildim. Sunt qui alteram adjiciāt Steenlandæ domino nuptam; ſed de hac, nihil habeo certi. *Rob. diplom. an. 1245. an. 1304. & Flād. ſcriptura tom. 8 Idem a. 121,3*

98 *Machtildis Domina.* Roberto ſucceſſit MACHTILDIS (quam Danielis filiam malè Guicciardinus facit) hanc per vim raptam, ut memorant (ut ille ſexus injuriæ eſt obnoxius, & facilis capi) duxit Guido Gulielmi *Deſcript. Betuniæ.*
99 *Guicciardini error.* Dampetræ, & Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ filius. At verò Petrus Oudegherſte diligentiſſimus Flandricarum rerum ſcri- *Meyer a 1304 annal c. 113.*
100 *Ejus maritus.* ptor, nullâ de vi factâ mentione, *Pauco pòſt tempore*, inquit *quàm Margareta Comes Pariſiis rediit, ubi fuerat ad præſtandum clientelam, concluſum fuit, & confirmatum conjugium Guidonis, ſecundi filii Comitis Margaretæ Flandrenſis, & Dominæ Machtildis, filiæ Roberti Advocati Atrebatenſis Betuniæ & Teneræmondæ domini: fueruntq́; nuptiæ celebratæ valde ſolenniter, in opido Betunienſi.* Acta hæc anno CIↃ CC XLIV. Hæc Machtildis aviti & paterni ex- *Archiv. Svvivec.*
101 *Nuptiæ ubi & quando.* empli in Svvivecanas memor, poſt varias donationes, tandem mortem cum vitâ mutavit, abſente bello ſacro conjuge, ut An- *Meyer. ad an 1304. Idem a. 1248.*
102 *Mors* nales noſtri memorant. Mihi autem aliquod veſtigium, ex quodam Guidonis diplomate, poſt mariti ex Syria reditum (ſi tamē *Archiv. Eccleſiæ. Teneræmōd.*
103 *De tempore disquiſitio.* ad eam expeditionem fratrem Gulielmū comitatus eſt) MACHTILDIM obiiſſe. Ejus diplomatis hoc eſt initium: *Guido Atrebatenſis Advocatus Betuniæ & Teneræmondæ dominus, & Machtildis uxor ejus, & heres terræ prædictæ.* Inibi exaratus erat annus 123. Hîc ſi nihil peccatū niſi omiſſione unius characteris arithmetici; auſim ſcribere 1253, & eo anno ſuperſtitem fuiſſe. Alius enim numerus iſte hîc nō quadrat: nam an. 1243 & multò pòſt MACHTILDIS patrem vixiſſe; anno autem 1263 Guidonem al- *Vide ſupra num 95.*
104 *Ubi humata.* teram jam conjugem Iſabellam Luceburgicam habuiſſe con- *Meyer. anno 1261.*
105 *Meyeri error.* ſtat. Pro me facit Oudegherſte, qui anno CIↃ CC LIX obiiſſe refert. Humatam Meyerus credit Betuniæ; ſed falli Gaillardi Collectanea monent: ubi Flinis in ſacello juxta Chorum Ab- *Annal. c. 116. Ad a. 1304.*

batiæ

batiæ conditam dicit(quo etjam in ſacello Guido monimentum habet cum hac Epigraphe:

Hic jacet Guido Comes Flandriæ: obiit anno CIↃ CCC IV.) 106 *Guidonis Epitaph.*

& fidem facit deſcriptâ Mauſolei inſcriptione:

Hic jacet ſepulta piæ recordationis Domina MACHTILDE, 107 *Machtild. Epitaph.*
dicta de Betune, Comitiſſa Flandriæ, Advocata Betuniæ, & domina Teneræmondæ, uxor illuſtriſsimi Principis Guidonis Flandriæ Comitis, filii Dominæ Margaretæ Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſæ, hujus monaſterii fundatricis: quæ quidem Domina MACHTILDIS *obiit circa annum Domini* CIↃ CC LXIV *undecimâ menſis Novembris.*

Hanc Epigraphen multo tempore poſt mortem poſitam
dictio *circa* indicat. Peperit autem hæc MACHTILDIS Guidoni 108 *Liberi.*
Ad an 1304. Vita Guidonis. liberos decem (Meyerus & Marchantius novem ſcribunt de- 109
cem enumerant) Robertum, Gulielmum, Balduinũ, Ioannem, *Meyeri error.*
Philippum, Margaretam, Mariam, Beatricem, Ioannam,
Meyer. ad an 1304. & Machtildem: ex quibus Balduinus immaturâ morte ſubla-
Ibidem. Ibidem. tus quieſcit Brugis apud Franciſcanos. Ioannes cognomento 110
Bonus & Baudelonenſis ex D. Donatiani Brugis & D. Petri In- *Balduinus.* 111
ſulis Præpoſito factus Metenſium, dein Leodicenſium Anti- *Ioannes.*
Oudegherſte cap. 1-6. ſtes, conditus eſt Flinis in choro. Philippus eſt literis & armis 112
clarus: uxorem in Italia duxit Machtildem Cortenayam, Lau- *Philippus.* 113
rettæ Thiettæque Comitiſſam, cum dote mille librarum Turo- *Ejus uxor.*
nenſium quotannis: conciliantibus eas nuptias Guidone pa-
Meyer. ad an 1304. tre, & Carolo Siciliæ & Neapolis rege cui ſæpe præclaris factis
Oudegherſte c. 126. a. 1284 virtutem ſuam probarat. Illi ad id conjugium dedit Guido pa-
Analect. Harduini. ter annuas mille libras Pariſienſes monetæ Flandricę: quo mor-
Meyer a. 1295 tuo Robertus fratri aſſignavit ter mille & quingentas libras,
Idem a. 1303 ſuper reditibus ſuis Bergis, Furnis, & alibi. Hic tanto amore Pa- 114
& Oudegherſte cap 140. triæ flagravit, ut Patre gallicâ perfidiâ in carcerem conjecto, & *Ejus in patriam amor.*
laborante jam de libertate Flandriâ, relictis omnibus quæ à
Meyer. anno 1304. Carolo in Italia acceperat, huc properarit, comitante uxore
Machtilde; ubi tanto favore exceptus eſt, ut unanimi omnium
conſenſu, totius Flandriæ adminiſtratio illi ſit delata. quo in 115
munere ita ſe geſſit, ut ſuperatis Gallorum regnis, & prælio Pa- *Virtus militaris.*
bulano acie fuſo Philippo rege, convulſâque Flammulâ, decantato illo Gallorum ſigno, ex antiquo gentis ritu, pacem Patriæ,

fratribus libertatem, ſibi æternum decus compararit. Itaque
rebus bene geſtis, & Repub. conſtitutâ, tandem in Italiam ad *Annal. c.154.*
ſua rediit: ubi triennio pòſt, menſe novembri deceſſit ſine libe-
116 *Obitus.* ris, ſepultus Neapoli. Oudegherſte filiũ illi tribuit Henricũ Flã- *an. 1304 &*
117 drenſem; ſed cum Guidonis fuiſſe Meyerus tradit. Margareta *1337.*
Margareta. Ioãni Brabantiæ duci nupta, peperit Ioãnem, Godefridũ, Mar- *Ibidem.*
118 garetam, & Mariam. Maria (quam Scriptorum plerique omit- *Oudegherſte cap 115.*
Maria. 119 tunt) Amedeo Sabaudiæ Comiti data. Beatrix primùm Hugo- *Meyer. an. 1304 &*
Beatrix. ni Caſtellionenſi Sanpaulo Comiti juncta: ex quo Ioannem *Marchant. vita Guidonis*
cognomento Teneræmondanum, dein Florentio Hollandiæ *Meyer. an. 1301.*
Comiti (in aucupio à ſuis cæſo) ex quo Theodorum, Florentiũ, *Idem a. 1304.*
Gulielmum, Othonem, Ioannem, Beatricem, Machtildim, &
120 *Ioanna.* Margaretam ſuſtulit. Ioanna maritum habuit Gulielmum Iu- *Ibidem. Meyer. anno. 1277.*
121 liæ Comitem, quem Brabantiæ ducis factione Aquiſgrani occi- *Idem an. 1304*
Machtildis. ſum ferunt. Machtildis Bleſenſis Comitis fuit uxor.

122 ROBERTVS *Dampetra* maximus natu matri ſucceſſit: qui
Robertus dominus. mortuâ priore conjuge Blancâ Caroli Andegavenſis Siciliæ *Meyer. an. 1265. & an.*
regis filia (quę humata eſt an. 1268. 17. Iulii) & paullò pòſt du- *1322. Gaillart*
123 ctâ Iolantide Odonis (aliis ſed malè Roberti) Burgũdiæ ducis, & *Meyer. a. 1270 Idem. ad an.*
Ejus uxores. 124 Iſabellæ Nivernenſis filiâ, à dotali regione *Comitem* ſe *Nivernẽ-* *1322.*
Inſcriptus. *ſem* inſcripſit, *Betuniæ & Teneræmondæ dominum.* Hic predictũ *Archiv. Svvi. vec. diplom.*
125 Carolum Ludovici Galliæ regis fratrem, in Italiam ſecutus, de *an. 1270 Meyer. anno*
De Manfredo triumphus. Manfredo, in Flandrorum acie cæſo (Picardos Collenetius vo- *1265 Hiſtor Neapol. lib. 4.*
126 cat) triumphavit, ætatis anno XVIII. ſuis illum manibus Manfre- *Annal. c.118.*
Idem poſt Comes Fland. dum mactaſſe Oudegherſte memoriæ tradidit. Poſtmodum ad *Meyer. a 1305*
Comitatum Flandriæ pervenit.

127 GVLIELMVS *Dampetra* ſecundus natu, à morte patris, æſti- *Tab. an. 1308 Oudegherſte*
Gulielmus dominus. matione factâ, & urbis & agri, Teneræmondæ dominium ac- *cap. 130. Meyer. 1304.*
128 cepit, quam Pater vivus patrimonii loco illi addixerat: Unde
Ejus uxor. in Hiſtoriis *Teneræmondanus* appellatur. Hic Adelam Rodol- *Idem a. 1302.*
phi Nigellani Equitum magiſtri, & Flandriæ pro Gallo præſidis *Idem a. 1300*
(qui tandem prælio Cortraceno cũ plurimâ Galliæ nobilitate, *Idem a. 1302.*
& florentiſſimo Chriſtiani orbis exercitu, à plebe Flandrica cę-
ſus) unicam heredem uxorem duxit: Ob quam affinitatem Gã-
denſes dicto prœlio Rodolphum ſervaſſent; niſi poſt tantam *Ibidem.*
ſuorum cladem noluiſſet eſſe ſuperſtes. Hoc conjugio Guliel- *Meyer. anno*
mus Nigellæ dynaſtiâ, & vicecomitatu Caſtri Dinienſis fami- *1305.*
129 liam auxit. Idem lectus fuit arbiter cum Roberto fratre, Hugo-
Pater quos arbiter. ne Caſtellionenſi, &. Guidone Comite S. Pauli, inter Guido- *Oudegherſte Annal. c.131.*
nem Flandriæ, & Robertum Arteſiæ Comitem in controverſiâ
de finibus Flandriæ, & Arteſiæ: Idq; circa annum CIƆCC XCVI.

Ali-

Aliquanto pôſt patrem Guidonem pactis conventus Roden- 130
burgici ſiſum in Gallias ſecutus, cum eo, & fratre Roberto, & *Ejus captivitas.*
frequenti inſuper nobilitate, in carcerem conjectus eſt: ubi
etjamnum patre Flandriam reviſente manſit obſes; donec tandem libertati reſtitutus eſt lege Pacis (quam *fœdus iniquitatis vocant*, ob iniquas Flandriæ conditiones) quam tamen coactus 131
Oudegherſte c.p 141. eſt cum conjuge confirmare. Inter hunc & Robertum Flan- *Cum fratre*
Lib 1.cap.4 driæ Comitem, mota ea quæſtio, cujus ſuprà memini: *An Terri-* *Controverſia.*
Annal. c 141. Varia dipl. *torium Teneramondenſe Flandriæ ſit feudum*: cujus rei etjam
Oudegherſte meminit. Ceterùm hoc modo tituli eſt uſus: *Gu-* 132
lielmus Flandrenſis Nigellæ & Teneramondæ dominus. Obiiſſe *Inſcriptio.*
circa annum CIƆ CCC XII, id indicio eſt, quòd adhuc vixiſſe 133 *Obitus.*
Archiv. Abbatiæ. cognoſcitur; anno CIƆ CCC XI: quo legavit Cœnobio Swivecano, ex reditibus in Uyt-berghen, octo libras, octo Solidos,
octo denarios Pariſienſes. Mortuum verò fuiſſe anno ſequente,
planum, quum videamus ejus filium Gulielmum uſum titulo 134
Diplom. an 1313. ſupra c.4. num 10. Teneræmondæ. Filios habuit, Gulielmum, Ioannem, Guido- *Liberi & nepotes.*
Meyer. a. 1304 nem, quibus omnibus à maternâ ditione *Nigellanum* cognomẽ
Annalect. Harduini. fuit; & tres inſuper filias. Ioannes Nigellanus conjugio Beatri-
Ibidem. cis de Sanpaulo Crevecuriæ, Arluriique dominia, & Caſtella-
Ejus apud Oudegherſte niam Cameracenſem nactus eſt. Liberos habuit Ioannem, qui
mentio c.154 ſine liberis obiit. Mariam quæ Amboſio, & alteram quæ magno
Analect. Harduini. Gulielmo de Craon nupſit. Guido Nigellanus ſub Maleano ar-
Meye. ad anno 1346. & 1347. mis clarus fuit; præſertim bello Anglico. Idem cum Ioanne fra-
Idem a 1323. tre interfuit Conventui qui Audomaropoli celebratus eſt, ſuper redemptione Ioannis Namurcæi, Guidonis Comitis ex Iſabella Luceburgenſi, Namurci Comite primogeniti: quem per vim occupatâ Sluſâ captum, in arctiſſimam Cuſtodiam Brugenſes conjecerant: quod conaretur emporium Brugis, in ſuum oppidum avertere; ſed is dum de liberatione agitur, fruſtratis cuſtodibus, fugâ ſibi ſalutem, & libertatẽ quæſivit. Idem
Idem a. 1324 Guido operam dediſſe memoratur ſopiendæ controverſiæ inter Ludovicum Nivernenſem, & Franconates: qui Comitis abſentiâ freti, per fas nefasque nobilium paſſim ædes flammâ atque ferro ſolo æquabant. Obiit autem Guido ſine liberis,
Idem a. 1352 Gaguinus Hiſtor. l 9. prœlio Anglicano Mareſchalcus regni Galliæ. Filiarum verò
Analect. Harduini & Meyer. anno 1310. maxima Maria nomine, Ioanni Fiennati, Bononiæ Comiti nupſit: Hæc Holbecæ domina fuit, ut apparet iis tabulis, quibus
Analecta Harduini. concedit Rodolpho de Pipenpoy-Bruxellenſi, piſcationem in
Ibidem: Meyer. 1320. Vildera, & rivo dicto *Stellekens-vliet*. Filium habuit Ioannem, qui ſubſcripſit tabulis aſſignationum, quas Robertus Betunius
dedit:

dedit Roberto, ſecundo natu filio, eâ lege, ut ratum haberet Conjugium, & legem conjugii Ludovici Creſſiaci, ſui ex fratre nepotis, cum Margaretâ Philippi longi filiâ. Altera Iſabella *Analect. Harduini.* maritum habuit Dominum de Brians, & ſine prole deceſſit. *Ibidem.* Tertia immatura obiit.

135 *Gulielmus Dominus.* GVLIELMVS *Nigellanus* ſive *Flandrenſis*, maximus natu, pòſt *Dipl. an. 1313 ſupra cap. 4. num 10.* patrem Teneræmondæ fuit dominus. Conjugem habuit Ali-
136 *Ejus uxor.* ſiam, & ejus dote dominatum Bergenſem, Neoporti, & Denſæ. *Analect. Harduini.* Hic cum Roberto, Ioanne, & Guidone patruis; inter fuit Coro- *Meyer. anno 1308.* nationi Henrici ſeptimi Imperatoris, quæ Aquiſgrani facta. *Ibidem.*
137 *Idem Brugarum Præfectus.* Idem Roberto cum Flandriæ Procuratoribus in Gallias ad regem proficiſcente, Brugênſis urbis, à quâ motus exſpectabatur, adminiſtrationem accepit. Bello etjam Hannonico ſubſidia- *Meyer. a 1310* rius Roberto Patruo fuit, cum Ludovico Nivernenſi, & Roberto ejus fratre. Hunc Meyerus *Roberti ex ſorore nepotem* vocat,
138 *Meyeri error.* quum ſit ex fratre Gulielmo qui Adelam Rodolphi Nigellâni *Ibidem.* filiam uxorem duxerat; cujus ipſe Meyerus antè meminerat. *Ad an. 1302.* Hic ille Gulielmus eſt, qui cum Patruo Roberto cõtroverſiam *Diplom. an. 1313, ſupra c. 4. num 10.*
139 *Patris controverſiam finiit.* finiit, de Clientelari Teneræmondæ poſſeſſione, ut patet ex conventione, quæ eâ de re exſtat: Tandem deceſſit ſine liberis.
140 *Ejus mors.* Morte Gulielmi Teneræmonda ad fratrem IOANNEM per- *Archiv. Svvivec. an. 1320.*
141 *Ioannes Dominus.* venit: ut liquet diplomate, cujus initium; *Ioannes Flandrenſis Nigellæ Crevecuriæ & Teneræmondæ Dominus*: quo cõfirmat Beatri-
142 *Ejus inſcriptio.* ci Colini Odomontii filiæ, Roberti Flandriæ Comitis Patrui ſui donationem, cui Comes ceſſerat quoad illa viveret, *quidquid ſibi ut domino Teneræmondæ Abbas Affligenienſis ocrearum & pel-* *Ibidem dipl. anno 1297*
143 *Ejus mors.* *licei nomine quotannis debebat*. Conjugem & liberos ſupra dedi. *Numero 134* Porrò *Ioannes* cum conſanguineo ſuo Ludovico Creſſiaco Flā- *Meyer anno 1325 & Oudegherſte, Annal c. 150.* driæ Comiti, Cortraci præſidio eſſet, furore plebeo, cum aliis vigintiquinque equeſtris ordinis Proceribus, miſerandum in *Idem c. 154.* modum periit, relictâ Beatrice viduâ, quæ multo pòſt uſa eſt titulo *Nigellæ* & *Teneramondæ*.

144 *Maria Teneræmondæ domina.* Ioannes Nigellanus heredem reliquit MARIAM quæ *Inghelrammo Oſſemontio* Amboſiæ Domino nupta, inter alia Teneræ- *Varia diplom.* mondam ad Amboſiam gentem tranſtulit. Aliqui hãc Gulielmi
145 *Ejus maritus.* filiam credidêre; ſed Ioãnis fuiſſe inde liquet, quòd pòſt Guliel-
146 *De ea error.* mum ad Ioannem Teneræmonda abiit, & ab hoc ad MARIAM. Hæc vixit adhuc anno CIↃ CCC XLIX ut conſtat ex conventio- *Analect. Ioannis Gevartii.*
147 *Ea quando adhuc ſuperſtes.* ne cum Abbate Affligemenſi, ſuper controverſia quam habuerant cum dicta Abbatia de feudis, quæ id Monaſterium à Teneræmondenſi domino tenebat. Imò verò eam cum marito ſuperſtitem

ſtitem fuiſſe ad annum uſque CIↃCCCLIII diplomate docemur, quo Senatui poteſtatem faciunt imponendi certum tributi genus, quod Maltotam & Aſſiſias vocant: & alterum, quo Fullonibus in hac urbe prima privilegia Inghelrammus donat. 148

Et Oudegherſte c. 163.

Philippus Galliæ Rex Tener. Dominus.

A Maria ad PHILIPPVM *Valeſium* Galliæ regem, pretio hoc dominium devenit.

149 Ludovicus *Malean. Comes Fland. Teneræm. Dominus: quomodo.*

Ibidem & Ecrardus, an. 1347. Meyer. anno 1333.

A Valeſio dono ut aiunt ad LVDOVICVM *Maleanum*, Flandriæ Comitem, ut hâc munificentiâ illum ab Anglicanis nuptiis avocaret, ad Margaretam Ioannis tertii Brabantiæ Ducis ſecundam natu filiam, proneptem ſuam, ex filiâ Margaretâ; quam antè trienni puero, & Rex, & pater deſponderant: qui ille & Regem ſibi conciliavit, & poſteris tot ampliſſimarum ditionum incrementum. (Malè Meyerus dotalem putavit hanc Maleano urbem) Dintherus aliam adfert donationis cauſſam, cujus hæc ſunt verba: *Philippus Rex Franciæ emit opidum, & terram de Teneræmonda, ſub Imperio Romano conſtitutam, erga dominum de Amboyſe: quod, & quam idem rex donavit ſuprà dicto Ludovico Comiti Flandriæ, in recompenſationem medietatis opidi Mechlinienſis, & ſummæ octuaginta ſex millium, & quingentorum regalium. Et ex tunc Ioãnes Dux Brabantiæ, nomine Henrici ſenioris ſui filii fuit adeptus pacificam poſſeſſionem prædicti opidi Mechlinienſis.* Hæc ille: quæ narratio verior exiſtimari queat, vel hanc ob cauſſam, quòd ea donatio facta videtur diù poſt conjugium Maleani, quod initum anno CIↃCCCXLVII: & ex Diplomate allegato conſtat, Mariam Amboſio nuptam, cum marito ſuperſtitem fuiſſe, & Teneræmondæ imperaſſe anno CIↃCCCLIII. Imò anno ſequenti Teneræmondam nondum penes Maleanum fuiſſe certis indiciis ejus diploma docet; quo ut dominus directus hujus opidi leges confirmat. Anno demum CIↃCCCLV hoc Dominio potitum ipſius verba teſtantur in hanc ſententiam: *quia nunc primùm venimus ad Dominium, & omne jus urbis, & Territorii Teneræmondenſis, omniumq; quæ inde dependent, ut domini ſine medio*; ſed dici queat Regem anno CIↃCCCXLVII eâ lege emiſſe, ut id dominium penes Mariam & Amboſium eſſet quoad viverent; morte vero alterius, vel utriusq;, Maleano cederet. quod equidem fieri potuit: quum eo anno Flander ſuo jure in Mechliniam ceſſerit, totiuſque opidi poſſeſſionem acceperit Henricus, Brabantiæ Ducis promogenitus: qui ibidem in dominum inauguratus anno ſubſequente: ut eodem anno Maleanus ſuas Teneræmondanis leges, & conſuetudines confirmavit: omne tamen dominii jus nondum, ut dixi, conſecutus. A

Flandric. rerũ tomo. 1.

Hiſtor. Brabant. l. 5. c. 37

150 *Alia rei occaſio Mechliniæ mutatio.*

151 *utra cauſa verior.*

Meyer. a. 1347

Archiv. opidi anno 1354.

152 Malcanus *quando dominii utilis dominus*

153 *Conciliatio pugnantium auctorum.*

Meyer. a. 1347 Gramaye Mechlinia l. 2 ſect. 5.

Archiv. opidi diplom. anno 1348.

Dinthero & meâ mente non admodũ diverſi abeunt Marchantius, & Divæus: quorum ille, ipſis ſponſalibus datam Maleano Teneræmondam dicit. quæ res fortè Meyero, & poſt illũ Guicciardino, occaſionem dedit ſcribendi *hanc ditionem Maleano dotalem*. Hic verò, eo ipſo tempore *Meleanum Brabanto Socero remiſiſſe octuaginta quinque millia, & quingentos regales*; pretium

> Deſcript. Teneræmondæ Commentar. lib. 1.
> Flandr. rerum tomo 10
> Deſcript Teneræmondæ.
> Lib Hiſtor. Brabant, 14.
> Dinther. Hiſtor. Brabant. lib. 5. cap. 37.

154 nempe, de quo, vivo adhuc Creſſiaco, conventum: acceptâ videlicet in compenſationem Teneræmondâ. At verò hîc obiter monere viſum, aliam eſſe Dintheri mentem, quàm verba innuunt. Et ne quis putet, hoc Dominium ab Amboſiis emptum Maleano regem donaſſe, ut jure ſuo in Mechliniam, & inſuper credito octuaginta ſex millium, & quingentorum regalium cederet, ut oratio ſonat;

Dintheri alia mens, alia verba.

155 Notandũ emptam eam Urbem ab Adolpho à Marcâ Præſule Leodicẽſi, & Reginaldo Comite Geldriæ patre, & tutore Margaretæ, cui id avitum ex Bertholdis Dominium CLX millibus regalium, ſive quod perinde eſt, centum

Ejus rei illuſtratio.

> Meyer. a. 1333 & annal. Brab. c. 41. & Divæus Hiſtor. Brabant. l. 14.

156 millibus numorum Turonenſium, in jus Ludovici Creſſiaci Flandriæ Comitis conceſſiſſe. Poſt quam emptionem quum in-

Mechlinia Creſſiaci pretio

157 ter Flandrum controverſia intercederet, dicente Brabanto, eam partem quæ Geldri fuerat, quum Brabantiæ ſit feudum, nõ potuiſſe alienari ſine ſuo aſſenſu: & velle alteram partem ære perſoluto ad ſe trahere, re verâ autem, quia in inteſtinis ſuæ ditionis, & Brabantiæ medio Flandrum ſuo imperio pernicioſum

Inde controverſia.

158 fore ſuſpicabatur. Tandem cùm Flander nollet cedere, ad arma ventum: quorum cùm tæderet, lectus utrimque arbiter, & ſe-

Et bellum.

159 queſter, Rex Galliæ: qui pauco pòſt tempore, bellum quidem conjugiis diremit; de jure tamen utriuſque nihil definiit. Donec

Quis deinde ſequeſter.

160 tantæ moræ tædio, modus controverſiæ inventus: pactúmque inter eos Teneræmondæ, ut junctim, & paribus auſpiciis Mechliniæ imperarent, *alter in Clientela alterius: vectigalia æqualiter*

Quæ inter partes conventio.

161 *partirentur: Scultetum & quæſtorem ſimul conſtituerent: qui ad Neckers poelam morantur Cives, duci; qui ad Blydebergam Flandro*

Flander totâ cedit.

162 *ſubeſſent: Neutri, invito altero, munitiones conſtruere liceret.* Aliquanto pòſt, Creſſiacus totâ urbe ceſſit pretio octuaginta ſex millium regalium. Ita Meyerus. alibi idem quíngentos addit. Annales Brabantiæ huic numero mille detrahunt. Iuſtum pre-

Quâ lege.

> Anonymus Ms de bello Grimb. apud Hardoinum.
> Meyer. anno 1333.
> Ibidem.
> Annales Brabant. c. 41. & Oudegherſte c. 55
> Divæus Hiſtor Brabant. l. 14 & Meyer anno 1356.
> Idem a. 1346

163 tium ex legibus conventionis ſtatim dabo. Quum autem ante ſolutionem Flander è vivis exceſſiſſet, Philippus Rex cum Ma-

Ceſſio cur iterata.

164 leano certâ quâdam compenſatione conveniſſe dicitur, ut totâ Mechliniâ cederet. Hanc compenſationem Teneræmondæ

A Maleano iterata certa cõpenſatione.

165 donationem fuiſſe ex Dinthero certum: quam *Rex Maleano*

Ea quæ fuerit.

> ad an. 1357.
> c. 41 an. 1347.
> Numero 174.
> Lib. 5. c. 39.

dedit,

dedit, in compenſationem, inquit, *medietatis opidi Mechlinienſis, & ſummæ octuaginta ſex millium & quingentorum regalium*, quod 166
Dintheri interpretatio.
Ita Meyer. ad anno 1357 & Divæus l.14.
ſenſu diviſo intellige: id eſt, in *compenſationem medietatis Mechliniæ*, ſive ejus pretii, quod pro ea pacti Creſſiacus & Ioannes.
Hanc autem emptionem Philippum de ſuo feciſſe, nõ eſt vero 167
An à Rege compenſatio.
ſimile: quum nihil, aut certè non admodum regis interfuerit,
Mechliniam penes Brabantos, aut Flãdros eſſe. Imò verò quum 168
Negativa ratio una.
ſemper ſuſpecta Gallis fuerit Flandrorum potentia, quàm ſæpe
etjam per vim, & fraudem minuere ſunt conati, valde in hoc
ſui imperii arcanum peccaſſent, ſi in re alienâ tam fuiſſent mu- 169
Et altera.
Meyer. a. 1346
nifici. Magis credendum, Regem rogatu Brabanti, qui promi- 170
Conjectura veriſimilior.
ſerat deſerturum ſe fœdus Anglicanum ſi Matrimonium filiæ
ſuæ ſecundæ cum Maleano procuraret, etjam hâc in re aucto-
ritatem ſuam apud Amboſium interpoſuiſſe; quaſi ſibi emptu-
rum: & quò negotium meliùs ſuccederet; veluti regali munifi-
centiâ Teneræmondam cum Territorio Maleano dediſſe, eâ
lege, ut omni jure in Mechliniam cederet. Quod per regem
Ad an. 1347. cap. 41.
impetratum non Dintherus ſolùm meminit; ſed de cõditionali
inſuper compenſatione, & Meyerus, & Annales Brabantiæ fi- 171
Maleanus gratis non ceſsit.
dem faciunt: Alioquin nulla erat ratio, cur Maleanus eam poſ-
ſeſſionem alienaret; præſertim gratis, ut credunt, imò vel invito
Gramaye de Mechlinia l. 2. ſect. 5. Meyer. anno 1333.
quodammodo rege: quum antè ab eo ipſo definitum Hiſtoriæ
memorent, *ducem, ſi vellet emptionem reſcindere, daturum Comiti octuaginta ſeptem millia, & quingentos regales.* quod de medie-
tate intellige: de cetero enim ſatisfactum Creſſiaco, antequam 172
Neque virium inopia.
conjunctim Mechliniam uterque poſſedit, nemo dubitat. Neq;
tam deſperatæ erant res Maleani, ut aliquo metu fuerit deſer-
turus ſuam cauſſam: quum paullò pòſt defuncto duce Socero,
Idem. a. 1356 Anonymus Ms. apud Harduinum. & Oudegherſte Annal. c. 165. & Meyer. an. 1357.
non Mechliniam modò; ſed omnem pæne Brabantiam armatâ
manu occuparit, & tenuerit: donec tandem aſſumpto utrimq; 173
Quod occupata Brabantia teſtatur.
arbitro Gulielmo duce Bavariæ Comite Hannoniæ, Hollan-
diæ, Zelandiæ, Dominio Friſiæ, certis legibus ſopito bello, pax
coiit. Ex cujus Conventionis capitibus ea potiſſimùm excerpſi,
quæ maximè ad hanc rem facere videbantur. 174
Et leges pacis.

Primò, *ut Lovanium, Bruxellæ, Nivella, Thenæ, mereant Maleano: & unaquæq; dictarum urbium ſub ſuo ſigno mittat xxv viros; inter hos duos Barones, & duos dignitate Equeſtri; idq; ſumptibus Brabantiæ, per ſex hebdomades quotannis, quotieſcumque evocabuntur, & in quoſvis: excepto duce Brabantiæ.*

Secundò, *ut Maleanus utatur titulo ducis Brabantiæ quoad vixerit.*

 Tertiò,

Tertiò, *quum Gallus qui lectus erat arbiter inter Ducem, & Creſſiacum, in controverſiâ de poſſeſsione Mechliniæ decreverit, ut ſi Comes ſuo jure cederet, Brabantus illi numeraret ſummam octuaginta ſex millium, & quingentorum regalium, eaq; Pax quæ Aſcæ pacta fuerat non eßet ſervata, unde magnas Flandrum expenſas facere fuit neceße; ut in poſterum Maleanus totam eam urbem, cum ditione recipiat, cum omni jure & Iuſtitia: nihil Brabantiæ Duci, aut ulli relicto.* Ita Dinterus lib. 11. pro bellis inque impenſis.

Quartò, *ut quoniam quod in dotem filiæ ſuæ dare Dux ſocer promiſerat, nõ dedißet in ſolidum; Maleanus pro decem millibus florenorum annuis qui reſtabant, in feudum, à Duce Antverpiam caperet, cum appendentiis, & dependentiis, cum Iuſticia mera, mixta, & juriſdictione. Et ſi urbis redditus non aſcenderent ad decem millia florenorum annuè; tum Dux, quod deeßet, intra menſem proximum ſuppleret.*

Denique *quod neque Duci, neque ejus uxori, ab hujus arbitralis ſententiæ die, quidquam liceret de ſuis ditionibus vendere, gravare, pignori dare: neque in partem, neque in ſolidum.*

Hæ conditiones ſatis indicant potiorem viribus fuiſſe Maleanum; neque metu ceſſiſſe. Et quidem conformiter huic Cõvẽtioni *Comitem ſe Flãdriæ & Brabantiæ Ducem*, inſcripſit, (quod Archiv op dr Diplom. an. 1379.
& ſepulchralis Epigraphæ Inſulis teſtatur) & Mechliniæ poſſeſſionem adiit: quæ Flandriæ annexa manſit, uſque ab Philippũ Analect. Gandav. Meyer tomo 9.
Bonum; qui ſejunxit. Antverpiæ item dominium accepit, quam vel invitam, immiſſo præſidi, parere coëgit. Cumque novum Idem a. 1357. Idem a. 1374.
Prætorem inſtitueret rerum capitalium vindicem, quem *Flan-*
175 *driæ Souveranum*, ſive Summum vocant, utrumque hunc domi-
Neque nuptiarum gratiâ. natum ejus ditioni ſubjecit. Neque eſt quod aliquis ſuſpicetur,
176 nuptiarum gratiâ Comitem ceſſiſſe: quum illum ab ipſo Bra- Idem a. 1346
Neque metu Regis. banto ſolicitatum conſtet. Neque denique metu regis id facere Giliani hiſtor. G. c.
in animum induxit; quem certum eſt Maleani ſtudioſiſſimum anno 1347. Meyer. a. 1346
fuiſſe, ne cum Anglo, quò omnis Flandria inclinabat, paciſceretur: qui & nobiliſſimâ legatione, & ipſe inſuper trajecto mari, cum uxore, ac filiâ, & colloquio, & ampliſſimâ dote Comitem
177 in ſuas partes pellicere conabatur. Ut ut eſt, certè gratis Mech-
Sed compenſatione Teneræmonda. liniâ Maleanus non ceſſit; ſed quod & Dintherus, & Annales noſtri, & Brabantici teſtantur, certâ compenſatione: quod ut dixi de Teneræmonda intelligo, & mente & verbis Dintheri.
178 Ex illo fuit hæc urbs penes Comites Flãdriæ: & nominis cõmu- Lib. 5. c. 3.
Mal. Fland. Proprietariorum. nione cœpit appellari *Flãdria Proprietaria*: quia ut dixi neq; Gal- Supra cap. 4.
lo, neq; Cæſari obnoxia, & merâ proprietate à Deo eã Dñi tenẽt.

Poſt-

Poſtquam LVDOVICVS inter vivos eſſe deſiit, ſecuti ſunt ii, 179
Meyer, anno 1383. qui & Flandriam, & Teneræmondam ſimul tenuerunt: quorũ *Qui poſt Maleanum Teneram. Domini.*
res geſtæ, quum ex Hiſtoriis, & Annalibus Comitum Flandriæ vulgò ſint obviæ; vix aliud quàm Nomina percenſebo, & annũ quo inaugurati hujus opidi dominium acceperunt: quod ad Carolum V. uſque omnes præſtitêre: qui continuò, ubi ex ephebis exceſſit, variâ rerum mole preſſus, & nunc in illam, nunc in aliam regionem diſtractus, hâc huic ſuo Dominio operam dare non potuit. Attamen non ideo inter particularia Principum Dominia deſiit cenſeri: quod præter alios, publicè nuper Triũphali opere Clariſſimus vir Ioannes Bochius eſt profeſſus. Et
Pompa hujus opidi. quamquam Principes ceteris ſuis titulis nõ etjam hunc addũt, aliter tamen hîc olim uſitatum, in tabulis publicis deprehendi. 180
Cui rei fidem facient exempla quæ ſuprà dedi: *Guidonis Comitis* *Comites Flandriæ Teneræmondæ titulo uſos, exempla.*
Cap 4. nu. 10. *Flandriæ, & domini Teneræmondæ; Machtildis Comitiſſæ Flandriæ, & dominæ Teneræmondæ; Caroli Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ, & domini Teneræmondæ.*

Prima occurrit MARGARETA Maleana, Ludovici Comitis 181
filia, quæ hîc jus jurandũ præſtitit & accepit a. CIↃ CCC LXXXIV. *Margareta Maleana Domina.*
Divæus Hiſtor. Brabant. lib. 16. Hujus maritus Philippus audax, Ioannis Galliæ regis filius, promiſit Proceribus Brabantiæ ſe Antverpiam, & Mechliniam per- 182
petuò Brabantiæ annexurum, ſi filio ſuo ſecundo natu Antonio *Ejus maritus.*
illum ducatum, vivâ Ioanna, à quâ adoptatus erat, confirmarẽt: 183
Teneræmondam verò etjam; donec ditionem Cuyckanam, *Brabãtis quid promiſerit.*
Meyer. anno 1404. & Graviam ſuis expenſis Brabantiæ aſſeruiſſet, quod etjam haud mediocre eſt particularis dominii indicium. Obiit illa anno CIↃ CCCC IV.

Margaretam matrem ſecutus eſt IOANNES Burgundus, an- 184
no CIↃ CCCC VIII, XX Aprilis (obiit anno CIↃ CCCC XIX.) Illum fi- *Ioannes Burgundus Dominus.*
Idem anno 1419. lius PHILIPPVS bonus, anno CIↃ CCCC XIX. (Obiit anno 185
Idem anno 1467. CIↃ CCCC LXVII) *Philippus Burgundus Teneræmondæ Dominus.*

Oliv. de la Marche lib. 1 cap 31. Philippum CAROLVS, anno CIↃ CCCC LXVII, primâ Auguſti
Hic cùm in patris indignationem incidiſſet propter domeſti- 186
Idem l. 1, c. 21 & 33. corum munerum collationem, Philippo promovente Philippum Croianũ; Carolo ſibi Emeriacum aſſerente (impenſe enim *Carolus Burgund. Teneræmondæ Dominus.*
Meyer. anno 1456. câ ætate omne nomen Croiacum oderat) ſeceſſum ſibi in hoc
Idem anno 1476. opido legit, ubi vixit donec, procurante Ludovico Delphino, 187
XI poſtea Gallorum rege (qui & ipſe à Patre Carolo VII; ſed *Teneræmondæ quando ſeceſſũ habuerit.*
diſpari impietate diſſentiens, in Belgicam ſe receperat) & miſſo huc Raveſtanæ regulo, Parenti eſt conciliatus. Obiit anno CIↃ CCCC LXXVI.

188 Maria Burgũ. da Teneram. domina.

Carolo ſucceſſit MARIA, unica patris heres, Maxæmyliani
Cæſaris uxor, anno CIↃ CCCC LXXVI, XX Aprilis. Hæc hujus opidi
uſumfructum Novercæ Margaretæ Eboracenſi, Angliæ Regis
189 Margareta Eboracenſis Teneram. uſufructuaria.
filiæ, & ſorori, conceſſiſſe legitur. quod fortè occaſionem dedit
vitreæ ejus feneſtræ, quæ in ſummo templo, in Choro D. Virginis
viſitur, ubi ejus effigies, & Caroli ducis mariti ejus imberbis
ſpectatur. Obiit autem Maria, anno CIↃ CCCC LXXXII.

An[...]lect. Hasdnim & Archiv. opidi.

Marchant. Comment. l.3. vita Mariæ

Ceterùm quia hîc Maxæmiliani mentio, non importunum
190 Civis Teneramondani egregium facinus.
erit hîc inſerere (quod haud mediocrem huic Urbi laudem cõparabit) huic Principi, in præſenti periculo, vitam à noſtro cive
ſervatã. Accedit id prœlio Guinegattano: ubi deploratis rebus,
Galli clàm ei percuſſorem ſubmiſerant, qui ſigno Burgundum mentitus (quò extra ſuſpicionem eſſet) jam Maxæmyliano
imminebat, eique necem procuraſſet; niſi detecto fuco Gallico,
noſter hic hominem occupaſſet, eoque dejecto & trucidato,
Principi ſalutem, conjugi maritum, Belgicæ ſuum columen, ſibi
atque patriæ æternam laudem peperiſſet. Illum fuiſſe credo Petrum Teneræmondanum, virum tam ſpectatæ fortitudinis, ut
peculiari encomio *Fortis Petrus Teneræmondanus* diceretur, eiq;
Carolus V. Cæſar meritorum ergô Teneræmondanæ gentis inſignia tribueret, tribus mediis leonibus ad diſcrimen adjectis:
quibus inſigniis paullò pòſt uſus Michaël van Hofſtad, ejus familiæ heres, Willecommæ, Priemis, & Poelvoordæ Dominus,
conditus hîc ad D. Virginis, cum conjuge Paſchaſiâ van Waeſberghe: quorũ ille obiit a. CIↃ IↃ LXII, hæc CIↃ IↃ LXVIII.

Marc. Vaernevvyck annal. Fl[...] annum 14[...]9.

191 Philippus Auſtriacus Teneram. dominus.
Mariam excepit PHILIPPVS Auſtriacus primus, anno
CIↃ CCCC XCVI, XIV Martii. quam diem quorumdam privilegiorum confirmatione palàm deſignat: *Datum*, inquit, XIV *Martii auſpicali noſtro die*. Obiit anno CIↃ IↃ XIII.

Archiva urbis Ibid[...] Marchant. Com[...]et. l.3

192 Carolus V. Cæſa. Teneram. dominus.
Præmaturâ Philippi morte, CAROLVS V hunc dominatum
accepit. Is Pontificis elogio *Maximi fortiſſimiq;* cognomen
accepit. tandem magnis diuturniſque laboribus fractus, Chriſtianorum Cæſarum primus, ultrò, volens, Imperii dignitate, &
193 Philippus II. Auſtr. Teneram. dominus.
Belgicis ditionibus ceſſit. Illam Ferdinandus frater ſuſcepit.

Lud. Guicciard.

In Belgicam PHILIPPVS ſecundus *Auſtriacus* ſucceſſit,
Hiſpaniarum & Indiarum Rex Catholicus: Eccleſiæ Romanæ
194 Iſabella Clara Eug. Teneram. domina.
columen. Hic XLIII Belgici imperii anno, cum aliis ditionibus
hunc etjam dominatum conceſſit

Miræl Chronic a. [...]. Bochius opere Triũphali anno [...], prid. Nonas Maii.

195 Alberti Auſtria Archiducis conſors.
ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ filiæ ſuæ, ex Iſabellâ Henrici II. Gallorum Regis filiâ, in dotem, cum Sereniſſimo Archiduce ALBERTO Maxæmyliani II. filio, Ferdinandi Cæſaris
Nepote,

Nepote, Belgarum per ea tempora Prorege. Quâ de re tria ex-
Prid. Cal. Ianuarii. ſtant diplomata; Patris cedentis, Filii approbantis, & *Iſabellæ*
Claræ Eugeniæ donationem ratam habentis: quæ miſſo libello,
Procuratorio per Archiducem ſponſum poſſeſſionem adiit.
18. Calend. Octob. Quo facto, *Albertus*, poſtridie quàm *Philippus* Rex vitâ defun-
ctus eſt, per Inſubres, & Ligures, in Hiſpaniã profectus, traditâ
4. Calend. Maii 1599. *Philippo III.* Regi *Margaretâ* Auſtriacâ ſponſâ, *Caroli* Archi-
ducis Auſtriæ filiâ, ipſe viciſſim ſuam Valentiæ accepit: pera-
ctiſque ritè nuptiis, poſt tauri venationes, Cannarum luſus, & 196
7. Idus Iunii decurſus Equeſtres, ex Hiſpaniis uterque ſolvens, trajecto ſinu *Ex Hiſpaniis cum Archiducе ſolvit.*
Narbonenſi, per oras maris Liguſtici, in Italiam Genuam deve-
nit; & inde incredibili Provinciarum lætitiâ, in Belgicam, ac 197
Nonis Septemb. veterem heroum ſedem Bruxellas: ubi triumphali pompâ, *In Belgicam dotalem venit*
ſummo magnatum populique ſtudio, & Ordinum immenſâ
gratulatione excepti, poſt varias Brabanticarum Urbium lu-
ſtrationes, tandem cùm Flandriam viſerent, primam hanc Ur- 198
6. Cal. Febr. 1600. bem viderunt: eo apparatu, qui neque opes oſtentaret; neque *Teneramũdam viſit.*
celaret affectum: quem ita à Civibus Principes acceperunt, ut
ſuum etjam ſatis demonſtrarint, vel hoc uno argumento: quod
Rochius põpâ hujus opidi dum hîc fuêre, Civium potiùs excubiis in palatio voluerint uti, 199
quàm præſidiariæ hujus opidi cohortis, etſi gentis Hiſpanæ. *Quem hic affectum oſtenderit.*
His Principibus æternùm Belgica debet, procuratâ populo pa- 200
Anno 1598. Anno 1600. Anno 1609. ce Gallicâ, Anglicanâ, & induciis belli Belgici. De quibus cum *His Principibus quid Belgica debeat.*
ingenti partium deſiderio ageretur, datumque mihi in manus
eſſet Elogium illud, ET PACE, ET BELLO, quod cum Emble- 201
mate recens excuſum, Sereniſſimo Principi nuncuparat do- *Nuncupatum Archiduci elogium.*
ctiſſimus Aubertus Miræus, quem ob edita Illuſtrium Belgarũ
Encomia, *Solem Belgarum* Immortalis Lipſius vocat, in illud
Epigram. in Elogia Miræi. quod dixi Elogium, & alterum ejuſdem ferè ſententiæ, FATA
SEQVAR, ſtudium erga Principem hoc mihi Epigramma ex-
preſſit:

BELLA *regit* PACEMQVE *Deus; ſed Principis unum eſt,* 202 *In illud noſtrũ Epigramma.*
Prudente obſequio FATA, *Deumq;* SEQVI.
Qui facit, ut noſter; Deus hunc vel PACE, *vel* ARMIS,
Aut oleâ, aut lauro conſpicuum faciet,
Gratior at lauro eſt, pacatæ fructus olivæ:
Illa cruore venit; iſte favore venit.
Bellatum ſatis eſt, ſatis eſt Gradive cruoris:
Transfer Threicios iſta flagella locos.
Cede deæ PACI; *niveos quæ ſumit amictus:*

Aureamq;

Aſtreamq́; polis evocat æthereis.
Ni facis;en,noſtris cælo victoria caſtris
Imminet,& properans numine plena ſubit.
Perculſura inimicam aciem;quam mittit ab alto
Ille Deus BELLI, PACIS *& ille Deus:*
Dum videt ALBERTVM BELLO, *vel* PACE *paratum,*
*Securum Sortis,*FATA,*Deumq́;* SEQVI.

CAPVT VII.

De bellis, obſidionibus, ærumnis, quas hæc urbs pro Dominis perpeſſa.

ENVMERATIS iis, qui hac urbe potiti ſunt, ratio poſtulat, ut paucis oſtendamus, quæ bella Cives perpeſſi, & quâ fide erga Dominos fuerint: quorum uberiorem narrationem ab Hiſtoriis petere licebit. Cauſſas tamen utcumque potero attexam; ne nimis jejuna ſit ſcriptio: & lector utiliùs legere, & faciliùs meminiſſe poſſit.

Sub Guidone Dampetra.

GVIDO Dampetra, & optimus fuit, & ſimul miſer-
1 *Guidonis ingenium & fortuna.* rimus Princeps; animusque illi rectior, quàm cautior:
qui tamen ſuam bilem habebat, ubi ratio cõcitabat. Meyer. a. 1294
Hic cùm filiam Eduardo Angliæ Regis filio, & regni
2 *Quâ re Galliũ offenderit.* heredi, ambiente patre deſpondiſſet, nihil ſiniſtri aut ipſe meditans, aut de alio ſuſpicatus: tum quòd liberos locare, gentium
jure liberum; tum quòd alta inter vicinos reges pax erat: hoc
tamen facto in tantam Galli indignationem incurrit, ut cum Idem. a. 1295
conjuge atque filiâ amicè in Galliam invitatus (alii ultro officii Oudegherſte
3 caussâ iviſſe narrãt) antequam in Angliam eam nuptum mitte- cap 141.
In carcerem conjicitur. ret, in carcerem ſit conjectus: ſumpto prætextu, reum eſſe majeſtatis (ut ferè volẽti nulla cauſſa deeſt) quod cum regni hoſte
conjugia paciſceretur; re autem, quia Comitis potẽtiam ſuſpe-
ctam habebat: cõcitantibus eum Reginâ, & avunculis: qui Va- Meyer. anno 1298, & 1300.
tiniano erant in Flandros odio. Purgabat ſe Comes jurejurãdo, Idem 1295.
etjam promiſſis obſidibus, nihil ſe novaturum; ſed fruſtrà erat:
donec

Marchant vitâ Guid. & donec ſententiâ Duodecim virorum, quos Galliæ Pares vo-
Oudegherſte cap.130. cant, abſolutus eſt: aut ut alii, procurante Pontifice, & fideju- 4 *Liberatur.*
Meyer. anno 1296. bente Sabaudo genero. Filiam tamen Anglo ſponſam obſidem 5
Oudegherſte relinquere abs Rege coactus eſt: quam cùm nec prece, nec pre- *Filia obſes.*
cap. 130. tio liberari Gallus pateretur (quin imò ſunt qui ſuſpectâ morte 6
Meyer. a. 1296 Idem a. 1304 ſtatim ſublatam ferunt, & viginti nobiles puellas in profluẽtem *Et fruſtra repetita.*
& anno 1335 conjectas, & inſuper triginta illuſtres Equites partim in crucem
Chronic. Ms. actos, partim aliâ morte periiſſe) Guido rei indignitate motus,
Marchant. vitâ Guidon. fiſuſq; Anglicano Germanicoq; fœderibus, Regi bellum ultro
indicit; ſed cùm à Cæſare fruſtratus, ab Anglo deſertus, & à ſuis 7
Meyer. anno 1257. deſtitutus (quòd contra morem id bellum, inconſulto populo, *Bell. Regi indicit.*
Idem. a. 1298 Idem a. 1297 indictum eſſet) parùm præſidii haberet, in tantum hoſtem, à 8
quo non armis ſolùm palàm, ſed etjam clàm auro ſubruebatur;
Ibidem. eo anguſtiæ devenit, ut cum Roberto, & Gulielmo maximis
Marchant vitâ Guid. natu filiis, & quinquaginta inſuper Clientibus è primâ nobili-
Meyer. a. 1300 tate, dedere ſe Regi ſit coactus: eâ tamen lege, ut ſi intra annum
de Pace non conveniret, incolumis domum cum ſuis à Valeſio 9
Ibidem. Regis fratre deduceretur. Ubi in Gallias, ut pactum erat, venit; *Regi ſe dedit certa lege.*
in carcerem cum omni nobilitate conjicitur. Quòd Comitem 10
Valeſius adduxiſſet; ratum Rex habuit: quòd Sacramento illi *Eâ fruſtratus in carcerem*
de reducendo promiſerat; non habuit. Hoc rerum ſtatu cùm *mittitur.*
eſſet Guido, totaque Flandria Regis fiſco addicta, & jam om- 11
nis pæne occupata à Liliatis (quæ Gallica factio erat) Teneræ- *Flandria fiſco addita.*
monda ſimilem cum ceteris fortunam paſſa eſt. Poſtmodum 12
Idem a. 1302. omni Flandriâ recuperatâ, poſt pugnam Cortracenſem (ubi *Teneramonda etiã occupata.*
memorabili ſtrategemate, cæſo à plebe Flandricâ flore Chri-
ſtiani orbis, victoria penes noſtros fuit) ſola Teneræmondæ
arx à Godefrido Virſonio (qui cum reliqua Gallici exercitus 13
Ibidem. nobilitate, dicto prælio cecidit) jam antè munita; Waſiis diu *Teneramonda arx.*
infecta fuit, tandem eorum maximè operâ, pulſis per hyemem 14
Liliatis, recepta eſt. Hâc ille eo accuratiùs munierat cõmeatu, *Difficulter recepta.*
Ibidem. milite, & omnibus quæ ad bellum inferẽdum, aut propulſan- 15
dum neceſſaria: quòd animo volveret, Teneræmondam, Alo- *Quare.*
ſtum, imò omnem inſuper Brabantiam ſibi vendicare, pulſo
Ioanne Duce, nepote ſuo, non aliâ cauſſâ, quàm quòd genere
Lib. 3. materno ex Flandris eſſet; ſed pugna Cortracenſis inſtitutum
cum fortuna mutavit. Huic de Virſonio narrationi Divæus nõ 16
planè aſſentitur. Erat autem Virſonius ille Ioannis primi Bra- *Godefridus Virſonius quis.*
bantiæ Ducis frater, Arſchoti, Sichemi, Bierbecæ, Rodæ Dñs:
dictuſq; eſt Virſonius, à dotali Comitatu. Habuit enim conju-
gem, heredem ex aſſe Comitis Virſoniẽſis, in finibus Biturigũ:

unde filium ſuſtulit Ioannem,& filias duas medio hujus belli Meyer.a.1303
incendio, quod jam fama per omnem Europam vulgaverat,
17 *Philippi Flandrenſis in patriam amor.* Philippus Flandrenſis, Guidonis ex Machtildi Teneræmondæ Oudegherſte cap 140.
Dominâ filius, relictâ Italiâ in Flandriam properavit. De eo
Meyerus (hujus hîc verbis utar ne meis nimium videar dicere) Anno 1303.
Tantus, inquit, *in eo flagrabat amor patriæ: ut omnia mallet relinquere, quàm tempore tam neceſſario ſuis deeſſe. In Italiâ uxorem nactus erat: Machtildi nomen Cortiniacenſi, quæ Theanum & Loretanos poſsidebat. Adhæc ſub Carolo Rege (*Siciliæ*) res magnas in Siciliâ, & Hetruriâ geſſerat; ab eóq́; in Aprutiâ & Apuliâ, clarorũ opidorum dominatus acceperat; ſed Carolo omnia reddidit* (qui ipſe Meyer. anno 1303.
maxima Gallo auxilia ex Liguribus, Etruſcis, Siculis adduxerat)
ut ab omni ejus munere beneficióq́; liber, patriæ quam poſſet opem ferret. Huic miris applauſibus, effuſáq́; lætitiá ab omnibus recepto, fratres, ejus unanimi omnes conſenſu rerum ſummam deferebant: ideo quòd major illis eſſet, reiq́; militaris longè periti ſsimus. Et paullò
18 *Fiduciam addit.* pòſt: *Fuêre mirum in modum Flandri recreati, & gaviſi, ob adventum Philippi Theatini, tanti nominis viri; utroque in hanc militiam nomina dederunt: jactantes ſe ituros Compendium uſq́;, liberatum Comitem. Quod quidem dubio procul non detrectaſſent facere, ſi ita viſum fuiſſet ducibus.* Hic ita ſe in ipſis primordiis geſſit, ut Ibidem.
19 *Hoſti metum.* Galli, ubi vi minùs poſſent, in morâ & induciis omne præſidiũ
poſuerint. *Siquidem* (inquit rurſum Meyerus) *ubi Flandros conſpexiſſent tantâ alacritate, ac concordiâ, quantâ numquam ante à, ſub Philippo longè bellorum exercitatiſsimo Duce, tam ſponte militare; animos plane deſpondebant.* Induciæ tamen pactæ ſunt: non qui- Ibidem.
20 *Inducias paciſcitur.* dem inprudentiâ Philippi, aut Gallorum indolis ignorãtiâ; ſed
amore parentis, & fratrũ, ceteræq; captivæ nobilitatis: in quos
21 *Quare.* duriùs conſultum iri credebat, ſe inducias à Rege oblatas recuſaſſet. Iis finitis nobilis illa ad Pabulam pugna à Philippo Idem, a. 1304.
cõmiſſa eſt; quâ acie fuſo, fugatoq; Rege, immortalem ſibi glo-
22 *Gallos acie fundit.* riam, generiq; comparavit; Patri, fratribuſq; libertatem, Flandriæ deniq;, à capitali hoſte, pacem. Tãto in diſcrimine hic rex
23 *Regis in prælio periculum.* fuit (qui & vulneratus erat, & equo dejectus, & tantùm non ſui Ibidem.
impos) ut quàm primùm Pariſios venit ad D. Virginis ſtatuam
24 *Quid hoc bello conſiderandũ.* Equeſtrem ſui periculi monimentum dedicarit. Illud hoc bello
cum primis patuit, quantum in vulgo momenti ſit, ubi aut de libertate, aut pro Principe res agitur: præſertim ſi Ducem habeat.
Erat enim in noſtro exercitu pleraq; mera plebs, verè quod dici Idem anno 1300.
ſolet, ſine capite corpus, niſi hic noſter acceſſiſſet. Nam & Co- Ibidem.
mes in carcere cum maximis natu filiis degebat, domi à nobili-

tate

tate deſerti erant, foris tantus hoſtis urgebat, & quod mirandũ
magis, eodem tempore, & in Regem bellabant, & inſuper in
Hollandia, & Zelandia exercitum habebant. Hæc eò dixi plu-
ribus, quia Teneræmõdanæ gẽtis fuit, à quo, poſt Deũ, victoria.

Sub Ludovico Creſsiaco.

Meyer. anno 1343. TEMPORE Creſſiaci, cùm per factionem penes Tripo- 25
lim, id eſt, Gandenſes, Brugenſes, & Iprenſes, univer- *Tota Flandria*
ſum pæne Flandriæ Imperium eſſet, totaq; ditio, velut *ſub Imperio triium urbium.*
in triarchiam diviſa; inter alios Teneræmondenſes 26
Gandenſium clientibus ſunt annumerati: idq; ſine ſuffragio aut *Teneramonda*
Idem anno 1332. Comitis, qui hujus demarchię inpotentiam non ferens aliò cõ- *Gandenſibus tributa.*
ceſſerat; aut Amboſii, eâ tempeſtate Domini dotalis, ut dixi, ur-
Idem anno 1345. bis. Hoc velut inter-regno cùm Gandenſes vellẽt novas Tene- 27
ræmondanis leges præſcribere, & lanificium pannoſq;, quibus *Nova eorum leges.*
eo tempore vigebat hæc urbs, arctare; tandem hi Cives ſive il- 28
lorum imperia exoſi, quibus nihil niſi per vim debebant; ſive rei *Teneræmonda*
inſolentiâ, ſive deniq; odio factionis, & ſtudio in Principem, ju- *Gandenſibus ſe ſubducit.*
gum auſi excutere, & Comitem qui tantum non exſulabat, in
Ibidem. auxilium vocare. Venit ille Comitatus Amboſio: miſitq; Florẽ- 29
tium à Brughdam, & Franciſcum Villanum, qui militem cõſcri- *Comes & Amboſius præſidio*
berent; ſed his in viâ interceptis, & trucidatis, exſules ſibi adſci- *veniunt.*
vit: qui multis modis admodum fuerunt Gandenſibus infeſti.
Ibidem. quâ re magis illi incitati, Duce Gulielmo Varnewyck cum totâ 30
pæne Flandriâ, quam ſub imperio, aut fœdere habebant, Tene- *Gandenſes huc*
ræmondam confluxerunt. Comes immenſo hoſtium numero *convolant.*
territus, cum Amboſio, retro vnde venerat, in Brabantiam cõ- 31
Ibidem. ceſſit. Nihil interim de conſtantiâ remiſſum. nam qui reliqui *Illi fugiunt.*
erant propugnatores, fortiter eruptionem fecerunt, & pugna-
runt viriliter: donec auxilio deſperato interventu Ioannis Du- 32
cis Brabantiæ, Gandenſibus ſunt conciliati; eâ lege: ut pannos *Vrbs viriliter defenſa.*
more ſolito texerent, ſed quinq; dumtaxat quartis latos, cum 33
adſpectu reverſo. Dein ut mœnia tribus locis Gandam verſus *Tãdem dedita.*
inciderentur, & ibidem hiatus fierent, ſinguli quadraginta pe-
dũ, quos nõ liceret reſtaurare, niſi unanimi Gandenſium, Bru-
genſium, & Iprenſium aſſẽſu. Datiq; expacto triginta duo obſi- 34
des: octo Gãdenſibus, totidem Brugenſibus, Iprenſibus, & Du- *Dati obſides*
Annal. c. cap. 261. ci Brabantiæ. Hujus belli aliam rationem dat Oudegherſte: ubi
Continuò, inquit, *à morte dicti Arteveldæ, Ludovicus Comes, ſum-* 35
mâ diligentiâ rediit in Flandriam: & videns ſe non poſſe in ordinem *Alia belli ratio.*
redigere ſuos ſubditos, contra ſpem ſuam, quæ juſſerat ſperare, ſe in
Flandria ob mortem dicti Arteveldæ omnia mutata inventurum,

& in ſuam rem converſa; miſit ingentem manum ſuorum Nobilium, quæ Teneræmōdæ in præſidiis eſſet, quâ de re Gandenſes certiores, magnis viribus ad dictum opidum venêre: quod deditione ceperunt. Hæc anno CIↃ CCC XLV.

Sub Ludovico Maleano.

36 *Malcani faſtus.* POSTQVAM magno aulæ faſtu, luxuq; Malcanus ſæpius Meyer. anno 1379.
ærarium exhauſiſſet, & exhauſtum Flādri aliquoties ſub-
levaſſent, cū nullum faceret exigendi modum, tandem
37 *Exactiones.* reſtitêre Gandenſes, palàm profeſſi, ulterius ad hæc tri-
38 *Repulſa.* buta nolle cogi. Quam repulſam Comes ignominiam ſuam ra-
tus, ad Brugenſes obiit: iiſq; ea conceſſit: quæ inclinatos ad tur-
29 *Irritamenta belli.* bas animos magis irritarunt. Acceſſit privata Ioannis Heynſii,
ſive Hions (quem perperam Froſſardus paſſim Lion vocat) indi- L. b. 2. variis locis.
40 *Belli fax quis* gnatio: qui ereptæ ſibi per Comitem præfecturæ nauticæ inju- Meyer. 1379.
riam non ferens, direptis, incenſiſq; ædibus, quas ipſe ſibi Co-
41 *Froſſardi error* mes Waldelghemii in urbis Gandenſis viciniâ ſtruxerat, fune-
42 *Ejus cauſa.* ſtiſſimo bello feneſtram aperuit; quo uno ſeptennio ducēta ho- Idem a. 1385
minum millia conſumpta memorantur. His initiis eò res abiit,
43 *Factum.* ut brevi pòſt tempore à Malcano tota Flandria ad Gandenſes
44 *Quot millia hoc bello caſa.* defecerit: exceptis Aloſto, Aldenardâ, & Teneræmondâ. Alde- Idem, a. 1379
nardam Comes maximam partem ſuæ nobilitatis miſit: ipſe
45 *Quæ urbes Principi fidæ.* Teneræmondæ ſubſtitit, cum ſtipendariis Germanis. Ganden-
ſes ſtatim ad obſidendam Aldenardam profecti ſunt, ad ſexa-
46 *Comes Teneramondæ.* ginta millia pugnatorum. Froſſardus ſupra centum millia nu- Lib. 2. c 41.
merum adauget) hîc cùm aliquandiu deſediſſent; tandem cū ibidem.
47 *Gand. Teneramondam oppugnant.* parte copiarum, Duce Raſone Herſelio Teneræmondam op-
pugnatum venerunt. Et jam primâ luce, vi urbem aquâ, terrâq;
adorti, uno impetu cepiſſent; niſi Theodorus de Brederode
Batavus Præfectus Vigilum jam antè per accolas, noctis bene-
ficio, factus certior, ad arma ſuos concitaſſet. Tantus erat con-
tinuò tubarum, armorumq; ſtrepitus; ut ipſe Comes arrepto
ſuo ſigno, ex arce ad muros convolaret: cujus præſentia & civiū
48 *Prin...* militumq; virtus urbem defendit: adeò ut Gandēſes coacti ſint Meyer. anno 1379.
ſub meridiem referre pedem, & in caſtra ad Aldenardam re-
49 *Qui inc... piſſimi.* ve..ti. Inter propugnatores primi nominis & virtutis erant: Go-
...inus Sauvagius Flandriæ, Antverpiæ, Mechliniæq; Prætor: Idem a. 1374
quo mun..re omnium primus à Comite, paucis antè annis fue-
rat donatus. Richardus (Froſſardo Gerardus) de Raſſeghem, Lib. 2 c. 42.
Ioannes Villanu.. Philippus Maſminius, & Philippus Longia- Meyer. a 1379
cus.

Ibidem. cus.Id bellum etſi paullò pòſt compoſitum ,recruduit tamen;
imprudẽtiâ primum Nobilium (ita vocabantur qui à Principe 50 *Tax.*
ſtabant) qui privatas ob cauſſas Gandẽſes hîc illic per occaſio- 51
nem oblatos trucidabant. Dein temeritate Ioannis Prunelli *Novi belli cauſſa.*
textoris: qui nullo Senatuſconſulto Aldenardam occupavit; 52
Ibidem. turreſque & portas,quæ Gandavum ſpectabant, demolitus eſt; *Culpa nobiliũ.*
ſed juſſus à Gandẽſibus eam Comiti reddere, paruit. Nonnul- 53
lâ deniq; culpâ Comitis: qui intempeſtivè de quibuſdam Gan- *Prunelli textoris.*
Froſſard.lib. 2.cap 47. denſibus ſupplicia ſumpſerat: de ipſo cũ primis Prunello; quem 54
Athi exulantem Hannoniæ Comes Ludovico tradiderat. Quâ *Et Comitis.*
Meyer.a 1380 re deñuò Gandenſium animis concitatis (quia eadem quiſque
ſibi timebat) iterum Duce Raſone Liedekercano Teneræmõ- 55
dam tentant; ſed fortiter à Germanis repulſi, fuſi, fugatiq; ſunt *Teneræmonda tentata.*
Quatrechtum uſq;: ubi denuò plurimi cæſi; captumq; veſtiario- 56
Ibidem. rum vexillum. Aliquanto pòſt reverſi urbem cingunt: certi nõ *Gandenſium clades.*
decedere, niſi potiantur. Quanto numero venerint, hinc putari 57
poteſt; quod ad hanc obſidionem non modò omnes ſuos clien- *Teneræm. obſeſſa.*
tes adduxerint; ſed frequentiſſima inſuper Brugenſium, & Iprẽ-
ſium auxilia. Suſtinuit hæc urbs omnem eorum impetum; do-
nec perlato in caſtra nuncio magnæ cladis, quam Gandenſes
Brugis cæſi, pulſiq; acceperant, ſummis viribus, animiſq; oppu- 58
gnata, plurimâ parte crebris ignibus conſumpta, & à fugienti- *Summa vi oppugnata.*
bus deniq; præſidiariis deſerta, deditionem facere coacta eſt. 59
Ibidem. Paullò pòſt, pacis legibus ſibi reſtituta, recrudeſcentibus iterũ *Dedita.* 60
odiis, ab iiſdem licet Domi à Comite obſeſſis, obſeſſa eſt: quâ in *Pace reſtituta.*
obſidione cũ ciues, & qui in præſidio erant nobiles, aliiq; erum- 61
perent, magnâ utrimq; virtute nobilis illa pugna commiſſa eſt, *Tertiũ obſeſſa*
quam à loco Teneræmondanam Annales, & poſteri vocarunt. 62
Ibidem. Vulnerati hîc ambo Gandenſium Duces, Petrus van den Boſ- *Pugna Teneræmondana.*
Oodegherſte Anal c.177. Meyer. anno 1380. ſche, & Iacobus Berſtanus, quorum hic etjam oculum amiſit.
Civium tamen, nobiliumq; major jactura. Et quidem Hulſtani,
qui cum plurimo ex quatuor Ambactis milite hîc frequentes
erant, cũ ultimi redeuntium eſſent, non potuerunt ſine clade ſe
recipere: quod illos à tergo Gandẽſes acerrimè premerent: ita-
que trucidati omnes, aut merſi ſunt, exceptis paucis, quos ad
muros funibus intra urbem amici pertraxerũt. Tenuit obſidio,
nec Gandẽſes vaſa conclamarũt, donec auditâ ſuorũ ad Alde- 63
nardam ſtrage, ultro, ut ait Meyerus, abierũt. Froſſardus aliter *Obſidio ſoluta.*
Ibidem. Lib. 1. c. 68. hâc narrationẽ cõtexens, nullâ factâ mentióne obſidionis, dicit
Gandenſes, etſi obſeſſos, Duce Raſone Herzelio, aliiſq;, petito,
victo, vaſtato, flammâ ferroq; Aloſto, huc declinaſſe, & uno im-

64 petu urbem cepiſſe; non tamen arcem: fortiter propugnante
Aliis urbs occupata. Wiedeſchotano: amiſſo interim viro nobili Philippo Hamur-
65 cæo Vinderhouti Domino; & hinc Gerardi-montem abiiſſe,
Non tamen arx. eâq; urbe vi occupatâ, cum ingenti demum prædâ, retro domũ
66 vnde venerant reverſos. Interjecto dein exiguo tempore, cùm Meyer.a.1381
Namuicei cædes. rurſum pax coiiſſet, iterumq; à plebe, culpâ Brugenſium, violata
eſſet, Gandenſes Teneræmondam ſuos mittunt; ſed plus inde Ibidem.
67 *Pax rurſum.* detrimenti ferunt, quàm compẽdii. Poſtea cũ nobiles omnem
68 Gandenſium agrum crebris incendiis vaſtaſſent, Gandenſes ne
Iterum bellum id inultum ſinerent, ſeptem pagos in agro Teneræmondẽſi ex-
69 *Teneram. tentata.* uſſerũt. quibus rurſum redditæ vices; agris pagiſq; totâ ditione
Aloſtanâ, igni ferroq; populatis: quod hinc maximè commea- Ibidem.
70 tus illis ſuppeteret. Invaleſcẽte dein conjuratione Arteveldicâ,
Gandenſis ager vaſtatur. repetito conatu ab iiſdem obſeſſa, conſtãter & feliciter defenſa
71 eſt. Habebant tum ad Aldenardam Gandenſes exercitum: ubi
Agri Teneramond. incẽdia. cùm diu multumque deſediſſent, & interim deditionem Tene-
72 ræmondæ Arteveldа urgeret; reſponſum Feciali à Teneræ-
Reddita Gandenſibus vices. mondanis, claves ſui opidi in foro Aldenardæ jacere. leni Sarca- Ibidem.
ſmo irridentibus, quod duabus ſederent ſellis. Itaque re infectâ anno 1383.
73 hinc diſceſſum eſt. Poſt hæc inter plures, maximè memorabilis
Teneramonda obſeſſa. fuit ea Teneræmondenſium victoria, quam de Gandenſibus re-
74 portarũt ad locum, qui vulgo Seven-Eecke id eſt ſeptem quer-
Sarcaſmos. cus dicitur. Hîc cùm Boſcanus conaretur reſtituere rem, amiſſo
75 *Obſidio ſoluta* nobili quodam Anglo, Gandavum ſe recepit.
76 *Nobilis Angli cædes.*

Sub Philippo Audace.

MALEANVS quod bellum cęperat, non finiit. reliquias
77 *Philippus Audax bellum cõtinuat.* cum hereditate Philippus Burgundus accepit. Hic
Audax dictus eſt, ſive quòd talis fuerat in acie Picta- Meyer 1384. Annotat. 68. in l. 1.
vienſi: ſive quòd ita ab Eduardo Anglo vocatus, quod Froſſard an. 1356.
78 *Te cur Audax dictus.* in convivio, præſente Rege, pugno miniſtrum cæcidiſſet, quod Oudegherſte
antè Angliæ regi, quàm Galliæ, parenti ſuo, etſi captivo mini- Annal. c. 130.
ſtraſſet: ſive demum aliis de cauſſis quas Petrus d'Oudegherſte, Meyer. a. 1377 Annal. ſc. 80.
Gulielmus Paradinus, & Oliverius de la Marche adferunt. Sub l de antiq:10 ſtatu Burgũ-
79 hoc non terrâ ſolùm Teneræmonda Domino ſuo profuit; ſed diæ cap. 4. Introduct c. 3.
Teneramondana naves. etjam mari Gandenſibus claudendo, (unde potiſſimus illis cõ- Meyer. anno
80 meatus) opportuna fuit: miſſis navibus, quæ cum aliis junctâ 1385.
Quò miſſæ. claſſe in Hontâ, & alibi excubarent, & quidquid annonæ Gan-
81 davum veheretur, interciperent. Quæ maximè res Gandenſi-
Quo fructu. bus animos, & ſpem fregit: adeò ut pauco pòſt tempore, de pa-

ce

Ibidem. ce actum,& tranſactum ſit. ſuaque Teneræmondanis ob fidem
& conſtantiam confirmata privilegia.

Sub Philippo Bono.

PHILIPPUS,cui communi elogio *Boni* cognomen tribui- 82
Meyer. a. 1436 Barland. Chronic.c.91 malè 1437. M. S. anonymus. tur,magno molimine Caletum obſidebat.quod opidum *Sub Philippo Bono.*
antiquo jure hereditario , & patrimonii ſuum eſſe con- 83
tendebat.Erat autem eo tempore penes Anglum : cum *Caleti obſidio.* 84
Meyer. 1435. quo,jam inde à deſerto fœdere,Philippo ſimultas erat,ob con- *Quæ cauſſa.*
citatos in Principem ſubditos.quod non ſemel detectę Angli li-
teræ palàm fecerant.Hic cùm Gandenſes , & Brugenſes quos
Commentar. in Oliver.de la Marche li. 1.c.22. magno numero in exercitu Philippus habebat,vellent opidum 85
adoriri,facturique vel contra imperium videbantur ; Princeps *Gandenſes & Brugēſes obſidionem deſerunt.*
machinas illis eripuit,bombardas, pulverem. quapropter indi-
Ibidem. gnati, ſeceſſionem fecere,&,vel invito Principe, convaſarunt. 86
Alia inſuper ratio memoratur,quòd ſuſpecta illis nobilitas eſſet: *Quæ cauſſa.* 87
Meyer. anno 1436. nam cùm erumpentibus Anglis graviter periclitarentur ; non *Altera.*
ſubvenerunt illi,ut debuerant.Erat tertia denique cauſſa;quòd 88
diſceſſu claſſis Batavicæ,quæ mare tenebat,dejecti fuerint ani- *Tertia.*
mo,atque omni ſpe potiundæ urbis;quæ capi,niſi clauſo mari,
nō poterat. Flandrorum diſceſſu minutis viribus,Princeps ob- 89
ſidionem ſolvere coactus , exulcerato fuit in Gādenſes,& Bru- *Quæ cauſſa belli Gandenſ.*
genſes animo.Sed ne ſimul cum duabus potentiſſimis eâ tem-
Idem.a.1438 peſtate urbibus,ſibi negotiū faceſſeret,quas unanimes difficile
fuiſſet vincere;Gandenſes alienos à culpâ ſeceſſionis pronun- 90
Idem anno 1102. ciat:eos ſeorſum ulturus. Dein habitâ occaſione, poſt varios *Philippi diſſimulatio.*
Idem anno 1436 nequidquam ordinum Conventus , Inſulis,Cortraci,Teneræ- 91
Et Oudegerſte c. 199 mondæ, Aloſti, ubi Princeps nuſquam per ſe , aut per legatos *Brugenſes ulciſcitur.*
Meyer. anno 14.7. comparuit,quod jam diu animo decretum erat,Brugenſes do-
mat.Gandenſes cùm aliquamdiu quieti fuiſſent tandem tranſ- 92
Idem a. 1445. Idem a.1448 & 1449.& Barland Chronic. cap. 97. latione Curiæ Flandriæ,quam Princeps Teneræmondam mi- *Gandavo Concilii Curiam transfert.*
grare juſſerat;dein novis ſalis & frumenti oneribus,aliiſque in- 93
ſuper cauſſis irritati, multa committunt contra fidem Principi *Tributa inducit.*
Meyer,anno 1451. debitam. Non priùs tamen in bellum mutua hæc odia erupe- 94
Idem,anno 1452. runt , quàm occupatâ à plebe arce Gaverenſi, Philippus dele- *Gandens.Gaveram occupāt*
Oliv. de la Marche l. 1. cap. 25. ctum haberi juſſit,ut quo arctiùs Gandenſes premeret, Tene- 95
ræmondam venit,opportunum huic bello locum:ubi pæne ad *Philippus Teneramo. venit,*
inducias uſque ſedem fixit. Hic cùm videret in trajectu
Scaldis

Scaldis magnam eſſe moram: quæ nuſquam æquè periculoſa
96 *Mora bello periculoſa.* atque bello; ubi ſæpe momẽto victoria & clades cõſtat, *& occaſio
ampliùs ſolet juvare, quàm virtus*; juſſit inanibus vaſis tabulas im- Flav. veget. l. 3. cap. 25.
97 *Subito opere Scaldim ſternit;* poni, & ſic ſubitario ponte flumen ſternere: quod & altum eſt,
& latũ, & vorticoſo amne it præceps, reditq́;, ut æſtus fert. Hũc
98 *Propugnaculo munit.* pontem ne Gandenſes convellerent, in ulteriore ripâ propu- Oliv. de la Marche lib. 1. cap 25.
gnaculum hoſtibus objecit (unde adhuc loco nomen *'T block-
huys*, id eſt arx) cui præfecit Dominos de Ternãt, & de Humie-
res, proceres ambos aurei velleris. Primi per hunc pontem ad Ibidem.
expeditionem ivêre dñi de Lannoy, de Humieres, Iacobus de
Lalain, & Ioãnes Renthiaci nothus, maximo comitatu; in quo
multa fuit juventus, è primâ nobilitate. Hi trajecto Durmâ, ve- Ibidem.
nerunt in Lokeren; nobilem & opulentum Waſiæ pagum: ubi
cùm pulſis Gandenſibus, temere ſe ad prædam pleriq́; conver-
tiſſent; hoſtes hinc inde ad tria millia conglomerati, occupato
99 *Gandenſium clades.* põte, & incenſis plurimis ædibus, juvante flammas vento, cũ re-
ditum Burgundis intercluſiſſent, magnam ſtragem ediderũt.
100 *Eorum Victoria.* Quumq́; qui reliqui erãt conarẽtur recuperare pontem; miſe-
randum in modum à Gandenſibus, qui fortiter aditum, ſtrictis
mucronibus, longiſq́; haſtis tuebantur; magnam partem cæſi,
merſiq́; ſunt. Nullus patebat reditus, niſi per flumen; quod alto,
latoq́; gurgite utcumq́; rapido amne fertur: hâc tamen multi
101 *Funeſta Victoria.* cũ equis natando evaſerunt. Gandenſibus interim pluris victo-
ria ſtetit, quàm Burgũdis ſua clades. Maximè autem Iacobi La- Ibidem.
102 *Iacobi Lalani virtus.* lani virtus hîc emicuit: qui ubiq́; Imperatoris, & militis mune-
re egregiè functus, meritus eſt non unam Civicam. Quocirca Ibidem.
imitando Principibus exemplo, Philippus, qui indicto propu-
gnaculo reduces ſuos excepit, & (quamquam Gandenſes ſupe-
riores fuerant; tamen ſtrenuè ſuos rem geſſiſſe norat, & victo-
103 *Laudanda Principis humanitas.* riam non à milite; ſed à Deo eſſe) proceres ſuâ menſâ ibidem di-
gnatus eſt; hunc Lalanum adſidere ſibi juſſit: ſeditq́; ipſe Prin- Idem l. 1. ca. 16. 18, 17. 21.
104 *Vetus conſuetudo.* ceps, infra illum, dicens, *velle ſe id de priſco more tribuere honori
Equitis, prælii diei fortiſſimi*. Hic ille eſt, in cujus laudem tam
105 *De Lalano plura.* effuſus Oliverius de la Marche. Et certè virum magnum fuiſſe,
Principis hoc de eo judicium, & tot monomachiæ, & provo-
cationes Gandavi, Brugis, in Scotia, Anglia, Italia, Romæ, Nea-
poli, & denique in Burgundiâ: ubi continuo toto anno, in quoſ-
vis paratus depugnavit, ſatis manifeſtant. Periit autem obſi- Meyer. anno 1453.
dione arcis Paucanæ, ictus in capite tormento: ingenti Princi-
pis dolore; qui cùm vir eſſet militaris, milites non amore ſolũ;
ſed etjam officiis proſequebatur, & præ ceteris hunc ſemper
eximiè,

Oliv. de la Marche lib. 1. cap. 16.
eximit, quem non ſolùm equeſtri baltheo donavit, eo die quo
ſummâ virtute, cum Ioanne Bonifacio viro fortiſſimo duello
decertarat; ſed etjam paullò pòſt, ob immenſam Viri virtutem,
Idem cap. 22. anno 1451.
quæ jam omnem Europam ingenti nominis celebritate imple-
rat, in nobiliſſimum aurei velleris Sodalitium Valentianis alle-
gerat. Tanta enim erat ejus præ cæteris exiſtimatio, ut inter tot
Burgundicæ aulæ proceres, quorum innumero eâ tempeſtate
numero, ad invidiam uſque, & vicinorum Principum, Regum-
Ibidem.
que terrorem Belgica vigebat, in illum potiſſimùm, boni omi-
nis cauſsâ, Carolus futurus Princeps (quem bellicoſum & au-
dacem poſteritas vocavit) anno ætatis circiter decimoſexto, ru-
dimenta equeſtris ſuę decurſionis juſſus ſit obire. Sepultus eſt
Meyer, anno 1452.
Lalani; quo nobilis viri cadaver, cū lacrymis Princeps proſecu-
tus eſt. captâque tandem arce, quam dixi, & in poteſtatem reda-
ctis præſidiariis octuaginta ſeptem, omnes cum Præfecto ſtran-
gulatos amico miſit inferias. Sed ut ad inſtitutum redeamus:
Oliv. de la Marche, lib 1. cap. 25.
Paullò pòſt iidem ferè quos antè dixi, ſuperatâ magnâ vi altâ 106
firmâque munitione, quam Gandenſes habebant in Overmeere
Gandenſium clades
Vide li. 3. c. 3.
(pagi id nomen eſt) magnam eorum fecère ſtragem. Sub hoc 107
Oliv. de la Marche lib. 1. cap. 26.
tempus Carolus Gallorum rex, legatos Teneræmondam ad
legati Gall. regis Teneræmondæ.
Philippum, & ad Gandenſes miſit, de pace acturos. Hi navatâ
apud principem operâ eò rem adduxerunt, ut Gandenſes cum
legatis regiis Teneræmondam profecti, de induciis ſeſquimen-
Ibidem.
ſis convenerint. Itaque ſopito jam ad tempus bello, Philippus 108
eorum opera induciæ.
hinc ad Conjugem Bruxellas abiit, relicto Præfecto urbis, &
Meyer. anno 1451.
præſidii, Antonio magno Burgundiæ notho: qui finitis induciis 109
Princeps abit Bruxel
hoſtem ſæpe animosè hinc petiit; interdum etjam ab illo laceſ-
ſitus fortiter ſe defendit. Hujus abſentiâ freti Gandenſes, duce 110
Oliv. de la Marche. li. 1. cap. 26.
Morello decreverant occupare propugnaculum tranſſcalda-
quis huic oppido Præfectus.
num: quâ de re jam antè certior Georgius Noſenbos nothi le- 111
gatus, accerſivit ex urbe trecentos ſagittarios, & quinquaginta
Gandenſium de occupando Scaldis propugnaculo.
equites: juſſitque expediri omnia quæ ad propugnationem fa-
cerent. Gandenſes jamdudum exſpectati, eâ ferociâ, & animi de- 1.2
liberatione venerunt, ut nihil veriti tormenta bellica, quæ ma-
ferox adventus.
gno numero, & aſſiduè non vano illos tonitru & fulmine per-
ſtringebant, recto tramite, firmiſque paſſibus, ad ipſum uſque
vallum perrexerint; & incredibili animi ardore munitionem in- 113
pugnarint. & fortè occupaſſent, niſi ex urbe aliquoties novæ vi-
oppugnatio.
res ſubmiſſæ, hoſtem laſſum identidem propulſiſſent. Itaque
cùm feſſi integri, alii atque alij ſuccederent, ad tres horas acer- 114
rimè pugnatū eſt. Tandem verò Gandenſes cùm nihil profice-
repulſa.

rent,

rent, ad ſua ſe non ſine clade receperunt. Aliquantò pòſt cùm
proditione Arnoldi van Specken præfecti arcis Gaveranæ, Io-
annis van Ooſt Angli, ſuorumque ducum, dubiâ inſuper Tor-
mentarii cujuſdam voce *fugite* (cùm ignis in pulverē nitratum
115 *Ad Gaveram clades.* incidiſſet) prælio Gaverano, exercitu ferè ad internecionem
cæſo, victi eſſent, & tantùm non cum urbe capti; Pacis leges
116 *Pacis leges.* quas victor Princeps non aliàs rebus deſperatis dedit quàm an-
117 *quid in iis de Teneramonda.* tè integris, acceperunt. Inter alias etjam hæc erat: *Ne Ganden-
ſes in poſterum ad ſe evocarent cauſſas pendentes in tribunali Teneræ-
monda.*

Meyer an. 1453. Oliv. de la Marche lib. 1. cap 27 & 28. Anonymus Ms ad D. Bavonis Gandavi: & Meyer. an. 1453. Oliv. de la Marche, l. 1: cap 28. & Meyer. a 1453. Ibidem.

Sub Maxæmyliano Auſtriaco, qui poſtea Romann. Imp.

118 *Cauſſa belli Flandrici ſub Maxæmyliano.* CVM mortuâ conjuge Mariâ Caroli Burgundi filiâ Ma-
xæmylianus vellet Philippi filii, & dotalium ditionum
tutelam ad ſe trahere; & Ordines Flandriæ, ac prima-
tes, etjam qui Principi pupillo ſanguine juncti erant,
id illi negarent, niſi ad tempus; idque eâ lege ut jurejurando ſe
adſtringeret, nihil ſe juſſurum niſi viri prudentes auctores eſ-
ſent; quòd eum ob ætatem uſu rerum carere exiſtimarent, &
plus æquo avaris & inconſultis hominibus tribuere; ingens ex-
orta eſt controverſia. Cui componendæ Antonii, & Balduini
119 *diſcordiæ ſopiendæ Teneramondæ conventus.* Philippi Burgundi nothorum operâ indictus Teneræmondæ
conventus, cui interfuêre præter ceteram Nobilitatem duode-
cim aurei velleris proceres: ſed cùm re infectâ diſceſſum eſſet;
120 *nullo fructu.* Archidux qui in ordinem nolebat redigi, bello, & apertâ vi a-
gendum ratus; quo faciliùs Gādenſes in poteſtatem ſuam trahe-
121 *Maxæmyliani ſtrategema.* ret, (penes quos tum erat Philippus Princeps, Mariæ heres)
duos currus perſonatis Veſtalium & Monachorum habitu duo-
decim militibus oneravit: quibus ductorem dedit Iacobum de
Fouqueſoles, cumque in procinctu eſſet cum expedita manu
octingentorum equitum, exiguo ab urbe ſpatio, loco nemoro-
122 *qua hac urbs capta.* ſo, non procul à Cœnobio Svvivecano, cui VVaranda nomen,
occupatâ ſummo mane, ipſo D. Catharinæ novo ſtrategemate
123 *unius cades* portâ Bruxellenſi, dato ſigno cum ſuis in urbem convolavit,
eamque cepit: In foro aliquantiſper pugnatum; ſed nulla edita
124 *& cujus.* cædes, præterquam unius viri, quem ad ſignum roſæ concidiſſe
ferunt: ſuperſtite adhuc ad rei memoriam eo loci tabellâ. Comi-
tis Hornani filium fuiſſe hiſtoriæ meminerunt. Ne autem ulte-
rius

Marchant. Comment. lib. 3. & 4. Comment. in l. 2. ca. 11. Oliv. de la Marche, Adr. Barlandus Chronico. ca. 156. Ibidem. Pontus Heuter. lib. 2. Oliv. de la Marche li. 2. c p. 11. Ibid. Comment. anno 1484. Oliv. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Idem introduct. cap. 6.

Ibidem. rius pugnaretur, prudentiâ ſuâ Archidux effecit. miſerat enim 125 *Principis prudentia.*
plateatim qui Civibus armatis omnem metum adimerent, & jubecent de Principe ſecuros eſſe. Itaque hâc ratione ab armis 126 *itū ab armis.*
diſceſſum. Poſtridie nihil urbs paſſa videbatur: ita pacata erant omnia, neque fortunæ, quod fieri ſolet, direptæ: neque ulla civium militumque offenſio. Ita præſentiâ ſuâ Maxęmylianus occaſiones præcidit: qui ipſe etiam aliquamdiu hic ſubſtitit. Hæc ille qui eo tempore vixit, conformiter narrationi popularium; 127 *(Heuteri error)*
lib. 2. rerum Belgicarum. Oliv. de la Marche. lib. 2. cap 11. contrà atque Heuterus prodidit, de ingente civium ſtrage, & fugâ. Aliquanto poſt Archidux hinc Bruxellas abiens Hugonem de Melun huic urbi præfecit; qui magnâ fide, integritate, 128 *quis huic oppido Præfectus.*
& prudentiâ hic ſe geſſit. Reliquit autem inſignem memoriæ ſuæ feneſtram, hic ad D. Mariæ, in Choro Virginis matris, cum effigie ſuâ, uxoris, armorumq; gentilium. Salutaris admodum 129 *ejus hic memoria*
erat Maxæmyliani in hanc urbem adventus: namque eo ipſo die Pont. Heuter. lib 2. Oliv. de la Marche. lib. 2 cap. 11. Coppenolius Senatui Gandēſi à ſecretis (quem concitandis ſeditionibus, & occupando Archiduci, Gallorum Rex certâ penſione ſibi devinctum habebat) Gandavo cum magnâ manu exierat: 130 *Gandenſium adventus.*
cui erat imperatum, hujus urbis mœnia, ac turres demoliri, & foſſas complanare. 131 *quo conſilio.*
Meminerant Gandenſes malos ſibi vicinos Teneræmondanos eſſe, & numquam in ſua ſtudia potuiſſe trahi, niſi vi coactos. Sæpius autem ex hac tamquam arce oppugnatos, in ſummas veniſſe anguſtias. Itaque conſultum, pace ſociam urbem euertere, quam bello non poſſent. Idem cap. lib. 2. 12. & Introduct. cap. 6. Comment. in eundem lib. 2. cap. 12. an. 1485. Hujus autem 132 *belli quis exitus.*
diſſidii hic eventus fuit, ut bonorum Civium operâ pulſis Gandavo ſeditioſis, eâ urbe Archidux ſit potitus, & ſimul filio: quem poſtridie per Raveſtanæ regulum, & Oliverium de la Marche juſſit Teneræmondam deduci, ubi ſummâ gratulatione exceptus, ſubſtitit: 133 *Philippus junior Princeps Teneræmondam deductus.*
donec compoſitis Gandavi rebus, pacataque provinciâ, Bruxellas imperio parentis commigravit, comitantibus illum Balduino & Lannoy, & Ioanne de Bergis.

Sub Philippo II. Auſtriaco Hiſpann. Indiarumque Rege.

NOviſſimis Belgicæ turbis, faciliùs fuiſſet contra decumanos fluctus, & adverſam nimborum tempeſtatem, 134 *pupertimo bello.*
perpetuum tenere curſum; quàm non involvi publicis procellis: 135 *ærumnoſa huic urbi ſtatus.*
quas illorum temporum luxus, & Dei ira concitavit. anno 1566. Primis tamen hæreſeon turbis nihil hîc novatum

(contrà atque Borrius ſcripſit) quo tamen tempore phanaticus lymphatorum hominum furor, per univerſam pæne Belgicam
135 *aliquot Procerum hic Conventus.* in imagines & templa bacchatus eſt. Sub id tempus Auriacus, Egmondanus, Hornanus, Hoogſtratæ regulus, & Ludovicus
136 *quâ cauſſâ.* Naſſovius, Auriaci frater, quibuſdam litteris conſternati quas Pariſiis à Franciſco D'alaua regio illic Legato, ad Margaretam Auſtriacam in Belgicam tranſmiſſas curioſus aliquis interceperat, Teneræmondam conuenerunt. Erat in iis ut cum tribus illis (deſignabantur hîc Auriacus, Egmondanus & Hornæ Comes) quantum poſſet omnibus modis diſſimularet; favorem & confidentiam vultu præ ſe ferret; Regem in illos opportuno tempore animadverſurum: aliaque multa in hanc ſententiam. Super his habita hîc conſulatio in ædibus N. V. Ioannis van Royen, in quas paucis antè annis ipſe *Philippus* Rex diverterat: &
137 *quæ dictæ ſententiæ.* poſtea ſereniſſimus noſter princeps *Albertus* Auſtriacus. Sententiæ dictæ tres. Prima, rege irato nihil tutum: itaque cedendum. Altera, manendum potiùs: non enim defore Belgis auxilia, quibus vim vi depellant; ſi quid Rex ſecus moliretur. Tertia, Regem non eſſe eâ ſævitiâ, ut in Belgicæ primates; ſummi Ordinis proceres, Collegas ſuos, toties bene de Republicâ meritas, implacabili ſit irâ: neque tam duram, quin leniri poſſit. meliùs de ejus indole ſentiendum, & ſperandum. Hanc cùm maxi-
138 *Cur in Curiam itum.* mè urgeret Egmondanus; penes quem erat ſumma bello auctoritas, & Veteranorum favor, ſine quo nihil armis poterat tentari; aliis autem periculoſa agendi ratio videretur, ubi nihil certi; ancipiti animo diſceſſum eſt. Anno exinde CIↃ IↃ LXXII occu-
139 *Teneræmonda clam occupata.* patis à Ludovico Naſſovio Montibus Hannoniæ, Germani equites, ad C. L. qui ab equorum colore nigri vocabantur, ductore Arnoldo vanden Dorpe, mixtis CC. civibus ferè Mechlinianis, qui Auriaco ſub quodam gentis Vã Uffele merebant (conceſſerat enim ea urbs in illius poteſtatem,) ſtudio paucorum,
140 *ea cauſſa direptionis Mechlinia.* clàm hîc admiſſi ſunt: quæ res inter cauſſas direptionis Mechlinianæ, à duce Albano ſcripto publico relata eſt. Hi uno circiter menſe nullâ re geſtâ, hîc hæſerunt: niſi quod, cùm circa Drygotem (loci nomen eſt) triremem Antverpiâ appuliſſe audiviſſent, vectores & milites depulſuri, ipſi amiſſis primo congreſſu ali-
141 *quando ab occupatoribus deſerta.* quot è ſuis, receptui cecinerunt. Aliquanto pòſt receptis Montibus Hannoniæ, Germani illi cum ſuis veriti adventum regii
142 *Teneræmondenſium ad Albanum legati.* militis, pavidi vix conclamatis vaſis, ſine tympanis aut tubâ, levi dato ſigno, hinc Saſſum; inter Bierfletum; & inde in Zelandiam diſceſſerunt. Itaque jam liber ab eorum vi. Senatus, legatos

tos decrevit ad Albanum Georgium Ner-pletzen, Patrem Cœ-
nobii Brigittani, Ioannem de Neve Conſulem, Ludovicum van
Nivole, & Michaëlem van VVaesberghe Senatores, offenſam
deprecaturos: in quâ non ſcelus omnium; ſed periculi ſecuritas,
& paucorum perfidia, qui de induſtria excubias neglexerant.
Poſtridie Mondragonius, nobilis ille Hiſpanus, qui ex gregario 143 *Mondragonius ſuos permittit.*
milite per ſingulos militiæ gradus, ad ſummos honores induſtriâ
pervenit, audito urbem milite vacuã eſſe, magnam cohortis ſuę
manum huc miſit ductore legato ſuo, qui cum ad urbem veniſ-
ſent, Cives illorum adventu utcumque ſoliciti reſponderunt,
regis in poteſtate ſuam urbem eſſe, neq; omnino ſibi opus præ- 144
ſidio, quod tamen non recuſarent, ſi Albani mandatum habe- *Civium reſpõ-*
rent: ad eum legatos à Senatu miſſos, tantiſper ingrẽſſum in ur- *ſio.*
bem differrent, dum illi cum mandatis rediiſſent. Ad hæc Ser-
vatius van Steeland, VVaſiæ prætor, qui cum ceteris pro mœni-
bus erat, Cives ſecuros eſſe juſſit; ſine periculo rem eſſe; offen-
ſuros magis regem, ſi pervicaces ejus militem excluderent. Ejus
oratione moti, & præſentiâ confiſi, reſeratis portis militem ad-
miſerunt. Hic legatus Mondragonij, aliique qui cum imperio 145
erant, in eam ſententiam cum Senatu locuti ſunt: ut aliquantâ *Militum ad-*
ſummâ opus eſſe dicerent, quâ rebellionem in Principem redi- *miſsio.*
merent: cumque ea in promptu non eſſet, non alia commodior 146 *poſtulata rata.*
ratio viſa eſt; quàm ut quiſque torques, ſciphos, pateras, & mulie-
brem omnem ex auro, argentoque mundum, in commune ad
curiam deferrent: rebus confectis ratâ portione ſua recepturi.
Hæc cùm potiſſimi inter ſe conuerrerent; milites fremere, &
vociferari ſuo præmio fruſtratos ſe eſſe: venientibus urbem di-
reptioni addictam: nunc ducibus omnia ceſſiſſe; nihil ſibi. Quæ
cùm indignabundi agminatim ingeminarent, eo ipſo die quo
venerant, à meridie urbs prædæ data eſt, ſine cæde tamen. Itaq; 147
decepti ſuâ ſpe Cives, ingens paſſi fortunarum naufragium: do- *urbs direpta.* 148
nec ſequente nocte legati ab Albano veniam factorum referen- *Legatorum*
tes, & raptorum reſtitutionem, quæ nondum avecta erant ple- *reditus.*
raque recuperarunt. Eam huic oppido injuſſu Albani illatam 149 *ablatorum re-*
vim legatum poſtea morte luiſſe aiunt. Id factum non uno lo- *ſtitutio.*
co in invidiam vocans de Meteren, more ſuo Hiſpanis imputat, 150 *(error Eman.*
quod eorum fuit, quos vulgo corruptâ voce VValones nucupa- *de Methet.)*
mus: ex quâ gente tam Mondragonii cohortem fuiſſe, ſatis no- 151
tum eſt. Poſt horum diſceſſum, miſſa huc tria ſigna Hiſpano- *Hiſpanicum præſidium.*
rum qui ex Zelandia adventarant: quibus evocatis pars cohor- 152
tis Polvvileri ſucceſſit, per ea tempora, toto pæne anno fuit hæc *Germanic. præſidium.*

153 *Reip. novæ adminiſtratio.* urbs ſine Senatu. Opido præerat Ioannes de Bonnieres, dictus
de Svvaetre, dominus de Bouë, & Vichte Prætor: Senatus au-
tem munia obibant Guilielmus de Griſper Eques modò, & ſan-
ctioris Archiducum Concilii Senator & Martinus Roelants:
quibus datus Actuarius Petrus Verreycken.

Interjecto deinde tempore cùm à morte Ludovici Requeſe-
154 *Regii militis inſolentia.* nii Belgicæ Gubernatoris, regius miles ſtipendiorum prætextu
variè tumultuaretur, & tandem ab Ordinibus, quibus Regio
diplomate in aduentum Ioannis Auſtriaci reſpublica mandata
erat, hoſtes & Regis & patriæ judicati eſſent, eoque magis ho-
ſtilia omnia minarentur, & perpetrarent, occupatâ jam per vim
Aloſto, fœdatiſq; paſſim & igni & ferro agris; Flandriæ Ordines
155 *Ordines de Teneræmonda ſoliciti.* de Teneræmonda admodum ſolliciti, quòd in ea multum il-
li provinciæ ſit momenti; opus eſſe judicarunt eam reddere ſua-
rum partium: quod etſi non omnino erat in proclivi, quia ma-
156 *cum Præſidiariis paciſcuntur.* gna pars cohortis Chiliarchæ Polvvileri, cui multa ſtipendia de-
bebantur, in præſidio erat; magnis tamen pollicitationibus eò
rem promouerunt ut milites promiſerint acceptis ſtipendiis,
Ordinibus urbem dedere; neque interea Hiſpanis iter dare: miſ-
ſique ea de re Gandavum obſides. Huic conuentioni tribunus
157 *Invito Chiliarchâ.* ipſe Polvvyler cum Conſtantino filio ſummis viribus, quantum
potuit, obnixus eſt. Bloſius verò Treloni dominus Prætor, cùm
158 *Bloſii Prætoris Prudens ſimulatio.* maximè videretur eam rem provehere; tamen id unum ſtude-
bat, ut tanta ſumma addiceretur, quantæ Flandri ſolvendo
non eſſent: manerentque hîc tantiſper Germani, dum Ioannes
159 *conſilium.* Auſtriacus, qui jam in provinciam venerat, advẽtaret. Id quan-
tum occultavit, non caruit tamen ſuſpicione. Itaque miſſus Te-
160 neræmondam Cornelius Schepperus Eecke dominus & Fran-
Franc. vanden Ketbulle dat Ordinibus operam. ciſcus vanden Ketulle Ryhovæ Toparcha, ad ſubducendas cum
milite rationes; eoſq; porrò in Ordinum ſtudia pellicendos. quo-
rum operâ eò res deducta eſt, ut ſolutis huic præſidio ducentis
triginta millibus florenorum cùm toti cohorti ultra CIↃ IↃ
millia deberentur, dicerent ſe opido ceſſuros. Cùm autem ea
ſumma tardiùs numeraretur, & interim à Tribuno ſuo & à Ioan-
ne Auſtriaco ſolicitarentur ad fidem Regi præſtandam, muta-
turi conſilium videbantur; niſi ſemimenſis ſtipendio, nomine
congiarii, in ſingula capita eos Ryhovius in ſuam ſententiam
pertraxiſſet. Itaque cùm ejus potiſſimùm induſtriâ hoc opidum
161 in Ordinum poteſtate manſiſſet in operæ hoſtimentum Tene-
Fit Prætor Teneræmondenſis. ræmondæ Præturam illi detulerunt, & in novos præſidiarios im-
perium. Germani autem illi poſtquam de ſtipendiis ſatisfactum
illis

illis eſſet, partim ad regios abiêre; partim ſacramentum Ordi-
nibus dixêre. Ryhovius novas tres centurias intrò duxit. Hac 162 *Hæretici cujuſdam intemperies.*
tempeſtate cùm externus quidam D. Danieli Heyns, in Beghi-
naſio pro concione locum aliquem in Matthæo citanti, Ora-
tionem abrumpens, dixiſſet: *At quæ ſequuntur, taces*; in maxi- 163 *Vitæ periculum.*
mum vitæ diſcrimen venit, conſurgente totâ concione, & muli-
ebri turbâ, uno furoris impetu irruente. Paullò pòſt intempeſtâ 164 *Teneræmondæ domus cujuſdam incendium.*
nocte domus quædam, juxta portam Bruxellenſem, arſit: an for-
tè fortunâ, an datâ operâ, incertum. Cumq; militari more tym-
pana ſonarent, concurſum hinc inde. In hoc tumultu quidam
per tenebras alteri obvius, cùm rogaret, Quis tu? atque ille re-
ſpondiſſet, *Paep uyt* (id eſt foras Sacerdotes) ſive id hominis ve- 165 *temerarii per tenebras reſponſum.*
ſaniâ dictum; ſive quòd teſſera ea erat; jamque hæc vox totâ ur-
be percrebuiſſet, uno impetu & templa à militibus, & Sacerdo-
tum ædes direptæ ſunt; nullo aut Senatus, aut civium aſſenſu: 166 *templa & ſacerdotum ædes direpta.*
quos quæ fiebant prohibere, & rei ignorantia, & armorum de-
ſuetudo, & ſubitæ rei per noctem metus vetabat. Poſtridie Pe-
trus Dauvvere Sacerdos è curia, quò à phanaticis deductus erat, 167 *Petri Dauvvere Sacerdotis cædes.*
deſcendens, in gradibus privato quodam odio, pugione trans-
foſſus eſt: quo ex vulnere paullò pòſt interiit. Ferebatur ejus cæ- 168 *eius auctor.*
dis auctor homo quidam factioſus, & de novâ religione ſuſpe-
ctus, quem aliquando de hæreſi deferre prædictus Petrus mina-
tus erat: itaque ille temporum occaſione fretus, eas minas ma-
gno ſcelere ultus eſt. Eodem anno (erat is CIƆ IƆ LXXVII.)
ſub Ioanne Auſtriaco rebus provinciæ omnino turbatis, cùm
Brabanti ſuæ ditionis gubernacula Auriaco tradidiſſent, idque 169 *Auriacus Brabantiæ Præfectus.*
ægre ferret præcipua Belgicæ Nobilitas, communi conſilio Ar-
chiducem Matthiam, per Maelſtede dominum, ad capeſcen-
dam Belgicam invitarunt. quòd cæteri nobiles, ordines, & urbes 170 *Matthias Archidux evocatur.*
provinciarum, quod ſe inconſultis factum eſſet, ſiniſtrè interpre-
tati ſunt.

Decreverant ſuperiores illi Archiduci rerum ſummam 171 *quo conſilio.*
tradere; eumq; Teneræmondam ducere, opportunum ſuo
conſilio locum: quo videlicet Brabantiæ vicinior, Auriaci aucto-
ritatem nominis ſplendore obfuſcaret, & paullatim extingue- 172 *alterum ea de re ſuſpicio.*
ret: cujus & poteſtas, & religio ſuſpecta erat: (Gandenſes id ca-
ptæ poſtmodum nobilitati objecerunt, dicentes factum ad ſepa-
randam Brabantiam à Flandriâ, & novos concitandos motus, 173 *Auriaci cautio.*
ducendumque bellum, ſi Auriacus, Brabantiâ nollet cedere)
habebantq; in animo, ſi opus eſſet, uti viribus totius exercitus;
Sed Auriacus illos occupauit: Nam & præſidio ordinum
de

de exercitu ſecurus fuit; & Archiducem in Ordinum favorem
pertraxit.

174 Anno dein CIƆ IƆ LXXXIII. Franciſcus Valeſius, Andium,
Franſc. Valeſius. & Alenzonii dux, Henrici tertii Galliæ Regis frater unicus, Bra-
175 bantiæ Flandriæque Principatum, in hac populi ſeceſſione ad-
lectus Princeps. eptus, decreverat calido paucorum conſilio, abſolutum in pro-
176 vincias imperium ſibi aſſerere: quod aliàs (cum veteri Belga-
ejus conſilium. rum in Francos odio, tum diverſarum religionum hominibus
diffidens)neque diuturnum fore, neque certum ſuſpicabatur.
Igitur uno, eodemque die (erat is XVII Ianuarii) præcipua ali-
quot ad hanc rem loca occupare contendit: ut Duynkercam,
Dixmudam, Vilvordiam, Aloſtum, Meninas, Oſtendam, Bru-
177 gas, Antverpiam, & Teneræmondam. Hîc in præſidiis, Ordi-
Teneræmondæ præſidium. num Flandriæ tres centuriæ erant, ſub imperio Ryhovæ domi-
ni: qui cùm per ea tempora abeſſet, vicarium reliquerat Fride-
ricum Vanden Dorpe; cui legatus Ioannes van Loo, Ductores
erant Sonneveldt, Schuddematte, & Gouy; Duo inſuper ſigna
Gallica, quæ recenter in has ditiones venerant, quibus impe-
rabat de Brugny, & Villenove. Præter hos ad dictam diem ve-
nêre Aloſto tres centuriæ, ſub Blanchefort: & Antverpiam
iter habere ſimulabant, His aliquamdiu ad portam ſubſi-
ſtendum erat (quæ de more, ob Hoſtilis incurſionis me-
tum, ſub prandium claudebantur) tandem à Friderico van
178 den Dorpe, & Ioanne van Loo admiſſi, primùm pacata
Gallicæ cohortes immiſſæ. omnia præ ſe ferebant; at poſtquam ad forum ventum eſt,
funeſtam vocem ingeminarunt, Occide, occide. Belgicus
miles cum civibus aliquot tueri ſe parabant; ſed ſerum erat
179 in armis præſidium. Cæſi Cives quatuor, milites paullò plu-
veteres pellunt.
180 res. Pulſi continuò Belgæ præſidiarii, qui remanſerant poſtri-
urbem occupant. die juſſi abire. Ita in Gallorum poteſtatem redacta Ciuitas.
181 Nihilominus ſuſpenſi animo victores, per triduum catervatim
ſub dio agunt. ſub dio ad ignes ſubſtitere: dum reſciſcerent quo eventu Ant-
182 verpiæ res geſta eſſet. ubi cum magna civium virtute Alenzo-
Gallorũ Antverpiæ clades. nius cum ſuis pulſus eſſet, Berchemo ex caſtris ad D. Bernardi,
183 inde navigio Teneræmondam cogitabat; ſed ab Antverpienſi-
Valeſius Teneramondam cogitat. bus miſſâ per Scaldim claſſe prohibitus, Dufflam petere coactus
eſt: ubi trajecto Netâ, & dein Rymenandæ, Diliâ, poſt varias
184 clades (ſtiterant enim Mechliniani amnem, unde magna ex-
in via clades.
185 ercitus pars inundatione periit) tandem Vilvordiam pervenit,
Teneram. venit. & inde Teneræmondam, mœſtus & ſqualidus. Hoſpitium ha-
buit in aulâ Viglii; Monpenſerius in coronâ; Marſchalcus Bi-
ron

ron in ædibus Ioannis van Royen;Comes de Lavac juxta por-
tam aggeris, eâ domo, quæ vulgò *den Lombaert*. Hic dum pro- 186
fugus Princeps hæret, tandem cum ordinibus certis legibus in *cum Ordinib.*
gratiam rediit: *ut ipſe Duynkercam proficiſceretur, & cum illo tre-* *paciſcitur.* 187
centi Equites, & quadringenti pedites: ubi aliquamdiu ſe contineret: *pacti leges.*
*atque interea cum legatis Ordinum, de Provinciarum negotiis ageret:
Vilvoldiam Ordinibus traderet: ejus milites tam Galli quàm Helvetii
Ordinibus mererent: ut & milites, & ipſe Dux ſacramento ſe adſtrin-
geret, nihil in poſterum attentare contra Rempublicam. Eâdem lege
Angli & Scoti in Waſiâ tenerentur. Interea Dux obſides acciperet:
iis acceptis, ejus milites Teneræmondâ decederent: Dux Duynkercam a-
biret. In itinere captivos (ſolutis antè expenſis, alioqui aut alius, aut
ipſe Dux ſponſor eſſet) & chartas cum ciſtis, ſcriniis, & ſupellectile, re-
ciperet. quo facto Dux Dixmudâ præſidia ſua evocaret, & ſimul obſi-
des redderet. Dein Bergas S. Winoci milite ſuo liberaret: & denique
omnium offenſarum utrimque amneſtia eſſet, & conventio Burdiga-
lenſis* XXIV *Ianuarii an.* CIↃ IↃ LXXXI *rata haberetur.* Acta hæc
& confirmata *Teneræmondæ* XVIII Martii CIↃ IↃ LXXXIII. Ex 188
lege hujus conventionis migravit hinc, cum ſuis, vitio creatus *Teneræmondâ cedit.*
princeps, Duynkercam, hebdomadæ ſanctæ feriâ V:& inde re- 189
bus deſperatis, XXVIII Iunii, in Galliam: ubi poſtquam cum *& Belgicâ.*
fratre Rege, poſt longas ſimultates, in gratiam rediiſſet, pro-
fluvio ſanguinis, circa trigeſimum ætatis annum, periit.

Poſt Alenzonii diſceſſum rurſus hanc urbem Flandriæ Or- 190
dines præſidio munierunt, ejuſq; curâ iterum Ryhovio impe- *Teneræmonda*
rata. Paullò pòſt, Gandenſes occupato jam ab immortali he- *rurſus penes Ordines.*
roe principe Parmenſi Saſſo (propugnaculum id eſt ad oſtium
novi rivi, quem Gandenſes ab urbe ſuâ, per quatuor Ambacta
ad mare uſque, ſub Carolo V. deduxerunt) & inſuper traditâ à
Servatio vanden Steelandt ditione VVaſianâ, cùm ancipites
animo eſſent, & nunc in pacem cum principe propenderent;
nunc alia meditarentur conſilia: de Teneræmondâ in omnem 191
eventum ſecuri eſſe curarunt. Miſſi itaque XXVII Oct. CIↃ IↃ *Eorum de hac*
LXXXIII Iudocus Trieſt, Antonius Heymans, & Iacobus de *urbe conſilia.* 192
Somere, qui Ryhovium exauctorarent, ne is in mora eſſet (quod *Et exauctoratio*
futurum erat) ſi quid fortè de ſuarum urbium, & arcium dedi- *de Ryhovio*
tione cum Parmenſi decernerent. Erat is tum Gandavi, cum-
que id agi intellexiſſet, conſcenſo equo, itineri ſe dedit. Portâ 193 *delectum.*
autem quæ huc ducit obſeratâ, decreverat mœnibus eques de-
ſilire; niſi obequitans, & idoneum ſaltui locum circumſpi-
ciens, tandem ad Mudanam uſque portam progreſſus, eam ſo-

lo obice obductam comperiſſet. Itaque hac erumpens, cita-
194 *& impeditum.* to curſu Teneræmondam venit; ubi quàm primùm legatos il-
los in carcerem conjecit: ex quibus Iacobus de Somere etjam
de vitâ periclitabatur.

Sequente anno cum Principis Chimacenſis ſtudio Bru-
gæ, Hypra, & Dammum in regias partes conceſſiſſent, ac
195 *Scaldis vveteræ aggere fractus.* inter Gandenſes etjam de pace ſermo eſſet, Montiniacus
obturato ad VVetteram Gandavum inter & Teneræmon-
dam Scaldâ, ſtructiſque utrimque ad ripam propugnaculis, eò
196 *cauſſa colloquii.* rem adegit, vt pactis induciis Tornacum miſerint, acceptis ob-
ſidibus Sigurâ ductore Hiſpano, & Nicolao Daubermont dño
197 *Obſides.* de Manui Aldenardæ Gubernatore: qui à Ioanne Embieſio
198 *Embieſii hoſpites.* Conſule hoſpitio accepti, eo eventu rem geſſerunt, ut Conſul
non dubitarit XXIV Martii decano nautarum imperare, quaſ-
dam naves & pontones onerare ſcalis, perticis, tabulis, cratibus;
199 *ejus machinatio.* & prono amne Teneræmondam vehi. quæ res cùm non om-
nino clàm fieri poſſet, Senatus decreto impedita eſt. Fuit id illi
200 *impedita.* poſtmodum exitio: Nam continuò juſſus abdicare Magiſtra-
tum, in carcerem abductus eſt; & Senatus ſententiâ damnatus,
præcipitem illam animi levitatem (quam & ipſa res, & litteræ
Montiniaci ad Siguram, & Roelandus Iorck Centurio, conſilii
201. conſcius, detexerant) extremo ſupplicio luit. Hac de re Ryho-
eam morte luit. vius certior, continuò legatum dicti Roelandi Sethon Scotum
in vincula conjecit: qui quæſtionibus admotus, & ordine
202 *non ſolus.* omnia faſſus, morte multatus eſt in crucem primùm
actus, inde in quatuor partes diſſectus: quarum ſingu-
læ ad ſingulas urbis portas; caput autem ad D. Quintini ludi-
203 *Teneramondæ præſidio firmata.* brio, & exemplo expoſitum eſt. Eo periculo Ryhovius cau-
tior, majoribus præſidiis urbem firmavit, quæ ad ſex ſigna
Oliverius vanden Tempele Bruxellis ſubmiſit. Parmenſis dein
204 *à Parmẽſi obſeſſa.* poſt ſuperatum Lieſkens-hoeck, validum ad Scaldam pro-
pugnaculum, tentatâ etjam, ſed deſertâ Lilloæ arce, junctis
viribus Teneræmondam obſeſſum venit: cujus potiundæ ideo
propior ſpes erat, quòd partem præſidii Lilloam miſſam ſcie-
bat; & qui reliqui erant, circa ſex ſigna, non admodum æquo
205 *à Prætore deſerta.* animo eſſe, ob multa ſtipendia quæ debebantur, quorum præ-
textu Ryhovius in Hollandiam profectus erat; re autem,
metu obſidionis (omnia enim ſua convaſaverat, quæ antequam
Antverpiâ ſolveret, amiſit, fraude nautæ, qui depulsâ navi, an-
tequam ille adventaret, nuſquam poſtea comparuit) relicto ad
defenſionem urbis legato ſuo, dño de Mortaigne cum quin-
gentis

gentis circiter militibus, & unâ equitum turmâ. Parmenſis
occupato in novo caſtro (loci nomen vulgò Nouburgh) pro- 206
pugnaculo,quod ante tulam pavidi milites deſeruerant, & de- *derivato Teneræ.*
rivato per viam regiam Tenerâ, cujus inundatione Cives tu-
tos ſe credebant (frænarant enim fluminis amnem aggere cir-
ca locum vulgò Putkens turre) admotis viâ Bruxellenſi octo-
decim tormentis,magno impetu cœpit urbem quatere, & fa- 207
cto longo hiatu,primò propugnàculum ad portam Bruxellen- *bis oppugnata.*
ſem magnâ vi, tandem altero aſſultu expugnauit. Inde antè 208
quàm murum adoreretur,cujus ruinam novo intus opere pro- *tandem dedita.*
pugnatores conpenſarant,deditione urbem cepit XVII Augu-
ſti CIƆ IƆ LXXXIV: amiſſis in oppugnatione, & antè,
multis magni nominis militibus; inter quos Petrus de Pace
Chiliarcha Hiſpanus,& Petrus Taxis.Hanc deditionem inter
potiſſimas victorias Parmenſem habuiſſe, hæc,in conclavi Pō-
tificio Romæ, Epigraphe docet:ubi inter paucas urbes Tene-
ræmonda numeratur.

*Alexander Farneſius Octavii filius, Parmæ, ac Placentiæ Dux
tertius, Provinciam nactus Belgicam, Philippi Hiſpaniarum* 209
regis imperia detrectantem, Maſtrichum urbem muniti ſſimam *ejus deditionis Romæ memoria.*
*expugnavit: Bironium Gallum diverſarum partium ducem,
collatis ſignis prælio vicit: Duynkercam, Gandavum, Bru-
gas, Hipras, Teneræmondam; Bruxellas, aliáque plurima Bel-
gii opida, aut vi cepit; aut ad deditionem compulit. Antver-
piam nullis humanis viribus expugnabilem, ingenti ad Scaldim
operum magnitudine circùm munitam, in deditionem accepit.
Noveſium receptum Colonienſi Archiepiſcopo reddidit. Belgas
omnes qui continentem incolunt, in Philippi regis poteſtatem, &
ad Eccleſiæ Romanæ obedientiam reduxit. Haſce ob res fortiter
geſtas à S.P.Q.R. Summus Imperator, elogio prope majorum
triumphos, quorum gloriam aut vicit, aut certè æquavit, orna-
tus eſt, Achille Cibo, Octaviano Creſcentia Coſſ.*

Præſidiarii lege deditionis incolumes gladio& pugione 210
accincti VVillebroecam deducti ſunt. Emanuel de Meteren *Præſidiarii dimiſſi.*
(ut alia omittam de exhauſtis paullatim foſſis, dirutis catara-
ctis, & obſtructo amne &c.) duos concionatores contra pacta 211
captos eſſe ſcribit:quod ſecus eſt. Nàm unus tantùm erat; ne- *(Eman. de Meteren errores,*
que ejus in legibus deditionis,aut ſermone, aut ſcriptis, ulla

 mentio.

mentio. cumque inter præſidiarios exiens miniſter eſſe depre-
212 *Miniſter ſtrãgulatus.* henderetur, captus eſt, & ſtrangulatus. idque eò magis, quòd ſacerdos antea fuerat, & volens ſciensque Principem, cum religione ejurârat. Exinde in Domini ſui obſequio ſemper hæc
213 *Civium in fidem Catholicam & Principem ſtudium* civitas manſit: unde exciderat, non Civium vitio, quorum pauciſſimi profanatæ religionis cultum, in communi illo delirio ſecuti; ſed fortunæ incumbentis neceſſitate, & externorum cogente potentiâ. Enimvero omnes ſuperiorum temporum Principes, ab ipſo uſque Maleano, ſummis elogiis egregiè proſecuti ſunt horum Civium fidem, quorum variæ hac de re laudes in archivis exſtant. Eximiùs erit teſtis, unus inſtar omnium, Carolus V. Cæſar; quem Principem nominare, laudare eſt: hic illuſtri, & auguſto teſtimonio, omnium temporum merita complexus, poſteris teſtatum reliquit, *Hanc urbem*
214 *de Civium fide Caroli V. teſtimon.* *ſemper bonam ſidamque fuiſſe erga ſe, & ſuos Majores Flandriæ Comites: neque ullum extare contrarium exemplum.* ut meritò dici queat, quod auſpicatiſſimo ALBERTI & ISABELLÆ Principum in hanc ſuam urbem adventu, vir doctus panxit.

215 *de eadem Epigramma.*

Theſſala ſi Tempe, & Memphitica marmora deſunt;
Adverſus Dominos eſt amor, atque fides:
Lædere quam potuit fatis vis major iniquis;
Fata ſed ipſa quidem frangere non poterunt.

CAPVT VIII.

Privilegia.

FIDEM Civium erga Dominos præmia id eſt Privilegia ſequantur: quæ Dominorum favore variè adepti ſunt: & ut omittamus ea, quæ antiquitus à priſcis Dominis habuerunt, quorum pleraque ſitu temporum, & oblivione periêre, à Ludovico Maleano auſpicabimur; qui primus Comitum Flandriæ, hoc Dominium accepit. Sunt autem inter
1 *Confirmatio legum & conſuetudin.* cetera hæc:

Ludovicus Maleanus confirmavit leges & conſuetudines, quæ fuerant tempore Roberti Comitis. Archiva oppidi.
2 *Confirmatio privileg. textoria.* Idem ut *dominus ſupremus & ſine medio* confirmavit privilegia textorũ, & pãnificii: quibus eâ tempeſtate hæc urbs vigebat. diplom. an. 1348. diplom. an. 1355.

Idem

diplom. 1355. Idem confirmavit jus Aſyli, quo antiquitus ſub priſcis opidi dynaſtis fruitam hanc urbem declarat: exceptis qui exſulant ob conſpirationes contra Dominum, qui vim Domino intulerunt, aut miniſtris Iuſtitiæ: latronibus inſuper, prædonibus, incendiariis, & qui feminæ vim intulerunt. 3 *ne jure aſyli.*

Ibidem. Ibidem immunitatem Civibus largitur ab arreſto per totam Flandriam. 4 *de immunitate ab arreſtis.*

diplom. 1379. Idem Teneræmondanos à novo telonio Antverpienſi liberat. 5 *de telonio Antverpiano.*

diplom. 1349. Idem vetuit hîc exteros ad munia publica ad mitti exceptis Flandris. 6 *de muniis publicis.*

diplom. 1387. Maleani gener *Philippus Burgundus* hujus opidi Cives, (quod antè ſocer fecerat) à novo telonio Antverpienſi immunes eſſe declarat. 7 *iterum de telonio.*

diplom. 1397. Idem conceſſit nundinationem anniverſariam: cujus initium eſſet Martis poſt D. Lucæ, duraturam triduo, cum immunitate ab arreſto. *Carolus V.* tranſtulit diem, ſtatuitque initium primo Veneris poſt primum ſabbatum menſe Octobri. Dicta autem immunitas non modò nundinationis tempore data eſt; ſed octiduo antè, ad veniendũ, & advehendum merces, & octiduo itidem pôſt, ad convaſandum, & abeundum. unde tamen excluduntur exſules, fugitivi hoſtes, & debitores Principis. 8 *nundinæ anniverſariæ.* diplom. 1550. 9 *earum tranſlatio.*

diplom. 1402. Idem confirmavit antiquam conſuetudinem, quâ penes Scabinos erat poteſtas adſcribendi viros, & feminas, cujuscunque loci & conditionis, in Civitatem & privilegiorum fruitionem. 10 *de danda Civitate.*

diplom. 1402. Idem dat Senatui poteſtatem ex alieno carcere & tribunali etjam in criminalibus cives ſuos, eorumq; cauſſas ad ſe evocandi. 11 *de evocationibus.*

diplom. 1414. *Ioannes Burgundus* tranſtulit eas impoſitiones, quas Aſſiſias vocant, in publicum urbis uſum. Diplomati etjam filius ejus *Philippus* ſubſcripſit. 12 *de aſſiſiis.*

diplom. 1414. Idem *Ioannes* adſtringit omnes territorii incolas ad purgationem foſſarum hujus opidi. 13 *de purgatione foſſarum.*

diplom. 1414. Idem cogit Eccleſiæ Collegiatæ Canonicos, & qui Eccleſiaſticis beneficiis fruuntur, ad perſonalem reſidentiam. 14 *de reſidentia ſacerdotum.*

[illegible] Idem declarat cauſſas hujus Curiæ Feudalis non ſpectare ad cognitionem Conſilii Flandriæ; ſed Iudices Feudales hîc judicare per Arreſtum; & repræſentare ipſum Principem. 15 *de judicio feudali.*

Philippus bonus largitus eſt Curatoribus Sacelli D. Virginis 16 *de cudendo nummo.*

 pote-

poteſtatem cudendi numos æreos, pretii quatuor obolorum Flandricorum. Id Maxæmylianus confirmavit. diplom. 1513.

17 *de coctione Cereviſia.* Idem vetuit toto Territorio intra ſecundum ab urbe lapidem Cereviſiam coquere, aut aliunde quàm ex urbe petere: quod poſtea confirmavit Carolus V. diplom. 1440.

18 *de exoneratione Cereviſia.* Idem vetuit toto territorio Cereviſiam è navibus exportari; ſed in urbe id fieri mandavit: ubi etjam juſſit duas horas in ripa relinqui; quod ſtapelam ſive ſtabulationem vocant. diplom 1540

19 *de optimo cathallo.* Idem remiſit medium bonorum mobilium, quod ad Principem ſolebat pervenire à morte eorum, qui non erant Cives, compenſatione optimi cathalli. 1440 1444

20 *Teneræmondā non eſſe Comitatus Flandriæ.* Idem ſingulari privilegio declarat opidum & dominium Teneræmondenſe nec eſſe, nec fuiſſe Caſtellaniæ Gandenſis; neque de Comitatu Flandriæ, neque de hujus tenemento; ſed purè vicinum Caſtellaniæ Gandenſi. diplom. 1454

21 Idē cōprobat Sodalitatē D. Georgii, eamq; privilegiis ornat. diplom. 1458.

de Sodalitate D. Georgii.

22 *de venditione feudorum.* Idem confirmat antiquam conſuetudinem hujus Curiæ, feuda ad lubitum onerandi, vendendi, alienādi, ſine venia Principis, aut proximi heredis aſſenſu: nullâ etjam juratâ neceſſitate, *quia*, inquit: *hæc feuda alterius ſunt naturæ, quàm aliarum Curiarum: quū hæc terra ſit Imperialis; & non de noſtro Comitatu Flādriæ: ut ſatis liquet ex noſtris tabulis in Conſilio Flandriæ aliàs expeditis, & nunc examinatis, poſt maturam deliberationem, habitoq́ ſuper hoc judicio Curiæ Flandriæ*, &c. Hoc tempore Principi ab arcanis erat Ioannes de Bricquegny, Petri de Bricquegny Equitis filius, qui hoc Philippi diploma ſignavit: cujus eò potiſſimùm hîc memini, quòd ejus hac urbe poſteritas durat. diplom. 1461.

23 *de carcere Civis.* *Maxæmylianus* vetuit Civem ob cauſſas Civiles in carcerem rapi, ſi ſponſorem præbeat. In Criminalibus etiam noluit Prætorem in aliquem manus inijcere, niſi habitâ antè ſuper facto inquiſitione: aut niſi aliquis ſit, qui ſe palàm Aduerſarium & actorem profiteatur, ſeq; cum Reo Prætori dedat. diplom. 1410.

24 *immunitas à fiſco.* Idem declarat Cives in perpetuum immunes fore à fiſco, ob quodcumque demum crimen, exceptis læſione majeſtatis, conſpiratione, & ſeditione. Ibidem.

25 *de novandis magiſtratibus.* Idem vult quotannis novos eſſe magiſtratus: neque ulli ſuum munus ultra annum prorogari. Ibidem.

Prædicta *Maxæmyliani* beneficia cōfirmavit *Philippus Auſtriacus* primus. diplom. 1496.

26 *forum hebdomadale.* Idē *Maxæmylianus* conceſſit mercatum Hebdomadalem diebus Lunę: & immunitatē ab exſecutione & areſto ob debita, diebus diplom. 1494.

bus Dñcis, Lunæ, & Martis. Id etiam *Philip. Auſtrius* cōfirmavit.

diplom. 1497. *Philippus Auſtriacus* primus confirmavit antiquam conſuetudinem, de non areſtandis ob debita urbis, aut loci ubi habitant, iis qui cujuſcumque generis annonam in hanc urbem deferunt, quocumque modo. 27 *de non areſtandis qui annonam adferunt.*

diplom. 1524. *Carolus V.* confirmavit conſuetudines quæ obſervantur in ædibus mortuariis. 28 *de ædibus mortuariis.*

diplom. 1524. Idem novam D. Andræ Sodalitatem privilegiis ornat. 29 *de Sodalitate D. Andreæ.*

diplom. 1527. Idem juſſit ut nundinarum tempore adſcripti cives incolæ territorii cum armis ad excubias in portis præſtò eſſent. 30 *de excubiis nundinarum.*

diplom. 1531. Idem dedit Senatui privilegium in caſu appellationis, ad Curiam Flandriæ tranſmittendi lites cum iis ſcriptis ex quibus ſecundùm allegata & probata judicatæ ſunt. 31 *de transmittendis litibus in ſcriptis.*

diplom. 1540. Idem vetuit monopolia exercere in territorio: mandatq́ue omnibus merces ad forum deferre. 32 *de monopoliis.*

diplom. 1540. Idem prohibet uſpiam non Cereviſiam modò; ſed ne ullas omnino merces onerari aut exonerári præterquam in urbe. 33 *de exoneratione mercium.*

diplom. 1544. Idem hic conſtituit Iudicem cauſſarum Civilium, quem Princeps *ſuum locum tenentem* ſive vicarium vocat: coram quo Cives Gandenſes & Teneræmondani poſſunt citare debitores ſuos, qui habitant locis ſequentibus: *Lokeren, Coudenburgh, Dackenam, Waeſmunſter, Eeverſele, Sombeke, Thielrode, Baſele, S. Gillis, S. Nicolaes, Nieukercke, Kemſeke, S. Pauwels, Stekene, Sinay, Belſele, Moerbeke, Themſeke, Ripelmonde, Exaerde, Haeſdonck, in S. Nicolaes, in Belſele, in Waeſmunſter, in Lokeren, Pumbeken, Paddeſchoot, Aerſchot, Bornem, Inghene, Marickercke, de Weert, S. Amants-Baſſcrode, Opdurp, Meſſelaer, Ghyſeghem, Hofſtaey, Wieſe, Moorſele, Herderſem, Wanſele in ditione Teneræmondana, Oordeghem, Baveghem, Bueſtem, Nieukercke. Eerdeghem, Liekercke, Leewe, Lembeke, Dender-houtem, Ninove, Kerckhove, Okegem, Hillegem, Erembodegem, Wolle, Yſeghem, Ter Alphene, Aſpelaere, Hautre, Haultert, Kercksken, Hilleghem, Woubrechteghem, Sententelins, Zele, Hamme, Belle, S. Gillis, Swiveke, Grimbergen, Moerſeke, Baesrode, Lebbeke, Oudeghem, Appels, Moorſele, Capittele, & Wieſe-Capittele.* 34 *de Iudice Civili.*

diplom. 1540. Idem novâ lege quam *Carolinam* vocant, adimit Gandenſibus omnem juriſdictionem, auctoritatem, & præeminentiam in Teneræmondam, ejusq; Territorium. 35 *juriſdictio his Civibus Gandenſibus erepta.*

diplom. 1542. Idem cogit omnes territorii incolas, qui intra ſecundum milliare habitant, ad munitionem opidi. 37 *de munitione opidi.*

diplom. 1546. Idem abolitis priſcis privilegiis Sodalitatum D D. Ægidii & Sebaſtiani, iiſq; in unum corpus redactis, nova indulta largitur. 36 *de Sodalitate D. Sebaſtiani.*

CAPVT

CAPVT IX.

Politia.

NVNC quæ Politia ſive adminiſtrationis ſit ratio, oſtendam Summæ dignitatis, & auctoritatis munus, ut in
1 *qua hîc ſumma dignitas.*
plerisq; Belgicæ urbibus, ita & hîc eſt Prætura. Vicem enim Domini abſentis Prætores obeunt, jus Do-
2 *Prætoris munus.*
mini curant, decimas ex emptione, aut mutatione omnium terrarum (exceptis feudis) capiunt: itidem reddituum, qui pro hypotheca fundum habent. Iuſtitiam exercent criminalem, aliaſq; habent inſuper dignitatis, & muneris prærogativas, quæ omnia aut per ſe, aut per vicarium, ſive Proprætorem curant. Atqui hæc quum eximia ſint, non niſi claris natalibus viris, & virtute illuſtribus, demandari ſolent. quales ii, quos à multis retro annis cùm ex Analectis prudentiſſimi viri Ioannis de Clerck, hujus urbis actuarii; tum ex Dionyſii Harduini ſcriptis apud Iuſtum Harduinum nepotem collectos, conſequenti ſerie producam. Etſi multo antè fuiſſe Roberti Betunij Flandriæ poſtea Comitis diploma oſtendit: quo ille vivo adhuc Guidone patre, *juſſit ſuum Prætorem Teneramondenſem præſentem eſſe* *Archiva. D. Bavonis.* *venditioni, & traditioni, quam facturus erat Raſo Gaveranus Eccleſiæ Sancti Bavonis, de altâ juſtitiâ pagorum Everghem, Sleydinghe, Wondelghem cum omni reliquo jure.* Idem Svvivecanus Codex teſtatur. & aliquanto antè, Roberti Advocati cum Capitulo Cameracenſi conventio. *anno 1274. anno 1246.*

3 *Prætorum ab anno 1364. ad hoc ævum ſeries.*

Gulielmus le Meſt anno CIƆCCCLXIV.
Ludovicus Lichterveldius.
Ioannes HaloWinus anno CIƆCCCLXXVI.
Richardus de Haultrive anno CIƆCCCLXXVIII. *ad an. 1379.*
Ghildolphus Gruythuſius Eques anno CIƆCCCLXXVIII.

4 *Controverſia ſedata inter Gruythuſios & Boninos.*
Hujus meminit Meyerus, ubi dicit: *Pacem factam per Margaretam à Francia Ludovici* (Maleani) *matrem inter Ghildolphum ab Gruythuſe, & dominum Gruythuſium cum ſuis, ex una; & Ioannem Boninum* (malè ibi legitur Bovinum) *Molenbecæ dominum, & ejus propinquos, alia ex parte; & ſedatas domeſticas eorum rixas, & inimicitias.*

Oliver-

Oliverius Halowinus Eques anno CIↃ CCC LXXXII.

Robertus de Capple octavo Maii anno CIↃ CCC LXXXVI idem fuit aliquanto pôſt Prætor Aloſtenſis.

Ioannes van Hoorſt ſexto Februarii anno CIↃ CCC LXXXIX.

Philippus Maſminius Eeckæ, & Hundelghemi Dominus anno CIↃ CCC LXXXIX.

Meyer. anno 1379. Hic idem ille fuit, qui ſub Maleano cùm hæc urbs à Gandẽſibus aquâ terrâque obſidebatur, inter nobiliſſimos propugnatores eſt relatus: & poſtea pacatis inter Philippum Audacem & Gandenſes rebus, conventioni pacis inter alios proceres ſubſcripſit. Uxorem habuit Catharinam de Mirabel Franconis filiam, viduam Ioannis Uyter-zwaene, & ex eo matrem Ioannis: utriuſque memoriam inveni in obituario Collegiatæ Eccleſiæ Teneræmondenſis, in hæc verba: anno CIↃ CCC XCI *menſis Aprilis decimo octavo, obiit nobilis & ſtrenuus vir Dominus Philippus de Maſſemine miles, qui dedit pro obitu ſuo Dominæq; Catharinæ de Mirabelle ejuſdem uxoris, nec non Domini Ioannis eorumdem filii, militis, tertiã partem prati cujuſdam ſiti in parochia de Wichline*: Et rurſum ad tertium Cal. Novembris: *Anno Domini* CIↃ CCC LXXXVIII *obiit nobilis Domina Catharina de Mirabelle, uxor quondam nobilis viri Domini Philippi de Maſſemine, militis: quæ dedit pro obitu ſuo partem prati, juxta tenorem qui habetur in hoc libro 14. Cal. Maii.* Conditi autem ſunt hîc ad D. Virginis, ubi ſplendidiſſimum habuêre monimentum, paullùm ſupra terram ſurgens; ſed illud hæreticorum rabies evertit: at non ſimul omnem memoriam, quàm fugiente jam veteris ſepulchri inſcriptione, ne pænitus obſoleſceret, in ſaxo ad parietem hoc ſenſu novavit vir nobiliſſimus Iacobus Yedeghemius hujus urbis Prætor.

5 *Philippus Maſminius Teneræm. obſeſſus.*

6 *Ejus uxor.*

Collectan. Gaillardi.

7 *Utriuſque in obituario Teneræm. memoria.*

8 *Et Epitaphiũ.*

Hic jacet nobilis vir Dominus Philippus de Maſmines Eques, Eeckæ Dominus, & Hundelghemi. Magnus Prætor urbis & territorii Teneræmondenſis, qui obiit vigeſimo ſexto Iunii anno CIↃ CCC XCI. *Et Domina Catharina de Mirabel ejus uxor, vidua ante Domini Guerini Vyter-zvvaene Equitis, Domini de Miromez, Herdeſſem, & Zombecæ. quæ obiit vigeſimo Octobris anno* CIↃ CCC LXXXVIII *qui ſecundi Conjuges fundarunt hîc duas Sacellanias: quarum alterius Collator eſt Dominus Iacobus de Yedegem Eques,*

VViesæ, & Imbiesæ, &c. Dominus, magnus Prætor urbis & Territorii prædicti, ex prædicta Domina Catharina oriundus: qui felicis memoriæ, & ejus honoris ergô hoc mnemoſynon fieri curavit, anno CIↃ IↃ LXXV.

Ioannes Vyter-zwaene Eques Ioannis & Catharinæ Mirabellę Analecta Harduini.
9 filius Philippi Maſminii privignus, Dominus de Herdeſem &
Ioannes Vyter zuuaene cujus filius. Advocatus Wiechlinæ. hic duxit anno CIↃ CCC XCI uxorem Margaretam Harlebecanam, Dominã Wackenæ, quæ patrem
10 habuit Ioãnem Wackenæ dñm, matrem Ioãnam Halowinam,
Maritus. ex qua ſuſtulit Trieſtanum, Hectorem, Ioannem, Ioannam, &
11 *Parens.* Margaretam. Trieſtanus Dominus Wackenæ, Herdeſemi, & Zombecæ, habuit uxorem Eliſabetham van Steenhout, Roelandi filiam, Dominam Zombecæ, & poſt illam, Catharinam
12 van Ghent, Ioannis van Ghent Equitis filiam, & ex hac Philip-
Avus. pum (qui à morte patris Wackenam vẽdidit Andreæ Andrieſſens & ſine prole deceſſit) & Margaretam, quam duxit Ioannes Maſminius, habuitq; ex eâ liberos Ioãnem & Eliſabetham. Hector maritus fuit Eliſabethæ Pointe (legi etjam Pointinck) Alteram item habuiſſe uxorem monimenti lineamenta oſtendũt. liberos reliquit Hectorem, Eliſabetham, & Mariam. Humatus eſt cum utraque Conjuge hîc ad D. Virginis, in choro qui olim Sanctæ Crucis nunc D D. Hilduardi & Chriſtianæ ſepulcri lapis is erat, qui nunc Philippum Maſminium, quem dixi, tegit. De Ioanne nihil habeo certi. Ioanna nupſit Philippo Maſminio: Catharina verò Ioanni de Maerſchalck filio Ioãnis. Porrò cùm Ioannes, quem Prætorem diximus, è vivis ſublatus eſſet, immaturis adhuc liberis, eorum tutelam ſuſcepêre Boclariæ Dominus, & Ioannes Mirabellus ſive de Hale Lilloæ toparcha.

Simon Rym vigeſimo quinto Ianuarii an. CIↃ CCCXCI. Nepos
13 fuit ex fratre illius Simonis, quem Rymiæ gentis columen, ſub
Simonis Rym Patruus. Malcano Civilia bella declinantem, latâ à Raſone Malardo tri- Meyer. anno 1380.
buno Gandenſium lege, ut qui Equeſtris ordinis virũ cepiſſet, præmium auferret duas libras craſſorum, qui Scutiferũ unam, in urbem vi tractum Gandẽſes, cum famulo inſontem ſupremo
14 ſupplicio affecerunt. cujus ſceleris cùm aliquanto pòſt, Ioãnem
Furore Civili ſupplicio affectus. van Zickele hic Simõ inſimularet, & inſuper objiceret illuſtriũ Idem. a. 1384.
Gandæ familiarum arcana divulgaſſe, atque id utrumque Ioan-
15 nes negaret; ortum celebre apud Scriptores, & in hominũ me-
Simonis Rym duellum. moria duellum, Inſulis, coram Philippo & Iſabella Principibus: quo Victor Simon ſcelus Ioannis, & mortem Patrui

egregiè

(Ad an. 1381.) egregiè vindicavit. Illum tamen Meyerus elogio *probatiſsimi* 16
Civis ornat, eumque ne conſpirationis in Principem aut parti (Ioannis van
ceps, aut ſuſpectus eſſet, in Hannoniam conceſſiſſe; & hanc viri (Stekele apud Meyer. elogiũ.)
cædem in invidiam vocans, *Poſtea tamen* (inquit) *Inſulæ, quo jure,*
quâque injuriâ, tanquam ſeditioſus à nobilitate necatus eſt. Obiit
autem prædictus Simon anno CIↃ CCCC IX vigeſimo Aprilis. 17
Conditus hîc in Choro D. Virginis, ſub laminâ æreâ, quam cũ (Symonis Rym obitus.)
inſcriptione & conſanguinearum gentium inſigniis fanaticus
nuper furor evertit. Ejus tamen adhuc in tabella monimentum
viſitur, ubi armata ejus effigies, & hi verſus:

Simon Rym miles, Dominus armis decoroſus, 18
Hic laudes ſtatuit ſub ſaxo relligionis, (Et monimentũ)
Anno milleno, centeno quater, quoque nono.

Ceterùm quod ad gentem Rymiam attinet, eam ex Saxonia
oriundam ferunt: & primùm inde veniſſe Balduinum de Rym, 19
poſtquam ea gens à Carolo Magno victa, huc illuc vitandis re- (Gens Rymia unde.)
bellionibus ſparſa eſt. Is quòd habitarat in Saxonia caſtellum 20
Byſtervelt, gentilibus armis in hanc uſque diem hoc nomen in- (unde illis Symbolum Byſterveldt.)
ſcribunt. Illum autem Balduinum delegiſſe ſibi ſedem volunt,
non procul à Scalda, eo loco qui ab hac gente Ringeneſſe quaſi 21
Rymeneſte dici putatur, id eſt Rymiorum nidus, & ſedes. Hos (Rymiorum Gãdavi vicus.)
gentiles ędes eadem urbe, Maleani etjam ævo habuiſſe conſtat 22
ex Meyero; ubi dicit: *Exules turpiter graſſatos in alto portu* (loci (Et ædes gentiles.)
id nomen) *ædes quibus nomen de Rym, invitis omnibus bonis ſibi ad*
habitandum vendicaſſe.

Ludovicus Salaert nono Maii CIↃ CCCC VII.

Ludovicus van Steelant anno CIↃ CCCC XII. Antè fuerat Præ-
tor Aloſtenſis. De hac gente memini legere privatis familiæ 23
(Meyer. anno 1362.) viribus bellum Tornacenſibus moviſſe. Etenim Steenlandia (Gentis Steenlandiæ
unde nobiliſſimæ huic familiæ nomen jamdiu inundatione pe- privatum bellum.)
riit. Notat Meyerus anno CIↃ CCC XXII nondum fuiſſe merſam: 24
ex tabulis quibuſdam publicis ejus anni, quarum initium *Hos* (Gentis nomen unde.)
Gulielmus Block van Steeland. Eques, Petrus Gulielmi filius, Hyens
Paſtor in Steelant, Robertus van Steelant Dominus Vploſeræ, Dio-
nyſius van Steelant, &c. 25

Ioannes vander Hameyden, (alibi legi de Homey) Hic uxorẽ (Ioannis van Hamayde
habuit Iodocam Halowinam, & ex eâ liberos Iodocum, Gode- uxor.)
(Analecta Harduini.) livam, Chriſtianam, & Philippam. Humatus eſt hic ad D. Vir- 26
ginis, inter DD, Annæ & Huberti altaria. Hanc gentem per ea (Liberi.)
tempora illuſtrem fuiſſe indicio eſt, quod *Iacobus ab Hamay-* 27 (Sepulchrum.)
(Meyer. a 1473) *den* legitur inter illos proceres, qui Caroli Burgundi 28
menſæ (Familia nobiliter.)

menſæ miniſtrarunt, in memorabili illo epulo, quo is Cæſarem Fredericum apud Treviros excepit: quo tempore Ducis filiam Cæſar Maxæmyliano filio ſuo ambiebat; Carolus autem à Cæſare Regis Burgundiæ titulum. Ibidem.

Ludovicus Salaert anno CIↃ CCCC XIV. uxorem habuit Eliſabetham Bonin. Obituarium S. Mariæ.

Gerardus Maldeghemius Eques Scoudeç & Baſerodæ Dominus, undecimo Auguſti anno CIↃ CCCC XIV.

Guido Ghiſtelanus Axelæ & Waſquali Dn̄s an. CIↃ CCCC XVII. Hic in tabulis publicis dictus eſt *nobiliſsimus, & potens Dominus*
29 *Guidonis Ghiſtellani uxor una.* *Guido.* Uxorem habuit Margaretam Oudenhoviam Waſquali Dominam, quæ obiit anno CIↃ CCCC XVI. & poſt hanc ſecundis nuptiis Duxit Margaretam, filiam Balduini de Vos, Laernæ Do- Analecta Harduini;
30 *Et altera.* mini: cujus dote Axelæ Dominium accepit. De ea in libro obituum hîc ad D. Virginis leguntur hæc: *Decimo quarto Calend. Iulii anno* CIↃ CCCC LIII *obiit nobilis Domina D. Margareta de* Collectan. Gaillardi.
31 *Ghiſtellanæ gentis nomen unde.* *Vos uxor Domini Guidonis de Ghiſtella militis.* Habet autem hæc Ghiſtellana gens cognomen à Ghiſtella, nobili prope Brugas municipio. Eſtque id primariæ celebritatis, non ſolùm ob hujus gentis proceres, quorum virtus militaris & togata, ſæpè belli domique Principibus & patriæ præſidio fuit; ſed etjam ob reliquias D. Godelivæ Hemridi de Sonfort ex Ogena filiæ, quam maritus Bertulphus Ghiſtellanus mantili compreſſo gutture juſſit ſuffocari. Accidit autem id anno CIↃ LXX, nono Iulii, quem diem ejus memoriæ pia poſteritas conſecravit. Meyer. a. 1070.

Ludovicus Salaert vigeſimo quinto Novembris anno CIↃ CCCC XIX.

Ioannes de Vaernewijck Dominus Exaerdæ decimo nono Decembris anno CIↃ CCCC XXI. Idem anno ſequente Prætor Aloſtenſis.

Rogerius Villanus decimo Februarii anno CIↃ CCCC XXIII. de hac gente vide infra lib. 3. cap. 3. ubi de Calckene eſt ſermo.

Ioannes Vyten hove Ioannis filius decima quartâ Aprilis an. CIↃ CCCC XXVI. Hujus familiæ fuit ille *Fulco patriâ Gandenſis,* Meyer. anno 1110.
32 *Fulconis Vytenhove. commendatio.* *percelebri vir ſapientiá, qui cùm nullis poſſet modis inpelli ab Iacobo Vitriacenſi Innocentii Legato, ut expeditionem (*in Albienſes hęreticos*) pro more concionaretur, idoneum ſe eſſe negās;* ſubitò *ſeu vindice irato numine, graviſsimâ correptus eſt hemorrhoide: quam viginti quatuor per annos, tam forti infractoq́ tulit animo, ut Chriſtū Servatorem ante mortem videre, ut aiunt,* diemq́; *obitus præſcire meruerit. Canonicus erat Inſulanus. Condidit Gandavi domum hoſpi-*

talem

talem (de portu B.Mariæ Virginis) *pro egenis, cui à vetuſto* loci nomine *nomen eſt biloca* ubi medio templi ante Crucem monimentum habuit. Ejus Epitaphium ut ex M. S. Gaillardi Collectaneis excerpſi, extra ordinem hîc dabo, ut gratiam ineam apud Gandenſium Antiquitatum ſtudioſos. Eſt autem hoc:

In hoc vicino ſacello B. Mariæ requieſcit Dominus Fulco Vtenhovius, qui ex hac luce migravit an. Domini CIↃ CC XL, *tertio Cal. Septembris. Ad ejus ſiniſtram verò pauſat venerabilis domicella Truna Vtenhovia, ejuſdem Fulconis germana, quæ obiit anno Domini* CIↃ CC XLII *tertio Cal. Aprilis: qui favore inclytorum Ferdinandi & Ioannæ Flandriæ Comitum, inchoaverunt, & fundârunt hoſpitale & Monaſterium unicum profectò, atque ſupremum pauperum infirmorum ſolamen, atque refugium. requieſcant in pace. Amen.* 33 *Et Epitaphium*

Ab eo uſque tempore, & fortè multo antè habita eſt Vtenhoviorum familia inter Gandenſium potiſſimos: habuitque ſemper viros, quorum virtus in ea Repub. non eſt ignobilis. 34 *Gentis Vytenhoviæ antiquitas.*

Gulielmus Zaedelaer à Conſilio Ducis Burgundiæ vigeſimo Septembris anno CIↃ CCCC XXVIII.

Ioannes Vtenhovius Ioannis filius diplomate Philippi Burgundi decimâ tertiâ Decemb. anno CIↃ CCCC XXIX.

Gulielmus Oudenemi Dominus Eques, à Conſiliis & cubiculo Ducis Burgundiæ anno CIↃ CCCC XXXV.

Ioannes de Prooſt Eertbrugæ Dominus, & in Schellebelle, à conſiliis Ducis Burgundiæ, decimo nono Octobris anno CIↃ CCCC XXXVI. Idem antè fuerat Prætor Aloſtanus, obitâq; Præturâ hujus Dñii rurſus Aloſtenſem adiit an CIↃ CCCC LXII. Filius erat Adami de Prooſt, & Ioannæ vã Belle, Bernardi Eertbrugæ & in Schelle-belle Domini, filiæ: unde inſignia geſſit paternæ & maternæ familiæ mixta. Uxorem habuit Alexandrinam van Stee-landt. Obiit ille anno CIↃ CCCC LXXV, Decemb. hæc verò anno CIↃ CCCC LXXXII octavo Octobris. uterque conditus eſt Aloſti ad D. Martini in choro D. Virginis. 35 *Ioannis de Prooſt Pater.* 36 *Vxor.* 37 *Obitus*

Gulielmus Dominus Quevillæ à Conſiliis & cubiculo Ducis Burgundiæ, decimâ quintâ Ianuarii anno CIↃ CCCC LVI.

Henricus vander Eycken, Falconarius, & à cubiculo Philippi

Boni anno CIↃ CCCC LXI obiit anno CIↃ CCCC LXVI. Sepultus
38 *Henrici vander Eycken uxor.* hîc ad D. Virginis. uxorem habuit Elizabetham Zaelaert, & ex ea filium Ioannem Sacellanum S. Ioannis, & inſuper filiam Ca-
39 *Liberi.* tharinam quæ nupſit Ioanni Peeters, unde filiam ſuſtulit Eliſa-
40 betham, Conjugem Ioannis de Rantere: qui omnes excepto
Monimentum. hoc, ad D. Virginis uno monimento clauduntur.

Colinetus Daveluz anno CIↃ CCCC LXVII.

Galaudus Maſminius vigeſimo Auguſti anno CIↃ CCCC LXIX. hic omnium primus uſus dicitur titulo *Summi Prætoris*, cùm alii Prætores ſolùm dicti eſſent.

Ioannes Serpieters. (legi etjam *Pieters*) is hoc munus & diploma accepit ab Adolpho Cliviensi Raveſtanæ regulo, Mariæ Burgundæ vicario, ſecundo Aprilis CIↃ CCCC LXXVI.

Iacobus Donche, diplomate Mariæ an. CIↃ CCCC LXXVII. antè fuerat magiſter rationum Margaretæ Eboracenſis, viduæ Caroli Burgundi.

Sigerus Spot per abſentiam Iacobi Donche decimo octavo Septemb. anno CIↃ CCCC LXXX.

Ioannes van Yedeghem anno CIↃ CCCC LXXXI de hac gente vide lib. 3. cap. 7. numero 6.

Carolus Maſminius anno CIↃ CCCC LXXXIII.

41 *Iacobi Donche obitus & ſepulchrum.* *Iacobus Donche* iterum diplomate Maxæmyliani & Mariæ a. CIↃ CCCC LXXXV menſe Ianuar. obiit XXX Iulii an. CIↃ CCCC XCII. ſepultus hic ad D. Virginis, ſub laminâ æreâ, juxta monimentũ
42 Ioannis van Steghem Scribæ hujus urbis.

Ioannis Coutreau uxor. *Ioannes Coutreau* Eques Aſcę Dominus an. CIↃ CCCC LXXXVI,
43 ſepultus eſt hîc ad D. Brigittæ, cum conjuge Anna van Immer-
Et gentes conſanguineæ. ſele. Illius conſanguineæ gentes ibidem in feneſtra ſpectabantur olim hæ: Coutreau mixta cum Dampmartin, inde Dampmartin, Ameronghe, Vienten, hujus verò Immerſele mixta cum Berchem, Molenne, Molin, & Halle.

Chriſtophorus de Barouſe uxorem habuit Philippam Utenhove: cum quâ conditus eſt hîc ad D. Virginis, in crepidine altaris B. Mariæ, ubi olim Gallica epigraphe æri inciſa; quæ in MSS. Harduini & Gaillardi analectis exſtat in hunc ſenſum:

Hic ſitus eſt Dominus Chriſtophorus de Barouſe, Eques, natus in regno Portugalliæ; dum viveret, Oeconomus Dominæ Mariæ duciſſæ Burgundiæ, & filii ejus Philippi, Archiducis & Caſtellæ Regis, & primus Oeconomus Dominæ Ioan-

næ

næ Reginæ Hiſpaniarum, & magnus Prætor opidi & Caſtellaniæ Teneræmondenſis: qui obiit a. Dñi CIↃ IↃ XXVI. XXIII *Septembris: & Domina Philippa Vten-hove ejus uxor; qui variè hic cultum Dei locupletarunt, & plurimas huic Sacello & eccleſiæ eleëmoſynas contulerunt. Obiit autem hæc anno partæ ſalutis* CIↃ IↃ XLI. V, *Septembris.*

Leo de Prooſt Ioannis filius anno CIↃ IↃ IV. Eodem & præturâ & vitâ defunctus eſt: humatus hîc ad D. Virginis.

Oliverius van Royen Paddeſchoti Dominus diplomate Philippi Auſtriaci primi, pridie Cal. Ianuarii anno CIↃ IↃ V.

Alardus Bentinck (alibi *Benton*) armiger vigeſimo tertio Novemb. anno CIↃ IↃ VII.

Oliverius van Royen iterum ut conſtat ex tabulis publicis an. 44
CIↃ IↃ XI quæ penes Coriarios. Obiit quinto Septemb. anno *Oliveri van*
CIↃ IↃ XXXIII ſepultus hîc ad D. Virginis cum duabus uxoribus *Royen obitus & uxores.*
Amelberga Andrieſſens Danielis filia; & Margareta Rops cui pater Ioannes.

Lævinus van Pottelsberghe Lævini filius Eques Vinderhouti & Merendræ Dominus, diplomate Caroli quinti dato Gãdavi decimo octavo Iunii an. CIↃ IↃ XVII obiit Gandavi conditusq́; ibidem ad D. Michaelis.

Adrianus de Bette Scutifer Dominus Schellebellæ Angreavi, Autreppæ, Holbecæ, Wellæ, & Eſſeghemi, diplomate Caroli
V. dato Mechliniæ duodecimo Maii an. CIↃ IↃ XVIII. Huic gen- 45
ti in Flandria originem dediſſe dicitur ille Bette, qui cum Bor- *Gẽtis de Bette origo.*
luto, Serſandro, Serſimone ſub Arnoldo Flandriæ Comite in has ditiones ex Italia veniſſe creditur. Memorantur autem hi omnes Gandavi domicilium poſuiſſe, & harum quatuor ſtirpiũ auctores, quas immenſa à Principibus privilegia accepiſſe fe- 46
rũt. Siquidem ab his univerſam Gandenſium Rempublicam *Auctoritas.*
adminiſtratam à patribus poſteri acceperunt, & adhuc conſtãs fama eſt: donec ducentis circiter poſt annis Ferdinandus Comes earum familiarũ quaſi tetrarchiã abolitâ aliter eã Remp. conſtituens Triginta-novem-viros introduxit. Hos quatuor gentium primores, per quatuor urbis regiones, ſingula habuiſſe
Prætoria in literas relatũ inveni: eorũ adhuc duo ſuperſunt, & 47
præter priſcũ ſplẽdorem, ſingularẽ etiã præ ſe ferũt antiquita- *Domicilium Gandavi.*
tẽ. Bettiorũ ſedes in D. Ioãnis parœcia, ea domus erat quę poſtea

à

à Comitibus San-paulinus, S. Pauli dicta eſt. Borlutorum in S. Michaëlis ea domus quę poſtea à Gruythuſia gente nomen accepit: Serſandrorum in D. Iacobi, quæ nunc propolarum eſt, vulgò MERCEMERS-HUYS: Serſimoniorum in D. Nicolai, ea domus quæ à duabus turribus nomen habet, poſtea ad Utenhovios devoluta, & ab his ad Gruteros, inde ad gentem de Bette, in qua nunc eam poſſidet Ioannes de Bettæ Eques, Ledæ Baro, Angreavi, Autreppæ, Peronæ & Eſſeghemi, *&c.* Toparcha, prædicti *Adriani* ex Iacobo filio nepos, primigenius nunc, & ſuę

48 *Huic genti Flādria quid debeat.* ſtirpis caput. Huic etjam genti partim acceptam ferunt Flandri legitimam principum ſucceſſionem. Nam cùm Balduinus Comes, is qui filiam duxit Theodori Alſatii, aleæ luſu amiſiſſet centum triginta millia librarum Flandricarum (quæ ſumma ad id tempus immenſa erat) cumque vix ſolvendo eſſet, fertur Roberto fratri Hollandiæ Comiti, qui eam ſummam lucratus erat, Flandriam tranſſcripſiſſe: Flandri autem veriti provinciæ expilationem, exactor enim Robertus erat, collato conſilio tādem Adrianus & Lævinus Borluti, & Arnoldus de Bette liberandæ ab externâ ſervitute patriæ eam ſummam luerunt: pacti antè pecuniæ ſuæ annuos redditus, quos à Gandenſibus acciperent. Itaque reddita Comiti Flandria, ſacrumque patrimonium, eâ lege: ut neque Comiti neque ejus Succeſſoribus Flandriam liceret gravare, niſi Gandenſium aſſenſu. quam conditionem Comitem accepiſſe ferunt, & ad perpetuam rei memoriam actorum exemplar Pariſios miſſum, ibique in Regni Archivis conditum, Legatis ad eam rem Philippo de Baenſt Prætore, & Gerolpho de Bette Conſule, quos ex Gallia reduces latrones in itinere obtruncarunt. Hæc ut Harduyni analecta ſuggerebant hîc inſerui. Meyerus autem nuſquam meminit niſi quod à nonnullis ſcriptum dicat. *Flandriam abs Theodorico (*Al- Anno 1157.
ſatio*) Anglis fuiſſe oppignoratam: ceterùm coram Rege Francorum grandi ſolutâ pecuniâ ab Gādenſibus redemptam, ac Theodorico redditam*, quam ipſam narrationem fabulæ propiorem quam Hiſtoriæ exiſtimat.

Iacobus de la Trouilliere Eques, Dominus de Beaumanoir, diplomate Caroli dato Bruxellis vigeſimonono Auguſti, anno

49 *Iacobus de la Trouilliere n. 5 conditus.* CIƆ IƆ XXXI. Conditus hic eſt ad D. Virginis, in Choro venerabilis Sacramenti: ubi olim Deo, & memoriæ ſuæ feneſtram dicavit.

Franciſcus van Pottels-berghe, Eques, Vinderhouti, Merendræ, Weſenbecæ, & Brouckæ Dominus, diplomate dato Antverpiæ

verpiæ decimo quarto Octob. anno CIↃ IↃ XLII. Patrem habuit Lævinum qui hîc antè Præturâ functus eſt. Matrem Lævinam van Steelant: uxorem Iacobam de Bonnieres, qui omnes Gandavi ſepulti ſunt ad D. Michaëlis. 50 51

Franciſci Petelsbergii pater. — *uxor*

Ioannes de Wignacourt, Eques, Dominus de Fletres, diplomate dato Bruxellis anno CIↃ IↃ XLIV, decimo quinto Martii. 52

Sepulchrum.

Ioannes de Montmorency Eques aurei velleris, Dominus de Courrieres, à Cōſilio & cubiculo Caroli Quinti Cæſaris, diplomate dato Bruxellis ultimo Iunii an. CIↃ IↃ XLVI. Idem paucis pôſt annis fuit Prætor Aloſtenſis. Ad hujus gentis illuſtrem antiquitatem notavit ex Maſſono Doctiſſimus Miræus, ab anno CIↃ C LXXIX habuiſſe jus exigendi ſalis, allato in medium eâ de re diplomate. Idem ex diplomatis ſigillo eruit, ab eo uſque tempore inſignia illis fuiſſe, Crucem; & in quatuor ſpatiis aquilas; ſed ſingulas eo ævo, quæ nunc quaternæ. *Sigillum* illud erat *Matthæi de monte Morienciaco*. Fratrem habuit Bochardum, qui uxorem duxit Laurentiam filiam Balduini Hannoniȩ Comitis, viduam Theodorici Comitis Aloſtenſis, Ywani filii, Theodorici Alſatii Comitis Flandriæ ex filiâ nepotis. 53 54

Chronic ad annum 1219. — Meyer. a. 1166

Gentis de Montmorency antiqua nobilitas. — *Et Priſca inſignia.*

Antonius de Northout Eques, Baro Baeyeghemi, diplomate dato Bruxellis, tertio Novemb. anno CIↃ IↃ LIV.

Ioſephus de Baenſt Eques, Dominus de Meliſant, Ooſt-kercke, & Gapinghem, diplomate dato Bruxellis vigeſimo quinto Februarii. De hac gente dicit in Collectaneis ſuis Cornelius Gaillart, habuiſſe olim in ſuo Dominio Caſand poteſtatem cudendæ monetæ argenteæ, ejuſq; generis numos ſe vidiſſe. Eoſdem antiquitus *de Caſand* vocatos, idem memorat. Stirpis autem originem refert ad Hiberniæ regem, cui nomen Bagos: qui ortâ cum Angliæ Rege controverſiâ, veritus hujus vires fugâ ſibi conſulens, ad Flandriȩ oras circa Rodeburgum (nunc Ardeburgum) appulit: & à Liderico Flandriæ Foreſtario, Caſand opportunum ad mare locum impetravit, ubi conditâ arce ejus uxor peperit Fridericum, qui primus ſuorum noſtro ritu initiatus eſt. Hic adultus duxit filiam Principis Turnini (opidi id nomen quod olim juxta Antverpiam, locum nunc Deurne vocāt) Ingruentibus dein barbaris dirutâ arce Caſandicâ, fortuniſque direptis captus, atque abductus eſt, cum liberis: inter quos maximus natu Arturus, quòd facie erat liberali, atque venuſta à Bollone Barbarorū Duce, Franciæ Regi dono datus eſt. Cūq; Oginæ Regis filiæ, quam Bollo deſertâ gentili impietate duxerat, admodum gratus eſſet; hujus præſidio Suffocenſis Angli 55

Gentis de Baenſt antiquitas & origo.

Comitis filiam in conjugem accepit. Unde ſuſtulit Antonium de Caſant, qui etjam Anglam habuit uxorem, & inde liberos. Horum maximus natu erat Oliverius; qui relictâ Angliâ huc rediit, & avito Dominio jure poſtliminii recepto, arcem Caſandicam reſtituit, & reliquit filio, Ioãni de Caſant, cui Comes Arnoldus dedit neptem uxoris ſuæ Roſalæ, quæ ex Italia huc migrarat. Utriuſque arma gentilitia dicuntur paullo ante nuperam tempeſtatem viſa in templo Caſant. Filium reliquere Ioannem, qui verſatus eſt in aulâ Comitis Balduini Barbati, à quo creatus eſt Eques. Creditur autem is Comes primus qui invexit in Flandriam Equeſtris ordinis dignitatem. Ioannes quem dixi uxorem habuit familiæ Bolonienſis: ex quâ filium habuit Antonium de Caſant; qui Robertum Friſium comitatus eſt ad Sacrum bellum, ubi fortiter ſuperato procero quodam, & robuſto pugnatore, inſignia ejus clypeo depicta, gentilibus deſertis, ſibi & ſuis aſſeruit. Erant autem antiqua Caſandicæ ſtirpis inſignia medium brachium, cum manicâ rubrâ, & manus plena ſole. Hujus Antonii ævo multa loca terræ Caſandicæ, Zombecæ, Ooſtburgi, aliaq; inter Walachriam & Flandriam maris inundatione perierunt. Uxorem habuit Vèromãduam, & ex eâ filium Rolandum: cui uxor fuit ſtirpis Catwicanæ in Bataviâ; unde natus eſt Guido, qui uxorem habuit ex gente Lyndaliâ, & ex eâ liberos quorũ ſtirps per Flandriã, Brabantiã, Hollãdiam, & Zelandiã, variè diffuſa eſt. Huic Guidoni devictæ Cõſtantinopoleos laudẽ tribuunt, cũ enim eſſet Archithalaſſus, concitato armatæ ſuæ proræ curſu, catenã perrupit, quæ portũ tuebatur, & accedere propiùs noſtrã claſſẽ vetabat. Quo facto noſtris ſummâ vi irruẽtibus, regina urbiũ oriẽtis, ſub noſtrũ jugũ venit. Hæc de gẽte Baenſt ſive Caſandicâ; quia ad illuſtrationẽ ejus familiæ faciũt, viſũ ex Gaillardo in lucẽ dare.

Ioannes de Bonnieres Dominus de la Boüe & Vichte. Obiit Conſul Brugenſis an. CIↃ IↃ LXXIII: ut liquet ex inſcriptione funebris tabellæ, quæ hîc ad D. Virginis, in choro B. Mariæ.

Iacobus van Yedeghem Eques, Wieſæ, & Imbieſæ Dominus, diplomate dato Noviomagi duodecimo Iulii a. CIↃ IↃ LXXIII. Hic ille eſt qui Philippo Maſminio, & Catharinę de Mirabelle Epitaphium poſuit, quod ſuprà dedi. Cap 9. n. 2.

Ludovicus de Blois Terloni Dñs. Hic cùm Arcis Antverpianę
56 turbulẽtis illis temporibus vicegubernator eſſet, & ab Ordinibus ad Ioannem Auſtriacum propenderet, eiq; conaretur præſidiarios novo Sacramento devincire; à Ponto de Noyelles

Ludovicus de Blois Terloni Dominus quare captus.

Bourſii

Bourſii Domino, præſidiariæ ibidem cohortis ductore, vi ſupe- 57
ratus captuſq; eſt, eiq; ab Ordinibus datus ſucceſſor. *et Prætura privatus.*

Frãciſcus vãden Kethulle Ryhovę Dominus a. CIↃ IↃ LXXVII.
XVII Auguſti, hac præſertim ratione: quòd in publico illo regii
militis tumultu, & Ordinum Belgicæ fluctuatione, cùm Flãdriæ
Ordines de hac urbe admodum eſſent ſoliciti, quòd multũ in
eâ omnem in partem interſit, itaq; conſultum crederẽt, in ſuâ
illam poteſtate continere, hujus potiſſimũ operâ id effectũ eſt.
Cujus beneficii memoria apud Ordines adhuc recẽs erat, quã-
do Trelonius, ut dixi, exauctoratus eſt. Obivit Ryhovius id mu-
nus, donec rebus Ordinũ deſperatis, imminẽte hujus urbis obſi-
dione, ſtipendiorum prætextu, ad Auriacum in Hollandiam
conceſſit, ubi mortem cum vita commutavit.

Medio rerũ tumultu cũ adhuc in Ordinũ poteſtate hęc urbs
eſſet, Præturã accepit *Carol⁹ Daubermõt* Eques, Raimbaucourtii
Toparcha, beneficio Alexãdri Farneſii, Parmæ Principis, Bel-
gicæ Proregis, a. CIↃ IↃ LXXX. Hic jusjurandũ præſtitit Inſulis
a. CIↃ IↃ LXXXI: dein Teneræmondæ a. CIↃ IↃ LXXXIV. omnium
quotquot fuerunt diutiſſimè hoc munere functus eſt, & fungi-
tur. Vicariam illi operam præſtitere Adrianus Brunel, Huber-
tus Uytẽ-eeckhoute, Antonius de Pottere, Carolus le Doux,
Ioannes van Belle, & Lucas van Hootenbeke Iuriſconſultus.

Ut in Criminalibus *Prætor*, ita in Civilibus (feuda excipio) 58
ſummũ jus *Amptmannus* obit. Is Senatus ſentẽtias exſecutioni *Amptmanni munus.*
mandat. heredat, & exheredat. Eidem licet in nocturnos ambu-
lones animadvertere & mulctas ſui juris facere. Idem obit cum
Scabinis luſtratq; vias opidi, ſuburbii, aggeres, rivos, & canales.
Id munus fuit olim penes gentem de Lu; ſed redemptione ad 59
hujus urbis dynaſtam rediit. qui in compẽſationem ſolvit quot- *Cujus olim gentis.*
annis duodecim libras Pariſienſes.

Quod jus Amptmannus in urbe habet, eo perègrè, quoad
exſecutiones, fungitur is quem ſummum Majorem vocant.

Civili inſuper munere fungitur Decanus Hallę: hic Civiũ tri- 60
bubus præeſt, Comitia indicit, ad populum Principis & Sena- *Decani-Hallæ munus.*
tus poſtulata refert, ejus jura, & privilegia tuetur, eſtq; tribu-
nus quidam plebis.

Quod ad Senatum attinet, quotãnis menſe Maio per Manda- 61
tarios Principis eligũtur, natalibus, virtute, & auctoritate pręci- *Senatores à quibus eligantur.*
pui, olim ſeptem, nunc novem: inter quos primus *Burgi*, id eſt,
opidi *Magiſter* vocatur. Ex cetero numero interdum duo de-
ſignantur Præfecti pupillorum, interdum aliunde adſciſcun- 62
tur. Senatui adſidet Iuriſconſultus, quem ab annuâ penſione *Senatus aſſeſſor Iuriſconſultus.*

 vulgò

vulgo Penſionarium dicunt: & Scriba ſive Actuarius, qui Sena-
63 *Et Actuarius* tui eſt à ſecretis. Munus autem, & dignitas Senatorum, potiſſi-
64 *Senatorum munus.* mùm in hoc conſiſtit, quòd Rempub. adminiſtrant, pecuniariã
rem conficiunt, numos per Quæſtorem diſtribuunt, Sarta tecta
65 *Quæſtor.* per magiſtrum fabricæ curant, rationes Principis legatis quo-
tannis reddunt, vini pretium in ſingulos cados ſtatuunt. Quod
66 *Magiſter Fabricæ.* credo originem habuiſſe occaſione diplomatis Balduini Impe-
ratoris Biſantini, qui primus Flandriæ Comitum, vini ſui pretiũ
67 *Priſca vini pretium ſtatuendi conſuetudo.* paſſus eſt augeri. antea enim quanticumque erat, non pluris Oudegherſte Annal. c. 92.
tamen ſibi emi patiebantur quam in binos ſextarios tribus de-
nariis Pariſienſibus. Habebantque ad id ſatellitem qui nolentes
Oenopolas cogeret. Quod cùm graviter Reſpublica ferret,
Mercatores præſertim, quorum maximè intererat; Balduinus
quem dixi, eam conſuetudinem iniquam ratus, abolevit, Bru- Dipl. a. 1202. Dipl. a. 1205.
genſium primùm, dein totius Flandriæ rogatu: decrevitque ut
& ipſe, & futuri in poſterum Comites, eorumque domeſtici,
68 tanti vina emerent quanti empta eſſe Scabini affirmarẽt. Iidem
Condendi decreta. poteſtatem habent condendi omnis generis decreta, ad bonũ
publicum, ſive opidi, ſive territorii; approbante tamen Præto-
re, quæ mandant promulgari in opido: eaq; mutant ſecundùm
neceſſitudinem & occaſionem temporum mulctas inponunt,
quales videntur convenire. Quoslibet in Civitatem adſcribũt.
69 Primam habent de ſuis Civibus cognitionem, & judiciũ. Itidem
Civitatem dandi. quoad domos Mortuarias, & areſta, quæ totâ ditione fiunt, iis
70 locis quæ Principi immediatè parent. Ius inſuper evocandi Ci-
Cauſſas Civiũ cognoſcendi. ves ſuos, eorumq; cauſſas, etjam in criminalibus, ex alieno car-
71 cere, & Tribunali ad ſuum: modò id fiat ante litis conteſtatio-
Eas & cives reos ex alieno tribunali & carcere evocandi. nem, aliàs non. Sine horum & feudalium ſententiâ prætor ne-
minem poteſt ſubjicere quæſtionibus: imò neque Civem in
carcerem rapere. Iidem Scabini omnes cauſſas Civiles cogno-
72 ſcunt, & judicant, exceptis feudalibus. Olim per areſtum judi-
Controverſias judicandi. caſſe ſatis ſuprà oſtendi. Sub Philippo Audace ad Curiam Flã- Cap. 4. nu. 35.
driæ provocatum, idque in Conſuetudinem abiit, quia nullus
fuit aſſertor. Senatum etjam Gandenſem ad ſe olim hujus di-
tionis cauſſas traxiſſe, cùm aliàs notum; tum ex Pacis legibus,
quas illis Philippus Bonus præſcripſit, quarum hæc una: *Ne in* Meyer. anno
poſterum Gandenſes de cauſſis Teneræmondenſium cognoſcant: quæ 1453.
etſi primùm cum ceteris omnibus rejecta; Pace tamen, poſt cla-
dem Gaveranam, admiſſa eſt. Poſtea verò iidem id ſæpe conati,
tandem lege Carolinâ in perpetuum repreſſi ſunt: ubi diſertis
verbis ut antè dixi, Cæſar vetat, ne in poſterum de cauſſis hujus Dipl. a. 1540. cap. 8. n. 55.
noſtri-

noſtri Dominii cognoſcant. Ceterùm in Criminalibus Homines feudales cum Scabinis judicant, idq; in ipſâ Curiâ feudali; pronunciante tamen ſententiam Actuario Senatus. Prætor autem quidquid judicatum eſt exſequitur. Ius dicunt ſecundùm conſuetudines urbis, decreta Principum, & Sanctiones Roberti Teneræmondæ quondam Domini, quas cum antiquitatis & memoriæ, cauſſâ adſcribere viſum; tum etjam quia aliquod ex illis indicium ſupremi Imperii, de quo antè: 73 *Id unde.*

Cap. 4. n. 17.

Hæc eſt lex, & conſuetudo, quam nobilis Dominus Robertus Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, de conſilio Scabinorum Teneræmondenſium, conſtituit, & tradidit obſervandam. 74 *Sanctiones Robert. Teneræm. Domini*

I. *Si aliquis infra libertatem Villæ Teneræmondenſis, alicui vulnus impoſuerit, & illud veritate coram Scabinis agnoſcatur, de quacumque re factum fuerit, ad domum in qua ille manet qui vulnus fecit, per Scabinos, & Iuſtitiam Domini Teneræmondenſis debet ſubmoneri: qui ſubmonitus, ſi ſcabinis ſe præſente, veritate inquiſitâ, de illo qui vulnus fecit, per viginti libras foris factum emendabit. Et ſi Scabini ſciant quod vulnus non fecerit; liber, & in pace remanebit.* 75 *De vulnere.* *Quicumq; verò foris factum aliquod incurrerit, vel fecerit, vel ille qui foris factum aliquod feciſſe imputatur, unde ad diem debet moneri, vel citari; citabitur primò ad tertium diem; & citabitur ad ſecundum tertium diem: ad tertium verò tertium diem ſimiliter citari tenebitur, & moneri. Si verò ad tertium tertium diem ſuæ monitionis, vel citationis non venerit; à foris facto ſibi imputato reus, & convictus permanebit.* 76 *De citatione.*

II. *Si quis verò aliquem domo ſuâ aſſilierit, & inde clamor factus fuerit, Scabini & Iuſtitia domum ipſius ibunt inſpicere: & ſi Scabini poterunt videre aſſultum eſſe apparentem; ille de quo clamor factus eſt, debet ſubmoneri, ut ſuperiùs eſt expreſſum: qui ſi Scabinis ſe præſentaverit, & illum intellexerint feciſſe aſſultum; viginti libras amittet. Si verò Scabini cognoverint illum aſſultum non feciſſe, liber & in pace recedat.* 77 *De aſſultu ad domum.*

III. *Quod ſi alii illi aſſultui interfuerint, de quibus clamor factus non ſit, ſi Dominus Teneræmondenſis veritatem ſuper hoc requiſiverit, Scabini debent veritatem inquirere: & quidquid veritate coram Scabinis de aſſultu Rei tenebuntur, unuſquiſq; eorum viginti libras reus erit; ac ſi de eo clamor factus eſſet. Si verò Scabini nullum aſ-* 78 *De iis qui aſſultui præſ...*

ſultum agnoſcere poterunt, ab ipſis ſuper hoc veritas eſt inquirenda.

79 *De eo qui aliquem armis fugaverit.*

Qui cum armis molutis, infra præfinitum terminum aliquem fugaverit, ſi veritate coram Scabinis convincatur, in foriſfacto viginti librarum tenebitur. IV.

80 *De eo qui vim vi depellens læſit.*

Si quis aſſiliatur, quidquid ipſe fecerit in corpus ſuum defendendo, ad nullum tenebitur foriſfactum. V.

81 *De cæde exulis.*

Qui occiderit aliquem bannitum, in hoc nullum facit foriſfactum. VI.

82 *De rapina.*

Quicumque veritate coram Scabinis convictus fuerit de rapina, viginti libras pro foriſfacto dabit, & damnum rapinæ reſtituet. VII.

83 *De conciliatione Exulis.*

Qualemcumque concordiam faciat Domino Teneræmondenſi, tamen remaneat bannitus, donec viris Teneræmondenſibus ad opus caſtri ſexaginta ſolidos dederit. VIII.

84 *De eo qui hoſpitio accipiet exulem.*

Qui bannitum pro foriſfacto viginti librarum hoſpitio ſuo ſuſceperit, veritate coram Scabinis convictus viginti libras amittet. IX.

85 *De foreſfactis inter extraneos*

Extranei ab extraneis à foriſfactis omnibus infra libertatem villæ Teneræmondenſis accidentibus poſſunt convinci, & ſic à facto rei permanebunt. X.

86 *De eo qui fuſte percuſſerit.*

Qui aliquem fuſte, vel baculo percuſſerit, convictus veritate coram Scabinis, in foriſfacto decem librarum erit. XI.

87 *De eo qui pugno, palma, &c*

Qui pugno, vel palmâ aliquem percuſſerit, ſeu per capillos acceperit: ſi inde veritate convictus fuerit, ſexaginta ſolidos dabit. XII.

88 *De eo qui aliũ per terram traxerit.*

Si vero ad terram traxerit; centum ſolidos perſolvet: & ſi poſtquam ad terram ipſum traxerit, manu, vel pede, vel aliâ re percuſſerit, decem librarum reus erit: & convictus talem habebit emendam à malefactore, qualem ei Scabini judicabunt. XIII.

89 *De convitiis.*

Quicumq; alicui convicia dixerit, ſi per veritatem coram Scabinis convincatur, decem ſolidos perſolvet. XIV.

90 *De treguis ſive pace.*

Si verò Scabini ab aliquo treguas petierint, pro quacumque diſcordiâ fuerit, & ille reſponderit quòd propinquiorem habeat parentem: ille debet ducere Scabinos ad propinquiorem parentem, & ab illo treguas debent requirere Scabini. Et ſi ille negaverit, & dare treguas noluerit, viginti libras perſolvet. Et ſi de cetero ab ipſo treguas petierint, & ille iterum dare negaverit, quotieſcumq; ad petitionem Scabini treguas dare renuerit, toties viginti librarum reus erit. Si vero propinquior parens inventus non fuerit, ille quem XV.

primò

primò Scabini tenuerint, treguas debet dare, donec Scabinis propinquiorem monſtraverit parentem, & eodem Scabinis oſtenſo, debet quitus morari. Si autem treguas dare renuerit, viginti libras dabit, ſicut ſuperius dictum eſt.

XVI. *Si verò diſſentiones, aut diſcordiæ aut guerræ, aut aliquod aliud malum inter probos viros villæ exoriatur, unde ad aures Scabinorum perveniet clamor; ſalvo jure Domini, Scabini poterunt illud inter ſe componere, & pacificare.* 91 De pugnis Civium.

XVII. *Qui autem compoſitionem, vel pacem quam Scabini inter ſe facient, ſequi noluerit; forefactum viginti librarum incurret.* 92 De eo qui pacem renuit.

XVIII. *Si verò aliquis ea quæ à Scabinis judicio, vel teſtimonio fuerint affirmata, dedixerit; unicuique Scabinorum qui dedicti fuerint, ſexaginta ſolidos perſolvet: Domino autem tantum dabit quantum dabit omnibus Scabinis de forefacto.* 93 De eo qui Scabini teſtimonio vel ſententiæ dedixerit

XIX. *Quicumque etjam in Scabinos per malum manum ſuam miſerit, veritate convictus viginti libras de forefacto dabit,* 94 De eo qui Scabinis vim inferet.

XX. *Quicumque per vim feminam violaverit, & ſuper hoc veritate coram Scabinis convincatur, ei collum cum aſſere qui vulgò nominatur* Plancke, *debet abſcidi.* 95 De vi feminæ illata.

XXI. *Si autem aliquis hominem infra libertatem villæ Teneræmondenſis occiderit; caput pro capite dabit: membrum pro membro, & omnia ſua debent eſſe in voluntate Domini, ſi de homicidio veritate convincatur.* 96 De homicidio lex talionis.

XXII. *Nemo infra milliare manens gladium debet ferre intra muros villæ Teneræmondenſis; niſi gratiâ negotii per caſtrum tranſeat. Si verò villam intra muros velit intrare, cauſsâ inibi morandi, gladium ſuum debet dimittere in Suburbio, quod ſi non fecerit, ſexaginta ſolidos & gladium amittet.* 97 De geſtando gladio in urbe.

XXIII. *Iuſticiæ verò Dominis, & miniſtris ejus, qui pacem villæ obſervare debent, nocte & die arma ferre licebit.* 98 De eodem.

XXIV. *Si verò Scabini per aſſenſum Iuſticiæ Domini bannum ponent in pane, vel in vino, vel in aliis mercibus, gratiâ emendationis villæ; tertia pars forefacti quæ de banno illo proveniet, debet dari ad opus villæ: reſiduum verò Domino reddetur.* 99 De banno panis, vini, &c

XXV. *Si Mercator vel aliquis homo extraneus, coram Scabinis pro requirenda Iuſticiâ venerit; & ſi ille de quo quæritur præſens ſit, vel inveniri poſſit; Scabini ei Iuſticiam debent facere juxta legem villæ, infra tertium diem, vel ſaltem infra octavum diem.* 100 De judicanda lite, actore peregrino.

XXVI. *Si aliquis de infracturis villæ, coram Scabinis falſum tulerit teſtimonium, & Scabini illud cognoverint; viginti libras amittet.* 101 De falſo teſtimonio.

Si

102 *De ſcabino falſi convicto.* *Si aliquis Scabinus teſtimonio Scabinorum, ſuorum parium, de falſitate convictus fuerit; ipſe, & ſua omnia debent eſſe in voluntate Domini.* XXVII.

103 *De actione in ſcabinum.* *Si verò Dominus Teneræmondenſis, vel aliquis alius, aliquid contra Scabinos velit dicere, ſuper aliquâ cauſsâ; Dn̄s Teneræmondenſis debet eos ſubmonere ad domum ſuam, apud Teneræmondam; vel apud Antverpiam, vel alibi ubicumq; Dominus vellet, ubi poſſet adducere Scabinos de Antverpiâ: & ibidem debent venire & judicio Scabinorum de Antverpiâ Scabini Teneræmondenſes, poſſunt convinci.* XXVIII.

104 *De nova lege.* *Si verò Dominus villam aliquo modo vellet emendare, & aliam legem ponere, conſilio Scabinorum ejuſdem villæ, gratiâ emendationis villæ, aliam legem poteſt ponere.* XXIX.

105 *Civis immunitas.* *Volumus etjam, quod burgenſes de Tenremonde non poſſunt in priſonia mitti, ſi habeant plegios ſufficientes.* XXX.

In cujus rei teſtimonium, præſentes literas ſigilli noſtri munimine duximus roborandas. Actum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, trigeſimo tertio, menſe Iunio. XXXI.

106 *Iudex Civilis quis.* Præter Senatum, civilem inſuper hîc juriſdictionem habet Iudex cauſſarum civilium, quem *Principis Locum-tenentem* ſive vicarium vocant, inſtitutus à Carolo V. Cæſare, an. ∞ IↃ XLIV. Coram hoc licet civibus Gandenſibus, & Teneræmondanis convenire ſuos debitores, certis locis in Waſia, ditione Aloſtana, & alibi viventes: de quibus diſtinctiùs ſuprà, capite VIII, numero XXXIV.

CAPUT X.

Populus ejuſque diviſio.

1 *Populi hujus indoles.* SENATUI *Populus* ſuccedat. Huic propria eſt ab omni ævo, fides in Dominos, & in Catholicam religionem ſtudium. 2 *Mores.* Genio ferè ſunt hilari, & libero: ingenio quo pleriq; Belgæ: animo in peregrinos, & pauperes liberali: rara inter Cives diſſidia, & ſi qua oriantur, citra ſanguinem conſiſtunt. 3 *Sermo.* Moribus ſunt honeſtis, ſermone neque indiſerto, neque affectato, & qui ad Antverpianum magis accedit, quàm Gandenſem. 4 *Cur hic nihil de Nobilibus familiis.* Enimvero Civium alii ſunt Nobiles; de quibus hîc ſigillatim nihil, nedum familiam alteram alteri præpono, curis me mactē, & onerem invidiâ. 5 *De Nobilitate diſſeritur.* Ne tamē nihil dicā: Inter ea quæ Sapiētu ſuo Stoici tribuūt, id cū primis eſt, quod *Hominem*

Seneca Epiſt. 44. *Hominem eâ parte æſtimat, quà homo eſt:* 6 *quid proprium Sapientis.*

Hor. Satyra 6. ——*Turpi decernit honeſtum,*

Non Patre præclaro; ſed vitâ, & pectore puro.

Itaque ille ex ſolâ animi virtute, hominis dignitatem metiretur: quæ cum in actione coſiſtat; verè illi nobiles, qui vel togâ domi, vel foris ſago, Principi, & patriæ ſuam operam cum laude impendunt. quæ ſi eximia aliqua ſit, non vivorum modò plauſu; ſed & poſterorum encomiis celebratur. Hæc Nobilitas etſi vera eſt, & unica; non tamen habetur vulgò, niſi Principis auctoritas accedat, qui ſæpe benemeritos hoc favore dignatur. & quia 7 *unde hominis dignitas.* 8 *qui verè nobiles.* 9 *qui etiam poſteris.* 10 *quæ nunc circa Nobilitatem conſuetudo [illegible].*

Idem lib. 4. de 3. *Fortes creantur fortibus, & bonis.*

——— *nec imbellem feroces*

Progenerant aquilæ columbam;

in ejus honoris communionem veniunt,

Virgil. Aeneid. lib 3. *Et nati natorum & qui naſcentur ab illis.* 11 *& altera.*

utili cumprimis inſtituto, ad excitandos ſubditorum animos: laudata enim virtus

Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.

Sed id ferè vitii inter hos videmus, à rerum humanarum ignorantia ortum habens: quod multi corpus quidem exercent, cui jam inde ab incunabulis deſudant; animum vero negligunt: qui tamen primum, & potiſſimum exercendus, quia ab illo omnis noſtra dignitas. Alii dein ſolo hoc titulo ſibi blandientes, nihil a proletario hominum genere differunt; quam quòd gladium geſtant, exuvium leonis ſuper crocoton. qui quum a ſe nihil habeant, quo glorientur, imò omnium fere rerum profiteantur ignorantiam; cæteros tamen non pluris quam umbras faciunt. Imò vero eo inſuper ſtoliditatis ventum eſt; ut qui ſuâ virtute emergit, præpoſtero judicio, per ignominiam, *Homo novus & primus ſuæ familiæ Nobilis* dicatur, ab iis, qui ipſi nihil, non dicam viro nobili, ſed ne homine quidem dignum præ ſe ferunt: ſolo familiæ nomine contenti, & virtute Majorũ: quam jactitare malunt quàm imitari. Et tamen ad Rempublicam non admoveri ſolum volunt; ſed etiam ceteris præferri: ubi ſedent *lapides ſuper lapides*, ut Chryſippi, habet Apophthegma. In ceteris animalibus eatenus patrum habetur ratio; ſi natorum virtus reſpondeat. Ignavus equus generoſæ ſtirpis, non tanti eſt, quanti magnanimus vili gente ſatus. In navi ad clavum ſedent, non ii quorum Majores ſolertes naucleri; ſed qui ipſi gubernationis peritiſſimi: præſertim ſi tempeſtas imminet. Id ſi in Re- 12 *quid in clarorum hominum poſteris ſæpe vitii.* 13 *Præpoſterum de Nobilitate judicium.* 14 *ſtulta ambitio.* 15 *ea repreſſa.* 16 *luculentum Senecæ ſimile [illegible].*

pub. & foris, & domi fieret; accuratiùs, credo, Majorum veſtigiis Nobilitas inſiſteret : & qui nunc alieno merito honos datur, proprius illis eſſet. Nunc verò quid ineptius, quàm ſi aliquis in ſegnitiâ deſideat, quia Patrem habuit aut Majores induſtrios?

17 *Nobilium poſteri degeneres pœna digni.* quales duplici cōtumeliâ digni; cùm quia rectæ rationi, quæ cōmunis eſt omnibus, non obtemperant; tum quòd ad virtutem, ne domeſticis quidem exemplis, patiuntur ſe adduci : otium negotio præferentes; induſtriæ ignaviam; ignorantiam ſcientiæ. Et tamen hujuſmodi monſtris populi ſtultitia paſſim aſſurgit, & indigniſſimorum mancipiorum ſuperciliofis nutibus ancillatur. quod ob gladium ac veſtem plerique, ex conſuetudine faciunt. Alii etiam, quia tanta vis eſt virtutis; ut eam in clarorum hominum poſteris, etſi degenerant, aliquo tamen honore dignam putent: quem quoties capiunt, erubeſcerent profectò, & virtutem Majorum tacitè ſibi objectam ſentirent; niſi iis ipſis unde initium ſuæ Nobilitatis duxerunt, nobiliores eſſe ſibi perſuaderent. cùm contra vera Nobilitas ſit illuſtrior ubi incipit, quam ubi deſinit. Porrò quænam vera ſit Nobilitas, quænam umbratilis, non ex Philoſophorum modo ſcholis; ſed vel ex Phalaridis aulâ diſcant : cujus hæc ad Axiochum Epiſtola. *Lib. Epiſtol. Phalar. Epiſt.*

18 *De Nobilitate Phalaridis Epiſtola.* *Honeſtum eſt gloriari nobilitate, ut aliis item bonis; ſed non novi hercle aliam nobilitatem, quam virtutem. Cetera omnia fortunæ ſunt. Et ſanè qui vir eſt integer, etſi obſcuro loco natus; nobilior tamen eſt omni rege. Contra qui præclaris natalibus, antiqua, illuſtriq́ ortus ſtirpe, improbi tamen vitam degit; ignobilior eſt iis qui viliſſimum ortum ſunt ſortiti. Quocirca lauda apud Syracuſios animi virtutem, non nobilitatem Mortuorum: quæ poſterorum ignobilium vitio, penitus intercidit.*

19 *Populi diviſio in locupletes & opifices.* Præter nobiles familias hujus urbis, Civium alii ſuo ſibi cenſu vivunt, alii in certos ordines diſtributi, mercaturam, & opificia exercent. In his olim eminebant Textores : quando lanificio pene hoc opidum ſtabat. nunc hujus generis non eſt tanta copia; ſed tamen adhuc magna pars lanâ, lino, xilo, ſed-et ſerico rem agunt. alii pecore, & paſcuis; nundinatione item hebdomadali, & annuâ, quæ utraque valdè ab exteris frequentatur.

20 *Altera Populi diviſio in Collegia armatorum.* Omnium pars lectior in tria Armatorum Collegia ſive Sodalitates diſtribuitur : quorum *Georgiani* qui arcu utuntur

21 *Georgiani baliſtarii.* chalybeo, dignitate primi, Privilegia ſua & Sodalitii confirmationem

diplom ann. 1451. tionem nacti ſunt a Philippo Bono: ante cujus tamen ævum diu
fuiſſe, confirmationis diploma oſtendit: ubi *Maioribus ſuis ſæpe
cùm laude meruiſſe & huic urbi præſidio fuiſſe* Princeps fatetur.
Meyer ann. 1455. Quarto poſt confirmationem anno, decem ex hoc Collegio
interfuere celeberrimis illis ludis Tornacenſibus, quibus ex
quinquaginta novem Belgicæ Collegiis, quingentos quinqua-
ginta tres Baliſtarios, artis ſuæ ſpecimen dediſſe memorant.

Sequuntur *Ægidiani*, quorum Manuarius eſt arcus. Ho-
archiv. Svvi. an. 1360. rum mentionem ante tria pene ſæcula inveni in archivis Svvi- 22
vecanis. Nunc Sebaſtianici fere dicuntur: poſtquam DD. Ægi- *Ægidiani ſive Sebaſtiani Sagittarii.*
dii, & Sebaſtiani Collegia coaluerunt: quod factum Caroli V.
diplom. Caroli V anno 1546. ævo: à quo abolitis veteribus privilegiis, nova acceperunt.

Tertii ſunt *Andreani* qui Bombardis utuntur. Prima ſua
diplom ann. 1524. indulta a Carolo V. habuere. & quamquam ætate ſunt poſtre- 23
mi; tamen quia armorum genere exercentur præ ceteris hoc *Andreani bombardarii.*
tempore uſitato, utilitate queant eſſe primi.

Suam ſingula Collegia habent Politiam: parentq; Præfectis
quos Hooſtmannos vocant: dein Decanis, & Curatoribus, qui 24
ex omni numero quotannis novi eliguntur. Tenentur autem *Collegiorum Politia.*
omnes fidem præſtare Eccleſiæ Catholicæ, Principi, Sena-
tui, & iis qui Sodalitio præſunt. unde vernaculâ voce *Ghulde*
quaſi *Ghehuldi*, id eſt jurati, dicuntur: *Guld* enim nobis juſ-
jurandum eſt. Inſtituta autem, aut confirmata per Belgi-
cam à Principibus hujuſmodi Collegia, in ſubſidium, ubi
res ferret, & ad tumultus civiles vitandos, & cohibendos: cùm
habeant privato ſacramento florem ſibi urbium, & potiſſimæ
fortunæ homines devinctos.

Præter dicta Collegia tria ſunt inſuper eorum quos *Rhetores* 25
noſtri vocant (alii per alluſionem *Rhetorijckers* quaſi *reden rijc-* *Tertia Tenuis divisio in Collegia Rithmicorum.*
ke, id eſt rationum divites, & fœcundos.) Veriùs tamen, & aptiùs
Rithmici dicantur: quum Rhetorum oratio numeris ſoluta ſit; 26
horum vincta. Illis vitio homœoteleuta ſunt, his neceſſaria. un- *iidem an aptè vulgo dicantur Rhetores.*
de Homœoteleuticos Macropedius indigitat. Scriptores ſuos
Factores vocant: pari ratione quâ Græci, & Latini ab origine 27
Græca, Poëtas. Hi Odas, & Elegias, & Epigrammata linguâ ver- Factores qui. 28
naculâ ſcribunt. Quin & ſoccos induunt, & ſubinde etiam co- *quid præſtēt.*
thurnos: ad Comœdiam tamē quam Tragœdiam procliviores; 29
quod illa & minore curâ cudatur; & majore excipiatur plauſu. *Cur Comœdiæ magis quam tragœdiæ.*
Si tamen ad Tragicam grauitatē ſtilum transferre libeat, priſcæ
fabulę, aut hiſtoriæ imitationem concedunt, & noſtra lingua ad 30
eā majeſtatem poteſt aſſurgere: ſi modò eruditio adſit, & genius *lingua Flandrica maiestatis capax*

non abſit. quod ex nobiliſſimi Theodori Lieſveltii Opdurpæ
31 *quæ exempla.* domini tranſlatis Bartaſſii Septimanis, Lyricis item atque Hip-
polyto Iuſti Harduini & Clytemneſtra, Gulielmi Coudron mi-
hi nuper æſtimare licuit etſi affecta hæc tantum erat, & recens
32 *Collegia hic qua* à primâ incude, nondum limam ſenſerat. Collegia ſunt SS. *Do-
rotheæ, Hilduardi,* & *Rochi:* quorum ſymbola, *Roſa Alauda Car-
duus* Inter prima duo certamen eſt de Antiquitate. *Roſiani* ſuis
33 *Roſiani an-tiq.* tabulis ſe tuentur, quas ipſe vidi indicio Lævini Svveems, ejus
Sodalitatis Poëtæ primarii: quibus originem oſtendunt(quam
debent Iodoco van Hoecke, Gulielmo Inghels, & Chriſtopho-
34 *etiam.* ro de Vrieſe) & Senatus aſſenſum, à quo Sodalitii leges confir-
matæ ſunt, Conſule Hectore van Belle anno CIↃ CCCCLXXVIII:
Baptizationem item(ut voce illis uſitatâ utar) id eſt poteſtatem
conveniẽdi ad provinciarum, & urbium ludos publicos, à Præ-
ſide, & Conſilio primariæ Sodalitatis Rithmicæ Gandavi anno
35 *Alaudanorum origo & ætas.* CIↃ IↃ LXV. *Alaudani* verò diſtractis per has turbas archivis,
neutrum probant. Originem ſuam acceptam ferunt, Gladiato-
rum Collegio, quod ſublatum eſt, quia inter batuendũ aut for-
tè fortunâ, aut deſtinato conſilio, quidam ad mortem læſus eſt:
mutatumq; in hanc rithmicam Sodalitatem. Etenim paucis
36 *eventus in Scena rarus.* poſt Roſianos annis inveni in tabulis *Decanum & Iuratos Soda-
litatis Alaudanæ* : quando autem cœperint, ignoro. Prædicto [illegible]
Roſianorum Collegio quod in certamine Poëtico Bruxellis o-
lim accidit, quia inſolens cum primis eſt, uno verbo hic viſum
dare. Agebant in theatro fugam, & raptum Heliæ : Hic ubi ad
Corvum ventum eſt, qui ſanctiſſimum virum in ſumma inediâ
paſcebat, cùm ejus avis ſimulacrum per funem demitteretur,
fortè fortunâ & vicinia corvus advolans, ejus roſtro panem eri-
puit & avolans, tam prope Heliam acceſſit, ut is velut oblatum
panem extenſâ manu acceperit. Paullo poſt, cùm idem Helias
ignito curru in altum rapiendus eſſet, tanta ſubitò vis ignium ex
æthere incubuit, ut præ coruſcatione vix proſpiciendi poteſtas
ex cavea daretur. Ita brevi tempore quod nulla induſtria po-
37 *Carduiſtæ quando primum.* tuiſſet, bis caſus dedit. Quod ad *Carduiſtas* ſive *Rochianos* attinet,
hi non multo ſunt *Roſianis* poſteriores: ut ex tabulis publicis con-
ſtat, quæ datæ anno CIↃ CCCC LXXXIX. Hi privatis ſumptibus
Sacellum ſibi ſtruxerunt, & D. Rocho dedicarunt, quum alii al- [illegible]
taria tantùm habeant. Iidem feſto S. Rochi ſportulas præbent
38 *Collegiorum Politia* Canonicis, Senatui, & omnibus opidi Collegiis, ac Sodalitati-
bus. In hæc etiã Collegia nomen dãt primores Civium. Habent
39 *exercitatio.* ſuos ut ſuperiora Decanos, & Curatores. Diebus ſacris conve-
niunt,

niunt, & aut commentantur, aut recitant novi quidquam, aut priſci. Privatim etjam ſæpe dialogos exhibent. In amburbalibus verò ante meridiem quotannis ludos ex plauſtris, quæ ad priſcum morem circumvehuntur; à meridie autem Comœdias per varios dies ex theatro: quarum rerum ſumptus de publico ferè fiunt. Hi Gandavi, Antverpiæ, Bruxellis, propter inventionum ſolertiam, & in rithmis accurationem, non ſemel præmia retu- 40

Peritia.

lerunt. Unum addam corollarii vice, nobilis illius Poetæ, Oratoris, Philoſophi, Fràciſci Petrarchæ, qui de hujus artis antiquitate diſſerens; *Hoc genus*, inquit, *Rithmorum, apud Siculos ut fama* 41

Præſidens in Epiſtolas [margin note, partly illegible]

de rithmorum antiquitate.

eſt nonmultis ante ſeculis renatum, brevi per omnem Italiã, ac longius manavit. Apud Græcorũ olim, & Latinorum vetuſtiſsimos celebratum. Siquidem & Romanos vulgares rithmico tantum carmine uti ſolitos accepimus.

LIBER SECVNDVS

Loca Sacra & quæ ad Religionem.

CAPVT PRIMVM.

Chriſtianam Religionem quis invenerit, & cujus hæc ditio Diœceſios.

NVNC ad Sacra accingar. Et quidem quoad Religionem certum eſt Incolas, Accolaſque, paganiſmi olim tenebris involutos, idola ut Deos coluiſſe. 1

De Incolarum Religione.

Primam Chriſtianæ lucis facem quis intulerit incertum. Nam quod de D. Hilduardo Tullenſium Epiſcopo hîc creditur, qui poteſt? quum toto ſeculo, & multis ante annis, non modò vera fides in viciniis illuxerit (quam ingenti virtutum exemplo, prædicatione, miraculis, invexerunt, Tornaci [a] Piaton, Chryſolius, [b] Eleutherius, [c] Medardus; Tungris, D. Agricolaus; Morinis, [e] Antimondus, Atrebati [f] Vedaſtus, in 2 3

Chriſtiana à D. Hilduardo inducta non eſt veroſimile. [partly illegible]

[illegible] argumentum a locis viciniis. [partly illegible]

[illegible]

 Sithiu

Sithiu poſt defectionẽ[g] Audomarus; Gandavi[h] Amandus,[i] Bavo; Brugis[k] Eligius; Oudenburgi[l] Urſmarus; in Brachanto[m] Levinus; Antverpiæ, Hulſti, Axelæ, Haſnedæ,[n] Willibrordus; alius

4 (✝ Cœnobiis.) alibi) ſed etjam varia variis locis ſtructa ſint Cœnobia: [o] Blandinienſe, & [p] Gandenſe, [q] Troncinienſe prope Gandavum; [r] Trudonopoli Sarchiniẽſe; [s] Elnonenſe in Pabula; [t] Sithienſe Audomaropoli; [u] Atrebati S. Vedaſti; [x] Nivigellenſe, [y] Torholtenſe, [z] Tornacenſe, [a] Altimontenſe, [b] Haſnonium, [c] Laubienſe, [d] Marchianenſe, aliaq; plura, quæ commemorare longum eſſet: &

5 (✝ loci opportunitate.) ſola hæc loca tam diu tenebræ occuparint? mihi quidem non fit veriſimile: in tantâ loci ad geminum flumen opportunitate: quem præ ceteris incultum manſiſſe, nemo credat. Præſertim cùm legam de vicinis * *Flandrenſibus, & Menapienſibus, quod de diverſis idolorum cultibus revocati, facti fuerint una Eccleſia Chriſti:* idque circa annum ſeptingenteſimum.

6 (Cujus Diœceſi hoc Dominium.) Paruit autem olim in ſacris hæc dynaſtia partim Cameracẽſi Epiſcopo, partim Tornacenſi; nunc verò * poſt novas inſtitutiones ſub Philippo ſecundo Auſtriaco, Gandenſi ſubeſt. niſi quòd aliquot cis Scaldim loca Mechlinienſem Antiſtitem agnoſcunt. Hæc videlicet: *Opwyck, Bella ad Teneram, Appels, & Oudeghem.*

CAPVT II.

De Eccleſia Collegiata & quæ inibi.

1 (quot olim hac urbe Parœcia.) VNICA hîc olim erat ante prolationem pomerii Parœcia: quæ etjam nunc totum pene opidum complectitur, titulo beatæ Mariæ Deo Sacra. Vetus hic Templum

2 (templi ætas.) ante Normannorum tempora ſtructum hinc apparet; quod illis omnia populantibus, Cives hujus urbs, Dickel-

3 (DD. Hilduardi & Chriſtianæ reliquiæ.) vennâ tranſlatas D D. Hilduardi & Chriſtianæ reliquias hic condidiſſe memorantur. Factum id putem circa annum 846.

4 (D. Hilduardus qui.) quo barbaræ gentis metu, etjam DD. Bavonis, & Pharaildis reliquias, aliò in tutum delatas, Meyerus tradit. Superſunt autem adhuc eæ reliquiæ, & magna popularium religione aſſervantur. Fuit Hilduardus Tullenſium Epiſcopus: de quo ex Teneræmondenſi

In Martyrologio. mondenſi Martyrologio ita Molanus: *Ad ſeptimum Idus Septembris, In Civitate Teneræmonda, B. Hilduardi Epiſcopi, & Confeſſoris, qui ſub duce Magryptio, primò diverſis tormentorum cruciatibus affectus; ſed fidei conſtantia in adverſis, velut in proſperis latus fidelem populum ad agnitionem veritatis admonuit, fidemq; catholicam conſtantiſſimè prædicavit. Tandem ipſe Magryptium oppoſito veritatis ſpeculo ita devicit; ut abjecto incredulitatis errroneo, Ieſum Chriſtum Dei Filium aſſereret: & ſe ſuoſq; velle baptizari acclamaret. Quo facto vir Dei Dickelvennæ Oratorium exſtruxit, in quo poſt hujus labilis vitæ deceſſum, glorioſo fine quievit. De quo loco viri Teneræmondenſes veneranda ejus oſſa, omni virtute famata, invenerunt: atque cum ſummo exultationis jubilo Teneræmondæ tranſtulerunt.* De Chriſtianâ verò in eodem Martyrologio exſtant hæc: Ad diem 5
plura vide apud Molan. in N. tal. SS. Belgii. ſeptimum Idus Septemb. *Item eodem die (*B. Hilduardi*) apud Teneræmondam adventus corporis B. Chriſtianæ Virginis.* Et iterum ad D. Chriſtiana qua.
diem ſeptimum Calend. Auguſti: *In Civitate Teneræmonda, B. Chriſtianæ Virginis, quæ regis Anglorum Migranimi filia unica erga Deos ſuos & idola, ſecundum patrum ſuorum traditionem exſtitit devotiſſima. hanc omnipotens Deus ſibi dignam adſpiciens, de cælo illi Angelum ſub ſpecie pauperis tranſmiſit, qui eam catechizavit; atque in Chriſti nomine baptizari præcepit: cujus etiam ductu Dickelvennam pervenit.* De hac plura Molanus ad XXVI Iulii. Enimverò 6
In Natalibus Sanctorum Belgii multo poſt tempore, Ringotus Dynaſta dictum templum à quis templum reſtauravit.
Normannis fædatum reſtauraſſe creditur. Quocirca ejus *Con-* 7
ditor in ſepulchrali inſcriptione dicitur, quam ſupra dedi. Iti- Ringotus quare dictus hujus Eccl. ſia Conditor.
ab i. c. p. 6 ab. ulicio 17. dem in hujus Eccleſiæ Obituario ubi hæc verba: *Anno gratiæ*
cIↃ.C.VI *obiit Ringotus Calvus, fundator hujus Eccleſiæ.* niſi qui de 8
Canonicatuum inſtitutione id intelligat: qua notione no- ejus alia ratio.
men illud *Eccleſiæ* in diplomatibus non infrequens. ut autem 9
hic antea nullum templum fuerit, non eſt credibile. Idem ſex quis Canonicorum auctor.
inibi Canonicatus fundavit; adſignatis, datiſque ad id *allodiis de* 10
Winſi, Morſela, & Gheverghem, in campis, ſylvis, & pratis. Hujus quæ dota.
fundationis confirmationem impetravit Adelvvidis Ringoti vidua, ab Odardo XXXVI. Cameracenſium Præſule; quem Odonem Maſſæus vocat, & Abbatem antè Tornacenſem fuiſſe, virumque egregiè doctum aſſeverat. Diplomatis hæc eſt ſeries:

Archiu. Eccleſiæ Teneræmon. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen. Odardus per* 11
gratiam Dei Epiſcopus Cameracenſis, pro ſalute animæ meæ, meorumq; Prædeceſſorum, pro magna Eccleſiæ devotione, dominæ Adelwidis, venerabilis uxoris Remigii Teneræmondani, & omnimoda ſupplicatio- Confirmationis diploma.

tione Canonicorum Teneræmondenſium, eos ab omni perſonâ, omni q; laicâ vexatione, auctoritate Dei, & noſtra emancipamus: & Canonicis ejus Eccleſiæ Canonicam libertatem aſſignamus, concedentes ut Decanus, qui Canonicorum ibidem Deo famulantium curam habuerit, in Eccleſiæ malefactores excommunicandi poteſtatem habeat. Sic tamen ut eadem Eccleſia, pro libertatis memoriâ, tres Teneræmondenſis monetæ ſolidos Decano Bruxellenſi, ad uſus noſtros, ſingulis annis perſolvat. Duo Eccleſiæ altaria de Opwyck, & Lebbeke, Eccleſiæ Teneræmondenſis, ſanctæ ſcilicet Trinitatis, & ſanctæ Chriſtianæ ſolummodo ad ædificia ſive ornamenta Eccleſiæ retinenda, libera Canonice tradidi: in quibus ſalvis noſtris reddititibus pontificalibus, Præsbyteri per Decanum & Canonicos ſtatuantur: & ipſi nobis, vel Miniſtris noſtris ad curam ſuſcipiendam præſententur. Præfatæ quoque Eccleſiæ alodia de Winſia in campis, in ſylvis, in pratis; de Morſele, in campis, in ſylvis, in pratis; de Gheverghem, in campis, in ſylvis, in pratis; cum omni Iuſtitiâ terræ, & ſylvæ, liberè & integrè confirmamus: ſolis Canonicis uſibus profutura. Præterea quæcumque, à quibuſcumque in terris, in ſylvis, in pratis, ſeu in alijs poſſeſſionibus præfatæ Eccleſiæ oblata ſunt, vel in poſterum offerri contigerit, modis omnibus, ad Canonicos uſus permanere ac conſervari decernimus quæ bona ne tradantur oblivioni, noſtri ſigilli imaginatione ſignamus. Et ne ab aliquo violentur, auctoritate Dei & noſtrâ ſub anathemate prohibemus. Hujus confirmationis teſtes ſunt, ſignum Rodolphi: Archidiaconus S. Anſelmi, Archidiaconus ſancti Everardi, Archidiaconus ſancti Sigardi, Decanus ſancti Lamberti, Subdecanus ſancti Lamberti, ſanctæ Mariæ Canonici, ſancti Gerardi Canonici, ſancti Marcellini Canonici. Peractum hoc eſt anno dominicæ Incarnationis, milleſimo, centeſimo, octavo. Indictione primâ prædicti Epiſcopi anno tertio. Salus & gloria omnibus Chriſtianis.

12 Poſt Ringorum maxima fuit munificentia; ſed non æque celebris *Gulielmi* Advocati Attrebatenſis, Betuniæ & Teneræmondæ domini, ejuſque Conjugis MACHTILDIS: qui *Eccleſiæ Teneræmondenſi unum modium ſiliginis Teneræmondenſis menſuræ de decimâ ſua in Opwyck, ad quotidianam diſtributionem largiti ſunt: ſic tamen, ut de conſuetudine Eccleſiæ Betunienſis, ſoli ſervitores præſentes inde participent. Iidem dederunt Eccleſiæ Teneræmondenſi decimas de Lebbeke, de Opvvyck, de Baſerode, de Tenrebelle, de Grimbergis, de Zele, de Waeſmunſters, & de Hamme: (excepta decima quæ jacet in palude de Hamme) ad opus trium capellanorum, nomine eleemoſynæ: ita videlicet quod quilibet trium Capellanorum, deberet percipere annuatim de decimis memoratis, duodecim modios: quatuor ſiliginis,*

Gulielmi & Mathildis liberalitas.

liginis, quatuor ordei, & quatuor avenæ, ad menſuram Teneræmon-
denſem: reſiduum verò dictarum decimarum ſi quod eſſet, cederet in
uſus ipſius Eccleſiæ, ſecundùm virorum venerabilium Archidiaconi
Cameracenſis, in Brabantia, & Abbatis Affligemenſis conſilium, &
Ibidem. *ordinationem.* Hanc donationem rogatu *Machtildis* viduæ con-
firmavit Ioannes de Betunia Cameracenſis Epiſcopus, frater
Gulielmi Advocati, ut ex diplomate conſtat Actum anno cIↃ 13
cc XVII. Eadem *Machtildis* à morte mariti tres Sacellanias, in *al. a trec. P abinde à*
totidem Canonicatus convertit. Eâ de re ſentam ſitu & fugien- *quo & undeci*
tibus litteris membranulam nactus ſum: quam ut potui deſcri-
ptam, memoriæ cauſsâ, hîc inſero.

Ibidem. *Univerſis Chriſti fidelibus, quibus præſens ſcriptum videre conti-* 14
gerit, Ioannes Archidiaconus in Brabantia, & Ioannes Canonicus *ea de re diſk ma.*
Antverpienſis, quondam ibidem Chriſtianitatis Decanus, Salutem in
Domino. Noverit univerſitas veſtra, quòd cū nobilis matrona Mach-
tildis domina Teneræmondenſis, ejuſdē loci conventualis Eccleſiæ pa-
trona, & Walterus, & Waſſo, præsbyteri, & Ewanus, in dicta Eccleſiá
in tribus Capellaniis beneficiati, ex una parte; & Ioannes Ham De-
canos dictæ Eccleſiæ, univerſumq; Capitulum, ſuarum præbendarum
beneficiis, in terris, in redditibus, in decimis, in cenſu, in hoſpitibus, in
cauſis de ſuis hoſpitibus, & cum ſuis hoſpitibus tractandis, in emolu-
mentis in . . . receptis, & recipiendis, in oblationibus, & in aliis
emolumentis, ad corpora antiquarum præbendarum pertinentibus, ſi-
bi reſervatis, ſupra dictas Capellanias & Evano & ſuis ſucceſſoribus,
in prædicta Eccleſia Canonicis inſtituendis, ſuper procuratione & pe-
titione Prælatis ſuis conferendis, ſuper expenſis pro rebus Eccleſiæ à
Canonicis communiter faciendis, ſuper ſigilli Capituli ſigillatione, ſu-
per electione Decani, & Cuſtodis, ſuper collatione parochiarum, excep-
tis capellis de Vlaſſenbrouck, & de novo caſtro, ſuper terrâ Oberti, quam
vir nobilis Walterus Teneræmondæ dominus Præsbyteris prædictæ
Eccleſiæ contulit, ſuper obitibus nomine obitus diſtribuendis, collatis, &
conferendis, ſuper cotidianis diſtributionibus, collatis, & conferendis,
ſuper legatis & eleēmoſynis Canonicis de cetero conferendis, ſuper vi-
cariis inſtituendis; á partibus fide & juramento interpoſitis, fuerit
compromiſſum: Nos de bonorum virorum conſilio duximus ordinan-
dum, quod tam Walterus, Waſſo præsbyteri, & Evanus Clericus, qui
prædictas Capellanias jam ſunt adepti; quàm alii qui in hujuſmodi be-
neficia ſunt vocandi, in ſæpedicta Eccleſia Teneræmondenſi inſtituan-
tur Canonici; eorum beneficiis nomine præbendarum cenſendis: fideli-
tatem jurent Eccleſiæ, obedientiam Decano promittant, more Canoni-
corum ad horas obligentur Canonicas, ſtallum recipiant in Choro, &

vocem habeant in Capitulo, in Decani & Cuſtodis electione, in parochiarum collatione, exceptis capellis de Naſſenbrouck, & de novo caſtro, quæ ad corpora antiquarum pertinent præbendarum: In ordinatione rerum univerſaliter ad omnes Canonicos pertinentium, in procurationibus, in expenſis communiter faciendis, & in rebus Eccleſiæ, ſive præbendarum alienandis. Præterea tam novi quàm veteres Canonici, de corpore ſuarum præbendarum, fideliter non in ſuis expenſis, niſi voluerint, auxilium ſibi ad invicem inpendant, & conſilium. Item tam novi, quàm veteres. Canonici, procurationes Prælatis debitas, & expēſas pro rebus ab ipſis communiter communicandis faciendas, communiter, & æquali perſolvant portione. Item ſuper communi negotio quod tam novos tangit, quàm veteres, præter ipſorum conſenſum non ſigillentur, aut emanent. Item novi & veteres Canonici, tam non Præsbyteri, quàm præsbyteri, & eorum vicarii, in eorum abſentia, & Cuſtos, & præsbyter parochialis, quos præsbyteri parochialis ſolicitudine. . . . Decani obedientia, & horas canonicas, ... Proventus terræ Oberti, quem vir nobilis Walterus quondam Teneræmondenſis dominus, in eleëmoſynam contulit, & univerſos obitus nomine diſtributionum collatos. . . . De Vicariis inſtituendis. . . . Ut hoc robur firmitudinemq́; obtineat in perpetuum noſtri ſigilli munimine duximus corroborandum. Actum anno milleſimo ducenteſimo, decimo quinto, Menſe Martio: in fine . . per memoriam quod de tribus ordinavimus capellanis, quoad miſſarum ſolennitates, Teſtatoris intentione & inſtitutione, cùm libertate dictæ dominæ Teneræmondenſis, & ſui ſucceſſoris, de Capellano in dicta Eccleſiâ ſibi eligendo, nunc omnino ſalvatis, & in poſterum ſalvandis.

15 *Electio Sacellani domini Teneramondē ſis, reſervata.*

Has autem ſacellanias non eſſe eaſdem, quas *Machtildis*, ut antè dixi, inſtituit, inde liquet; quòd ea donatio confirmata demum anno CIↃCCXVII, neque ulla in diplomate mentio Canonicorum; ſed *Capellanorum:* hæc autem mutatio facta, anno CIↃCC XV. Itaque biennio antè. Non multo pòſt tamen etjam illæ in Canonicatus converſæ ſunt à *Roberto* filio, quantum ſuſpicor. Sic ad duodecim præbendas numerus adauctus eſt: quarum omnium jus patronatus ad Teneræmondæ dominum ſpectat. Hujus ex filia nepos *Robertus* Betuniæ & Teneræmondæ dominus, avi, & proaviæ pietatem ſecutus, præter alia Anniverſarium hîc fundavit uxori ſuæ *Blancæ*, Caroli Andegavenſis Siciliæ, & Neapolis Regis filio; ex qua ſuſtulerat Carolum brevis ævi puerum, quem Crucis ſigno inter ſcapulas ſignatum ferunt. Idem *ut Canonici ad faciendam in eâdem Eccleſiâ perſonalem reſidentiam faciliùs incitarentur, unà cum Decano & Capitulo Teneramon-*

16 *tres poſtremi Canonicatus à quo.*

17 *Blanca Andegavenſis.*

18 *Eccleſia Reformatio.*

dipl. Ioannis Epiſ. Cameracēſis 1414.

dipl. 1281.

Meyer. an. 1265.

dipl. an. 1265.

*ræmondenſis Eccleſiæ tractatu habito diligenti, decrevit, ut fructu
primi anni præbendarum Canonicorum dictæ Eccleſiæ de cetero ibi in
ſtituendorum, ad præbendas, poſt mortem, ſive reſignationem qualiter
cumque vacaverint, exceptâ cauſâ permutationis, integrè convertan
tur, & converti debeant perpetuò, ad comparandos redditus ad diſtri-
butiones quotidianas, & ad uſus alios Canonicos in horis nocturnis &
diurnis perſonaliter deſervientibus diſtribuendos.* Huic decreto *Ca-
nonici* aſſenſi ſunt, *Obligantes ſe & poſteros, ſpecialiter ad hoc, quod
dictos fructus ad alios uſus, quàm ad redditus comparandos, & Cano-
nicis diſtribuendos, ut dictum eſt, convertere non poſſint: ſtatuentes
inſuper, ut præmiſſa firmiter in poſterum obſerventur, quod quicumq;
de cetero in præfata Eccleſia conſtituetur Canonicus, vel inſtitui de-
beat, non inſtituatur in Canonicum, & in fratrem à Capitulo, nec ad-
mittatur ad aliqua jura præbendæ ſibi collatæ, niſi prius ab ipſo expreſſè
præſtito ſacramento, quod præſentem ordinationem inviolabiliter ob-*
diplom an. 1276. *ſervabit.* Id quo magis ratum eſſet, confirmavit Inghelrammus
Cameracenſium Prꝗſul: additâ cauſâ quòd *antea quotidianæ di-* 19
ſtributiones in præfata Eccleſia erant, tam tenues, & exiles; quòd per Reformationis Confirmatio.
*exilitatem hujuſmodi, Canonici ejuſdem Eccleſiæ non curabant in eâ-
dem Eccleſiâ perſonaliter reſidere. Id autem Conſilium viſum ſibi ac-
commodatum: ut ſic ad faciendum perſonalem reſidentiam faciliùs in-
clinarentur; & in ipsâ Eccleſiâ divinus cultus, ex frequentia reſiden-
tium, augeretur.* Hæc Collegiata ad annum uſque CIↃ IↃ LXXXVI
proprium habuit Horarum uſum, & Breviarium, quod adhuc 20
exſtat; ſed ab eo tempore in Romanam conſuetudinem con quis horarum uſus.
ceſſerunt.

Decanus à primâ origine præfuit: cui ab Odardo Præſule 21
diplom. ann. 1108. data *poteſtas excommunicandi malefactores Eccleſiæ.* Hæc dignitas Decani atas.
nunc eſt penes R. V. D. Iacobum Lauvvers S. Theologiæ Li- 22
centiatum. Eam cùm ante aliquot ſæcula, nemo ne oblatam privilegium.
ex vetuſto M. S. ex archivis Capituli. quidem admitteret; idque propter ingentes ſumptus quibus exiles Decanatus proventus.
ferendo, exigua emolumenta non erant (cogebatur enim anti-
quitus de more non ſolùm *reſidere in Choro ſine aliquâ diſpenſa-* 24
tione beneficii, vel ſervitii extra Chorum; ſed inſuper *debebat reſpon-* magna onera.
*dere ad Synodum ſuis expenſis, & integrè expenſas dare toti Capitulo,
& ſuppoſitis, Diacono, Subdiacono, Cantoribus, Receptoribus, in pran-
dio trium ſolennitatum, Natalis domini, Paſcatis, & Penteceoſtes)* ne
acephalon Capitulum eſſet, unde cum ingenti rerum confu-
ibidem diplô. anni 1265. ſione, multa præter decorum, & honeſtum fieri neceſſe eſt; de-
lecti ſunt *nomine Epiſcopi Cameracenſis Scholaſticus Lobienſis, Offi-
cialis, & Cantor Nivellenſis, nomine verò Roberti Advocati Atre-*

batenſis, Betuniæ & Teneræmondæ domini, Præpoſitus Betunienſis: qui
25 in reformatione hujus Capituli, & Eccleſiæ, inter cetera juſſe-
emolumenta aucta. runt *quod de bonis perſonatuum de Opwyck, & de Lebbeke antiquitus*
ad fabricam Eccleſiæ Teneræmondenſis deputatis, decem libræ ſingulis
annis, ad augmentationem proventuum Decanatus ipſius Eccleſiæ ac-
26 *ciperentur; quum ita ſint exiles proventus Decanatus, quod ad onus*
Decani electio. *ipſius ſuſcipiendum aliqua perſona idonea nequeat inveniri. Eligetur*
autem Decanus à Concanonicis, de gremio Eccleſiæ, ſecundùm formam
de hujuſmodi Prælatis eligendis in jure traditam: & vocabuntur Ca-
27 *nonici ad eligendum, qui conſueverunt vocari in vicinis Eccleſiis, vi-*
In ea olim Antverpienſ. & Mechlin. Canonici. *delicet Mechlinienſi, & Antverpienſi: & percipiet Decanus dupli-*
cem quotidianam diſtributionem. Quod autem ad Canonicos il-
los attinet *Eccleſiæ Mechlinienſis, & Antverpienſis*, nulla hîc
amplius memoria. Itaque aliquando credidi eorum operâ no-
ſtros uſos fuiſſe, cùm non major ſenario eorum numerus: poſtea
verò deſitum illorum uti ſuffragiis, quando in duplum Canoni-
corum numerus auctus eſt; ſed falſam eam ſuſpicionem fuiſſe
didici: primùm ex Conventione Roberti cum Canonicis ve-
terum præbendarum; quæ inita anno CIↃ CC LXIV: dein ex ſu- videli. 3 ca. 7. nu 55.
periore *Machtildis* diplomate anno CIↃ CCXV. quum ſuperi-
ora illa de Decani electione decreta ſint anno demum CIↃ CC
LXV. quo tempore jam & veteres erant, & novi Canonici.
Quando autem, aut cur ea cõſuetudo abolita, nondum inveni.
28 Inter Eccleſiæ munia potiſſima ſunt *Scholaſtici*, & *Cantoris*: Archiv. Sacell. B. Virginis.
Cantor à quo. quorum hîc ante quatuor ſæcula inſtitutus ab Ægidio Cnyf, eâ
29 lege ut proximus ſi quis eſſet ſuccederet; ille verò jã inde à Ro-
Scholaſticus à quo tempore. berti Atrebatenſis Advocati, Betuniæ & Teneræmõdæ domi-
ni temporibus fuit, & antè: ut conſtat ex Reformationis diplo-
mate, ubi *Rector Scholarum* nuncupatur. Eorum neuter eſt Ca- anno 1265.
nonicus. Scholaſticus tamen Sacellanorum primus habetur.
30 Præter ſuperiores præbendas, Sacellaniæ in hoc templo jam o- archiv. Capituli.
Sacellaniæ Eccleſiæ. lim numerantur hæ: *S. Mariæ tres, S. Annæ una, S. Catharinæ duæ,* ex M.S Capituli.
S. Spiritus, S. Ioannis Baptiſtæ, S. Crucis, S. Iodoci, S. Georgii, S. Eligii,
S. Nicolai, S. Ioannis Euangeliſtæ duæ, S. Cornelii, S. Mariæ Magda-
31 *lenæ:* quarum omnium collatio ad Capitulum ſpectat: ut etjam
Collatio penes quem. Sacellaniarum, quæ variæ ſparſim totâ urbe, de quibus infra. Ibidem. ca. 12. & 13.
32 Præterea habent Canonici jus Patronatus in Lebbeke, Op-
ubi inſuper Canonici habeant jus patronat. vvyck, Vlaſſenbrouck, novo Burgo, & ſacello S. Odulphi, cujus
tantùm memoria exſtat & locus in ripa Scaldis.
33 Ad hujus Eccleſiæ munia etjam referri queat *Archipræsbyter*
Archipræsbyter. ſive *Decanus Chriſtianitatis*, ut vocant; etſi non ſemper hinc à
Præ-

Præſule eligitur;ſed interdum etjam ex Sacerdotibus Territo-
rii. Hic omnibus ditionis Paſtoribus, & Sacellanis præeſt: pau- 34 *ejus munus*
cis exceptis, quos Diœceſios Mechlinianæ ſupra diximus: qui
V. S. Capitul. bus ſuccidanei ſunt, extra hoc Territorium Paſtores *S. Amandi, Mariæ-kercke, Bornhemi, & Inghenæ*, qui ab Archipræsbytero quotannis viſitátur. quæ quidem viſitatio luſtri inſtar eſt. Obit enim ſingula loca ut Cenſor, & in mores vitamq; Sacerdotum inquirit: & ſi quid notâ dignũ, de eo ad Præſulem aut Curiã Eccleſiaſticam refert. Inſuper Oeconomiã tẽpli, & mẽſæ pauperũ examinat, & rationes audit. quâ viâ fit, ut quãtũ humana cõſilia valent, Sacerdotes frugi ſint, ſua ſacra decenter obeãt, tẽpli ſarta tecta curentur, & pauperes deniq; non negligantur. Habuerunt Canonici antiquitus ſive privilegiũ, ſive cõſuetudinẽ, quòd in Civilibus, & criminalibus primi ſuorũ cauſſas cognoverint, & judicarint. Etquidem in re civili exemplum inveni in

35 *Canonicorum privilegium.*

Ibidem. cauſſa Hẽrici de Keyſere Decani: quem cũ judex Eccleſiaſticus ad ſuum tribunal citaſſet; graviter de eo cõqueſtum eſt capitulũ, *quòd Inſticiabilis eſſet corã ſuo Capitulo. Itaq; rogarunt ut ſecundũ laudabilẽ conſuetudinẽ, hactenus, & ab antiquo conſervatam, cauſſa ad Capitulũ remittatur.* Itidem cùm Roelandus de Boſco Paſtor hujus Eccleſiæ à dicto Iudice de crimine appellaretur, allega-

Ibidem. runt, *omnium, & ſingularũ cauſſarum correctionẽ, & punitionem, exceptis Sacramentis ad ſe ſpectare. Præſertim quũ corã Capitulo cauſa ventilari cœperit.* At vero cùm & hìc & alibi viderent, in dies auctoritatem ſuam lædi, univerſim & ſingulatim jura violari, immunitates, libertatẽ, privilegia minui, & labefactari, *per plereſque*

t.b.il ann. 1440. *tã Eccleſiaſticâ, quàm ſæculari poteſtate, atque Iuriſdictione fulcitos, eorũdemq; & præſertim Reverendi in Chriſto Patris & domini domini Epiſcopi Cameracenſis Vicarios & Officiales, & nonnullos alios contra Iuſtitiæ tramitẽ timentes veriſimiliter ex jã factis plus in poſterũ gravari poſſe, & gravaminibus hujuſmodi propter divitias, majorum potentiã, & cujuſlibet ſuppoſitorũ paupertatẽ, & litis ſumptuosè deducẽdæ inſufficiẽtiam, occurrere non poſſe, niſi de remedio provideretur op-*

Ibidem. *portuno*; Societatẽ inierunt cum Capitulis *S. Gudulæ Bruxellis, S.* 36
Rumoldi Mechliniæ, S. Petri Anderlecti, S. Gõmari Lieræ, S. Petri Tour *Societas.*
nouti, S. Gaugerici Halteræ: idq; hunc in modũ: *Quod*, inquiunt, 37
nos invicẽ, & ſubditos noſtros tuebimur, & defendemus in bona Iu- *æqualis.*
ſticiâ, contra quoſcumq; Eccleſiaſticos atq; ſeculares, quacumque auctoritate, & dignitate, etjam Pontificali fulgentes: nos injuſtè aut de facto opprimentes, ſeu opprimere volentes: Itaque quod ſi aliquis ex nobis, vel ſubditis noſtris, prætenderit ſe grauatum, aut oppreſſum,

opprimive timet, aut gravari in futurum; Caſum Capitulo ſuo ad longum exponet: & illud de eodem, & meritis ſuæ cauſſæ diligentiſſimè informabit quod ſi ex informatione Summariâ, & veriſimili, reperiat rem ita eſſe; ſcribat aliis Capitulis de Confraternitate, talem adveniſſe caſum, qui eſt contra tale vel tale Privilegium, aut ſtatutum, vel contra talem vel talem conſuetudinem: quare ſibi videtur, quod talis ſit cum Iuſtitia à Confraternitate defendendus: Sicque rogabit & requiret alia Capitula, ut reſcribant opinionem ſuam. Et ſi omnia, vel major pars eorum conſentiant primo Capitulo ſcribenti; tunc defendetur per omnia Capitula, conſilio, auxilio, & favore, ac etjam expenſis ab omnibus æqualiter exburſandis. Si tamen poſtmodum inveniatur, illum prætendẽtem ſe gravatum, Capitulum ſuum malè informaſſe, ſolvet expenſas per omnia Capitula jam factas, & ob eam cauſſam neceſſariò faciendas, ſi ſit ſolvendo: alioquin ſecundùm exigentiam caſus aliter corrigatur, & puniatur: taliter quòd ceteris cedat in exẽplum. &c. Hanc Conventionem omnes ſimul Confœderati ſacramento confirmarunt Bruxellis ad D Gudulæ, in conclavi, an-
39 no CIↃ CCCC XLVI. Iterumque Mechliniæ ad D. Rumoldi, Archiv. Capituli.
eadem iterata ſub novâ formâ & ſtipulatione anno CIↃ CCCC LXIIII Conventumq; utrobique, ut omnes in poſterum ad præbendas admittendi, in hoc fœdus jurarent. quod ne quis recuſaret aut reſcinderet Pontificium etjam indultum acceſſit: quod poſtmodum ſancivit Sixtus IV anno CIↃ CCCC LXXV: adjectâ auctoritate admittendi in dictam Societatem quoſvis alios. Ibidem Nicolai dipl. an. 1447.

39 Canonicorum Privilegium Secundum. Aliud inſuper magni olim momenti privilegium ab Apoſtolicâ ſede per legatum Canonici accepere, ut, *cùm generale terræ fuerit interdictum, liceat in Eccleſiâ, non pulſatis campanis, interdictis & excommunicatis excluſis, voce ſubmiſſâ, divina officia celebrare: dummodò cauſſam non dederint interdicti, vel id contingat ſpecialiter interdici.* Nunc autem rarior hujus eſt uſus; quia moderatiùs Pontifices hac auctoritate utuntur: quàm olim in rebus politicis, vel ob pecuniam non numeratam, vel aliam aliquam cauſſam univerſas provincias Eccleſiæ communione interdixerint. Archiv Capit. dip an. 1. 40. Meyer. an. 1119. 1325. & 1340.

40 privileg. tertium. Peculiare inſuper hîc eſt, poſt ſummi ſacri ſolennia, Epiſcopali ritu populum beare aut benedicere, ut vocant: canendo, *Adjutorium noſtrum in nomine Domini*, quod alibi legẽdo ſolùm effertur. Marchant. Comment. li. 2. vita Creſſ. a. i Platina vita Clemẽtis IV. & alibi.

41 necessitas reſidendæ. Hujus Eccleſiæ Canonicos compulit Ioannes Burgundus Flandriæ Comes, Teneræmondæ dominus, ad reſidentiam: alioquin nullos percepturos fructus; niſi fortè in Comitatu Archiv Capit. diplom. an. 1414.

Prin-

Principis verſarentur, aut ſtudiis quæ privilegiata vocant. Id
confirmarunt Petrus Alliacenſis Cardinalis, & Ioãnes V. Ca-
meracenſium Epiſcopi, & poſt eos ipſe Pontifex Romanus.

Non exiguum hujus Collegii ornamentum eſt quod hinc 42
olim lectus eſt *Præſul, Reverendus pater Dominus Nicolaus Ruter.* quis hunc lectus Præſul.
ad 17. Kal. Decemb. *Epiſcopus Atrebatenſis.* quod Obituarium hujus Eccleſiæ mihi
ſuggeſſit. quo autem anno vixerit, non potui inde colligere. Et
quidem Poſteritatis juſta querela eſt, dum incuria temporum
Antiquitas, rariſſimè annos notat: unde & hac in re, & aliis va-
riæ paſſim difficultates emergunt.

Eſt in hoc templo præter cetera magnificum Sacellum, D.
Virgini ſtructum: quod Chriſtophorus Barouſius Luſitanus 43 Sacellum D. Virg.
ex ejus Epitaph. Analect. Hardulni. Caroli Burgundi, & ejus filiæ Mariæ, Philippi item primi Ca-
ſtellę regis, ejuſque conjugis Ioannæ Oeconomus variis mune-
ribus, & legatis olim ditavit; ibidem ſepultus, cum vxore Phi-
Meyer ann. 1210. lippa Utenhove, matrona illuſtris, & vel ante quadringentos
annos celeberrimæ Gandavi familiæ. Huc è ſacello D. Virginis 44
ad portam aggeris tranſlata eſt Sodalitas D. Virgini ſacra: in Ibi Sodalitas.
quam quotquot tranſcripti ſunt, optimam veſtem ad neceſſa-
ann. 1563. rios ſacelli uſus legant. Quâ de re datæ à Senatu tabulæ quæ ſu-
perſunt in archivis dictæ Sodalitatis. Multo pòſt cùm eſſet cō-
troverſia inter Canonicos, Senatores, & Curatores, de Sodali-
Archiv. Capituli an. 1458. tatis adminiſtratione, eam ſopivit Officialis Cameracenſis, hoc
modo: *ut in feſto Conceptionis B. Virginis Canonici unum ex ſuis le-
gant non Canonicum; Senatores unum non Senatorem; & Curatores* 45
deſtituendi duos, unum Sacerdotem, alterum laicum, omnes ex dicta de Curatoribus.
*Sodalitate: qui ante adminiſtrationem tenentur præſtare juramen-
tum in manibus Bailivi, aut Decani Chriſtianitatis Bruxellenſis, vel
ejus locum tenentis, & rationem reddere coram dicto Decano aut vi-
cario in Eccleſia Teneræmondenſi.* Nunc verò tres univerſim ſunt,
quorum unus à Canonicis, duo à Senatu eliguntur: redduntq;
rationem adminiſtrationis coram Capitulo, & Senatu. Hujus 46
Archiv. Sacelli. Sodalitatis Curatoribus ex conſilio Canonicorum, & Senatus, Sacelli privilegium cudendi numos æreos.
Philippus bonus conceſſit olim in puram eleēmoſynam cude-
re numos æreos, pretii quatuor obolorum Flandricorum, quas 47
mitas vocant: quæ valerent toto dominio Teneræmondano. quo pretio.
Ibidem. an. 1513. Ejus rei diploma cùm per tumultus bellicos periiſſet, novo
Maxæmyliani privilegio eſt confirmatum. Hic indulſit *decem
millia ſingulis decenniis cudere.* Eo potiſſimùm numi genere ſoli- 48 quo numero.
tas ſolvi expenſas dicti ſacelli, hinc conijcio, quòd dicto diplo-
mate hāc privilegii cauſſam adfert Maxæmylianus, *quòd ſi dicti*

numi

numi deſinerent cudi, periculum eſſe, ne divinus dictæ Soda'itatis cultus paullatim minuatur, & tandem penitus intercidat. Cuſos primùm ad Portam aggeris ante Sodalitatis trāſlationem, ex po-
49 *nomen.* pulari narratione conſtat. Dicti autem ſunt ii numi *B. Virginis*: tum quòd ab ejus Sacelli Curatoribus cuſi ſunt; tum quia pene omnes imaginem D. Virginis præferunt. Varia uno anno ge-
50 *genera.* nera excuſa liquet, ex iis qui circumferuntur: & quidem penes me ſunt quatuor variæ formæ omnes, unius anni. Porrò alte-
51 *Inſcriptio.* rius lateris communis inſcriptio *Denarius S. Teneræmōdēſis* (Mariæ ſcilicet cujus in medio effigies) aut *Ave Mater Salvatoris Ieſu Chriſti*, rarò alia: Alterius verò varia; nūc enim nomen habet Curatoris, qualis apud me unus, cujus hæc Epigraphe: *Theodorus Cātor anno Domini* CIↃ IↃ XII, ſed ejus generis non vidi aliū: nunc, *Ave gratia plena dominus tecum*, aut aliud ſimile. Deſitum autem ingruente nuper tumultu Belgico.

Iuxta D. Virginis Chorum exiguum illud Sacellum ab ali-
52 *Sacellum Venerab. Sacramenti.* quo gentis Coudenhoviæ ſtructum inde apparet, quod in Cornelii Gaillardi monimentis, *Sacellum de Goudenhove* nuncupa-
53 *à quo ſtructum.* tur. Id ante nuperam belli tempeſtatem D. Gulielmo dicatum erat: nunc verò venerabilis Sacramenti dicitur. In eo dum hæc ſcribo magno totius Civitatis luctu condita eſt præſtantiſſimi
54 *inibi condita Cornel. Lalana.* animi heroina *Cornelia Lalana*: de qua quod ab illuſtri manu accepi, bone lector, hîc habe: & bonis manibus bene precare.

55 *ejus Epitaphium.* *Illuſtriſſima Cornelia Lalana, Philippi Comitis Hochſtratani, & Annæ Renenbergicæ Comitiſſæ filia, virtutibus & factis heroicis præclara, (ut varia diplomata, & Hiſtoriæ teſtantur) Sexageſimum Sextum agens annum, ut remotiùs à curis, & pacatiùs divino cultui vacaret, Temeræmondam ſibi elegit: ubi Senatus, Populique maximo applauſu excepta, & immunitate donata, ut præcordia animi ſui in hanc urbem proclivi palàm faceret, in album Civium inſcribi voluit. poſtea per annum piis operibus, rebuſque divinis planè vacans, ut antè omnibus exemplo fuerat, ità etjam in ultimo vitæ limine, non minùs admiranda. Obiit* XV. *Novembris, anno* CIↃ IↃ CX.

Sepul-

Sepultura tradita eſt D. Andreæ die in Choro Venerabilis Sacramenti, ſummo in templo: pompâ quâ & genus, & modeſtiam ejus decebat. quod præſtitum per filios Comitem Gulielmum, & Philippum Baronē fratres. Vidua erat Illuſtriſſimi Gulielmi de Hamale, è Loſſēſibus Comitibus, Monceauxi Baronis, ſtrenuiſſimi herois, ut varia ſcripta teſtantur: qui ob bene, fortiter, & præclarè geſta, pro fide, & Rege, laudem æternam meruit: quibus in negotiis occubuit in Friſia, anno CIↃ IↃ LXXXII ipſo die Venerabilis Sacramenti.

56 *quando ſepulta.* 57 *ejus filii.* 58 *maritus.* 59 *mariti mors.* 60

Inter cetera Philippi regis 24. Aug. 1591

Quæ ſequuntur ad familiarum inſignia ſpectant. *arma familiæ,*

Quadratum in medio, Hamala cum Lalanis inſignia: 61 *& gentiū conſanguinearum.*

Ad dextram ſuperius, Lalanorum Comitum in Hannonia:

Inferius Luxemburgenſium ducum, unà cum Lesbauxorum, Andrearum Ducum, in Gallia mixta:

Ad ſiniſtram ſuperius, liberorum Comitum de Rennenberghe in Germania ſuperiori, ſive ultra Rhenum:

Inferiùs Culenburgicorum Comitum, Vltrajectinis Gheldriisq; limitaneorum, id eſt in Inferiori Germania, ad Leccam.

Inſuper in hoc templo locus exſulum oſtenditur, qui in hanc urbem antiquitus confugere ſoliti ad aſylum: idque non more ſolùm Majorum ſed Principis etjam Privilegio. Eſt autem ſupra Chorum qui olim S. Crucis nunc D. Hilduardi dicitur; ſed per nuperas turbas omnia everſa; ne tabulatum quidem ſupereſt: fornices ſupernè nudi jacent. 62 *locus exſulum ubi.*

archiv. urbis diplom. Ludovici Malleani an. 1358

Præter monimenta quæ ſparſim hìc illic dedi, pauca hìc ſuperſunt cum inſcriptione Latinâ: quæ hìc viſum dare, ne curioſum lectorem aliquâ parte fruſtrer. 63 *templi Latina monimenta.*

Henricus de Damme magiſter in artibus, hìc ſub 64 *Henrici van Damme.*
Albo ſarcophago ſepultus, obiit anno
Domini milleſimo, quingenteſimo, quoque quinto. Menſis Iulii XIX. *ejus anima vivat ſuper æthera, amen.*

D. O. M.

Genere & moribus ornatiſſimæ Matronæ, 65 *Cathar. Pottelsberga.*
CATHARINÆ A POTTELSBERGHE,
Conjugi ſuaviſſimæ,
Nobilis vir CAROLVS A CATS,
Dominus de Oſtenda,

P *ætatis*

ætatis ſuæ anno LXII,
ſibique, & poſteris vivus poſuit.
obiit illa anno à Chriſto nato CIↃ IↃ LXIX,
VII.*Idus Februarii:*
cùm vixiſſet annos XLI.
quinque relictis ex ſeptemdecim prolibus.
Hic verò . . . .

S. T. T. L.

66 *Agapiti Foſſani.*
Agapitus Foſſanus, nobilis Romanus,
Eques SS.MAVRITII *&* LAZARI,
cùm ad bellum Belgicum contra hæreticos veniſſet,
poſt longam infirmitatem,
multâ cum patientiâ, & devotione,
animam reddidit Deo Factori,
XXII.*Septemb.anno* CIↃ IↃ LXXXIV *à Chriſti natali:*
ætatis verò ſuæ XXX.

D. O. M.

&
67 *Henricus Cares.*
Magiſtro Henrico Cares
Weertenſi,
Hujus tum temporis florentiſſimi Gymnaſii, Rectori;
qui à Senatu ſtipendium, & domicilium,
ad Inſtitutionem Scholarum,
primus accepit anno
CIↃ IↃ XL,
& obiit XIII *Iulii, anno* CIↃ IↃ LVII.
Conjux verò ELISABETH BAEX
XXVI *Febr. an.* CIↃ IↃ LVI.
requieſcat in Pace.

68 *Livii Marcei.*
Mnemoſynon Illuſtris Capitanei
Livii Marcei,
hîc ſepulti:
qui deceſſit IX *Decembris, anno* CIↃ IↃ LXXXIV.
Anima ejus beatorum conſortio fruatur.
69 *Iacobi vander Meeren.*
Monumentum honorabilis viri D. Iacobi vander Meeren, filii Adami, ex matre Catharina S'Hertoghen, Paſtoris hujus Eccleſiæ,
& Ca-

& Canonici, & Decani Chriſtianitatis, ætatis ſuæ LXVIII. *obiit anno* CIↃ IↃC IX. XXII *Maii.*

Tempora Guillelmo veniebant nubila ſoli,
Baeyſtius in terrâ nil niſi terra jacet. 70 Gulielmi Bayſt.
Præsbyter inſtituit Iuvenes, puerosq́; tenellos,
Splendidæ quos fovit Teneræmonda ſinu.
Præfectusq́; Scholis, vigilanti pectore, curat
Præſulis inſignis munia rara ſui.
Abſtulit atra dies triſti modulamina cantus,
Omnibus inſidiis mors fera quemque manet.
Da Pater omnipotens, placatus ſanguine nati,
Spiritus emergens ſidera clara petat.
Triſtia diſcipulus poſuit monimenta Magiſtro.
Invide poſt cineres, protinus æger abi.

Quod ſequitur brevi cum mnemoſyno ponendum Clariſſimus Vir Iacobus Brueſſeghemius Teneræmondanus, Medicus Reipublicæ, & arcis Gandenſis, amicus noſter, nobis tranſmiſit: quod præ ceteris ob elegantiam hîc locum meretur.

Chriſto nato ejusq́; Matri 71 Maria Sexagia.
S.
& æviternæ Memoriæ
Mariæ Sexagiæ,
Iacobi Sexagii, Viri ampliſſimi
& in Curia Brabantiæ Conſiliarii
æquiſſimi & ſapientiſſimi,
filiæ:
quæ ſic ſemper vixit,
ut omnes illi vitam longam optarent;
ſic mortua eſt,
ut mortem ipſam amplecteretur.
Sed &
Ioanni Mariano pupulo,
qui utrum formoſior, an blandior fuerit,
dubium reliquit:
Iacobus Bruſſeghemius
Medicus & Senator, maritus, & parens,

Conjugi, & Puſoni dulciſſimis
cum luctu, & lacrymis. P.
Vixit illa ann XXVI, *menſes* IV, *dies* XI.
diem ſuum in puerperio clauſit:
antè tamen filiolum hunc enixa.
Anno Chriſti CIↃ.IↃ.C.II.XVII *Kal. Iulii, horâ* IX *matutinâ.*
& poſt annum orbo patre relicto,
commune thalami pignus ad ſe vocavit
Triſmegiſtos.

72 *ad eandem anagramma Chronicon.* Ejuſdem in uxoris mortem feliciſſimum anagramma Chronicon, & in id Clariſſimi viri Cornelii à Marca, Euripidis & Senecæ Belgici teneros verſus, ob elegantiam, amici affectum, ejuſq; optimæ conjugis memoriam, hîc addo; ut hoc caput docto Corollario claudam.

MarIa De SeſtICH.

AСh! M'Ita DeſerIs?

73 *in illud carm.*

Quò properas mea vita? nimis properaſſe dolebis,
Huc ubi ſollicitos ventilat urna reos.
Cur M'Ita DeſerIs? aCh? *quis te malus abſtulit error!*
Non potes ambiguam ſola redire viam.
Nec ſum ego, vel plectro qui te, vel carmine ducam:
Non exorato ſtant adamante fores.

Bis ſena poteras luſtra mecum vivere,
Si nominis quadraſſet auſpicium tui
Sexagia; *ſed te Lacheſis inſontem abſtulit*
Properata nimium: Dum tibi pigros malè
Lucina nexus languidâ intricat manu.
Nondum alter annus cœperat parilis tori,
Et fugis; & atram tota libitinam induis.
At ne ſilentem ſola corriperes fugam,
Ille tuus, ille meus, &, ô! thalami brevis
Commune pignus, bimulus nondum, occidit.
Et poné matrem ſubit: & Elyſio vagus
Quærit papillas, anxium oblitus Patrem.

CAPVT

CAPVT III.

De Templo D. Ægidii.

Archiv. Svvivec. diplom. an. 1223.

PRÆTER D. Mariæ parochiale templum alterum eſt intra muros, *D. Ægidio* ſacrum: conditum olim à *Machtildi* Teneræmondæ domina. Id in urbe parùm loci complectitur: latiùs ſe peregre diffundit. Fuerat à primâ origine Hoſpitale S. Ægidio nuncupatum; ſed paucis poſt annis verſum eſt, in Cœnobium ordinis Ciſtercienſis. cùm autem locus multâ uligine noxius videretur; tranſlatum Monaſterium in parochiale templum Svvivecanum: unde Abbatia Svvivecana nomen nacta eſt. Quia verò paſtoratus Svvivecanus, cum ſacris, in templum D. Ægidianum tranſlatus eſt; factum inde, ut pagus mutato nomine, S. Ægidii vocetur, qui ante Svviveca dicebatur. Cui rei duo diplomata lucem, & fidem dabunt. quorum prius hoc eſt.

1 *Templum D. Ægidii à quo conditum.*

2 *quomodo parochiale factum*

3 *parochia quomodo antè dicta.*

Ibidem.

4 *ad ſuperiorum fidem diploma unum.*

Godefridus Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus, viris venerabilibus, Aſſligemenſi, Ninivenſi Abbatibus, &c. W. Archidiacono in Antverpiâ ſalutem in Domino. Cùm ad inſtantiam venerabilis Machtildis dominæ Teneræmondenſis de conſenſu H. perſonæ de Swevcke, & Walteri Præsbyteri, ſalvo jure ſuo, in commodum religionis, & utilitatem, de loco in locum infra parochiam de Swevcke aptiorem, in divini ſervitii amplificationem, de religione in aliam devotiorem ſufficienti congregationis ordinata, & confirmata ſuſtentatione, Hoſpitale S. Ægidii extra Teneramondam ſitum, localiter, necnon & ſpiritualiter conceſſimus transferendum; veſtræ, cui majora committeremus, committimus fidelitati, quatenus ubicumque expediens fuerit infra ambitum dictæ parochiæ de Swevcke, noua religioni ibidem inchoandæ, nonſolùm Perſonatus; ſed etiam presbyteratus jure per recompenſationem, ſive bonam æſtimationem, ſive per alium competentem modum, nunc ſalvo, & in poſterum ſalvando, & ſufficienti Congregationis proviſione ordinatâ, & confirmatâ, ſitum convenientem, & formam religionis devotam, ac competentem, ex noſtra parte concedatis ad nos quidquid ibidem duxeritis ordinandum, vt confirmemus referentes. Si verò vos tres non contigerit intereſſe, nihilominus ea duo veſtrum exſequantur, abſque præjudicio juris alieni. Datum feriâ V. poſt feſtum B. Lucæ Euangeliſtæ, apud Cameracum, anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo tertio. Alterum eſt hujuſmodi:

5 *Godefridus Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus, univerſis præſentes* Ibidem.
& alterum *litteras Viſuris Salutem in Domino. Vniverſitati veſtræ notũ fieri volumus, quod cũ nos ſpecialiter dediſſemus in mandatis W. Afflıgemẽſi, & R. Ninivẽſi Abbatibus, & W. Cameracenſi Archidiacono in Antverpiá, ut perſonaliter accederent apud Swiveke, ad conſiderandũ locũ competentẽ, in quo poſſet clauſtrũ Sanctimonialium Ciſtercienſis Ordinis infra ambitũ parochiæ de Swiveke collocari, ſalvo jure, Perſonæ, & Presbyteri parochialis; Ipſi nobis retulerũt, quod in dictá villá, ubi priùs ſita erat Eccleſia Parochialis, locus eſſet aptus, cõpetens, & idoneus, ad prædictum clauſtrũ ædificãdum Ordini ſupradicto: locus verò parochiæ competẽtior, ubi prius erat clauſtrũ. quã Perſonæ, & Præsbytero ſatiſfactum ſit; ſicut nobis conſtat per litteras virorũ venerabilium Abbatũ prædictorũ, & W. Archidiaconi in Antverpia: Nos huic mutationi noſtrũ conſenſum adhibuimus, & adhibemus, cum favore prædictis Monialibus Epiſcopali auctoritate, dictũ locum ubi ſcilicet erat prius Parochialis ſedes, præſentibus litteris confirmãtes. Inhibentes arctius, ne quis aliquâ temeritate præſumat huic confirmationi cõtraire. Datum anno domini milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo octavo. feriâ quartâ poſt feſtum S. Barnabæ Apoſtoli.*

6 Iuxta prædictum D. Ægidii templum, Sacellum olim fuit, &
Sacellum Anachoreticum ubi. domicilium Anachoreticũ: quod per nuperas belli turbas ſolo æquatum eſt. Fuiſſe hoc antiquitus templum prioris Beghi-
7 naſii, ex Archivis Svvivecanis moneor: ubi vocatur *Capella ve-* tabul. anni 1435.
quid olim. *teris Curiæ Beghinarum.* Habuit inibi Abbatia Svvivecana ſacellaneam, quam etjam Cantuariam vocant: cujus *officium de more* jubet *obiri Eliſabeth Abbatiſſæ in commemorationem*, inquit, *noſtri* Ibidem.
Monaſterii, primæ, & principalis originis, unde & illud conſtat: Sacellum hoc primò fuiſſe partẽ Hoſpitalis S. Ægidii; inde Cœ-
8 nobii Ciſterciẽſis; poſtmodum templum Beghinaſii; & deniq;
quamdiu ſteterit. Anachoretriæ ſive Incluſæ, ut vocãt: ſteteratq; ad quatuor pæne ſæcula, quando ab externis in cõmuni illa temporũ calamitate everſum. nunc ibidem præter rei memoriã, nihil ſupereſt:

CAPVT IV.

De Bogardis, Alexianis, & Cappucinis.

1 INTER Monaſteria ſexus Virilis, olim Bogardicum fuit, & Lib. M.S.
Quæ hic Cœnobia deſierint. Alexianum; ſed utrumq; à multo tempore alios in uſus con-
2 verſũ. A Bogardis tamen nomen pontis & plateæ adhuc uſi-
Monaſterium Cappucinorum. tatũ. Unicum ſupereſt ordinis D. Franciſci, Cappucinicę reformationis, medio urbis loco, rivo ad labente, & horto amœ-

num:

num:quibus tamen pro ſancto & frugali vitæ inſtituto,utuntur magis quàm fruuntur. Conditores, & annum hæc lapidis ad limen inſcriptio indicat:

Deo Opt. Max. & Divo FRANCISCO *fratribuſq́;* CAPVCINIS *Dominicis* IDRAQVEZ, *pro Majeſtate Catholicâ urbis Teneramond.* 3
Gubernator, & unius Cohortis Hiſpanicæ Dux, hoc Monaſterium *Ibidem lapidis inſcriptio.*
cum ſuis Militibus dedicarunt. anno CIↃ IↃ XCVI.

CAPVT V.

De Abbatia S. Brigittæ.

Archiv. Abbatiæ.

VTRIVSQVE Sexus Cœnobiũ Deo Servatori dicatum, ex Conſtitutione Brigittanâ, totâ Flãdriâ diu nullum fuerat: tandem diligentiâ potiſſimùm Petri vander Helſt primùm hîc ſtructum Is multo antè tempore in id incubuerat: ubi verò comperit Mariam Clivienſem, Philippi boni ſororem, Brigittanis amiciſſimam, Bruxellas veniſſe; eò profectus, ab illa ad Iſabellã Portugallenſem commendaticias huic inſtituto impetrauit: eoq́; rẽ deduxit; vt Iſabella Eccleſiaſten ſuum Cameracum miſerit: qui non ſine moleſtiâ, & difficultate à Capitulo Cameracenſi, & Teneræmondano motus, tandem Epiſcopi aſſenſum impetravit; quem Pontifex ratum habuit. Lectus eſt ſtruendo Monaſterio locus, dictus *Opt laer*, ad ea tempora fornicibus infamis. Interea Iſabella Princeps ſcriptis Ducis-ſylvam litteris ad Abbatiſſam Brigittani Ordinis, impetravit novæ Coloniæ aliquot Moniales. Itaque inde miſſa eſt Maria van Os, cum aliis tribus Monialibus, & Fratre Hermanno Vermuyden à confeſſionibus & fratre Ioãne van Wouteren Adjutore. Hi omnes venêre Teneræmondam, tanto civium applauſu ut adventantibus uno paſſim ore acclamarint: tam *gratiſſi is Deo, quàm eſtis nobis*. Sequenti feſto Purificationis ſolenni ſupplicatione deducti omnes à Canonicis, & Senatu in Cœnobium: ubi Monialium tradita cura Mariæ van Os. Aliquanto pòſt, fortè fortuna ipſo D. Brigittæ, Teneræmondam venit Iſabella Princeps, & cum ea Margareta Eboracenſis, Eduardi Angliæ regis ſoror, conjux Caroli Burgundi, quem audacem poſteritas vocavit (cujus tanto apparatu celebratæ Brugis nuptiæ, ut præ eo Antonii, Cleopatræ, Apicii, & Heliogabali luxus, meræ ſordes & rus merum.) Cumque hîc omnia parata eſſent ad ſtucturam templi, rogata

Marginalia: 1 *D. Brigittæ Cœnobium.* — Ibidem 1465. — 2 *unde hoc.* — Ibidem 1466 — Ibidem 1468. — 3 *Iſabellæ Principis adventus.* — 4 *nuptiæ Caroli Audacis & Margar. Ebor. earumq. qualitas.* — Barlãd. Chronic. cap. 113.

eſt

eſt primum in fundamento ſaxum ponere: quod fecit; ſuppo-
5 ſuitque & illa, & futura nurus, ſingulæ numum aureum. Poſt
primæ Abbatiſſæ quæ. hæc facta electio primæ Abbatiſſæ, Mariæ Van Os: & Confeſ- Archiv. Abbatiæ anno 1471.
ſoris, Patris Ioannis Van Kets: peractæq; ceremoniæ inaugu-
rationis, & novæ profeſſionis, idque propter affluentium un-
dequaque multitudinem, in novo templo: cujus opus quinos
ſupra terram ad ſex pedes ſurrexerat. Eodem die datum loco
6 *Monaſterii nomen.* nomen *Mariæ Thronus*, & decreta ſolennis clauſura: atque hoc Ibidem.
Cœnobium, quod hactenus Abbatiæ Aquæ-Marianæ juxta
Sylvam-ducis fuerat obnoxium, emancipatum eſt, factumque
ſui juris: & exinde totius Cœnobii adminiſtratio, quæ antè pe-
7 nes Confeſſorem fuerat, ad Abbatiſſam de more hujus inſti-
quare hic ſequior ſexus imperat. tuti tranſlata. Fortè ob reverentiā, quæ debita D Brigittæ Or-
dinis auctori, regiæ Danorum ſobolis. In cujus rei Symbolum,
Moniales in hunc uſque diem aureum in digito annulum ge-
ſtant: & ornantur in capite coronâ cādidâ, purpureis diſtinctâ
notis; In fronte, occipitio, temporibus, & vertice: mutatis regi
thiaræ lapillis, in quinque Chriſti regum regis vulnera. Erat
8 autem D. Brigitta ex Suevis oriunda, Daniæ regis filia, Neritiæ Meyer an. 13.
D. Brigitta quæ. Princeps. Octo liberos habuiſſe dicitur, quorum omnium con-
9 ſecrata memoria: mares quatuor, & fæminas totidem. Marito
ejus liberi. vitâ functo, cum filiâ Catharinâ Solymas profecta eſt: reverſa-
10 *peregrinatio.* que Romam ſcripſit Gregorio Pontifici, qui in Gallia ſedem
11 habebat, Dei voluntatem eſſe, ut Romam rediret. Sederunt au- Meyer. an. 1334.
ad Pontificem ſcriptio tem Avenione Pōtifices ordine ſeptem, Gallici omnes ſangui-
12 nis: quorum primus *Clemens* eo nomine V. natione Vaſco Epi-
qui in Gallia Pontifices ſedē habuerint. ſcopus antè Burdegalenſis, qui Româ ſedē, Cardinales, & Cu- Platina vitâ Clementis V.
riam tranſtulit & quo magis ea mutatio perennaret, emit eam
13 urbem à Ioanna Siciliæ & Neapolis regina, ſibi & poſteris Pō- Matthæ Villaneus l Ann. l. Platina vitis PP & Meyer. 1334.
Avenionis emptio. tificibus, tricies mille florenis aureis. Illū ſecuti ſunt *Ioānes XXII*
14 Cadurcus, *Benedictus XII* Tholoſanus, *Clemens VI* Lemovix, *In*
Sedem quis Romam tranſtulerit. *nocetius* Sextus Lemovix: *Urbanus V.* Lemovix, & *Gregorius XI.*
Lemovix: qui ſedē ex Galliâ Romā trāſtulit, an. CIↃ CCC LXXVI:
15 ſeptuageſimo quarto, poſtquā Avenione fuiſſet: magno Italiæ,
Pontificum abſentiā quid in Italia ſecutum. & præſertim urbis Romę dāno. Pontificū enim abſentiā ſtatim Platina vita Clemētis V.
ſecutæ ſunt urbiū defectiones, novorum Principum lectiones,
Venetorum cum Ferrarienſibus bella, Hetruriæ concuſſio,
Galliæ Ciſalpinæ motus, Henrici Cæſaris in Italiam irruptio,
ejuſdem ſuſpecta mors, in Bavarum conſpirationes, Pōtificum Idem V. Ioannis XXII.
novæ lectiones, & inde ſchiſma, Neapolitani regni turbæ, Ro- Idem vitâ Clementis VI.
mæ ob libertatem tumultus, Venetorum & Genuenſium
mutuæ

Idem vitâ Innocen ii VI. † Idem vitâ Urbani V. * Idem vita Gregor. XI.

mutuę clades, totius Italię turbatio, † vicecomitū ſtrages, * Cypri vaſtatio Genuenſium auſpiciis, Famaguſtæ deditio, Petri Regis de ſalute pactio, & tributum, Pretenſis urbis invaſio, populorum ab Eccleſia ſeceſſio, Britonum Silennæ clades, miſeranda Silennatum cædes, Romæ deniq; frequentes mœnium, templorum, ædium ruinæ, ſolitudo, barbaries. quæ maximè res & Brigittam ad monendum impulit, & Gregorium ad parendum. Acceſſit inſuper liberum Epiſcopi cujuſdam reſponſum, qui cùm a Pontifice rogaretur, quid cauſſæ eſſet, quo minus ad ſuam ſe eccleſiam reciperet: Et quid, inquit, cauſſæ eſt, cur tu, o Pontifex, non ad tuam? Satis apertè Romam innuens. Itaque rediit ille, ut dixi, Romam: ſive D. Brigittæ monitu, ſive aperto Epiſcopi reſponſo, ſive demum ſuopte conſilio, cùm tot Italia calamitates, & ipſius Reginæ quondam urbium Romæ, fando audiret, animo cerneret. ſed non ideo præreptæ occaſiones ſchiſmatum in eccleſia, & turbarum in Italia: quorum illa paullo pòſt ita Eccleſiam occuparunt, ut eodem tempore tres ſimul Pontifices Europa viderit: quæ tempeſtas aliquamdiu Eccleſiam, & omnes pæne provincias vehementer conquaſſavit, ſævientibus undique odiis, & in mutua excidia hominum furore comparato: Hæ verò in multos poſtea annos perdurarunt, ingenti totius Italiæ clade. Neque tantum collyria potuêre ut nō ſubinde quæ malè coiêrant vulnera, fœdiùs eruperint, & ſæviùs in vicina membra malum cōtagio propagarint. Tandem verò prædicta Brigitta poſt multas revelationes, & vaticinia, quæ in volumen, quod exſtat, ipſa retulit, Romæ decedens, ad ſuperos abiit: ubi immortalitate gloriæ fruitur, ut hic nominis & ſancti per orbem inſtituti. Hujus Monaſterii ædificia communis pridem calamitas evertit; ſed Antiſtitæ diligentiâ, & conſilio Reverēdi Patris Iacobi vā Loughēhaeghe paullatim reſtaurantur. Series autem Abbatiſſarum eſt hæc: *Maria van Os, Margareta Lombaerts, Margareta van Laere, Amelberga vander Beke, Beatrix Ridders, Anna Smeers, Heylwigis van den Broecke, Anna du Bois, Barbara Taſſ.*: quæ nunc præeſt, pietate, & prudentiâ inſignis. Patres autem qui per ordinem præfuêre ſunt hi: *Ioannes Kets, Ioannes Otteren, Ioannes de Oſt, Robertus van Inxhem, Petrus Caeltbaert, Iacobus Algoet, Georgius Verpletſen, & Iacobus van Loughenhaghe* de quo vide Coronidem noſtri operis.

16 Liberū Epiſcopi reſponſum

17 Brigitta mors.

18 Monaſterii reſtauratio.

19 Abbatiſſarū ſeries.

20 Et Confeſſariū.

Lib. 3. cap 9. num. 11.

Porrò ſingulari pietate, & exemplo eò exiſtimationis hoc Cœnobium devenit, ut hinc velut ex ſeminario alterum Inſulis ſuccreverit, quo ipſa Antiſtita Anna du Bois, cum ſex Monialibus

libus abiit, novæ plantationis ergô: ubi non ſtitit curſus ſui impetum; ſed & inde Atrebatum hæc norma Religionis propagata eſt. Structa ſunt & alibi alia hujus generis Cœnobia; ſed pauca per totum orbem, nimirum hec:

21

Brigittani inſtituti Cœnobia *In Swecia, Monaſterium Watzinenſe, in diæceſi Lincopolenſi.* Archiva Abbatiæ.
In Finlandia, Vallis Gratiæ.
In Livonia, circa Revaliam.
In Pruſsia, Dantiſci.
In Pruſsia, Erilingæ.
Circa Stralaskium, Mariæ Corona.
Prope Lubecam, Mariæ Vulnus.
In Dacia, Mariæ Sylva.
In nova Zuylandia, Mariæ ager.
In Nortwegia, Muncoliviæ.
Prope Norimbergam, Mons gratiæ.
In Bavaria, D. Haſtonis.
In Italia, Genuæ.
Prope Florentiam, Paradiſus.
In Anglia, Sion.
In Brabantia prope Sylvam ducis, Aqua Mariæ.
In Civitate Campenſi, Campus Mariæ.
Iuxta Amersfordiam, in pago Zoeſt, Mariæburgum.
In Hollandia, Goudæ, Stella Mariæ.
Prope Coloniam, Mariæ Vorſt.
In Clivia, Mariæ arbor.
Trajecti, Mariæ vitis.
Prope Antverpiam, in Miſhaeghen, Sion.
In Hollandia, Briele.
Romæ, Hoſpitale S. Brigittæ.

CAPUT VI.

De Abbatia Swivecana.

INTER alia quæ fœminei ſexus, ultimæ antiquitatis eſt Abbatia S. Mariæ, ordinis Ciſtercienſis: quam fundavit *Machtildis* Teneræmondæ Domina, mutato Hoſpitali S. Aegidii, quod paullò antè ſtruxerat, in Cœnobium cum omnibus emolumentis, & redditibus, quæ ante fuerant Hoſpitalis, cum aliis

1 *Abbatia Swivecana.* — 2 *Fundatrix.* — Archiv. Abbatiæ, a. 1223.

aliis denovo fundis, cum ſuâ tum aliorum liberalitate. quâ de re hoc exſtat diploma.

Ibidem. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Sciat univerſitas veſtra, tam poſterûm, quàm præſentium, quòd ego Machtildis Domina de Tenremonda, in ſpe divinæ clementiæ cultum Domus Domini ampliari deſiderans, Domum S. Aegidii in Tenremonde temporibus meis factam, cum ſuis appendentiis, ad ſtruendam Abbatiam Sanctimonialium ordinis Ciſtercienſis liberè contuli, & approbavi. Eam verò cum ſuis perſonis, & poſſeſſionibus, nec non & omnibus bonis, à me vel ab aliis collatis, vel in poſterum conferendis, ſub noſtrâ, ego, & dilectus filius meus Robertus, nec non & ſucceſſorum meorum protectione ſuſcepimus; ut autem ampliori dicta noſtra Domus gauderet beneficio, bonis à noſtris feudalibus ad opus Abbatiæ in manus noſtras reſignatis, ſcilicet terrâ Rengoti, & terrâ Heribrandi, nec non & bonis à nobis intuitu divinæ remunerationis collatis, ſcilicet Peerbroeck, & Meerbroeck ad nos pertinente, Brulo, Molendino juxta foſſatum apud Tēremonde; decima noſtra in Hamme; decima de Herdebure, & piſcatione cum una nave in aqua quæ vocatur Denre, à Molendinis ſupra, eam donavimus hæc autem ſupra dictæ Domui ſicut juſte modo poſſidet, vel in poſterum poſſidebit, liberè confirmamus. & ne aliquis ſupra dictæ Domui violentiam inferre attentaverit, præſentes literas ſigillorum noſtrorum munimine corroboravimus, quod ſi quis auſu temerario noſtræ donationi contraire præſumpſerit, ſciat ſe indignationem Dei omnipotentis, & noſtram incurſurum. Teſtes, Ioannes Archidiaconus Brabantiæ, VVilhelmus Archidiaconus in Antverpia, Cameracenſis diœceſis, Ghiſelbertus præsbyter de Gandavo, Arnulphus præsbyter de Opwyck, VVilhelmus de Betunia, Hugo de Gandavo, Sigerus frater ejus, Ghiſelbertus de Raſſenghem, Ioannes de Betunia, Aegidius de Morſeka, Margareta de Tenremonde, Margareta de Betunia, Machtildis Domina de Raſſenghem. Actum anno milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo tertio, quinto Idus Octobris.* 3 *Ea de re di- plomata*

Sigilla in Archivis ſpectantur Machtildis, & Roberti: illius lilium inſigne erat, ſine ulla inſcriptione; hujus verò, antiqua arma gentis Betuniæ, cum hac epigraphe: *Secretum Roberti de Betuniæ.* Ex hoc diplomate etjam illud liquet, Sorores Hoſpitalarias mutato vitæ genere, Ciſterciēſem normam aſſumpſiſſe. quod hæc verba innuunt *cùm ſuis Perſonis & poſſeſſionibus.* quò etjam ducunt verba Godefridi Cameracenſis Epiſcopi, diplomate quod ſuprà dedi: *De religione, in aliam devotiorem.* & rurſus de translatione, *localiter*, inquit, *& ſpiritualiter.* Huic Machtildis

Lib. 2. cap. 3. numero 4.

 tildis

tildis mutationi indultum conceſſit Godefridus, quem dixi, Archiv Abbatiæ.
deditque inſuper optionem ſive ad D. Aegidii, ſive in parochia Diplom. 1223
Swivecana ſtruẽdi Monaſterium. unde videre licet, ad tempus
ſolùm hoc Hoſpitale • Virginum Domicilium ab ipſis initiis
deſtinatum, & à prima origine alium in mente fuiſſe Machtil-
di locum: quod ſequentis anni ejuſdem Præſulis diploma oſtẽ-
dit, quo dat Abbatibus Affligemenſi, & Ninivenſi, & Antver- Ibidem. 1224.
pienſi Archidiacòno negotium ſeligendi aptum in Swiveçâ
locum. Quæ res cùm morte Machtildis impediretur, aliquanto
pòſt, Margareta Domicella de Tenremonde cum ſtudio in hoc
Cœnobium ſorori non cederet, ſummo ad id conatu inſtitit,
apud dictum Præſulem: apud quem eo juſtior erat poſtulatio,
quòd ſanguine eſſet junctus. Itaque procurato ſolo & Ro- Ibidem.
berti Teneræmondæ Domini aſſenſu, ſalvo jure Patronatus, 1227.
4 Cœnobii traſlationem confirmavit: quæ facta Adelwide pri- Ibidem. 1228.
Cœnobii tranſlatio. mâ Abbatiſſâ; quinto anno poſt inſtitutionem: hâc præſertim Ibidem.
5 allatâ ratione: *quòd in dictâ villâ, ubi priùs ſita erat Eccleſia paro-*
Ejus cauſa. *chialis, locus eſſet aptus, competens, & idoneus, ad prædictum clau-*
ſtrum ædificandum ordini ſupra dicto; locus verò parochiæ compe-
tentior, ubi prius erat clauſtrum. ſed illud hîc notandum eſt,
templum D. Aegidii non fuiſſe eâ tempeſtate intra mœnia, ut
nunc eſt: itaque non viſa ea mutatio uſqueadeo incommoda,
atque nunc videri queat: ubi maxima parochiæ pars mœnibus
6 excluditur. Etenim dicta Margareta cùm cælebs eſſet, lega-
Margareta de Teneremonde Poteſtas. vit huic Abbatiæ præter *decimas Molenbecæ, omnia ſua mobilia,* Diplom. Roberti Anno 1226.
& omnia quæ propriis denariis comparavit, in parochia de Appels, Diplom. 1232
in palt de Sancti Odolphi, & in Parochia de Opwijck tam in decimis,
quàm in terris: & terram ſitam in Greſſentinghe quæ vocatur Silan-
ghen-velt, & tres manſiones ſuas juxta Sanctum Aegidium, & de-
cimam ſitam in parochia de Bella, & decimam ſitam in Swiveke, &
terram quamdam ſitam in parochia de Meſſelaer. Inter cetera
etjàm Dominium pagi Sanctæ Apolloniæ vulgò *Appels*, cum
omni Iuriſdictione, civili, & criminali in totum pagum; *exce-* Diplom. 1233
ptâ hereditate Domini Teneræmondenſis, & in Servis ejus Hanc
7 Materteræ Donationem, ut ante Matris, Robertus ex ſorore
Fr. Roberti Teneræmondæ Domini. nepos, Teneræmondæ Dominus non confirmavit ſolùm; ſed Diplom. 1235
& ipſe erga dictum Cœnobium valde fuit munificus: dedit-
que quatuor *bonaria terræ, cum cenſu quæ coluntur pro medietate*
fructuum, quintam garbam (id eſt manipulum) *unius bonarii:* Diplom. 1225
Præterea *terram cum vinea juxta Eccleſiam de Swiveke ſitam, re-*
tentâ Juſtitiâ, quam ſecularis Princeps in bonis Eccleſiæ debet ha- Diplo. 1231
bere.

bere. Hæc & omnia quæ dicta ſunt, ſunt ſita inter pontem Balduini, & locum illum qui dicitur Scluſa, juxta novum caſtrum. Inſuper *Pomerium & nemus, & herbagium terræ de Oye, quæ omnia ſita ſunt inter molendinos novi caſtri, & Scluſam, contulit in eleëmoſynam liberè & pacificè poſſidenda. Ita tamen, quod ſi fortaſſis inundantibus aquis Scluſa rumperetur, vel aliquo modo neceſſe haberet reparari, non exſpectato mandato vel voluntate Monialium, de nemore, & de terrâ dictâ, pro voluntate ſuâ capere poſſet ubicumque vellet, ad reparandam Scluſæ rupturam, & reficienda molendina. Item ſi nimia aquæ excreverit inundantia, poſſet & deberet Scluſam rumpere, ubicumque voluerit, & per terram Monialium quaſi curſum aquæ facere, ad liberanda molendina.* Præter hæc conceſſit illis *ventimolendinum* in Cœnobii, & aliorum uſus.

Diplom. 1231

Diplom. 1241

Diplom. 1245

Immunitatem etjam *à vectigalibus, & pedagiis. Piſcationem* inſuper *in Tenerâ ſupra Scluſam, cum omni in eam jure, excepto ſuo conducto* (id eſt protectione & dominio directo): Et ſimul *Piſcinam quam Vliet vocant*: cujus donationis diplomate ſcribit hoc modo: *Robertus Dei providentiâ Advocatus Atrebatenſis*, &c. Idem *vendidit Monialibus nemus octo bonariorum, trecentarum virgarum, quod VVaranda dicitur* (juxta Cœnobium): *idq́, in francum alodium, liberè, & ſine exactione aliquâ, reſervatâ tamen altâ Iuſtitiâ ſibi, & heredibus.* Præter dictas largitiones, confirmavit Abbatiæ varia variorum dona: & tandem pro anniverſario ſuo legavit triginta libras Flandricas, ſemel; aut ſi mallent pro eâ ſummâ redditus annuos. Hujus exemplum matriſque, & materteræ, amplâ liberalitate ſecuti ſunt, [a] *Gulielmus* frater, Pontis-rorardi Dominus, cum *Iſabella* uxore, & filio *Aegidio*, [b] *Machtildis* filia, *Guido* gener, [c] *Margarita* Flandriæ Comitiſſa, *Guidonis* mater, [d] *Ioanna* Flandriæ Comitiſſa *Guidonis* matertera, [e] *Inghelrammus de Tenremonda*, [f] *Gulielmus de Grimbergis*, *Roberti* avunculus, [g] *Machtildis Roberti* ſoror, cum filiis [h] *Gerardo*, & [i] *Roberto*, [k] *Robertus*, & [l] *Gulielmus*, *Guidonis* filii, [m] *Ioannes Guidonis* ex *Gulielmo* nepos, [n] *Leonius* Caſtellanus Bruxellenſis cum uxore [o] *Sophia*, [p] *Oda*, *Sophiæ* ex *Arnoldo Grimbergenſi* Domino, filia, cum fratre [q] *Arnoldo de Grimbergis*, [r] *Aegidius* miles *de Morſke*, aliique cumplures. Diruta demum eſt hæc Abbatia, fatali nuper antiquitatum, & religionis tempore: adeò ut præter parietinas, & amœniſſimum ad Teneram in colle ſitum, nihil ſuperſit priſcę majeſtatis. Abbatiſſarum ſeries ab origine, & an-

Vide Oudegheirſte Annal. cap. 75.

Diplom. 1245

Diplom. 1248

8 Eiusque Conſanguineorum & affinium.

a Dip 1232. b 1249. c 1257. d 1243. e 1248. f 1227. g 1241. h 1246. i 1271. k 1297. l 1311. m 1370. n 1357. o 1219. p 1236. q 1230. r 1228.

ni quibus vixerunt, ex Conventionibus & diplomatibus ejus libri, cujus frequens hac deſcriptione mentio eſt hæc contrà atque ejus libri capite habetur, ubi varia variorum interpolatio, uti primâ facie liquet:

9 *Heylwidis* a. CIↃ CC XXIII. electa vixit adhuc a. CIↃ CC XXXII. *Ex Martyrologio.*

Series Abbatiſſarum.

Catharina CIↃ CC XXXV.

Delia de Leyſchot.

Eliſabeth CIↃ CC LVI.

Adeliſa Dei Aſca CIↃ CC LXIX.

Margareta vander Straeten CIↃ CC LXXXII.

Ida de VVienſe CIↃ CC XCVIII.

Beatrix CIↃ CCC IX.

Agnes CIↃ CCC XVIII.

Catharina

Catharina Schoubroeck CIↃ CCC XXXV.

Margareta Chriſtina ita in Epitaphio CIↃ CCC XLI.

Catharina van Schoubroeck CIↃ CCC XLV.

Margareta van Eertvelda CIↃ CCC LXXII.

Margareta Haecx.

Cæcilia Soiſons CIↃ CCC XCI. *Ibidem.*

Stephana van den Houte CIↃ CCC XCVII.

Catharina Smunters CIↃ CCCC XVI.

Ioanna Everwijn CIↃ CCCC XXXI.

Eliſabeth CIↃ CCCC XXXIV.

Catharina Smunters CIↃ CCCC XXXV.

Eliſabeth de Puteo CIↃ CCCC XXXVI.

Hæc vixit adhuc anno CIↃ CCCC LV; eſtque ultima, cujus prædicto codice in Conventionibus mentio. Itaque ceteras ut inveni in capite dicti libri, & ſepulchrorum inſcriptionibus ita habe.

Laurentia de Ghiſtelles obiit anno CIↃ CCCC LXXXV.

Alexandrina van Damme obiit anno CIↃ IↃ IV.

Beatrix Pieters obiit anno CIↃ IↃ XVI.

Suntq; eodem conditæ monimento, quod adhuc ſupereſt.

Ioanna Sbien.

Barbara van den Eede obiit anno CIↃ IↃ XL.

Clara Everaerts vixit adhuc anno CIↃ IↃ LIV.

Ioanna de Mooye obiit Namurci anno CIↃ IↃ LXXXIV.

Maria

Maria Hoegaerts obiit anno CIↃ IↃLXXXVIII.
Anna van Steelant præſens hujus Cœnobii Abbatiſſa: quam & antiqua nobilitas commendat, & præter ceteras virtutes ſingularis morum lenitas. Hæc dum nupera Induciarum Alcedonia lætiorem promittunt rerum faciem, novum in veteri ſolo ædificium moliri cæpit: ut paullatim rebus compoſitis, in antiquas ſedes, ex urbe ſacrum ſuum agmen reducat.

CAPVT VII.

De Abbatia VVaeſmonſterana Victorinarum.

MEMINISSE hîc etjam licet Abbatię Montisroſarum: 1
quæ etſi neq; fundata hîc, neque in loco hujus Do- *Abbatia VVaeſmonſterana cur hîc mentio.*
minii; tamen nunc, & ab aliquot annis Domicilium
hîc Moniales habuerunt: quare ſilentio præteriri nõ 2
Meyer. a. 1226. ſit æquum. Hanc Walterus Tornacenſium Epiſcopus funda- *Ejus auctor.*
vit, loco amœniſſimo, Waeſmonſteri nobili Waſię ad Durmam 3
pago, evocatis ad hoc inſtitutũ ex Pratenſi Cœnobio ſpectatæ *Abbatiſſarum ſeries longo tempore brevis.*
Archiv. Abbatiæ. pietatis, Virginibus: quarum Primaria *Agnes* prima dein novi
Ibidem. Cęnobii Abbatiſſa, & ab illa alię hoc ordine: *Gila, Aliſia, Beatrix, Eliſabeth, Mulaert, Maria, Eliſabeth, Maria Inghels, Maria vander Veſtẽ, Clara van Coudẽbergh, Margareta vanden Daele, Margareta Thines, Beatrix Borshaeghẽ, Amelberga Sbits, Iodoca van Steelãt, Frãciſca de Almaraz, Philippa Trieſt,* quæ nuper admodũ, magno Virginum dolore defuncta eſt. Erat enim (ut nobiliſſimum genus omittam) prudentiâ ſupra ſexum, moribus, & pietate ad exemplum. Cui non impar ſucceſſit *Anna de Samilan,* de cujus laudibus taceo, quia in os laudare Gnathonicum eſt.

Mutatâ cum Principe diſſidio Belgico religione, Moniales
Anno 1584. hæ, communi cum ceteris fortunâ, in exilium actæ ſunt: unde receptâ cum Principe religione reverſæ, nihil præter ruinas ſui Cœnobii invenerunt: quod uno impetu à phanaticis exciſum fuerat. Itaque in conductas ædes eo loci ſe receperunt: ubi
Anno 1591. manſere, donec populante Waſiam hoſte, & amiſſo Huluſto,
in tutum Antverpiam ſe contulerunt: unde huc commigrarũt: 4 *unde huc.*
Anno 1600. ubi dum ſunt & interdum antiquas ſedes reviſunt deſiderio veteris ſoli, & amœnitatis illicio, etjam num ante nuperas belli
induciás in antiquo fundamento nova excitarunt ædificia: vel- 5
Anno 1607. ut animo præſagientes futuram felicioris ſæculi libertatem. *Veteris Cœnobii ſitus.*

Ab hoc Cœnobio ſunt qui credidêre pago nomen eſſe; & dici
6 *An à Monaſterio pago nomen VVaeſmonſter.* *Waeſmonſter*, quaſi Waſiæ Monaſterium; ſed falli liquet, vel eo
ſolo quod ſubjungam: unde non modo ejus nominis antiquitas;
ſed etjam priſca pagi amplitudo patebit. Notavi ſiquidem in
7 *Ejus nominis antiquitas.* tabulis Blandinii, quæ hujuſmodi antiquitatum refertæ ſunt, Diplom. Lamberti Epi. Cameracenſis a. 1117.
dignum obſervatu, & quod non temerè alibi reperias: *Kemeſe-*
8 *Et olim amplitudo.* *cam* (ſive ut nunc uſus habet Kemſecam) olim intra Waeſmon- Ibidem.
ſtrenſis pagi limites compræhenſam fuiſſe (quæ duobus inde
9 *Kemſeca olim Cœnobium à quo.* milliaribus diſtat) & demum *ſequeſtratam, aſſenſu Lamberti Epi-*
ſcopi Tornacenſis eccleſiam accepiſſe, rogatu Ditmanni, cum uxore
Thietgirde, & liberis, qui ibidem Cœnobium virile ſtruxit, & dota-
vit: Cujus Prælatus quem fratres eligerent, ejuſq; ſucceſſores, habe-
rent curam Paſtoralem, cum poteſtate Baptizandi, inungendi, ſepe-
liendi in Kemſeke, Liekevelde, Forolta, & Clappidorpa. Eorum ta-
men locorum decimationem agrorum pecorum, &c. *haberet Perſona*
de VVaeſmōſtre. Acta hæc anno milleſimo, centeſimo, decimo ſeptimo.

CAPVT VIII.

De Beghinis.

1 *Beghinæ à quo tempore hîc.* SVB ea tempora quibus Ciſtercienſes admiſſæ ſunt,
Beghinæ hîc fuêre. Hæ medium vitæ genus agunt,
inter Monaſticum, & ſęculare. Certis legibus omnes
2 *Earum genus vitæ.* vivunt: de ſuo victitant: à votis liberæ ſunt. ſi nubere
viſum, migrant, & nubunt. Non inutili humanæ vitæ inſtituto;
quum ſint & in illo & in altero ſexu, qui neq; libertatem ferre
poſſunt, neq; arctum imperium: quibus medium hoc vitæ ge-
3 *Domicilium cur mutatum.* nus ſaluti eſſe queat. Harum prior habitatio declivi fuit loco,
circa templum Aegidianum, ut antè memini dicere, eo ipſo Lib. 2. cap. 3. numero 9. Anno 1239.
Domicilio quod Ciſtercienſes paullo antè meliore ſolo migra-
rant: Aliquanto pòſt, in ſalubriorem locum conceſſerunt. Eam
4 *Et quando.* mutationem ratam habuit Gulielmus Cameracenſium Præ- Archiva loci.
ſul, diplomate anni CIϽ CC LXXXIX.

CAPVT

CAPVT IX.

De Sororibus Auguſtinianis ſive nigris.

MVLTO pòſt Auguſtinianæ ægris, etjam contage la-
lib. M.S. borantibus miniſtrantes, & à nigris veſtibus nigræ 1 *Nigræ Sorores*
ſorores dictæ, ex Pamelenſi Aldenardæ Cœnobio *unde huc.*
huc venerunt anno CIↃ CCCC XCII: & ſequenti ab 2
tabulæ. Henrico de Bergis Antiſtite Confirmationem, à Canonicis ve- *& quando.*
rò hujus urbis Sacelli ſtruendi facultatem impetrarunt. Et qui- 3 *ubi olim.*
dem Sacellum illud adhuc ſupereſt; ſed profanatum & in uſum
Scholæ publicæ converſum: Cumq; locus is, quem tum inco-
lebant eſſet prope urbis portam, viâ maximè frequentatâ, quod 4 *Cur translatæ*
contagis tempore periculoſum erat ultro citroq; cõmeantibus,
tranſlatum eſt Monaſterium in locum ut magis avium; ita prio-
re multo ampliorem, & amœniorem.

CAPVT X.

De Noſocomio D. Blaſii.

INTER pia majorum opera potiſſimũ eſt ſtructurâ, & opibus 1
Archiv. Svvi- Hoſpitale D. Blaſii, ante tria ſęcula, & amplius, à Teneræmõ *Hoſpitale S. Blaſii.*
vec an. 1267. dæ dominis fundatum: qui id ideo in diplomatibus, *ſuũ Ho-* 2
& 74. *ſpitale* appellant, etſi ab aliis ditatum. Gulielmus Flandrienſis *de eo Gulielmi Teneræm.*
meminerunt. Roberti Betunii Flandriæ Comitis ex fratre nepos, ex conſilio *dominus decretum.*
Diplom. 1316 Scabinorum, & aliorum, ad ægrorum curam quinque hîc ſoro- 3
Diplom. 14;3 res inſtituit, & unum fratrem: quem numerum poſtea Philip- *à quo confirmatum & cur.*
pus Maleani gener vetuit augeri; ne quod ad ægrorum curam
fundatum eſt, Sorores & fratres validi, & ampliore numero cõ-
ſumerent. Dictæ Sorores multo tempore ad nulla vota adſtrin- 4
gebantur, Senatus arbitrio, & ſuo, ibant, & abibant, ancillarum *ibi Sorores olim quales.*
more: donec tandem nuper admodum anno videlicet CIↃ IↃC
IIXXVII Auguſti caſtitatem, paupertatem, & obediẽtiam pro- 5 *quales nunc.*
feſſæ, ad vitam ſe Noſocomio ſacrarunt. Cumque antè nec
Paſtori, nec Epiſcopo obnoxiæ eſſent; ſed Senatui tantùm: ex

inde Eccleſiaſtici juris eſſe cœperunt Curatores tamen adhuc à Senatu accipiunt: qui adminiſtrationis ſuæ rationes quotannis reddunt, idque coram Scabinis.

CAPVT XI.

De Xenodochiis.

1 *Xenodochium B. Mariæ.* XENODOCHIA ſunt duo: quorum primarium Deiparæ dicatum, ad portam Aggeris, ubi peregrinis maribus tectum, lectum, pulpamẽta, & hyeme ignem; exteris item concionatoribus menſam & bibliothecam majorum
2 *Ibidem turris à quo tempore.* pietas fundavit. Anno CIↃ CCC LIV Senatus dedit huic Xenodochio Portam aggeris, ut vocant, adſtruendam turrim, eâ lege, ut ſi neceſſitas poſtularet, liceret Senatui uti ea portâ, ut (archiv. loci.)
3 *qua lege.* ceteris opidi portis, inter quas hæc olim, ante dilatationem pomœrii. Sacellum habet mediocre. Hic antiquitus Sodalita-
4 *ibi olim Sodalitas.* tem D. Virginis fuiſſe, ſed in ſummum templum tranſlatam cum jure cudendi ęris ſuprà memini. Id ſacellum ante quadrin-
5 *Sacellum à quo ævo.* gentos annos fuiſſe, ex obituario Eccleſiæ Teneræmondenſis (lib. 2. cap 2. num. 44. & 46.) didici: ubi ad XVIII Kal. Septemb. ita legitur: *Domina Machtildis, Domina Teneræmondenſis, legavit* XII *ſolidos Pariſienſes, præſentibus ad proceſſionem illius diei, ad Domum Ægidii Cnyf, juxta Dyckpoorte Capellam, in aſſumptione diſtribuendos præſentibus.*

6 *Xenodochium S. Ioãnis Evangeliſtæ.* Ne autem mulieres & puellæ ab hoſpitalitatis beneficio excluderentur, quas cum viris promiſcuè verſari non decet; Alterum eſt ad D. Ioannis Euangeliſtæ huic ſexui, ſimile diverſorium: ubi etjam pueri admittuntur, qui nondum ad pubertatem
7 *ibi Sacellum à quo.* pervenerunt. Ante tria ſæcula ſacellum hîc fuiſſe manifeſtis indiciis perſuadeor. Id antequam Hoſpitalis nomen habuit. *S. Ioannis ad Scaldam* dictum legi. Domus autem multò eſt recentior: nempe ab anno CIↃ CCCC XXXIV. Fuit & hîc olim Sodalitas; ſed quæ bellorum tempeſtate pridem intercidit. (archiv. loci. ibidem. Ibidem.)

CAPVT

CAPVT XII.

De Domo S. Spiritus.

SVPEREST domus quæ S. Spiritus dicitur. Huic occaſio- 1 *Domus S. Spiritus à quo.*
nem dedit Henricus Slabbaert Decanus quōdam Brux-
Tab. an 1345. Tab. an. 1432. ellenſis, Teneræmōdæ Canonicus: qui cùm in uſus pau-
perum legaſſet domum ſuam quam hîc habebat; placuit
tãdem Senatui huc transferre ſedecim muliercularum habita-
tionem, & varias ſparſim fundatas eleemoſynas: ſtructumque
ibidem Sacellum juxta plateam, ad liberiorem cujuſque acceſ-
ſum, quod Spiritui ſancto dedicarunt: unde loco nomen.

CAPVT XIII.

De variis ſparſim & Sacellis.

PRÆTER loca ſacra quæ jam dixi, varia inſuper hâc ur- 1 *Sacellum S. Ioannis Baptiſtæ à quo ævo.*
be ſacella ſunt. Maximum, & quod antiquiſſimum habe-
tur, eſt D. Ioannis Baptiſtæ: quod parochiale opidi tem-
archiva loci an. 1333. plum olim fuiſſe vulgus exiſtimat. Ego verò auſim aſſe- 2 *Ibidem Sodalitas una.*
rere non excedere quartum ſæculum. Hic Curatoribus *Walte-*
ro Lindano Senatore, *Ioãne van Belle de Scherre*, *& Godefrido van* 3 *& altera:*
anno. 1355. Ibidem. *den Velde*, inſtituta Sodalitas Ioannis Baptiſtæ, & aliquanto pôſt 4
anno 1434. Ibidem. D Catharinæ, quæ ſequentibus annis junctæ. Toto ferè pôſt *de exiguo congiario annotatio.*
ſæculo Turris ex vivo ſaxo ad culmẽ ſtructa eſt, cujus ſaxi ſum-
ptus cum inſigni peribulo ſive lorica, fuit ſedecim librarum
Fland. & paullò ampliùs. Epiſcopus Cameracenſis locūm dedi-
cavit anno CIↃ CCCC XLVI. In eâ dedicatione Congiarii loco
data Epiſcopo libra Pariſienſis, Sacellano quatuor ſolidi Pariſi-
enſes, famulo (à ſecretis ut auguror) octo. Vide parſimoniam
ejus ævi, ut cum ſenibus loquar, & auri, argentique contemp-
archiva loci. tum, vel, quod veriùs, inopiam.

Sequitur D. Rochi. Id decreverant condere Iacobus, & 5
Ioannes de Nivele, Romanus Dankaert, Bartholomæus Pen- *Sacellum D. Rochi unde.*
tab. an. 1489. neman: idque inſtitutum quo magis proveheretur, impetrarũt

6 à Præſule Cameracenſi confirmationem Sodalitatis S. Rochi:
Ibidem Sodalitas. quæ cùm non poſſet teneri ſine legibus, & inſtitutis; petiverũt
ut Senatus ea quæ inter ſe decreverant, ſanciret: quod factum. Tab an. 1489.
duratque hæc Sodalitas, & eſt ex tribus Collegiis Rithmicorum, de quibus ſuprà. lib. 1 cap. 10. num. 15.

7 Tertium eſt D. Virginis quod ad ripã dicitur Fuiſſe alterum
Sacellum D. Virg. ejuſdẽ nominis ante multos annos memorãt, propius aquas, in
8 ipsâ Teneræ ripâ: ubi nunc pons, quem Bogardicũ dicunt, aut
unde ita ſlatum. circa; quod cum nomine tranſlatum. Veriſimiliter id factum, quando Teneræ ripa ad commodiorem navium ſtationem munita muro. Structum autem novum id Sacellum, Curatoribus archiv. loci anno 1512.
9 *Stephano vanden Briele, & Ioanne Iacops*, cùm antè in ædibus pri-
quando ſtructum. vatis ad tempus celebratum eſſet. Sarta tecta bajuli curãt, Tributis ad id ex Conventione cum Senatu lucri ſui decimis, & Tab. an. 1548
inſuper quotannis ſex ſolidis.

Ea quæ dixi nullam pene paſſa hæreticorum demolitio-
10 nem. Itaque divinus ibidem cultus celebratur. Contrà D.
ſacella adhuc profanata. Georgii ſacrarium, D D. item Nicolai, & Eligii, profanata ma-
11 nent. Primum, eſt Sodalitatis D. Georgii: alterum merca-
ea quorum. torum, ſive Propolarum; tertium Ferrariorum. Omnia
12 æquè obſcuræ originis; ſed tamen ante trecentos annos condi-
& cujus ævi. ta exiſtimem, non obſcuris, quoad ſingula, indiciis.

LIBER TERTIVS

De Territorio Teneramondenſi.

CAPVT PRIMVM.

An ditio Teneræmondana olim Gallici an Imperialis Soli.

1 POSTQVAM urbis & ſacrorum deſcriptio-
totam ditionem Imperialis eſſe ſoli. nem confecimus, *Ager Teneramondanus* extremus labor erit. Hic in quo ſolo ſitus ſit, partim in confeſſo eſt, partim non ambigitur quidem; ſed à pleriſq; penitus ignoratur. Quoad ea quæ Brabantiam verſus ad meridiem Scaldæ, ſita ſunt, ab omni ævo habita ſoli Imperialis; quę verò ultra flumen Flandriæ ſunt finitima, nunquam Gallici fuiſſe juris; ſed etjam

Impe-

Imperialis inde manifeſtum, quod arx Othoniana Gandavi,
vulgò *Ts Graeven Caſteel* (id eſt Comitis caſtellum) in ſolo Im-
periali non aliâ cauſsâ ab Othone ſtructum eſt, quàm ad tute-
lam finium Imperii: quos Comites Flandriæ, Galli Clientes,
indies arctatum ibant. Hæc ad mentem veteris Chronographi
Chron. ad D. Bavonis ad an. 936. qui, *novum*, inquit, *caſtellum, quod ad ripas Legiæ in Imperio ſitum* 2
eſt, non reges Franciæ, non Comites Flandriæ; ſed Imperatores Roma- *Caſtrum Othonianum Gandavi quo ſolo.*
norum, in fiſco, & in libera poſſeſſione S. Bavonis, ad defenſionem ip-
annal. ca. 21. *ſius Monaſterii & antiqui caſtri Gandæ* (quod temere *Sgraeven* 3
Steen, id eſt Comitis Caſtrum fuiſſe Oudegherſte tradidit.) *(Oudegherſt error)*
propter diviſionem regni & Imperii ſtatuerunt: quo ſcilicet præfatus
Otho regni Francorum, & Imperii Orientalium fines determinavit.
Chronic. D. Bavonis. ibidem anno 828. Quin etjam ipſum Monaſterium D. Bavonis, quod olim fuit 4
ubi nunc arx Carolina viſitur, *in antiquo caſtro Gandæ, in valle Le-* *Monaſter. D. Bavonis quo in ſolo.*
giæ, juxta Scaldim, unde ipſum *Monaſterium Gandæ* vocatum
Diplom. Caroli Calvi. eſt: in Imperio ſitum eſſe, non hiſtoriæ ſolùm produnt; ſed et-
Archiv. D. Bavonis. jam Ioannæ Flandriæ Comitiſſæ diploma aſſeverat. Imò verò 5
cùm inter Galliæ regem & Abbatem D. Bavonis ſuper eâ re *Super eo controverſia.*
controverſia eſſet, magnâque contẽtione Rex inſtaret in Gal-
lico ſolo id Cœnobium eſſe; tandem re accuratè diſputatâ,
Procurator regius, Prætor Inſulenſis (erat enim per id tempus
Ibidem. ea urbs Gallicarum partium) palàm apud regem profeſſus eſt:
Monaſterium S. Bavonis non eſſe ſitum in regno Franciæ, nec à Re- 6
gibus fundatum, nec in eorum protectione: ſed eſſe in Imperio, ab Impe- *ea definita*
ratoribus fundatum, & in ſingulari defenſione Imperii. Hæc autem
eò pluribus dico, ut cùm Othonianam arcem ad Imperii limi-
tes eſſe docuero, & Bavonenſe item Cœnobium in ſolo Impe-
rii, faciliùs oſtendam prędictam illam Territorii noſtri partem,
quum remotior ſit à Galliâ, undique terris Imperialibus cin-
cta, numquam Gallici fuiſſe juris; ſed Imperialis: ut de Waſia
Chronic. D. Bavonis ad an. 916. palàm eſt, & ditione Oudenburgica, & Quatuor Ambactis; ſi-
ve officiis, ut vocant, *Aſnethe* (nunc Aſſenede) *Bocholt*, *Axla*, 7
& Hulſta. Habet autem hæc noſtra ditio ad ortum Braban- *Huic Territorio finitima*
tiam: ubi etjam à ditione Bornehemia Scaldis dividit, ut ad
Septemtrionẽ à Waſiâ Durma. Ad occaſum finitima eſt hinc
Caſtellania Gandenſis; inde Aloſtana ditio: quæ etjam meri- 8
dianum latus claudit. Mediam ferè Scaldis ſecat. Tenera et- *flumina.*
jam, qui urbi nomen dedit, per Comitatum Aloſtenſem huc
delapſus, aliquam partem rigat. Unde præter ingentem com-
moditatem, ſumma etjam terris ubertas. Ager cùm omnis 9
generis frumenti eſt ferax, tum etjam canabis, & præ totâ Flã- *Ager.*

 driâ

driâ imo Belgicâ lini abundans: quod ex adſitis, diſſitiſq; locis,
10 *prata.* hebdomatim hinc Mercatores petunt. Prata irrigua, & læta
11 *ſylvæ.* gramine. Sylvæ neque multæ, neque magnæ: lignorum tamen affatim ex contermina Brabantia advehitur. Pagos univerſim
12 *pagi.* habet ſedecim: quorum cis Scaldim ſiti ſunt hi: *Opwyck, Wettere, Bella ad Scaldim, Bella ad Teneram, S. Gillis cum Swiveke, Baſerode*, & *Lebbeke*. Ultra verò, in latere Flandrico, *Zele, Hamme, Uytberghen, Overmeere, Berlaere, Calkene, Laerne, Grimberghe* & *Moerſeke*.
13 *Principis Tribunalia quot.* Ex his omnibus octo tantùm cenſentur Tribunalia Principis, Teneræmondæ domini: adnumeratis etjā iis quæ ante annos aliquot pignori data, fiduciario jure poſſidentur. Sunt autem hæc: *Zele, Hamme, Wettere, Opwyck* & *Lebbeke, Bella ad Teneram* cum *S Gillis* & *Swivcke, Grimberghe, Berlaere, Baſerode*. Cetera loca à Dynaſtæ Clientibus hereditario jure tenētur.

CAPVT II.

De iis pagis, qui immediatè Teneræmondæ Domino parent; & duobus Dominiis, quæ fiduciario jure poſſidentur.

ZELE.

1 *Zele commendatio varia.* OMNIUM agmen ducit *Zele*: amplitudine, fertilitate, divitiis, ceteris longè præcellens. numero etjam incolarum tanto, ut cum multis, non minimis opidis, queat comparari. Ad Septemtrionem Durmâ irrigatur; ad meridiem Scaldâ; ſed non tanto ſpatio. Illic lætiſſima habet prata; hîc nulla. Præter alios fructus, maximus hîc eſt lini proventus; quod per totum annum variè diſtrahitur; plurimum tamen nundinatione anniverſali, quæ magnâ celebritate quotannis celebratur ipſo D. Michaelis Templum D. Ludgero ſacrum eſt: cujus pars vetuſta, pars recentior: ab incendio, credo anni c iↄ cccc lii reſtituta. Paſtoratum habet, quo extra urbes, vix totâ Belgicâ opulentior. Is ad Collationem ſpectat Abbatis Imperialium Werdinenſis, & Hellemſtadienſis monaſteriorum, in Weſtphalia, Ordinis D. Benedicti, ratione decimarũ, quas ipſius Caroli magni dono, Werdinenſe Cœnobium accepit.
2 *Ibidem olim Præpoſitura.* Fuit hic olim ejuſdem Ordinis Præpoſitura, ab hoc Abbate dependens, quam ab ipſo Caroli magni ævo ſtetiſſe, ferunt. De hac ita ad me, ex relatu Stephani Campmanni, Monachi Werdinenſis, & Præpoſiti virginum juxta opidum Santē, V. N. Adrianus de Maerſſaelere: *Carolusmagnus Imperator, ex doctiſſimi*

ſimi promotione Alcuini ſui Præceptoris, voluit S. Lutgerum præfici duobus monaſteriis: quorum unum erat Monialium in Nivelle, alterum virorum in Bracbent, quod Luthuſen vel Lotuſa vocabatur; ſed S. Ludgerus cùm vir eſſet, viris, non feminis praeſſe maluit. Iſtud Luthuſen dicebat D. Campmannus, fuiſſe Præpoſituram S. Petri in Zele & Grimberghen, juxta Teneramondam. Tria hîc obſervo: aut ante Caroli magni ævum Cœnobium hic fuiſſe; aut ab eo ſtructum, ſub imperio & poſſeſſione Abbatiæ Werdinenſis, cui D. Lutgerus præerat: dein id Cœnobium in *Bracbent* ſitum; quod etjam de Cœnobio D. Bavonis Gandavi oſtendi, etſi utrumq; in Flandrico Scaldis latere: & deniq; Cœnobium *Luthusē* dictum; quam vocem corruptā credo breviationis cauſsâ (quod noſtratibus familiare) pro *Ludgers-huſen*, id eſt Ludgeri ædes. Stetit autem ea Præpoſitura, donec aut bello, aut incendio illo anni ciↄ cccc lii, everſis à Gandenſibus ædificiis, aut aliâ demum cauſsâ, Monachi ad ſuum Cœnobiū revocati ſunt; relictâ magnâ parte decimarum ad alimoniā Paſtoris: & reliquo dato genti de Marſſelaere ad tempus, ſub certi annui pretii redemptione: qui eâ cauſsâ diu hujus pagi inquilini fuêre, ubi adhuc varias habent poſſeſſiones. Sunt autem ii Marſſelarii ex antiqua ſtirpe van Ophem; geruntq; ejuſdem familiæ inſignia. Nomen autem Marſſelaere habent ex antiquo ſuo feudo *Marſſelaere* in 3 *gens Marſſelaere unde*
pago Malderen; quod in clientelâ Ducum Brabantiæ poſſidēt: ut liquet tabulis Ægidii de Marſſelaere Equitis, & Prudentiæ uxoris ejus, quæ datæ anno ciↄ ccc xxix: Ejuſdem gentis nobilitas (quæ etjam à Guicciardino Belgicæ deſcriptione celebrata eſt) vel hinc liquet, quod cum præſtantiſſimis familiis conjugio affinitatem cōtraxerunt; ex quibus inter plures ſunt hæ: Coolhem, vande Voorde, de Luu, Lanen, Aſſche, Groeſdōck, Happaert, Rycke, van Hale, Utēhove, Grimberge, Dielbeke, Mol-

HAMME.

diplom. Philip. an. 1560. SEquitur *Hamme*, in limite ditionis ad Durmā flumē, inſignis pagus. Hūc ab aliquot annis, cū dñi titulo pignori à Princi- 4 *Hamme quasi le dominium*
pe accepit *Petrus D'overloope*; nunc eſt penes ampliſſimū virum Dñm *Ludovicū Verreykē*, Principis Audiētiariū & Aurei velleris 5 *cujus*
nobiliſſimo ordini à theſauris, variis legationibus nobilē, & pro-
anno 1598. anno 1600. anno 1609. curatâ nobis pace Gallicâ, Anglicâ, & Inducijs belli Belgici. Habet hic præter conſtitutionem Majoris, Meſſarii, Scabinorum, aliorumque munerum jus aucupii, & venationis. Altam 6 *dominii jura*

verò

verò Juſticiam, recevia feudorum, jus decimarum, in Venditionibus optimum cathallum, & mulctas quæ tres libras excedūt cū Imperio in vaſallos, aliiſq; regalibus, Princeps ſibi reſervavit.

7 *templi antiquitas.* Templum hîc eſt D. Petri nomine Deo ſacrum, originis incertæ: antiquum tamē eſſe conſtat vel ex verſibus qui in fornice leguntur quos mihi loci poſtea Ioannes Bouquet ſolerti vir ingenio tradidit, in hæc verba:

Mille, centenis annis, octo quadragenis,
Hic fit ſacellus Oriente parte novellus.
Hinc annus quintus Michaëlis ſigna dat intus.

Illius Sacelli nomine Chorum intelligo, qui multis annis cetero templo poſterior, ut vel ex ſecundo verſu liquet. At verò
8 *In templo notandum est.* ultimum, de Chori dedicatione capiendū exiſtimo. Ius Patronatus ad Abbatem Lobienſem ſpectat. In hoc tēplo humanum os viſitur, in Durma flumine olim inventum; quod femoris eſſe palàm eſt: tantæ magnitudinis, ut ſi cū aliis conferas, in duplum excedat. continet enim in longitudinē quatuor pedes, & ſeſqui pollicē; in ambitu verò quà anguſtiſſimū, tredecim pollices. Ab
9 *narratio de Gygante.* hominum memoria fabulam aut hiſtoriam à majoribus poſteri didicerunt, quam uno ore advenis narrant: Gygantē hîc habitaſſe, & alterum item in vicinâ Waſiâ, ultra Durmā: & cùm de proceritate certarent, conveniſſe tandem Tielrodā (pagus hîc eſt ad oſtiū Durmæ) ibiq; cùm templum ſtrueretur, captâ occaſione lapidem eâ muri altitudine poſuiſſe, ad quā quiſq; manu poſſet pertingere. qui etjamnum dicto loco magno accolarum ſupercilio, & aſſeveratione oſtentantur. An verū id an falſum, penes lectorem judicium eſto. Illorum certè lapidum humilis ſitus ridiculo eſſe poſſit; ſed accuratiùs diſpicienti, primâ facie liquet, Cœmiterium multo nunc altius eſſe atq; olim fuit: idq; vel ex templi pavimento, in quod, præter morē, deſcenditur: quod Cœmiterio acclivius eſſe ſolet. accumulatum illud credibile eſt propter alluentis Durmæ exundationes, cujus flu-
10 ctibus ipſi indies muri quatiuntur. Hoc autem conſtat viam ibi-
via Gygantis. bi eſſe quā ab hominū memoria Gygantæā appellant. Enimve-
11 rò ſi Plutarchus ſcitè ſubtiliterq; ratiocinatum *Pythogorā* dicit *apud A. Gellium lib 1 ca. 1*
De illo eſſe diſſertatio. *in reperienda ſtatus longitudin'ſq; Herculis præſtantiā, idq; longitudine pedum ejus inventā, ex metatione ſtadii, quod eſt Piſæ, ad Iovis Olympii*; cur non itidē vero ſimile videatur, habito modo, & ſpatio hujus oſſis, ratione proportionis ſervatâ, hominem illum tanto ceteris fuiſſe proceriorem, quanto ejus coxendix major eſt quàm ceteræ. Sicut enim ille *comprehenſâ menſurâ Herculani* *Ibidem.*

pedis;

pedis, quanta longinquitas corporis, ei menſuræ conveniret, ſecundùm naturalem membrorum omnium inter ſe competentiam, rectè judicavit; Cur non etjam nobis liceat dicere, Si hic coxendicem duplo nobis habuit majorem, ſtaturâ etjam nos duplo ſuperaſſe? Interim credere ſemper liberum.

Præter alia eſt hîc Sagittariorum Sodalitas D. Georgio ſacrata; quam Carolus Burgundus confirmâvit: cujus diploma per belli turbas amiſſum Maxæmylianus, & Carolus V. Cæſar integrarunt. Fruitur iis privilegiis, quibus Collegiũ urbanum & ſimiliter adminiſtratur. 12

Sagittariorum Sodalitas.

diplom. an. 1511. & alr

Circa fines hujus pagi vicus eſt, cui à templi nomine, *S. Annæ* nomen. Incolæ Hammenſes cenſentur: parentq; eidem domino, & eorum ſemper aliquis inter Scabinos ejus pagi. In Eccleſiaſticis tamen Waeſmonſteranis ſubcenſentur. 13

S. Annæ vicus.

Habent autem Hammenſes ſingulari gratiâ, ex dynaſtarum donatione, agrum compaſcuum: quem à communi omnibus uſu *Communitatem* noſtri vocant. quâ de re duo ſuperſunt diplomata: quorum ſeriem ad rei memoriam hîc viſum dare. 14

de agro compaſcuo.

Archiv. loci.

Ego Robertus Atrebatenſis Advocatus, Betuniæ & Teneræmondæ dominus, Notumfacio univerſis præſentes literas inſpecturis, quòd ego pro peccatorum meorũ remiſſione, & divinæ remũnerationis intuitu contuli univerſis hominibus meis, & hoſpitibus de Hamme in piam eleemoſynam, quamdam paludem Uyterdyck *vulgariter nominatam ſitam in parochia de Hamme juxta ripam Dormæ, ad commodum & communitatem omnium habitantium in villa mea ſupradicta. Et ut donatio hujus eleemoſynæ firma, & ſtabilis in perpetuum permaneat, feci præſentes litteras in hujus rei teſtimonium ſigilli mei munimine roborari. Actum anno domini* CIↃ CCLV *menſe Iunio.* 15

diploma unũ,

Fuit autem *Robertus* ille Gulielmi Advocati Atrebatenſis, & Machtildis Teneræmondæ dominæ filius. Quod ſequitur, hujus gener dedit:

Ibidem.

Nos Guido Comes Flandriæ, Betuniæ & Teneræmondæ dominus, univerſis præſentes litteras viſuris ſalutem, & noſcere veritatem. Noverint univerſi, quòd nos contulimus & conceſſimus indifferenter, & communiter, univerſis & ſingulis in parochia de Hamme de Territorio Teneræmondenſi commorantibus, & non aliis, omnem paſcuam, & uſum, quos acquirere poterũt in loco vel locis qui Uyterdycke *vulgariter teuthonicè nuncupantur: qui noſtri ſunt, infra limites parochiæ ſupra dicta, vel in poſterum inveniri poterunt, per augmentum, vel detrimentum uſque ad profunditatem rivi noſtri, in hereditatem; pro duobus denariis nobis ab Eccleſia de Hamme pro univer-* 16

& alterum.

 ſitate

ſitate dictæ parochiæ ad Paſca Domini annuatim ſolvendis : ſalvo tamen in omnibus jure alieno;quod cuique competit ante datam præſentem latam. In cujus rei teſtimonium,& munimen, univerſitati dictæ parochiæ dedimus præſentes litteras ſigilli noſtri munimine roboratas. Datum,& actum anno domini CIↃ CC LXI *feriâ quintâ poſt aſſumptionis beatæ Virginis.*

WETTERE.

OB ſimilem conditionem ſubjungo *Wettere* in colle mediâ
17 VVetteræ ſit. inter Gandavum & Teneræmondam viâ: unde lætiſſimus
18 quaqua verſum proſpectus,vel in ipſam Gandam. Latiſſimè ex-
amplitudo tenditur, etjam ultra flumen: ubi complectitur *Eertbure* , pro-
19 curritque adusque Lokeren , Waſiæ pagum Inibi viſitur vetus
Prætorium vã der Moſt. illud prætorium *Vander Moſt*, Flandris finitimiſq; populariter
notum:quod ab antiqua gente *Vander Moſt*, nomen habet. Ut
Hamme Durmâ,ita *Wettere* Scalde ditatur. Nõ ita diu eſt,quod Codex ſacri patrimonii.
20 Principi immediatè parebat. neque adhuc aliud eſt, quàm fidu-
VVettere quale dominium. ciarum dominium,&pignori datũ:quod primus à Rege accepit
21 *Maxæmylianus Villanus de Gãdavo* Eques,Iséghemii Comes,Raſ-
primus dominus. ſenghemi Baro,Gubernator Inſularũ,Duaci,& Orchiaci:reſer-
vatis Principi regalibus,& jure majeſtatis. Ejus oppignorationis
cõfirmationẽ,& dominii fructus impetravit poſtmodũ Philip- lib. feudal.
22 pa de Iauce vidua prædicti Maxæmyliani. Feudum hîc quod-
ibidem memorabile feudum. dam eſt,quod antiquitatis gratiâ,ex veteri membranâ erui,ſcri-
ptâ anno CIↃ CCC LXV. *Primarium id feudum* erat *& capitale*
ut vocant *ad quod ex vetuſto jure,& inveteratâ conſuetudine ſpectabat venatio per univerſum Teneræmondenſis Dominii territorium cum duobus ſagacibus & venaticis totidem. Licebat poſſeſſori ſine delicto venari,& domino feras capere(* id eſt ferinam procurare*)circùm campos, & circa. Huic feudatario dabat dynaſta quotannis certam frumenti menſuram ad alimoniam canum. Neque tenebatur ad aliud relevagium,quàm venire ad arcem hujus urbis , & ibi cornu canere* (cùm ad venationem iret credo ,ut indicium eſſet dynaſtæ,qui antiquitus illic degebat) *& ſimiliter cùm ad bellum peregre dominus*(Teneræmondæ)*proficiſcebatur ; eoque profecto in arcem concedere , eamq́; cum aliis tueri , donec dominus in ſuam ditionem rediiſſet*. Wetteræ appendix eſt Lichtervveldt jam olim
23 Lichtervelt VVetteræ appendix. Dominii titulo inſigne,quod itidem inter feuda Teneræmondenſis Curiæ cenſetur. Nomen habet à priſcis poſſeſſoribus,
Lich-

Lichterveldæ, circa Brugas, dominis. In hac familia præter alios celeberrimæ in Annalibus memoriæ eſt Iodocus Lichtervel- 24 *ejus nominis familia.*
Meyer. an. 1437. dius, Eques, Heulæ dominus: qui in nobiliſſimo illo Comitatu Philippi boni numeratur, quando is Princeps ſimulatâ in Ba- 25 *Iodocus Lichterveldius.*
tauos profectione, in Brugenſes quorum urbem jam ingreſſus erat, animadvertere decreverat; ſed cùm hoſtilia omnia Cives imminere rati, obſeratis opidi portis, & plurimo Ducis agmine excluſo, ad arma ruerent; in illorum manus haud dubiè Princeps veniſſet, niſi à Lichtelveldio monitus, ad portam propeṙans, poſt ſummum vitæ diſcrimen (amiſſo fortiſſimo Belgarum Lilidamo qui Burgundi auſpiciis Pariſios bis occuparat, 26 *ejus erga Principem meritum.*
& tenuerat, diſſuaſorq; fuerat hujus facti) ope ferrarii exitum ſibi, ſuiſq; inveniſſet. A gente Lichterveldia ad Maſminios de-
lib. feudal. fecit inde ad Villanos qui nunc & hoc, & ſuperiore Wetteræ 27 *VVettere cujus familia.*
dominio potiuntur.

OPWYCK.

SEquitur *Opwyck* quod alioquin tertio ferè loco numeratur. 28
Ibidem. diplô Odardi. Epiſt. Camerac. an. 1108. li. 2. c. 3 n 31. Hîc termini Brabantiæ & hujus ditionis concurrunt, eo lo- *Situs Opvvyck.*
co, qui dicitur *Den Merchtenſchen Cauter*, id eſt Merchtenenſis 29
planicies. Paſtoratum habet ſatis opimum, quem confert Ca- *ibidem Flandriæ & Brabantiæ limes ubi.*
pitulum Teneræmondenſe.

LEBBEKE.

HVic vicina eſt *Lebbeka*. Templum D. Virginem habet tutelarem: quam ſingulari oſtento, eo loco ædem ſibi voluiſſe 30 *de Templo Lebbecæ memorandum.*
ſtrui memorant, maturato ante tempus lino, eo agro qui condendo templo erat lectus: & inſuper oſtensâ cuidam per viſum latumiâ, unde ſaxa eruerentur ad ſtructuram. Ejus lini adhuc paullulum ſupereſſe aiunt: quod quotannis oſtendant; ut etjam dictæ latumiæ locum. Gemellum ferè huic illud in Italia, Mariæ
Haræus. ad nives. Paſtoratus collatio eſt penes Capitulum Teneræmondenſe.

DENDER-BELLE.

31 *Dender-bella etymon.* NON procul inde *Bella* eſt *ad Teneram*: unde etjã vulgò *Denderbelle*, id eſt Tenerę-bella dicitur. Templum habet vetuſtum: cujus Chorus aut reſtitutus aut de novo ſtructus eſt anno CIↃ IↃ XXXIX, ut ſaxum indicat quod parieti exteriùs inſertum,
32 *ruinæ antiquæ arcis.* verſus Orientem. Viſuntur hîc parietinæ antiquæ Arcis ad fluminis ripam, quam Incolæ affirmant multis ætatibus demolitam in ruinis jacuiſſe. Diceres nupero ſæculo conditam, ita laterum color nullam præfert vetuſtatem. Sed ea cœmentationis eſt firmitas, ut lateres nequeant divelli, ne longi quidem temporis maceratione. Citiùs frangas, quàm ſolvas. quæ duricies antiquitatem valde redolet. Inſuper ſenes decrepiti aiunt, ſe pueros eâdem facie eam arcem vidiſſe; & à grandævis itidem audiviſſe, quod ipſi à patribus acceperant. Eſt autem dicta arx dominium, & feudum, quod à Teneræmondæ domino tenetur. Cujus ratione licet poſſeſſori Majorem ſtatuere, qui cum feudatariis heredat, & exheredat, quoad ea quæ dicto dominio
33 *ea cujus.* ſubſunt. Olim fuit in familia *de Maſſeme*: in quâ *Ioannes Maſminius* dictus *Gallois* (quem nobilibus bello Gandenſi ducem Maleanus dedit, contra Albatorum factionem) ſe inſcribit *dominum Bellæ*, quod de hac arce capio: à qua totum pagum Bellæ nomen accepiſſe nihil impedit. Poſt Maſminios fuit gentis *Uyter Zwaenen*. nunc *Tedeghemii* potiuntur. de qua gente vide infra lib. III. cap. ſeptimo, numero ſexto.

lib. feudal. — *Ibidem Froſſard li. 2. cap. 18.* — *Archiv. Svvivec. 1395.* — *lib. feudal.*

34 *rara Narratio de capta lupâ.* Quod hîc attexam novum eſt, aut ſaltem rarum. Marcus van Mauvve Villicus cùm invaderetur à fœtâ lupâ, & jã aliquot vulnera accepiſſet, jugulo imminentem arctiùs complexus, ita ad pectus preſſit, ut aliud nihil conaretur quàm eluctari: cumq; ad vocem ejus exciti Iodocus Ver-meulen, & Andreas van Egmont, ſecuri mortem belluæ intentarent, veritus ille ne vulnerum dolore, & pręſẽtis periculi metu, majore vi, pectus nudum, & jam frequenti morſu, & dentium impreſſione tantùm non apertum, ulterius lacerare pergeret; vetuit fieri: ſed perſuaſit ut arrepto cultello, quem penes ſe habebat, jugulum lupæ inciderent. quo facto bellua exanimis cõcidit; recluſoq; utero ſeptem inventi catuli, & inter eos tres fæmellæ: datique viro in cõpenſationem triginta novem floreni: nẽpe octodecim de more pro captâ lupâ, in ſingulos catulos tres, & pro curatione vulnerum duode-

anno 1610. 14 Maii.

duodecim. Hæc ita geſta ejus loci Scabini ſcripto teſtati ſunt, & lupam curru in urbem vectam, in publico populi accurſu, memini videre.

SENT GILLIS.

Archiv. Svvevec. variis locis.

PRopiùs urbem pagus eſt; qui *S. Ægidii* dicitur. Olim *Swiveca* & *Swevica* vocabatur; ſed poſtquam à templo Svviveca- 35 Pagi S. Aegidii vetuſtius nomen.
li. 2 ca. 3. numero 2. no ad D. Ægidii Paſtoratus tranſlatus eſt, ut ſuprà dixi, conceſſit in nomẽ D. Ægidii: Abbatia verò Ciſtercienſis, ex D. Ægidii 36
tẽplo Svvivecã tranſlata Svvivecana dicta eſt. Habet autem no- unde D. Ægidii nomen.
li. 2. ca. 3. numero 4. & 5. men ab Hoſpitali, quod olim D. Ægidio Machtildis tẽpore dedicatũ dictorum fidem diplomata faciunt, quæ ſuprà dedi. Hîc 37
Svvevos aliquando deſediſſe indicio eſt antiquum loci nomen, De Svvevis conjectura:
Swevick (ita ſæpe in antiquis monimẽtis) quaſi *Swevẽ-Wyck* id eſt
Meyer 649. Idem 880. Svvevorum vicus: quem populum has ditiones incoluiſſe, & tandem à Normannis ad internecionem cæſum, nemo humanior ignorat. Quales locorum appellationes, à populatoribus illis populis, non ſunt per Flandriam inſolentes. Hinc *Gothem,* 38
Wandelghem, Hundelghem, Sweveghem; à Gothis, Vandalis, Hun- quorundam
nis, Svvevis. Patronatus Eccleſiæ ad Abbatiſſam Svvivecanam nominum origines.
ſpectat.

GRIMBERGHEN.

Kilian Etymologic.

ALiâ parte ultra Scaldim vicina eſt *Grimberga* ab incultis 39
montibus nomen habẽs. *Grim* enim priſcâ linguâ tetrum, Gimbergæ ſitus.
ferum, torvum, & incultum notat. unde uſitatũ nobis verbum 40
rerũ Germanic. lib 3. *grimmen* id eſt torviter adſpicere, & ringi; & vetus nomẽ *Grimo-* ejus etymon.
aldus à ſævâ poteſtate, inquit Rhenanus. Et quidem habet hic pagus incultos aliquot colles, ſed aliorum locorum fertilitas,
Analect. Cornel Gail. att. quam vicinus Scaldis affundit, facilè hoc ſoli vitiũ conpenſat. Paſtoratum habet opimum. Ejus Collator eſt Abbas Wertinienſis. In templo ante civilia nuper bella viſebantur moni- 41
Tabul. anni 1609. 15. apr. mẽtum Iſabellæ de Maſmines, & Moerſeke: quam filiam fuiſſe in templo monimentum.
credo Gerardi Maſminiæ domini, & Catharinæ de Moerske, neptem ex filia Philippi Maldeghemii Moeſecæ domini, & Eliſabethæ de Wavrin. De hujus pagi alluvionibus cùm nuper controverſia eſſet, tãdem à Principe pro incolis lata ſententia.

BERLAERE.

42 *Berlaere quale ſolum.* GRimbergæ quoad inculta diſſimile non eſt Berlaere, uber-
tate tamen fructuum longè inpar. Templum habet D.
43 *loci ſitus.* Martino ſacrum, & inſuper vetuſtum ſacellum D. Virgini in-
ſcriptum, olim miraculorum numero, ut aiunt, nobile. Locus
eſt naturâ munitiſſimus: Nam præterquam quod multis parti-
bus, præſertim meridiem verſùs colles tuentur; habet inſuper à Tabul. anni 1609.
latere, fronte, & tergo Scaldim: cujus alluvia intra aggerem ad Tabul. ann. 1611.
incolas ſpectare, nuper à Principe definitum, quæ autem extra
aggerem & nunc ſunt, & in poſterum Scaldis adiiciet; ab Archi-
ducum Quæſtore Carolo de Steelandt, emptione ſui juris fece-
runt. Alterum verò latus longo tractu paluſtria tegunt: in qui-
bus ſparſim locus eſt naturæ miraculo memorabilis, præter ac-
44 *Ibidem naturæ miraculũ.* colas paucis notus. Hujus ea natura eſt, ut quum quotannis
omnem circumquaque paludem aquæ tegant; licet æquè de-
clivis, ſemper tamen emineat; neque ab hominum memoriâ
umquam merſus ſit; ſed ſemper ſupra quamuis undarum altitu-
dinem ſurrexerit. cetera frugifer, & ſalubris. Sive ſpongioſa
terræ cavitas id efficiat, ſive intus levis materiæ abundantia
mergi vetet, ſive occulta aliqua ratio in cauſſa, non definio. Pli- Natur. Hiſt. lib. 2 ca. 93.
nius indefeſſus ille naturæ rerum ſcrutator, multa quidem ad- Ibidem.
45 *varia apud Plinium miranda.* fert terrarum miracula: (*quibus non cæleſtia*, inquit, *enarratu dif-
ficiliora*) quarundam perpetua refert tot ſæculis incendia; Spi-
ritus alibi letales, alibi fatidicos; alias ad ingreſſum tremere,
aliàs fluctuare, aliàs vagari, aliàs natare, aliàs figuram mutare, lib. 2 ca. 94. lib. 2. ca. 95.
aliàs à pluviâ immunes, aliàs putredinem arcere, aliàs curare
vulnera, aliàs ferrum tenere, aliàs reſpuere: quæ autem eodem
loco, & attollant ſe, ne mergantur, & ſubſidant, undis ſidenti-
bus; præter contiguæ terræ conditionem, in Plinio nuſquam
ſunt; neque apud alium legere memini. Mirando ſanè Naturæ
luſu: quæ tam varia præbet, ad quæ humani ingenii vis alludẽs,
interdum induſtriâ ſuâ recreatur, interdum fruſtrà quærendo
fatigata, ſtupens hebeſcit. Eodẽ pago, eâ regione, quæ collibus
46 *mirandi lacus.* adjacet, ad auſtrale templi latus, ingentes lacus viſuntur: qui et-
jam, non acclivi modò ſitu, & variorũ piſcium abundantiâ mi-
rãdi ſunt; ſed inſuper, quòd æſtate, ubi hîc illic aliqua tepet, ali-
bi glaciale ingreſſis affundant frigus: ſive ſcaturigo aliqua id ef-
ficit; ſive occulta naturæ vis, incertum.

BASSE-

BASERODE.

SVpereſt *Baſeroda*. Etenim id nomen latiùs ſe diffundit, quam 47
Teneræmondæ dominus mediatè, vel immediatè poſſidet. *Baſſerodæ nomen quantũ complectitur.*
Conplectitur enim varia loca ad ripam Scaldæ, contiguis om-
nia limitibus; quæ diſtinctionis cauſsâ alia inſuper nomina ad-
Variæ tabulæ publicæ. ſciſcunt: nempe *Baſerode*, *Vlaſſenbroeck*, *ſancti* Urſmari *Baeſrode*,
ſancti Amandi Baeſrode, & *ſancta Maria*, ſive *Marie-
kercke Baeſrode*. An olim hæc omnia unica *Baſerode* appellatio-
ne conprehenſa ſint, & dein cùm ad commoditatem populi
varia templa ſtructa ſunt, à templi nomine nomen acceperint, 48
incertum; etſi veriſimile. Illud autem fertur *Baſerodam* quæ *Vlaſ-* *De qua Baſeroda hîc ſermo.*
ſenbroeck dicitur (de qua hîc potiſſimùm ſermo) antiquitus ha-
buiſſe templum parochiale (in Machtildis tamen diplomate
ad annum CIↃ CC XV tantùm *Capella de Vlaſſenbroeck* dicitur)
eiq; ſubfuiſſe D. Urſmari Baſſerodam, ubi tandem ſtructum ſa-
cellum, ad uſum populi & commeantium. Poſtea verò cum loci
opportunitate magnus huc confluxus eſſet, & fortè cùm do-
minii titulum accepit, præ aliis, tamquam peculiare ſibi *Baſſe-
roda* nomen accepit, aliis ademptum: quæ nunc ſine ulla adje-
ctione vulgo *Vlaſſenbroeck S. Amandi* & *Mariekercke* nuncupan-
tur. niſi quod in ſcriptis, antiqui adhuc nominis ſit uſus. Huic
nunc ſubeſſetur pæne *Vlaſſenbroeck*: cujus antiquiſſimi ad Scal-
dam templi parietinæ tantùm ſuperſunt; proventus autem Pa-
ſtoratui Teneræmondano ad tempus ſunt tributi. nequidquam
reclamantibus Baſſerodiis: qui ſuæ eccleſiæ ea emolumenta
uniri, & Paſtori ſuo tribui poſtulabant. Suum tamen tribunal 49 *ejus Tribunal.*
habet: pendetque à Teneræmondæ domino, qui majorem illic
ſtatuit, & ſeptem Scabinos: Hoc Tribunal Baſſerodii *externum
Variæ tabulæ.* *tribunal* vocant; ad diſtinctionem ſui tribunalis, quod *internum*
dicitur. Veteres autem memoriæ *Tribunal regium* illud indige-
tant: quia regi Teneræmondæ domino immediatè ſuberat.

Baſſeroda verò ſancti *Urſmari* poſtquam diu conjunctim 50
cum Moeſecæ dominio poſſeſſa eſſet; tandem etjam ſeorſum *Baſſeroda S. Vrſmari.*
dominii titulum accepit, & in externam familiam commigra-
vit. de hac *Baſſerodâ* latiùs in Moeſecæ deſcriptione, cujus feu-
dum eſt, infrà dicemus.

cap. 9. num. 20. Quod ad *Mariekercke Baſſerodam* attinet, ea extra li- 51
lib. 3. cap. 8. num. 4. mites Teneræmondenſis dominii ſita, ditioni Bernehemiæ *Baſſeroda S. Mariæ.*
ſubcen-

ſubcenſetur;de qua infrà. At verò paullò amplius juris in *S. Amandi Baſſerodam* Domino Teneræmondenſi eſſe, non hinc ſolùm liquet,quòd tertiam partem mulctarum & optimi catballi hic habet, quam debent omnes exceptis civibus Aloſtenſibus, & Gerardi-montanis(à qua tertia etjam immunes qui hîc civitatem ſunt adepti)ſed etjam quod olim *Robertus* primogenitus Guidonis Flandriæ Comitis,ut dominus Teneræmondę, cum *Abbate ſancti Amandi*, & *Leonio domino de A, milite*, itidem Dominis, præſcribit hujus pagi cultoribus ſtatuta de mulctis & pœnis. cui rei teſtes hæ tabulæ,quas ex archivis abbatiæ D. Bernardi depromptas mihi ſuggeſſit politiſſimi ingenii vir, affinis meus, D. Franciſcus vanden Zype Iuriſconſultus & Canonicus Antverpienſis. Sunt autem hujuſmodi:

52 *Baſſeroda S. Amandi.*

53 *hic domini Teneræmondæ jura.*

54 *& leges.*

Univerſis præſentes litteras viſuris, Robertus Comitis Flandriæ primogenitus, Atrebatenſis Advocatus, Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, F. Dei permiſſione Abbas Eccleſiæ ſancti Amandi in Pabula, & Leonius dominus de A, miles, ſalutem & noſcere veritatem. Quæ geruntur in tempore, ne labantur cum fuga temporis, ſolent Scripturarum memoriæ commendari. Noſcant igitur univerſi, tam præſentes quàm poſteri, quod nos unà de communi conſilio, in villa noſtra de Baſerode S. Amandi, ad nos pertinente, legem & libertatem ſtatuimus, perpetuò duraturam, & omnibus in dicta villa habitantibus, & in poſterum habitaturis, dedimus, quæ inferiùs notari poterit, & eſt ſubſcripta; videlicet: I

Quod ſi quis alteri mendacium dixiſſe impoſuerit, vel verba turpia, aut contumelioſa intulerit; quinque ſolidorum emendæ reus erit. II

55 *de conviciis.*

Si quis alterum palmâ vel pugno percuſſerit; decem ſolidorum emendæ reus erit. III

56 *de colaphis.*

Si quis alterum tam violenter percuſſerit, ut ruptâ cute, aut fractâ ſanguis emanaverit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit. IV

57 *de ſanguine.*

Si quis alterum baculo, vel fuſte percuſſerit, ſi membrum ei non fregerit, vel ſanguis non emanaverit; viginti ſolidorum emendæ reus erit. V

58 *de fuſtigatione.*

Sed ſi ſanguis emanaverit, vel membrum ei fregerit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit. VI

59 *de vulnere capitis.*

Si quis alterum adeò vulneraverit, quod os à capite vulnerati amoveri contigerit; decem librarum emendæ reus erit. VII

60 *de eductione gladii.*

Si quis irato animo, cauſâ lædendi alterum, enſem evaginaverit; viginti ſolidorum emendæ reus erit. VIII

61 *de ictu gladii.*

Si quis alterum enſe percuſſerit, dum tamen eum non affolaverit; decem librarum emendæ reus erit. IX

Si quis

X *Si quis alterum enſe affolaverit; ſexaginta librarum emendæ reus erit.*

XI *Si quis alteri manum, pedem, aut oculũ, in calida cholera abſtu-* 62
lerit; ſexaginta librarum emendæ reus erit. de mutilatione per iram.

XII *Si quis autem præmeditanter alteri manum, pedem, oculũ, aut lin-* 63
guam abſtulerit; & corpus & bona eius in voluntate dominorum erunt. de mutilatione ex conſulto.

XIII *Si quis alterum in domum aliquam fugaverit, ille qui conductum* 64
fugæ fecerit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit. de fugatione

XIV *Ceterorum verò quilibet pro malo ſequacium, decem ſolidorum emendæ reus erit.*

XV *Si verò plures ad domum aliquam inſultum fecerint; ille qui* 65
conductum dicti inſultus fecerit, decem librarum emendæ reus erit. de aſſultu ad domum.

XVI *Ceterorum verò ſibi coadjutorum quilibet ſexaginta ſolidorum emendæ reus erit.*

XVII *Si quis alterum cultello punctato, campulo, petaciâ, telo, vel ſa-* 66
gittâ vulneraverit ſine affolatione; decem librarum emendæ reus erit. de læſione.

XVIII *Sed ſi quis alterũ cultello punctato, campulo, petaciâ, telo vel ſagittâ affolaverit; viginti librarum emendæ reus erit.*

XIX *Si quis treucas dare denegaverit; quoties dare denegaverit, to-* 67
ties decem librarum emendæ reus erit. de treguis.

XX *Si quis metam extraxerit; ſexaginta ſolidorum emendæ reus* 68
erit. de limite.

XXI *Si quis beſtiam pro damno dato retentam alteri abſtulerit; ſexa-* 69
ginta ſolidorum emendæ reus erit. de pecore ablato.

XXII *Si quis bona arreſtata ſine licentiâ dominorum amoverit; ſexagin-* 70
ta ſolidorum emendæ reus erit. de violatione arreſti.

XXIII *Et ſciendum eſt quod Scabini dictæ villæ de Baſerode S. Amandi* 71
habent poteſtatem dicendi legem, & jus, prout ſapiunt; de alto & baſſo, ſuper omni caſu, ad conjuramentum Majoris dictæ villæ, vel illius, qui de jure habet poteſtatem conjurandi eoſdem. de juriſdictione Scabinorũ.

XXIV *Si verò dicti Scabini ſuper aliquo caſu conjurati jus & legem dice-* 72
re neſcierint; ipſi Scabini ire debent pro enqueſta ad Scabinos villæ de Aloſt: & quidquid dicti Scabini de Aloſt, ipſis Scabinis de Baſerode S. Amandi pro jure & lege dederint ſuper requiſitis; hoc referre debent ad dictam villam de Baſerode S. Amandi, & pro jure & lege reddere coram domino ipſius villæ prædictæ, vel ipſius certo nuncio, ad hoc de jure ſpecialiter deputato. de eundo ad enqueſtam.

XXV *Et ut hæc omnia prædicta firma in perpetuum permaneant, & im-*

inconcuſſa, præſentem litterarum paginam ſigillorum noſtrorum munimine duximus corroborandam. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſexto, menſe Octobri. Superſcriptionem hujus vocabuli retentam approbavimus. Datum ut ſuprà.

73 Primus hoc Dom. accepiſſe creditur, ab Abbate S. Amandi
quis primus hic feudalis dominus. juxta Tornacum *Impinus* quidã; qui filium habuit Impinũ: cujus memoria exſtat in codice Swivecano: ubi *cũ filio Ægidio fatetur patrem Impinum remiſiſſe Cœnobio Swivecano 5. ſolidos, quos Abbatia debebat.* (tab. an 1285.) Poſtea à *Villanis* poſſeſſum eſt. In quâ fami-
74 *gentis Villanæ domini.* liâ primus occurrit *Adrianus* Raſſenghemi, Liedekercæ, Leeuwæ, & Arcis S. Ioannis dñs, Advocatus Tamiſiæ; hereditarius (Analect. Harduini. Ibidem.)
75 *Adrianus Villanus.* Sculteta Aſſenedę, Principi, à cõſiliis, & cubiculo: Patrẽ habuit (& Archiv. familiæ.) Ioãnẽ dñm arcis S. Ioannis, advocatum Tamiſiæ; Matrẽ Marga-
76 *ejus majores.* retã Gaveranã, Raſſenghemi & Liedekercke dominã; Arnoldi Gaverani, & Margaretæ Bouterſemiæ ſive à Bergis filiam: avum Ioannem Arcis ſancti Ioannis dominum, Advocatum Tamiſię;
77 *uxor.* aviam Margaretam Briſeteſte, Rogerii Brughdami toparchæ (Ibidem.) filiam; fratrem Ioannem: Uxorem Judocam Moerkercanam, Merchemi dominam, Colardi Moerkercani Equitis, Merchemi domini, & Catharinæ Balliolanæ filiam: quæ obiit anno CIↃ CCCC LXIV XVIII Septemb. ſepulta Merchemi, juxta monimentũ parentis. (Ibidem.) Adrianus autẽ, qui jam antè obierat conditus (Anal. Harduini.) eſt Tamiſiæ, ubi in Choro ante exitialia nuper Antiquitati Belgicæ diſſidia, viſebatur mnemoſynon ex ære, & in eo hic ſenſus:

78 *monumentum.* *Hic jacet Adrianus Villanus, Eques, dominus arcis S. Ioannis, Advocatus Tamiſiæ, hereditarius Sculteta, & Collator Aſſenedæ, dominus Liedekercæ, S. Amandi Baſſerodæ, Conſiliarius & Cubicularius domini Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ: qui obiit anno* CIↃ CCCC XLIX XXIX *Maii. Anno autem* CIↃ CCCC LXIV *juſſit hoc Epitaphium poni domina Iudoca de Moerkercke, domina de Merckem, Veſte, & Vox-vrye, ejus uxor.* (Ibidem.)

Liberos ex hac conjuge reliquit Martinum Villanum, Raſ- (Ibidem.)
79 *liberi.* ſeghemi &c. dominum; maritum Antoniæ Maſminiæ, quæ Calckenæ dominium dote ad Villanos tranſtulit: Colardum Liedekercæ dominum; cui uxor Margareta Ghiſtellana, Guidonis Axelæ domini filia: Catharinam inſuper, & Margaretam: quarum illa maritum habuit Ioannem Halowinum, vicecomitem Harlebecanum, Roſebecæ & Sweveghemi dominum;

Hæc

Hæc verò Iacobo de Griſper Ogierlandæ Comarcho nupta 80 *cui nupta.*
Ibidem. eſt. Ex his *Colardus* præter alia *ſancti Amandi Baſſerodam* poſſe- 81
dit. Liberos habuit Adrianum, & Martinum. quorum ille du- *Colardus Baſſeroda dominus.*
ctâ Iudocâ de Romerſvvaele, filium ex eâ ſuſtulit Inghelber-
tum, qui vitam cælebs tranſegit: Margaretam cujus, dote Lie- 82
Ibidem. dekerka ad Hannardos abiit: & Antoninam, quæ in Monaſti- *ejus liberi.*
câ vitâ deceſſit. Hic vero Mariæ Oſtendanæ junctus, filiam re-
liquit Iacobam, quam duxit Philippus van Roye, Eques, Ghy-
ſeghemi dominus unde ſuſtulit Lancilotum vã Royen, & præ-
ſentem Ghyſenghemi toparcham, Carolum, & Mariam: quo-
rum ille, ductâ conjuge Mariâ Boot, liberos habet Anſelmum
& Iulianam; alter uxorem habuit Margaretam Serſanders: un-
de nati Nicolaus, Carolus, Adriana, & Ioanna. Maria verò nu-
pta Philippo Trieſt Equiti, Ouweghemi toparchæ, multâ ſo-
bole maritum & familiã beavit: habuit enim ex eo liberos Ni-
colaum præſentem Ouvveghemi dominum, Maxæmylianum;
qui relictâ nuper Catharinâ Veranneman, Ferdinandi filia, vi-
duâ antè Menulphi Plettenbergii, Oldenſelæ Gubernatoris,
& unius liberæ cohortis Præfecti, nuper ſine liberis deceſſit
Carolum in Curia Flandriæ modò Senatorem, Antonium De-
canum S. Donatiani Brugis, Philippum, Ioannem Baptiſtam,
& filiam Mariam.

Ceterùm prædictum Dominium poſtquam diu à *Villanis* poſ-
ſeſſum eſſet, tandem emptione migravit ad Ioannem vanden
Drieſſche; inde ad fiſcũ Principis; & hinc ad Halovvinos: fuitq;
anno 1576. ca 3. nu. 41. Elench. ſive numeramentum (ut vocant) dominii. in eâ familia, donec tranſactione (de quâ infrà) ad illuſtriſſimũ
Principem *Comitem Palatinum ad Rhenum, ducem in Bavaria,* 83
Comitem Veldenſem, & Sponheimii, abiit: qui eo nunc potitur in *Comes Palatinus Baſer. S. Amandi dominus.*
clientelâ Abbatis S. Amandi: cui quotannis tenetur ſolvere
ſexdecim libras Pariſienſes; Domino vero hujus urbis viginti
Ibidem. ſolidos Pariſienſes, monetæ Flandricæ. Habet hic omnem ju-
ſticiam Civilem, & criminalem, omnis generis: cum omni jure 84
quod competit Dominis habentibus altam Juſticiam. Et inter *ejus jura.*
cetera recipit tertiam partem mulctarum & optimi cathalli ab
Supra nu 53. omnibus incolis, exceptis Civibus Aloſtenſibus, & Gerardi
montanis. Alterum trientem Teneræmondæ domino deberi
jam dixi. Tertium capit Grimbergæ dominus. Incolæ ejus 85
Ibidem. loci ſunt immunes à vectigalibus, impoſitionibus, & mili- *Incolarum immunitas.*
tia: cujus immunitatis gratiâ ſunt devincti Dominis Te- 86
neræmondæ, & Grimbergæ, ſingulis annis in unum diem *& ob eam onera.*
mittere. Viginti quinque viros ad fodiendas urbis foſſas:

Antverpianis itidem, ad fodiendum veterem rivum ejus urbis, dictum de *Burgt-gracht(* id eſt Burgi foſſam *)* eâq; ratione, ſunt liberi à telonio, ubi Teneræmondani, & Grimbergenſes & ubi ſubditi Marchionatus Antuerpienſis fruuntur eâ libertate, exceptis Civibus Aloſtenſibus, & Gerardi montanis. Duobus his ultimis pagis nempe *Baſſeroda S. Mariæ*, & *Amandi*, vel ante tria ſæcula communem, ut etjam nunc, fuiſſe Paſtorem, in Abbatiæ Svvivecanæ monimentis deprehendi. Tabul. anni 1300.

DEN NOVBVRGH.

87 Noiburgh vicus. QVod ad *Novum-burgum* attinet, vicus magis eſt in ſuburbio quàm pagus: nullum enim hîc tribunal, aut Scabini. Itaq;
88 (in nomine Meyeri error.) opido accenſetur, & iiſdem utitur privilegiis. Meyerus *Ouburgh* dici ratus, vocavit *Veterem-burghum*: quum dicamus *Noubur*gh, id eſt novum burgum, à novâ arce, ante Roberti Advocati Atrebatenſis, Teneræmondæ domini ævum ſtructâ; ut variis anno 1452.
89 ejus ſitus. ejus diplomatibus conſtat. Et quidem locus eſt munitioni opportunus, inter paludes, quæ à nomine vetuſti ſacelli, cujus nunc nihil præter locum oſtenditur, *D. Odulphi paludes* dicuntur, & duo flumina, Scaldam, & Teneram: habuitque non antiquitus ſolùm; ſed etjam nuperrimo ſacro bello arcem, quæ tamen exciſa eſt. Principis aquaticas molas hîc eſſe ſuprà dixi.
90 templum. Templum inſuper hîc fuit D. Virgini dicatum; ubi celebres li. 1. ca. 3. n° 28. olim fuêre D. Liefardi reliquiæ, unde etjam nomen habet, jampridem à fanaticis ſolo æquatum: Et denique leproſarium am-
91 leproſarium. pliter dotatum, quod ſimili cum templo fortunâ, nuperis tur-
92 ejus occaſione diſſertatio. bis dirutum, nil præter ſacelli parietinas oſtentat. Huic morbo ſuperiorum temporum homines magis obnoxios fuiſſe, inde liquet, quòd non ſolùm minùs vehemens nunc lepra eſt, nec æquè contagioſa; ſed etjam quod tot ubique per univerſam pene Belgicam hujuſmodi ædes obviæ, quæ nunc etjam vigent, & amplas habent poſſeſſiones; & tamen ferè deſertæ multis locis videntur. Sic & de aliis quibuſdam morbis memini obſervare: qui ſuo quique ſæculo incrudeſcunt, & iterum ad ſenium,
93 de podagra. & languorem declinant. Contra in arthritide, ejuſque notiſſimâ ſpecie podagrâ hoc ævo experimur (quem morbum Italiæ ſuæ peregrinum Plinius vocat, & rariorem non modò patrum avorumque memoriâ, verum etjam ſuâ) Hæc ſuperioribus annis magnatum tantùm erat, & eorum qui in ocio, & deliciis degebant. unde ſumptâ occaſione, vir quidã doctus, partitò Natural. Hiſtor. li. 26. cap. 1. dialogo de podagra,

poda-

podagram, & araneam domicilia legiſſe finxit: hanc apud miſeros; illam apud beatos: nunc verò ita ſe diffudit, ut etjam in caſas, & magalia irrũpat: imò vel ipſius Hippocratis tot ſæculis probatum dogma eat everſum qui dum hic morbus fuit in cunabulis, præut nunc eſt; credidit hujus mali mulieres expertes eſſe, ante ſuppreſſionem menſium; quæ nunc cum viris pari modo, impari tamen adhuc numero, cum iis doloribus confli-ctantur: ſive aſtrorũ variæ irradiationes in conjunctionibus, oppoſitionibus, adſpectu trigono, tetragono, ſextili; ſive tota omnino commutata cæli facies id efficit: cujus omnem in hæc Infera vim tollere (animos tamen excipio, qui origine cæleſti) deſipere eſt. ut ex Lucretii formulâ loquar, ſive demum alia cauſſa ſupra nos, quæ mediantibus aliis, non ſolùm morborum ſemina in corporibus nunc movet, nunc premit; nunc contrahit, nunc diffundit; ſed ita inſuper afficit vaſta terrarũ, ut frequentiſſima, deſerta fiant; inculta, celeberrima, ubi humanitas vixit, regnet barbaries, ubi ferocia & atrocitas, ex ungue homines fiant, & ad rectâ rationem compoſiti. Ita humanarum rerum Euripus movetur: quẽ multi vident pauci capiunt, in anguſtiis hiſce, quibus obſepta mens animi languet, & rarò exiliterq; foras exſerit divinitatis ſuæ lumen: quod ignorantiæ nubilo involutum; victumq; à brutâ animi parte, caligat; & tantùm non extinguitur: quod omnes ſentiunt, pauci corrigunt.

lib. 6. aphoriſ. 28.

94 *morborum & ſaculis mutatio unde.*

CAPVT III.

De iis pagis qui à Domini ſubditis, in clientela hereditario jure poſſidentur.

EA loca recenſui, quorum utile dominium cum directo penes Teneræmondæ dominum permanſit. Nunc ad ea deflectet oratio, quæ aut partione hereditariâ, & herciſcundis familiis, aut dote, aut aliàs, in alienas familias commigrarunt, parentq; Feudatariis. Habent autem ſingula ſua ſibi Tribunalia; ubi domini per Prætores, Majores, & Scabinos, quos ad lubitum ſtatuunt, & deſtituunt, Juſtitiam exercent Civilem, & criminalem. Varias inſuper habent clientelas: dein Piſcationem, aucupia, venationem, cignos: Præterea redditus

1 *de dominiis hereditariis.*

lib. feudal.

2 *Dominorum cõmunia jura.*

pecuniarios, & aliarum rerum: Optimum inſuper Cathallũ eorum qui iis locis moriũtur, ſive indigenæ ſint, ſive inquilini, ſive peregrini, niſi aut natalibus, aut inſcriptione Teneræmõdæ Civitatem ſint adepti. Præter hæc certa emolumenta, cùm arvorum poſſeſſor mutatur aut emptione, aut mutatione. Morte etjam, ſi feudalia bona ſint: Confiſcationem ad hæc, & nothorum bona, eaq; quæ incerto poſſeſſore aut relicta ſunt, aut in ripas ejecta: Jus item arreſtandi, captivandi, dimittẽdi. Quæ omnibus ferè communia, ſemel hîc ob oculos pono; ne ſæpiùs iterando lectori moleſtiam pariam, & faſtidium. Sunt autẽ hæc: Cis Scaldim, *Schelle-belle*: trans Scaldim verò *Moerſeke*, *Uytberghe*, *Overmeere*, *Calckene*, & *Laerne*. In quibus deſcribendis, ne cui præju-

3 *de ſervato hic Ordine excuſatio.* dicatum eam, ſemel hîc edico, ſitus me, non dignitatis, aut originis, rationem in ordine ſecutum.

SCHELLE-BELLE.

SChellebella quaſi *Scheldebella* dicitur; Latinè Bella ad Scaldim:

4 Schelle-belle *etymon.* aſſumitq; Scaldę nomen, in cujus crepidine ſita eſt, ad diſcrimẽ alterius Bellæ, quæ eâdẽ ratione *Tenera Bella* dicitur. Habuit

5 *ibidem vetus Prætorium.* olim inſigne ad Scaldim Prætoriũ; ſed eo per nuperi belli turbas exciſo, novo eoq; ampliore ædificio exornatur: moliturque loci

6 *& novum.* dñs, præter alia, in amœniſſimo antiquę arcis ſolo, novã porticũ; unde latiſſimus, lætiſſimuſq; fluminis proſpectus, & aprica ultrà

7 *forum.* citràq; paſcuorũ, planicies pateat. Forũ habet ſpatioſũ celeber-

8 *mercatus annuus.* rimũ annali nundinatione, equorũ præſertim, hebdomade poſt feſtũ venerabilis Sacramenti. Nuper etjã mercatũ hebdomada-

9 *hebdomadalis.* lem diebus Martis accepit à Principe ALBERTO privilegiis & anno 1608.
immunitatib. ornatum. templum habet D. Gaugerico ſacrum: ubi jus patronatus ad D. Bavonis Canonicos Gandavi ſpectat.

10 *Cænobiũ Præmonſtratenſe.* In hoc pago, loco qui *Tuſſchenbeke* dicitur Cœnobiũ eſt virginale cum præpoſiturâ Præmonſtratenſi; olim in *Cerſcamp* Alo-

11 *plũm urbis.* ſtanę ditionis pago, ab Yvvani Aloſtenſis vidua fundatũ. Hunc anno 1138.
Yvvanum aut Comitem Aloſtẽſem fuiſſe, qui paullò antè Trõcinienſes Canonicos in Monachos Præmonſtratenſes converterat; aut illum qui inter Gandenſes Caſtellanos numeratur Meyer. 1137.
primùm ſuſpicatus ſum; ſed annorum ratio repugnat: quum uterq; aliquanto poſt hujus viduæ fundationem fuerit ſuperſtes: ea enim facta eſt anno CIↃCXXXVIII: prior autẽ ille Yvvanus

12 *cur huc tranſlatum.* ſublatus demum eſt anno CIↃCXLIV; alter verò, etjam anno CIↃ Meyer. ann. 1144.
CL: fuit ſuperſtes: quo tempore ſignavit diploma quoddã The- Archiv. Blandinii.
odorici Alſatii. Ceterùm quem locum Cœnobio ſuo ea vidua anno 1262.
legerat, poſteritas mutavit; hac præſertim ratione: quòd ita cir-

cumqua-

cũquaq; ſerpentes omnia infeſta redderent, ut ne altaria quidẽ
ab hoc malo eſſẽt tuta. Obit tamẽ adhuc Præpoſitus, quẽ ab Ab-
bate Tronciniẽſi accipiũt, Paſtorale munus in *Cerſcãp*; ne omni-
no primæ inſtitutionis memoria abolita videatur. Nõ eſſe hoc
Cœnobiũ origine poſtremũ, hinc exiſtimari poteſt; quòd fũda-
tũ eſt anno CIↃ C XXXVI II: Ordo autẽ Præmõſtratẽſis inſtitutus,
paucis antè annis: ut ex Chronographico hoc diſticho liquet.

Anno milleno, centeno, bis quoque deno,
Sub Patre Norberto fundatur Candidus ordo. 13 *initium Ordinis Præmonſtratenſis.*

Viſitur ibidem extremæ antiquitatis duorum Conjugũ mo-
nimentum: cujus ætas ſciri poterat, niſi fanatica hæreticorũ ra-
bies igne ſaxum deformaſſet: nomina præſertim, & annum.
Appendix *Scheldebella* eſt *Wanſele*, habet ſuum ſibi templum, & 14 *Schelle bella appendix.*
Archiv Tuſſcheubeke. parochum; idq; vel ante annum CIↃCC LXV: quo tempore *Epiſ-*
copus Cameracenſis conceſſit Cœnobio de Serſcamp altare, de Belle, cum
appendicio Wanſelæ. Utriuſq; dominus eſt nobiliſſimus vir Adri-
anus de Bette Eques, Fontanæ & Warvvanæ dominus, Archi- 15 *dominium;*
duci Erneſto, inter nobiles Palatinos, à poculis, Cardinali An-
dreæ Belgicæ Gubernatori à cubiculo: Principis etjã anno CIↃ
IↃXCIX primus mandatarius magiſtratibus per Flandriam no-
De ſcriptione Gandavi, vide plura li, 1. ca 9. n. 45 vandis: qui præter paternę familię priſcum ſplendorem, quam
illuſtrium Gandę, primam Guicciardinus ponit; & Majorum in
Rempub. merita longâ inſuper Avorum ſerie ab ipſis uſq; Te-
neræmondenſis dominii priſcis dynaſtis ad Guidonẽ Flandriæ
Comitem, & ûltrà genus numerat. Nã ut ceteros taceam, inter
majores ſuos refert Ioannẽ de Teneræmõda Holbecę dominũ.
de hâc vide l. 1. c. 6. n. 134. Atqui is matrẽ habuit Mariam, filiam Gulielmi Teneræmondę
dñi, fratris Roberti Betunii Flandriæ Comitis, neptẽ Guidonis
Dãpetrę, & Machtildis Teneræmondæ dñæ. Uxorẽ habet *Ag-* 16 *dominus uxor & liberi.*
netẽ de Meroda: unde liberos ſuſtulit Iacobũ, & Iſabellã. Erat ea
antè vidua Bern. de le Douve, dicti de Nieukercke, dñi Sãghien,
Lõpre, Stallæ, Baronis Hautewylæ, Riviere, &c. unde natæ Re-
nata, & Catarina de le Douve: quarũ hęc adhuc exſors cõjugii;
illa nupta eſt Warnero de Davre dño Merlomõtii, Boiſ-ſaint-
Iſaac, Ophain, Roſigny. Enimvero quod ad *Merodios* attinet,
nemo eſt, ne Belgicarũ quidẽ rerũ tiro, cui ignota ſit antiquiſſi-
mæ gẽtis nobilitas, & fortia domi militiæq; facinora: per quorũ
memores ire faſtos, nihil admodũ hîc attinet. unũ modò ſubji-
ciã Cęſaris diploma, ut hoc velut emblemate ſcriptionẽ meã ex-
ornẽ, & prę ſtãtiſſimę familię meritis quęſitũ decus propagetur:

Nos Fredericus Dei gratiâ Romanorum Imperator, ſemper Augu-
ſtus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ Rex, Dux Auſtriæ, Styriæ, Carin-

in magno & notabili numero nobiſcum hac vice congregatorum conſilio, & certâ ſcientiâ, prædicto Arnoldo de Meroda, ſimul etjam Ioanni Rickaldo, Wilhelmo, ſuis fratribus, ipſorúmque heredibus, atque tam maſculini quàm feminini ſexus ſucceſſoribus, etjam præfatæ ipſorum ſorori, ante nominatas eorum libertates, dignitates, & familiæ privilegia, Baronum, & Baroniſſarum, tamquam Romanus Imperator, gratioſè confirmavimus, approbavimus, eoſdemq́ de novo in noſtros & ſacri Imperii veros Barones, & Baroniſſas honeſtavimus, creavimus, ordinavimus, & ſublevavimus, confirmamus, approbamus, honeſtamus, creamus, ordinamus, & ſublevamus: hoc modo ipſos de novo in noſtros & ſacri Imperii veros Barones & Baroniſſas omnimodè, ex Romani Cæſaris pleniſſima poteſtate & ſcientia, idq́ue his literis atteſtantibus, ita ut ex nunc in perpetuum Barones & Baroniſſas de Meroda, ipſi & ſingulariter prædictus Ioannes de Meroda, & Petershem, nec non præfatus Rickaldus de Meroda & Hoffalis, ſuis titulis & nominibus ſeipſo: ſcribere, nominare, atque ab omnibus & ſingulis taliter nominari, & pro talibus agnoſci, eâque de cauſsâ nobis & ſacro Imperio, ſervitiis aliiſque modis obedientes, atque obſequentes eſſe debent. Inſuper etjam omnes ac ſingulos honores, dignitates, prærogativas, libertates, gratias, jus & Iuſticiam, judicialiter ſeu extrajudicialiter, in ſpiritualibus & civilibus ſtatibus, & cauſsis, omnibus in locis percipere, atque eorum uſu, & participatione ſe recreare poſſint, & debeant, quorum uſum, & participationem eorum prædeceſſores de Meroda, ceteríque noſtri, & ſacri Imperii verè progeniti Barones, & Baroniſſæ, ex quarta ipſorum Avorum, & abavorum progenie, de jure, conſuetudine, atque nemine obſtante, quietè percipiunt. Omnibus itaque & ſingulis Principibus, Electoribus, Ducibus, Comitibus, liberis Baronibus, Equitibus, & Militibus, Capitaneis, Vicedominis, Satrapis, Præfectis, Adminiſtratoribus, vicetenentibus, Scholtetis, Scabinis, Conſulibus, Iudicibus, Iuratis, Civibus, & Communitatibus, atque omnibus præterea aliis noſtris & Imperii ſubditis & fidelibus, cujuſcumque ſtatus aut conditionis fuerint, ex prænominata Romani Cæſaris poteſtate, per præſentes literas ſeverè atque rigoroſè mandamus, ut hi omnes, ac ſinguli, præfatos Arnoldum, Ioannem, Rickaldum, Wilhelmum fratres de Meroda, eorum heredes, & maſculini ſeu feminini ſexus ſucceſſores, inſuper etjam prædictam ipſorum ſororem Margaretam, ex nunc in perpetuum Barones & Baroniſſas de Meroda, & ſingulariter ſæpe nominatum Ioannem de Meroda & Petershem, atque prætactum Rickaldum de Meroda & Hoffalis, nominent, ſcribant, atque agnoſcant:

ipſos etjam in hoc, atque in prædictis aliis noſtris gratiis, juribus, honoribus, dignitatibus, libertatibus, confirmationibus, approbationibus, atque novis donationibus, & conceſſionibus neque impediant, neque ullâ ratione moleſtent; ſed eorum uſu, & fructu prædicto modo quietè perfrui ſinant: quatenus vobis omnibus, & ſingulis unicuique cordi, & reſpectui eſt noſtra, & Imperii gravis indignatio·idque ſub expreſſâ pœnâ centum marcarum auri puri, quam quiſque contra iſtud mandatum petulanter delinquens, pro unâ dimidietate in noſtram atque Imperii Cameram, & pro alterâ dimidietate prædictis fratribus de Meroda, eorum heredibus, & ſucceſſoribus, atque præfatæ ipſorum ſorori irremiſſibiliter perſolvere obligatus erit: idque per atteſtationem harum literarum quæ appenſo noſtræ Cæſareæ majeſtatis ſigillo ſigillatæ ſunt. Datum Treviris poſt ſancti Michaëlis Archangeli diem, anno à nativitate Chriſti milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo tertio: noſtri Imperij Romani, trigeſimo quarto: Cæſarei Imperii viceſimo ſecundo: & Hungariæ decimo quinto.

Eſt autem prædicta *Agnes de Merode*, oriunda à *Wilhelmo*, cujus hoc diplomate mentio. Habuit enim patrem Bernardum, avum Richardum, Warouſæ dominum, qui filius fuit prædicti *Wilhelmi*. Porrò ex *Ioanne*, præter ceteros, prodiit Richardus, ex hoc Henricus, cui filius Joannes, pater Philippi præſentis Peterſemi toparchæ; cui uxor Anna de Merode, filia domini de Moriamez (quo cognomine Iſabellam, Roberti Betunii Teneræmondæ Domini, conjugem uſam ſuprà docui) *Rickaldus* autem *de Meroda & Hoffalis* filium reliquit Renardum, nepotem Richardum, pronepotem itidem Richardum: ex quo natus Philippus de Merode, Baro de Frentzen, eques S. Sepulchri, Oeconomus ſereniſſimorum Archiducum, Principum Belgicæ; & Richardus, Ogniaci toparcha, Gubernator Bapalmæ. *Margareta* autem Gulielmo de Hamale nupta eſt: ex quo ſuſtulit Mariam Magdalenam, quæ maritum habuit Gulielmum de Croy, Chievræ dominum, nullo tamẽ conjugii fructu. Sed ſatis erratum. nunc in viam, & quam orſi telam pertexamus.

Lib I. c. 6. n. 96.

16 Ante duo ſæcula & amplius, triens *Schellebellæ*, cum *Eertbrugghe* (quæ certa regio eſt hujus pagi, ſuis etjam privilegiis & immunitatibus ornata) erat penes familiam *Van Belle:* ut conſtat ex monimentis Cornelii Gaillarti, ubi: *Bernardus van Belle dominus Eertbrugæ & in Belle*, anno CIↃ CCCC.VII. *cum uxore Ioanna vande Voorde Walteri filia*: cujus illic juxta Chorum monimen-

Triens huius dominii olim eorum familiæ.

nimen-

nimentum viſitur. Patrem habuit *Walterum* van *Belle*, cujus in archivis Cœnobii Tuſſchenbeke eſt memoria, ad annum CIↃ CCC XXIX. Avum *Bernardum*, filium *Walteri*, quem dictis archivis *Guido Flandriæ Comes Teneræmondæ dominus Walterum de Balliolo*, *militem* vocat, tabulis anni CIↃ CC LIII. Hujus ibidem, & *Beatricis* conjugis mentio eſt tabulis anni CIↃ CC XXVII. Illius *Bernardi*, quem ſuprà dixi, tres filiæ apud Gaillardum memorantur quarum prima, Margareta nupſit Ghiſberto Maſminio: Altera Soetina nomine, maritum habuit Danielem Oudenhovium, & dein Gulielmum van Steelant: Tertia Joanna quam duxit Adam de Prooſt. Habuit inſuper filium *Joannē* qui patri ſucceſſit: ut Epitaphium teſtatur; quod ibidem in templo ſupereſt hoc ſenſu:

Ioannes van Belle Eertbrugæ toparcha, dominus in Belle, obiit ſecundo Iulii, an. CIↃ CCCC XXXIV.

Parma gentilitia ſpectantur inibi cum nominibus familiarum, primo loco *Reſseghemiæ*, ſecundo *Ghend* (arma ſunt gentis *Villanæ*, *ſive Gandaviæ*) tertio non eſt nomen; ſed in ſcuto tres roſæ; Itaque ſuſpicor de ſtirpe *Pethem*: quarto loco *Gavere*. Alterius itē *Ioannis van Belle Bellæ domini* mentionē in dictis Gaillardi monimentis deprehendi: qui ante ſummum altare, juxta ſuperiorem ſepultus eſt *anno* CIↃ CCCC XXXVIII. *ſecunda Julii*. Ibi conſanguinearum gentium nomina erant *Zeebroeck* ſive *Roeſſelaere*, *Liedekercke* ſive *Halewijn*, tertium ſcutum familiæ ignotæ. Horum *Bellenſium* poſteri adhuc ſuperſunt Brugis & Tenerȩmondȩ. Hoc autem non eſt ſilentio tegendum, quod a N. V. Theodoro Hetveldio, vero noſtri ævi Coruncano, didici, & poſtmodum idem apud Gaillardum deprehendi (cui eo major fides quòd armorum fuit regulus) *Bellanam* hanc gentem, à loco id ſibi nomen adſciviſſe (ut ferè fit) eſſe autem ex *Maſminiis*, qui hanc olim ditionem tenuere; Vetuſque illi nomen *Maſminium* eſſe. quod credere eò faciliùs in animum induco, cùm quia eadem ſunt horum *Bellenſium* & *Maſminiorum* inſignia (niſi quod ad oram paullulum intereſt) tum vel maximè, quod in ſuperioris illius *Ioannis* notatione armorum, & familiarum, primo loco ſunt, & nomen, & arma gentis Reſſenghemiæ; cujus familiæ Maſminios fuiſſe † ſuprà oſtendi, & * infrà docebo. In eâdem familiâ lego bona Henrici van Belle, ad fiſcum Principis devoluta. Nominatim *Pontem in Trajectu*

19 *De gente van Belle annotatio.*

† lib. I. c. 6. num. 73.
* Lib 3. c. 3. num. 129.
Libri ſacri patrimonii,

Scaldæ. Homicidii id crimine factum putant, eâque ratione id
20 Dominiũ ex eâ gente migraſſe: quod mihi non fit veriſimile;
Ioannes Prooſt Dominus in Belle. Nam paullò pòſt ad *Joannẽ de Prooſt* ea ditio pervenit, qui erat Lib. Feudal.
Adami filius, ex Joanna van Belle Bernardi filiâ. Hunc Prætu- Analecta Gaillardi.
21 ram & Teneræmondæ, & Aloſti geſſiſſe, ſuperior Nomencla Lib 1. cap 5. num 34.
Ejus parentes. tura docet. Uxorem habuit Alexandrinã van Steelant, & ex ea Analecta Gailliardi.
22 *uxor.* filium Leonem de Prooſt (qui etjam Teneręmondæ fuit Præ-
23 tor) & filiam *Margaretam*, quæ Patri in hunc Bellæ trientem Lib. Feudal.
Liberi. ſucceſſit; quem anno CIↃ CCCC LXXVIII vendidit *Carolo Cou-*
treau: quem ex ordine ſecuti ſunt *Philippus Coutreau*, *Erardus*
Coutreau, eques Weſtmalæ dominus, Theobaldus *Coutreau*
24 *Præſens illius trientis dominus.* Erardi filius, & dein ejus frater, alter Erardi filius *Henricus Cou-*
treau Weſtmalæ, *&c.* dominus. Ex hâc familiâ fuit ille Rober-
25 tus Franciſci Coutreau filius, ſuperioris *Caroli* pater qui prœlio Meyer anno 1465.
Franciſci Coutreau memorabile factum. Montleriaco Principi noſtro Carolo Audaci, ſalutis fuit au- Oliv. de la Marche lib. 1. cap 35.
ctor: Nam abſque illo fuiſſet, Carolus, quem circumventum Annal. Brabantię cap. 62.
Galli ad deditionem urgebant, in eorum poteſtatem aut vivus
veniſſet, aut mortuus; nam ut erat magni animi, cùm dédere
ſe nollet, occidendus erat; niſi Robertus Coutreau robuſto in-
vectus equo, per medium coronæ gallicæ agmen perrumpens,
hoſtem manu Principi imminentem ſummâ vi retro cedere
coëgiſſet, magnâque editâ ſtrage, præſenti Dominum diſcri-
mine liberaſſet: qui viciſſim immenſæ virtutis ergô, Præfectu-
râ illum feudarum Brabantiæ, utili cum primis & honeſto mu-
nere, atque Equeſtri inſuper Baltheo extemplò donavit.

MOERSEKE.

26 *Moerſecæ ſitus.* VLtra Scaldim prima *Moerſeca* occurrit, intra primum
ab urbe lapidem ad dictum flumen ſic ſita, ut potiſſimam
ſui partem alluvioni debeat. Hanc longo ambitu Scalda mu-
nit: cujus etjam hic antiquus alveus viſitur: qui aggeribus ex-
27 cluſo amne utilem piſcationem miniſtrat. Non procul à ripâ,
Ibidem rudera antiquæ molis rudera viſuntur; cujus rei, aut temporis, vulgò
incertum. Incolæ arcem fuiſſe exiſtimant: ut alibi multæ circa
28 fluminũ ripas. Poſtmodum ex ſententiâ feudali, inter Petrum
Cujus ædificii. vander Borgh, & Joannem vander Borgh ejus Patruum didici,
vetus Moeſecæ Dynaſtarum domicilium fuiſſe. Gaillardus in-
ſignem *Gerardi Grimbergenſis Moeſecæ domini Arcem* vocat,
29 *De Scabinis.* eamque à Gandenſibus furore civili everſam. Duplex hîc eſt
Scabinorum ordo, quorum prior cum Prætore agrorum, ar-
vorum,

vorum, & univerſim pagi res curat: alter cum Sculteta, ea quæ
ad paludes & prata ſpectant. Eſt in hujus Dominii finibus ce- 30
leberrima ſtatio navium eo loco qui *Dry goten* (id eſt tres Ca- *Stasio naviũ.*
nales) appellatur: ubi anno CIↃ IↃ XCVIII. Bironius Galliæ
Mareſcalcus (cujus aliquanto pôſt tragicæ vitæ finis) in amœ-
niſſima porticu, è frondentibus ramis contextâ, à noſtro Sena-
tu exceptus eſt, firmatis Gallicæ pacis legibus. Inter XLV. feuda
quæ hujus Dominii beneficio poſſidentur, Clientelam Moeſe-
cæ Comarcho debet Baſſerodæ S. Urſmari Dominus, ratione 31
ejus Dominii, quod à Moeſeca dependet. Junctum id à prima *Baſeroda Moeſeca feudum.*
origine Moeſecæ exiſtimem, quia illius eſt feudum; & aut par-
Meyer. anno 1385. & Froſſard l. 2. cap 176. titione hereditariâ, aut aliàs divulſum. Eo dominio *Raſſem-* 32
ghemios olim potitos Annales Flandriæ monent: ubi legibus *Priſci Baſeroda Domini gentis Raſſemghemiæ:*
pacis inter Philippum audacem, & Gandenſes ſubſcribit *Ge-*
Lib. Feudal. Moeſecæ. *rardus ab Raſseghem Baſſerodæ Dominus.* Inde ad *Maldeghemios* 33
abiit: fortè Conjugio dicti Gerardi filiæ, cum *Gerardo Malde-* *Maldeghemia*
ghemio, quem paullò pôſt hoc Dominio potitum variè mihi
conſtat. Poſt hunc (cùm ſine ſobole deceſſiſſet) *Villani* poſſe- 34
Analecta Harduini. dêre: Inter quos primus occurrit *Adrianus*, Ioannis & Marga- *Vilana.*
retæ Gaveranæ Raſſemghemi Dominæ filius. Poſt illum *Co-*
Ibidem Anno 1547. *lardus*, Adriani filius, qui Matrem habuit Judocam Moerkerca-
Ibidem & Archiva familiæ. nam Merchemi Dominam, filiam Colardi Moerkercani, &
Catharinæ Balliolanæ: fratrem Martinum Vilanum Raſſem-
ghemi Dominũ, maritum Antoninæ Maſminiæ, quæ Calcke-
nam in dotem habuit: Sorores Catharinam Merchemi Do-
minam Conjugem Joannis Halowini Roſebecæ Domini: &
Mararetam; quę nupta eſt Jacobo de Griſper Ogierlandæ Do-
mino. Uxorem duxit Margaretam Ghiſtellanam Guidonis fi-
Lib. 3 cap. 2. Num 79. & 81. liam. Ejus liberos, & nepotes ſuprà dedi. Præter *Baſſerodam*,
Dominus inſuper fuit Liedekercæ, S. Amandi, Leeuwe, Vi-
cecomes Lombecæ, & hereditarius Sculteta Aſſenedæ, à con-
Analecta Harduini. ſiliis & Cubiculo Ducis Burgundiæ. Hic vendidit Baſſerodam 35
Ioanni vanden Drieſſche, Conſiliario Flandriæ, qui cùm ob de- *Baſeroda vendita.*
Ibidem. licta exilio multatus eſſet, bonaque ejus fiſco illata, id Domi-
nium emit *Iodocus Halowinus* Flandriæ Prætor, Dominus Pee- 36
Ad annum 1374. næ, & Bugghenhoutii. Hunc temere Meyerus dicit anno *Quomodo gentis Halowina.*
CIↃ CCCC LXXII. bello Leodicenſi cæſum: quum eo tem-
pore nullum fuerit cum eâ gente bellum; quæ jam inde ab an. 37 *(Meyeri error)*
Meyer. anno 1467. CIↃ CCCC LXVII. à Carolo Burgundo ſubacta erat: & anno
Idem anno 1478. CIↃ CCCC LXVIII. eorum Civitas propter rebellionem everſa.
Analecta Gallardi. Conditus eſt cum duabus uxoribus in Dominio ſuo Peenæ

 juxta

juxta Caſletum, in templo Gulielmitarum, ſacello D. Virginis, ſub opere arcuato, inſigni Mauſeleo, cujus hæc eſt inſcriptio: Ibidem.

38 *Iodoci Halovvini epitaphium.*

Hic jacet nobilis, & potens Dominus D. Iodocus de Halewijn, eques, Peenæ, Bugghĕboutĭi, & Baſſerodæ Dominus, Conſiliarius quondam Philippi, & Caroli Ducum Burgundiæ, & eorum ſupremus per Flandriam Prætor: qui cum uxore Domina Ioanna de la Trimoille, Domina dictorum locorum, fundavit hoc Cœnobium, & eccleſiam in honorem & reverentiam Virginis Mariæ, Matris Dei, & obiit an. CIƆ CCCC LXXII, XXIV. *Septembris.*

39 *Item coniugis eius Bonæ Dantoing.*

Hic jacet nobilis & potens Domina, Bona Dantoing, dum viveret prior conjux dicti Dominj Iudoci de Halewijn: quæ obiit ipſo die Agnetis, quæ fuit XXI. *Februarii anno Domini* CIƆ CCCC XLVI. *Ora Deum pro anima.*

40 *Et alterius Ioannæ de la Trimoille.*

Hic jacet nobilis & potens domina, D. Ioanna de la Trimoille, domina Peenæ, Bugghenboutii, & Baſſerodæ, quondam uxor prædicti domini Iodoci de Halewijn: quæ & dictus dominus, ejus maritus, fundarunt hanc eccleſiam, & Cœnobium: & poſuit eadem domina, primum ejus lapidem: & obiit in feſto D. Virginis, in Martio: anno CIƆ CCCC LXX. *Ora Deum omnipotentem pro anima ejus.*

41 *Peenenſe Cœnobium olim ubi.*

Fuerat autem prædictum Cœnobium antea ſtructum Oudezeliæ ab aliquo gentis Guiſiæ; ſed ob pericula inundationis, cum fundatoris monimēto, huc tranſlatū an. CIƆ CCCC LXVIII. Meyer anno 1468. Analecta Gaillardi

42 *Iodoci ſucceſſores.*

Iodoco Halowino ſucceſſit *Franciſcus* Halowinus illi *Ludovicus*, huic *Antonius*: fuitque in ea familia, donec occaſione trecentorum millium Florenorum, quam ſummam rex Gallus ſtipendiorum nomine debebat illuſtriſſimo Principi Comiti Palatino ad Rhenum, duci in Bavaria, Comiti Veldenſi, & Meyer anno 1468. Analect. Harduini lib Feudal. Moeſecæ.

43 *Baſſeroda quondam Comitis Palatini.*

Sponheimii, *Carolus Halowinus*, eques, ordinis D. Michaëlis, æſtimatione factâ, Baſſerodam cum S. Amandi & Bugghenhoutii Dominiis, regis nomine tranſſcripſit: ipſe in Galliis alias poſſeſſiones accepturus; quæ quoad jura ſucceſſionis ejusdem eſſent aut fierent naturæ, cum his ſuis dominiis. Aliquanto pôſt, tranſactione abierunt hæc dominia ad *Carolum Manſveltium* Anno 1574 Lib. Feudal. Moeſecę. Chronic. Mixti an. 1595.

veltium (inſigni illa ad Strigonium de Turcis clade nobilem, 44
ubi honoris ergo *Principis* titulum accepit) eâ lege, ut intra *Inde Caroli Manſveldii Principis.*
certum tempus emptionis pretium perſolveret (erat autem
pretium, centum triginta millium Florenorum) quo non per-
ſoluto, ſive ejus præcipiti morte, quæ victorem exercitum ſine 45
Anno 1603. 11. Maii. ſanguine funeſtavit; ſive aliàs, ad priorem Dominum per ſen- *Iterum Comitis Palatini.*
tentiam Parlamenti rediêre: qui Baſſerodam, ut dixi, à Moeſe-
cæ domino in feudum habet: S. Amandi dominum ab Abbate
S. Amandi juxta Tornacum: Bugghenhoutium verò ab illu- 46
ſtriſſimo Principe Auriaco, ut Barone Grimbergenſi: penes *Bugghenhoutii directus domini quis.*
quos Dynaſtas ab omni Antiquitate fuit ejus pagi directum
jus. Quin etiam pars quædam hujus dominii hactenus penes
Barones Grimbergæ manſit. Unde duo ibidem ſunt tribuna-
lia: alterum Comitis Palatini, quem dixi; qui ſe *Buggenhoutii
dominum* inſcribit: Alterum Baronis Grimbergenſis: habent-
Lib. Feudal. Moeſecæ. que juriſdictionem locis & perſonis diſtinctam. Porrò Baſſero- 47
da, ſuum habet Tribunal, & Majorem, & Clientes (quos *Ho-* *Baſſeroda domini jura.*
mines vocant) per quos dominus civilem exercet juſticiam, non
autem criminalem. Si verò quemquam criminis accuſatum
Major habeat in poteſtate; illum tenetur intra triduum trade-
re Prætori Teneræmondano: idque ad limites hujus dominii.
Itidem ſi multa excedat tres libras Pariſienſes. Præter alia Te- 48
neræmondæ dominus habet hîc optimum morientiũ cathal- *Teneræmondæ domini hic jura.*
lum; niſi ante Civitatem adepti ſint. Eſt autem *Baſſeroda* ſita
ad Scaldim, intra primum ab urbe lapidem; habetque cele- 49 *Baſſeroda ſitus.*
berrimam ſtationem navium, quæ indies ultro, citroque Ant-
verpiam commeant, ſtatis ad æſtum temporibus. Hujus agrum 50 *Ibidem navium ſtatio.*
ita Scaldis ſuo fluxu, & refluxu detexit, ut ab uno ævo, vix cre-
dibile terræ ſpatium gurgite hauſerit: quod ad oppoſitos Moe- 51
ſecæ aggeres alliſum, multa pratorum jugera illi pago adjecit. *A Scalde detrimentum.*
Templum habet, D. Urſmaro ſacrum, amœniſſimo ad flumen
ſitu: cujus illicio ſtructa eſt, non procul inde ab Halowinis, in-
ſignis illa domus, quam aulam Peenenſem vocant; quæ per hęc 52
Civilia bella à regio milite incenſa eſt: nunc verò vel in ruinis *Ibidem Pratorium.*
antiquum teſtatur ſplendorem. Peenenſis autem Dominii
tam celebre hîc eſt nomen; vel ob illam quam dixi domum,
vel ob gentis Halowinæ Baſſerodæ dominos (qui ferè domi-
ni Peenenſes dicebantur) ut multis hactenus perſuaſum fuerit 53
Baſſerodam in ipſo Peenenſi dominio ſitam: idque potiſſimùm *Plebeius error de dominio Peenenſi.*
hâc cauſſâ uſu venit: quod antiquitus vulgari ſermone, cum
has Peenæ domini ditiones volebant deſignare, *terras Peenæ*,
-dice-

dicebant, brevitatis cauſsâ, pro, *terras domini Peenæ*. Quæ loquendi ratio paullatim in morem abiens, erroris occaſionem dedit: creditumque tandem, ut dixi, Peenam ea dominia, & præſertim *Baſſerodam* complecti; quod omnino alienum eſt à
54 *Peena ubi.* vero. quum Peena ſita ſit in Dominio Caſſetano, ut antè dixi. Marchantius Comment. de Flandria lib. 1. Numero 36. 38. 39.
Cumprimis autem celebris eſt in noſtris annalibus, non ob Cœnobium modò, cujus antè memini, nec ob Marchionatus titulum, quo ornata eſt; ſed ob proceres gentis Halowinæ, quorum frequens paſſim mentio, & multa exſtant præclara domi militiæque facinora.

55 *Ghaſtella aliud in Moeſeca Dominium.* Præter Baſſerodam aliud inſuper Dominium *Moeſeca* complectitur, quod *Ghaſtelle* vocant: cujus titulo conjunctim cum Moeſecano, Dominos antiquitus uſos, variæ mihi ſchædæ fecêre fidem. Variæ tabulæ in archivis familiæ.
Seorſum aliquando poſſeſſum inde apparet; quod
56 *Idem familiæ nomen.* in familiæ nomen abiit, ut, à quadringentis pęne annis conſcriptus obituum liber teſtatur. Ubi ad v. Kal. Martias *Adela uxor Radbodi de Ghastella. Sigerus de Ghaſtella*; ad XIX Kal. Auguſti
57 *Ibidem ſacellũ.* *Imma de Ghaſtello*; & Idibus Octobr. *Oda de Ghaſtello*. Habet id vetuſtum Sacellum, quod etjamnũ ſupereſt; fiuntque ibidem quotannis ſolennia, tertio Rogationũ. Nunc vulgariter *Hoogh*,
58 *Ghaſtella celebritas unde.* (id eſt altum) *Caſtelle* dicitur. Cumprimis celebre eſt ludicro illo conventu, Jovis poſt Pentecoſten: ubi ridicula plerique
59 *Conventus ludicri narratio.* munia capiunt, ut ſi quis, aurigandi præſertim inſolens, currum inverterit, ſeque, & equos præcipitarit; auriga audit: Si quis patriam abligurierit rem, aut in munere publico plus expendit quàm in rationes contulit; à theſauris, aut quæſtor dicitur: ſi quis leporem dum ſequitur, aut cervum in foveam incautus ſalit, venator fit: Si equum magno emptum minoris vendidit, equiſo dicitur: Si ſapere cùm velit, ubi maximè cavit, maximè deceptus eſt, aut ridiculum conſilium in re ſeriâ dedit; Advocatus aut Conſiliarius nuncupatur. Ceremoniæ his muniis pares. Adventantis cætus hujus Dominæ hæc ferè pompa eſt: ſtercorario curru ſedens equis vehitur ſtrigoſiſſimis, eamque ceterum agmen ſtipat: hic eques, ille pedes. Deſcendentem è rhedâ promiſcuus omnium plauſus excipit: in tumulis arenaceis diſcumbitur: ſine ſymbolo prandetur: cumque nihil ſit parati; præter locum ſub dio, ubi tam venti ludunt quàm homines; momento hinc inde ab incolis accoliſque affertur annonæ, atque penoris abundè: valetque ibi Gnathonicum illud: *Nihil cùm eſt, nil deſit tamen*. Pranſi rationes curant; quæ jlocaliter redduntur: Piſcinas (quæ nullæ) locant: itidem Terent. Eunucho Act. 2. Scena 2.

locu-

locuſtarum, grillorumque venationem, quæ mulctis nullis redimuntur. Tum ſiquis ex viciniâ abſit, quem adeſſe totius cætus intereſt; per ſatellites ſtramine vinctus adducitur. Itidem ſi quis jocularis facinoris reus: cui compedum loco, hinc inde poculum ſub genu, ſtramine alligatur. Si quis damnatur, citra ſanguinem multa conſiſtit. Grauiſſima pœna eſt

Tergere ſciphos, & exanclare fortiter

Privilegium ex conſuetudine tale habent.

Quicumque aliquid annona huic ſymvoſio miſerit, vexerit, curarit; ſolutionem ſi non urget, incuriæ ergô, u'trò nihil ſolvitor: ſi urget, importunitatis ergô, itidem nihil ſolvitor: & inſuper graviſſimam mulctam incurrito. Solus Tricongium ſi par eſt, ebibito. Et omnium cachinnis uſque ſiſtitor.

Originem huic ludicro dediſſe ferunt, quod ſuperioribus annis, poſtquam diu incolæ latitaſſent, nuſquam auſi prodire, ob hoſtem & prædones, qui omnia pervagantes, nihil tutum reliquerant, cùm primùm proſpiciendi poteſtas data, fortè fortuna hinc inde paullatim in hos colles convenerint, non aliâ quàm explorandi cauſſâ (latiſſimus enim in omnem partem proſpectus patet) ubi in exſpectato vicinorum notorumque adſpectu cùm quiſque gauderet, pacataque omnia videntes, poſt tantos caſus gratulabundi dextras jungerent; illum diem perpetuæ memoriæ conſecraſſe memorantur: & exinde quotannis in ea loca ſolutis curis, & feſtâ animi lætitiâ itum, non ex agri ſolùm adſitis, diſſitiſque locis; ſed etiam ex opido: unde potiſſimæ fortunæ homines frequentes eunt, ubi frontem exporgunt, & comburunt diem. Hæc audita mihi. paucis viſum inſerere: cùm ut fidem meam liberem; tum ut tædioſæ lectionis levem faſtidium. Si quis eſt uſqueadeò durus, vt ob jocoſa hæc frontem caperet, atque ſuperciliũ attollat; is ad Timones abeat, & Hæraclitos: mihi Democrito magis eſſe lubet; & cum Socraticis diæ Sapientiæ facere: pectore, non ſupercilio. Nam quum vita noſtra mera ſit calamitas; quæ obſecro veſania eſt, miſeriores miſerias noſtras reddere? quod fit, ſi omnia nobis negamus. Satis eſt, culpam vitare, virtutem ſequi; & quæ media ſunt, neque in bonis habere, neque in malis.

60 *Ejus origo.*

61 *Auctoris excuſatio.*

62 *De Moeſecani dominiis exordio.*

Enimverò quod ad primordia *Moeſecani Dominii* attinet, nihil hactenus certi depræhendi. Gaillardi quidem Collectanea ad Guidonem Dampetram Flandriæ Comitem referunt, (quem Moeſecę dominis terras donaſſe conſtat, quę alluvione

Tab. an. 1255

63 *(Gaillardi error)*

accedunt: quod illis Carolus V. Cæſar confirmavit) & ad illud
uſque tempus, ea loca partim Sylveſtria, partim ulvoſa fuiſſe; Tab an. 1517.
ſed id facilè refellit *Henricus de Aſca* ſive de *Grimbergis*, quem Tab. an. 1250.
hoc dominio potitum conſtat, antequam Guido Comitatum
accepit. Et quod magis, jam in familiæ cognomen *Moeſeke* ab-
ierat. Dein memini audire ex nobiliſſimo viro Joanne vander
Borgh, ſuperiore Moeſecæ toparcha, ea referri ad ſororem Ro-
berti. Teneræmondæ domini: eamque id Dominium à matre
64 *An à Gulielmo de Grimbergis* Machtilde acceptum, dotale Gulielmo de Grimbergis Aſcæ De hoc vide ſupra. lib. 1.
Domino attuliſſe. Sed qui hujus diplomata leget, quæ non cap. 6. n. 77.
uno loco, in monimentis Svvivecanis; contrà eſſe ſentiet: ubi
nuſquam non tituli modò; ſed ne loci quidem meminit, quod
de Aſca non neglexit. Sed ne plus Moeſecanis eripere videar, Tab. an. 1237. 1234 & alibi
65 *Antiquius eſſe.* quàm dare, antiquius id mihi Dominium videtur: adeò ut plu- ſæpius.
rimis hujus Territorii vetuſtate præcellens, cum quovis hac
parte contendere poſſe videatur; vel hanc ob cauſſam; quòd
cùm video *Ægidium militem de Moerske* Abbatiæ Swivecanæ Tab. an. 1238
66 *Argumentum unum.* in primordiis donantem certos redditus, imò verò multo antè
cenſeri inter teſtes Inſtitutionis dictæ Abbatiæ; non aliud in- Diplom. anno 1223 lib. 2,
ducor credere, quàm ante id tempus *Moeſetam* titulum Domi- cap 6. n. 3.
nii habuiſſe. Sciunt enim quotquot in ejus ætatis diplomati-
bus verſati, *Militem de Moerſke* aliud nihil eſſe, quàm ipſum
dominum poſt adeptam dignitatem Equeſtrem, aut domini
67 *Et alterum.* filium, aut nepotem. Parva loquor, altiùs jam ibo. Cùm à ſex-
centis penè annis illuſtris familiæ cognomen *Moerske* fuerit,
quis dubitet quin, vel ante id tempus Dominii titulum habue-
rit? Cognomen autem familiæ ab eo uſque ævo fuiſſe, Archiva
Blandinii monebunt: ubi anno CIↃ LXXII *Ioannes de Moerske*
Roberti Comitis diplomati ſubſcribit. Ceterùm Ægidius ille,
quem dixi an ex Grimbergenſi fuerit familiâ, neque negare,
auſim, neque aſſerere. Hoc autem conſtat brevi pòſt tem-
pore penes eam gentem hoc Dominium fuiſſe, ex qua fue-
rint hi:

68 *Grimbergenſis familia Moeſeca Domini.* *Henricus de Aſca* ſive *Grimbergis*, qui uxorem habuit Joan-
nam Spineti Dominam. Utriuſque tabulæ exſtant in archivis Tab. an. 1259.
D. Bernardi, in hæc verba:

*Henricus de Haſcha miles, & Joanna uxor ejus, domina de Spi-
neto, in ſpe æternæ retributionis à domino, viris religioſis, Abbati &
Conventui loci S. Bernardi, Ciſtercienſis ordinis, Cameracenſis diœ-
ceſis, qui in palude de Moerſcke, tam pro ſe, quàm pro nobis, quàm
etjam pro ſuis ſimul in dicta palude coheredibus, fideliter laborantes
per-*

perſeverant, arenam, quæ ſita eſt in parochia de Morſeke, in loco qui dicitur Gaſtella, prædictæ paludi contiguam, quam ad præſens foſſatis & ſæpibus incluſerunt, pro ſuis ædificiis, & aliis uſibus inibi conſervandis, & habendis, in eleëmoſynam liberè contulimus, & ab omni calumnia penitus liberatam. &c. *Datum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, quinquageſimo nono, menſe Iunio.*

Fratrem habuit *Henricus* Gerardum. Utriusq; in obituario Moeſecæ mentio; ubi *de Moerſeke & Grimbergis* vocantur. Hęc anno CIↃ CC LII Illum ſecutus eſt alter

Henricus de Grimbergis: quem aut Prætorem, aut Conſulem Teneræmondæ fuiſſe ex actis Swivecanis aliqua fides. Vixit anno CIↃ CCC.

Archiv. Swivecanis tab. anno 1300.

Henrico ſucceſſit *Gerardus de Aſca*, eques, Berleghemi item dominus. Hic in archivis S. Joannis Baptiſtæ, *Gerardus Moeſecanus eques* dicitur. Uxorē habuit Clariſſam de Mirabel, Franconis filiam: Joannis Mirabelli neptem: qui cùm unicam haberet filiam, teſtamento cavit, ut ſi fortè filiæ ſtirps deficeret, ſacellania quam fundarat Gandavi ad D. Pharaildis eſſet in poteſtate Ywani Vaernewyck, equitis, Martini Prooſt, Gerardi Moeſecani, ſive de Grimbergis (erat hîc Clariſſæ maritus) & Ravonis de Erpe Meeræ Domini: quorum ſinguli, duxerant ſingulas eius neptes. Conditus eſt autem prædictus *Gerardus* Moeſecæ, in ſacello D. Virginis, cum hac Epigraphe quam amicus noſter, vir nobilis, Adrianus de Marſcelare, ante nuperas tempeſtates enotavit: *Hîc jacet Gerardus de Grimbergis, Dominus Moeſecæ, & Berleghemi: qui obiit anno* CIↃ CCC LII, V. Februarii,

Analecta Harduini & Gaillardi

69 Clariſſa de Mirabel cujus uxor.

Ibidem.

70 Gerardi de Grimberg. epigraphe ſepulchralis.

Archiva familiæ & Gaillart.

Patrem filia *Maria* excepit: quæ in paterno monimento condita, hanc habet inſcriptionem:

Maria de Grimbergis, Maldeghemi & Moeſecæ Domina. 71 Item Maria.

Ibidem.

Hæc maritum habuit Philippum Maldeghemium, equitem; illius Philippi Maldeghemii filium qui memorabili in Guidonem Flandriæ Comitem conſtantiâ, æternum ſuæ familiæ Fidei encomium reliquit: effecitq; ut peculiari laude, gens *Maldeghemia Fida* nuncupetur. Utriuſque memoria eſt in obituario Moeſecano, ubi legitur: *Nobilis & potens Philippus de Maldeghem, & domina Maria de Grimbergis ejus uxor, Gerardi Moeſecani & Clariſſæ filia.* Ex hoc conjugio natus eſt *Philippus Maldeghemius*, cujus ante calamitoſa nuperæ tempeſtatis diſſidia, monimentum in templo Moeſecano ſpectabatur. Erat

72 Domini gentis Maldeghemiæ.

Oudegherſte Annal. c. 136.

id ad boreale Chori latus, ſub opere arcuato ex lapide Lydio, cum inſcriptione belgica, quam ſic Latinè verti.

73 *Philippi Maldeghemii monimentum.*

Hic iacet inclytus & potens Dominus Philippus Maldeghemius, eques, Dominus de Maldeghem, Grimberghe, Moerſeke, Berleghem, Hayeghem & Leyſcotæ, filius Philippi, & Mariæ de Grimbergis. Analecta Gaillardi.

74 *Ejus uxor.* Uxorem habuit Eliſabetham de Wavri in cujus, & mariti viſebantur olim juxta monimentum pictę ad vivum effigies, cum Analecta Hædini.
75 *Sorores.* armis gentilitiis hinc, & inde. Sorores habuit hic Philippus, Ibidem.
76 *Sororum ejusque posteri.* Eliſabetham Ackoiæ dominam, & Catharinam Maldeghemiam, quæ nupſit Gerardo Maſminio, Equiti, Maſminiæ Domino, cui Berleghemum dotale attulit; peperitque illi Walravium Maſminiæ, & Berleghemi dominum, & Claram Maſminiam, quæ primum Sigero Cortracenſi Mellæ Domino (alius hic erat ab illo, quem vulgò *Cortrozyn* vocant, qui an. CIↃ CCC XXXVII ipſo Benedicti, Principis mandato capite plexus eſt) dein Philippo de Herpe nupta eſt. Ex priore marito ſuſtulit Yolantam Cortracenſem: cujus tutores fuêre, Jacobus van Hurne, & Jodocus van Volmerbeke, qui anno CIↃ CCC XCIX paternam ejus hereditatē à matre acceperunt, & inter cetera Mellæ, & Herſeauci Dominia; præſente aviâ Catharinâ Maldeghemiâ Maſminiæ, & Berleghemi dominâ, & avunculo Walravio, Maſminiæ toparchâ. Ea nupſit primùm Simoni van Hole anno CIↃ CCC LXXXVIII, XIII Iunii: iterum Richardo van Steeland: & tertio Hoſtoni de la Barre, equiti; unde natæ ſunt Joanna, & Jacoba de la Barre: quarū illa Mellæ Dominium accepit, & Conjugem Joannem Picavet, Jacomardi filium. Huic præter alia bona dos fuit toparchia Herſeaux. Maritum habuit Joannem van Leeuwerghem, Rolleghemi, & Lendeghemi dominum. Sigero fatis functo, Clara Walravii ſoror, ſecundis nuptiis juncta Philippo Herpæ domino, ſuſtulit Philippum, & Suſannam: ex quibus hæc Ghelnoto Daman nupta, ſine ſobole deceſſit. Ejus hereditatem adiit Philippus Herpæ dominus, frater (cuius poſteros Laernæ deſcriptione dabo) & Yolanta Cortracenſis, uterina ſoror, anno CIↃ CCCC XIX. Porrò Walravius, ductâ Margaretâ de Maerſchalck, Roberti Blaeſveldæ domini filiâ, filium reliquit Robertum Maſminium, dominum Maſminiæ, Berleghemi, Uytbergæ, Hemelveerdighem, S. Martini Ledæ, Weſt. *&c.* Aurei velleris equitem: qui ex Eliſabethâ van Leeuvverghem ſuſtulit Margaretam

Right-margin notes: Collectanea Gaillardi. — Gaillard. Idem. — Idem. — Idem. — Idem. — Hujus lib. c. 5. numero 240.

garetam Maſminiæ, & Beatricem Berleghemi Dominam. Altera Walravii conjux fuit Jacoba Ghiſtellana Gerardi filiâ, ſoror Joannis Coudenburgi, & Guidonis Axelæ, & Waſcali toparchæ; unde nata Eliſabeth Maſminia: quæ nupta eſt Philippo de Moere. *(Idem.)*

(Archiva familiæ.) Philippum Maldeghemium ſecuta eſt *Maria Maldeghemia*. Hanc filiam Moeſecæ domini fuiſſe, ex Maleani ſcripto manifeſtum: ubi vocatur, *Maldeghemi & Moeſecæ domina*; diciturq́; *fidem præſtitiſſe cauſâ cujuſdam feudi, quod tenebat à Curiâ feudali Beveranâ, cui nomen Decimæ vander Dorent, quod patris ſui Moeſecæ Domini hereditate poſſidebat. Actum anno* CIↃ CCC LXX. *(Tab. an. 1397.)* Eam exinde vigeſimo ſeptimo pòſt anno ſuperſtitem fuiſſe, ex actis Moeſecanis conſtat. Poſt hanc *Maldeghemium* cognomen aliquandiu penes Moeſecæ dominos manſit, ſive quòd viro Maldeghemiæ gentis nupta, ſive, quòd fieri amat, à potiore dominio.

(Lib. Feudal. Archiva familiæ.) Mariam ſecutus eſt *Philippus Maldeghemius*; Illum *Margareta Maldeghemia*; quæ Franciſco Cavalcanti nupta, hanc majorum hereditatem vendidit *Ioanni Petro Roſſin*. 77 *(Franciſcus Cavalcanti cujus maritus.)* *(ibidem.)* Quod non ferens Yvvanus van Ophem, Mariæ Aſcanæ, Roberti Aſcani, & Mariæ de Fleuteville filiæ maritus, prædictæ Margaretæ conſanguineus, 78 *(Moeſeca vendita.)* ſive præſenti commodo, ſive rei inſolentiâ motus, quod dominium longâ Avorum ſerie, ab ipsâ uſque Teneræmondenſi familiâ acceptum, quod hactenus nunquam, niſi hereditariâ ſucceſſione, & conjugiis poſſeſſorem mutaverat, 79 *(Iure ſanguinis retracta.)* ſuperſtite illæsâ, ſi non nominis, unius ſaltem ſtirpis, & originis ſerie; jure propinquitatis ad ſe retraxit, quo facto

(ibidem anno 1485.) *Ywanus*, quem dixi, eo jure quo Majores *Moeſecam* poſſedit. 80 *(Moeſeca gẽtis van Ophem.)* paullò pòſt

(ibidem.) *Catharina van Ophem* Ywani filia & heres ex aſſe, hujus dominii, vivo patre, poſſeſſionem accepit: quia pretium dictæ retractionis ſuppeditarat. hæc maritum habuit *Adamum van Berchem* Equitem; & inde liberos, Adrianum, Jacobam, Ioannam, & Elizabetham. Obiit autẽ Adamus an. ∞ CCCC XCII.

(ibidem anno 1493.) Defuncto patre, matre ſuperſtite *Adrianus van Berchem* legibus partitionis hereditariæ, de quâ inter Tutores convenerat, Moeſecæ Dominium adiit: idque tutorum operâ adminiſtravit: donec ad pubertatem pervenit. 81 *(Genus van Berchem.)* quo tempore uxorem duxit Eliſabetham Cocks; ſed non multò pòſt vivâ etjamnum matre, è vivis exceſſit: conditusq́; eſt in monimento *Gerardi Aſcani*, Maldeghemi & Moeſecæ Domini, relictâ *(Anno 1506.)*

 filiâ

filiâ *Theodorâ* van *Berchem*: quæ Tutores habuit Henricũ van
Berchem, equitem, Eelſati dominum; & Petrum van Bernage,
Eſſchenbecæ Dominum. Hanc poſtea duxit *Ægidius vander*
Borgh. Cùm autem aliquanto poſt *Adrianum*, etjam Adriani Anno 1512. ibidem.
mater mortem cum vitâ commutaſſet, *Iacoba* Adriani ſoror
natu maxima, rata id Dominium ad ſe eſſe devolutum, *Moeſecæ Dominam* ſe inſcripſit, excluſâ Theodorâ fratris filiâ. Ea nupſit *Petro de Bernage*, equiti, Domino Parcæ: & iterum *Ioanni*
Malart: qui ſimul hoc Dominium tranſtulerunt, in.

82 *Eliſabetham de Bernage* filiam, ex priore conjugio: quam Ibidem anno 1527.
Gentis de Bernage. duxit *Carolus Serraets*, Conſiliarius Brabantiæ: unde ſuſtulit filium Petrum.

83 Gentis Serraets. Mortuâ matre cùm *Petrus Serraets* per patrem Moeſecæ ibidem.
dominium adiiſſet, continuò mota eſt controverſia inter In-
84 De Moeſecæ dominio controverſia. ghelbertum de Bernage, Ludovicum Serraets, Inghelbertum
van Oyenbrugghe, ac Ioannem vander Straten, *Petri* tutores;
& *Ægidium vander Borgh*, qui nomine uxoris ſibi, aut ſaltem
liberis ſuis ex *Theodorâ van Berchem*, Adriani filiâ, Moeſecam
deberi dicebat: eâque ratione, à Soceri morte quæcumque inde poterat emolumenta ſibi, & ſuis aſſerebat. In eâ controverſiâ antequam ad litis conteſtationem ventum eſſet, deceſſit
Ægidius relictis liberis Petro, & Joanne: quorum tutelam acceρêre Joannes vander Borgh, Michael vander Borgh, & Joannes vander Linden: qui Ægidii veſtigiis inſiſtentes pupillorum jus ſunt proſecuti: reclamantibus adverſariis, hac præſertim ratione: quòd Adrianus ante matrem obiiſſet; neque repræſentationi hîc locus eſſet. Quod ita refutatum eſt, aliaque
85 Ea finita. inſuper repoſita, ut tandem ſecundùm *Theodoræ* liberos ſententia lata ſit. adiit itaque

86 *Petrus vander Borgh*, major natu, avitam hereditatem. Hic ibidem.
Moeſeca gentis vander Borgh. cælebs obiit anno CIↃ IↃ L. Conditus autem eſt in templo
Moeſecano in medio Chori, ante ſummum altare.

Ejus hereditatem cum Moeſecæ Dominio accepit *Ioannes* ibidem anno 1550.
vander Borgh, alter *Theodoræ* filius, eques Solymus. Hic conjugem habuit Catharinam van Duffele, & ex eâ filium Joannẽ,
& filiam Annam quæ nupſit . . . . de Longin.

Patri ſucceſſit *Joannes vander Borgh*; qui uxorem duxit Odiliam Roelants, ex quâ multos ſuſtulit liberos nempe Joannem, Matthiam, Carolum, Henricum, Gulielmum, Gertrudem, Odiliam, Joannam, & Annam, & exinde Annam Svveerts
ex quâ nullos. Hîc præter variorum annorum Conſulatus,

pecu-

peculiari quâdam laude eum Magiſtratum quadriennio continuavit Obiit autem nuper, anno CIↃ IↃCX prima Februarii. magno Reip. damno: quæ virum amiſit innocentiſſimum, civem bonum, Conſulem moderatum.

L. § Feudalis anno 1608. Illum excepit *Carolus vander Borgh:* qui biennio pene antè, 87 *Præſens Moeſeca dominus.*
dono eam ditionem à Patre acceperat. Ejus nomine Clientelam Principi juravit Carolus de Hertoghe Paddeſchoti Dominus Avunculus & tutor.

VYTBERGHEN OVERMEERE.

SEquuntur Pagi duo, *Vytberghen* & *Overmeere*, quorum ille à 88
vicinis Berlaeræ montibus aut tumulis potiùs nomen habet, *Uytbergæ etymon.*
ut ſi dicas *Extra-montes* (memini etiam legiſſe *Hundelberghen*, id eſt Hunnorum montes, niſi in ſcriptione ſit vitium) 89
hîc verò à ſitu ultra lacum, qui *Vytbergæ:* unde etjam inibi plateæ nomen, de *Meerſtraet* id eſt lacus platea. *Overmeeræ etymon.*
Prior ille pagus 90
eſt ad Scaldim: qui fluvius prata quotannis inundans, magnam *Uytbergæ ſitus*
herbis & pecori adfert ubertatem. Alter in viciniâ. Illius titu- 91
lum Dominus præfert ob antiquitatẽ. *Cur alteri prælata.*
Conſtat enim ut unum feudum duo hæc loca conſtituunt; ita unico pago antiquitus fuiſſe comprehenſa: & *Vytbergam* parochiale templum habuiſſe, cum *Overmeere* ſacello contentum eſſet: Quod ab aliquot retrò ſeculis etjam Parochiæ jus accepit. Hujus D. Virgo tutelaris illius D. Petrus. Tribunal uterque pagus unum habet. utrobique tamen Juridici conventus fiunt, & ubicumque domino viſum. Locus Tribunalis Uytbergani eſt juxta Cœmeterium; *Overmeere* verò circa ædes Toparchæ: quæ præter 92
ædificii antiquitatem, loci amplitudinẽ, villæ commoditatem, *Prætorii commendatio.*
amœniſſimæ ſunt vivariis, arboretis, hortis. Eæ nuperâ ſeceſ- 93
ſione Legato cuidam Gallico ſaluti fuêre. Bonnivetus hic e- *Bonniveti refugium quando.*
rat, ad Ordines Belgicæ à Franciſco Valeſio Andegavenſium, & Alençonii duce, miſſus, domino ſuo harum ditionum Principatum procuraturus: qui cùm ex Arteſia Antverpiam proficiſcens, Gandavi paullulùm ſubſtitiſſet; imperio Joannis Embieſii, ex cujus arbitrio pleraque in ea Rep. gerebantur, juſſus eſt diſcedere, inpensè enim Gallicam per ea tempora factionem, & Gallos oderat. Cumque accepto aliquot militum præſidio in via eſſet; equites ab Imbieſio ad eum opprimendum miſſi, irruptione factâ aliquot ex ejus comitatu trucidarunt.

Ille-

Ille autem cùm videret nullum eſſe in armis præſidium, ex
equo deſcendens, dum alii pugnant, ſuperatis natando aliquot
rivis, & foſſis, tandem huc incolumis devenit. Sed à diverticu-
94. lo ad viam.

Gandenſium in Ouermeere clades Hunc pagum Gandenſium ſub Philippo bono clades cele- Meyer anno 1452.
briorem reddidit: ubi alto firmoque propugnaculo per vim Oliu. de la
95 exutos, Teneræmondæ præſidiarii profligarunt. Ibidem à Co- Marche lib. 1. cap. 25.
Qui ibidem creati equites. mite S. Paulino Clivienſem, Theobaldum dominum Fien-
nenſem, Cornelium Philippi nothum Joannem Caſtellerium,
alioſque nonnullos equeſtri Baltheo donatos, Meyerus notat. Anno 1452.

96 *Ibidem monimentum cujus* In templo ante ſummum altare è vivo ſaxo monimentum
viſitur, Ioannis Coudenhovii; cum incubantibus ejus & dua-
rum conjugum ſimulacris; etſi altera alibi ſepulta eſt, ejus au-
tem inſcriptio quantum legi potuit eſt hujuſmodi:

97 *Ejus inſcriptio.* *Sepultura nobilis, & egregii viri Ioannis Coudenhovii,
armigeri, Domini Ghentbrugæ: qui obiit* XXVIII *Octo-
bris, anno* CIↃ IↃ LIII. *& Dominæ Mariæ van Ame-
ronghen, ejus conjugis: quæ ex hac vitâ migravit* XII
Decembris, anno ſalutis CIↃ IↃ XLVI.

Arma gentilitia hinc inde erant hæc *Coudenhove, Nieuwen-
brugghe, Wintre, Cn bbe, Adorne, Vander banc, Vytenhove, Baenſt.*

98 *Item Hoſpitale à quo,* Prope templum hoſpitale eſt, cum contiguo ſacello, ſtru-
ctum olim à *Ioanne de Overmeere* milite, qui ibidem ſacellaniam
fundavit: ut ex tabulis liquet, quas mecum communicavit
nobiliſſimus vir Nicolaus Coudenhovius præſens loci topar-
cha, in hæc verba:

*Vniverſis & ſingulis præſentes literas inſpecturis, Ioannes ex Cu-
ria, filius Iacobi, cum noticia veritatis ſalutem. Noveritis tenore præ-
ſentium Ioannem dictum van Overmeere militem, noſtrum præde-
ceſſorem, fundaſſe perpetuam capellaniam, ſitam in capella Hoſpita-
lis de Ouermeere, penes parochialem Eccleſiam de Overmeere; & cer-
tis redditibus, & peciis terræ arabilis, & pratorum mortificatis aſſi-
gnatis dotaſſe, & aſſecuraſſe*, &c. Hæc anno. CIↃ CCCC L,
II Martii.

Has tabulas fugientibus demum literis primæ fundationis
datas non abs re ſuſpicari liceat; & (quod inde conſentaneum)
vetuſtam admodum eſſe ſacelli originem. Id ſacellum cum ho-
ſpitali funditus euerſum reſtituit vir nobilis *Philippus Couden-*

hovius

hovius eques: qui imperio Mariæ Hungariæ reginæ, ſub Carolo v. Cæſare, obſidione Metenſi unius cohortis Waſianæ ductor fuit. Hujus ibidem exſtat monimentum, cum incubante ad vivum effigie, ad latus autem epigraphe talis:

Hic jacet Dominus Philippus de Coudenhove, ſuo quondam tempore eques, nobilis domeſticus Imperatoris: qui obiit anno CIↃ IↃ LVIII, IX *Septembris. Manibus ejus bene precare.* 99 *Ibidem epigraphe.*

Quaterna ibidem conſanguinearum gentium inſignia, *Coudenhove, Atorne, Wintere Cnibbe.* Hîc autem pagus an aliquando ſeorſum ab altero fuerit poſſeſſus, neque negare auſim; neque affirmare. 100 *An Overmeere ſeorſum poſſeſſum.* Illud conſtat, cognominis loco jam olim uſurpatum: cui rei non ſolùm exemplo eſt *Ioannes de Overmeere,* miles, cuius paullò antè memini; ſed inſuper *Nicolaus de Overmeere, miles,* cujus & Beatricis uxoris, & Ioannis filii, memoria exſtat in obituario Eccleſiæ Collegiatæ Teneræmondenſis, ad VII Idus Martias, & pridie nonas Decemb. & *Adeliſa de Overmeere*: quæ anno CIↃ CC LXII fuit ſuperſtes; ut docet diploma Hugonis Caſtellani Gandenſis, quo confirmat donationem *Balduini de Inghelosen-berghe, militis: qui contulit in eleëmoſynam viris religioſis Abbati, & conventui Eccleſiæ B. Mariæ de Bodelo, de conſenſu uxoris ſuæ, decimam; quam idem Balduinus habebat jacentem in parochia S. Ioannis de Steene: quam idem Balduinus tenuit ab Adeliſa de Overmeere, & dicta Adeliſa à Domino Villano milite, fratre noſtro.* Verba ſunt Hugonis Caſtellani, anno ut dixi CIↃ CC LXII. Præter Adeliſam occurrit *Ioannes de Overmeere* Caſtellanus Nienoviæ qui obiit anno CIↃ CCCC VI X Decemb. conditusſque eſt in Abbatia Nienovienſi: ubi monimentum habuit, cum effigie armatâ. Nienoviæ Dominum fuiſſe non omnino temere aliquis ſuſpicetur. Conſtat enim eo titulo Dominos ibidem antiquitus uſos: quod ſi quis ignoret fidem faciant Collectanea Gaillardi, ubi: *Gerardus de Grimbergis Dominus, & Caſtellanus Nienoviæ fundator Abbatiæ,* &: *Gerardus de Grimbergis, Gerardi filius, Dominus, & Caſtellanus Nienoviæ, & Dominus de Grimbergis.*

101 *Ejus rei indicium.*

Collect. Gailliardi, Archiv gentis Vilanæ.

102 *Ioannes de Overmeere an Nienovæ Dominus.*

Habet autem Dominus præter cetera quæ omnibus hujus Territori Dominiis communia ſuprà diximus, medium trajectus Uytbergani: Molam bannalem, ut vocant, mulctas ſexaginta 103 *Domini hic peculiare jus.*

ginta librarum,& infra.In variis item hujus Dominii elenchis ſive indicibus, quæ vulgo Denombrementa vocant, & alibi item, inveni : *In tam alto Dominio poſſeſſorem his pagis potiri, quàm ipſe Teneræmondæ Dominus potitur ſuis* : & in antiquo inſuper codicis feudalis fragmento, poteſtatem illi eſſe, ***Dandi***
104 *De hujus Dominii origine quæſitum.* ***vitam.*** De hujus Dominii initiis inquirenti nihil uſquam certi occurrit. Illud tamen veriſimile, Dominii titulum in uſu fuiſſe, antequam, Overmera parochiæ jus accepit: alioquin credibile, quòd in duo feuda diviſum fuiſſet, quod nunc eſt unicum.Domini autem quos variâ lectione aſſequi datum eſt, ſunt hi :

105 *Dominorum ſeries:* *Sophia de Beaufort* : nupta *Gulielmo Nivellano.* Hunc Gu- Collect. Gaillardi.
106 *Gulielmus Nivellanus cujus familiæ.* lielmum fuiſſe familiæ vander Ha veriſimile eſt, ex obituario Monaſterii ten Boſſche juxta Hemelveerdighem, ubi habentur hæc verba : *Gulielmus vander Ha Dominus Vytbergæ.* Alium fuiſſe primum credidi, & ſuperiorem aliquem Uytbergæ Dominum ; ſed non potuit : quum illud Monaſterium ſtructum ſit circa annum CIↃ CCC XXXIII, ut ex inſcriptione moni-
107 *Monaſterii ten Boſſche conditor.* menti ipſius conditoris liquet, hoc ſenſu : *Hîc jacet Ioannes* Ibidem.
Gheylins: Obiit anno CIↃ CCC XXXIII, XVI *Septembris, & Iſabella de Goede, ejus uxor : obiit anno* CIↃ CCC XXXI *octavo Octobris.* Itaque cum Sophiam multo antè id Dominium habuiſſe conſtet, ſuperior fuiſſe non potuit. Condita eſt hæc Sophia cum Tab an. 1373
filio Guidone Gandavi apud Franciſcanos, ubi hæc olim Epitaphia :

108 *Sophia de Beaufort monumentum cum epigraphe.* *Anno Domini* CIↃ CCC XXXI, XIII *Kalendas Februarii, obiit Domina Sophia de Beaufort : Domina de Gramine, Vytberghine, & Schuervelde, Soror fratrum minorum in extremis. Orate pro animâ ejus.* Analect. Harduini.

109 *Item filii ejus Guidonis.* *Anno Domini* CIↃ CCC XXIX *in cathedra Sancti Petri, obiit Guido de Nivella filius Gulielmi de Nivella militis, ac conſortis ejus Dominæ Sophiæ de Beaufort, Dominæ de Schuervelde, anima ejus requieſcat in pace.* ibidem.

Hîc etſi *Schuervelde* tantùm *Domina* dicatur, in ſuperiore autem Epitaphio *Domina Vytberginæ*, atque inde conjici poſſet poſt annum XXIX id Dominium conſecutam ; contrà tamen eſſe tabulæ ſuperſtites convincunt: quibus anno CIↃ CCC XIII

Vyt-

Vytbergæ Dominam ſe inſcribit. Ad ornamentum familiæ de 110
Beaufort notare viſum, quòd non ſolùm purpuratos Patres
produxerit; ſed duos inſuper ſummos orbis Pontifices, *Clemen-*
tem videlicet *Sextum, virum multa doctrina, compoſita eloquen-*
tiæ, liberalem, comem, ac perhumanum, Avenione ſepultum decimo
Pontificatus anno: & ejus ex fratre nepotem *Gregorium* XI; qui
ſeptimus eorum qui Avenione ſederunt, Apoſtolicam ſedem
ex Gallia Romam tranſtulit: ubi Pontificatus anno ſeptimo
ſublatus eſt, tanto omnium gemitu, & lacrymis, quanto antè
nemo quiſquam.

Familia de Beaufort ornamentum.

Platina vitis Pontificum.

Ibidem.

Matrem ſecutus eſt *Gulielmus Nivellanus*: quem vixiſſe anno
CIↃ CCC LXV, & hoc Dominio potitum conſtat, ex veteri frag-
mento codicis feudalis, in membrana.

Illum excepit *Ioannes Maſminius* eques, Calckenæ inſuper 111
Dominus. Frater fuit quantum conjicio Walravii Maſminiæ
Domini. Uxorem habuit Margaretam Oudenhoviam cujus
familiæ nobiles Meyerus interdum *Veteris Villæ* vocat. Liberos
reliquit Danielem, Ludovicum, Ioannem, Ghiſelbertum: quo-
rum tutelam geſſit Philippus Maſminius Somerghemi Domi-
nus, ex his Ioannes Laërnæ, & Ghiſelbertus Holbecæ Domi-
nus (quem equitem fuiſſe, & Aldenardæ inter alios nobiles à
Gandenſibus obſeſſum Annales memorant) dicuntur occidiſ-
ſe Zantbergæ Dominum; quę cædes amicâ conventione poſt-
modum expiata eſt, pacatis Henrico & Gerardo Zantberga-
nis fratribus, eorumque matre, & Joanne de Bairlemont tuto-
re; idque interventu, *Ioannis Maſminii equitis, Philippi Maſ-*
minii equitis, Gerardi van Steenhuſe equitis Sweverghemi topar-
chæ, & Walravii Maſminii equitis: datique utrimque ſponſores
Sigerus vanden Kerckhove, Lancilotus de Bairlemont, & Ioannes
Oultræ Dominus, Caſtellanus Iprenſis.

Maſminiæ gentis Vytbergæ Domini.

Analect. Harduini & Gaillard.

Anno 1421. & alibi.

Meyer. anno 2379.
Analect. Harduini anno 1388
Gaillard anno 1390.

A morte Patris *Daniel*, maximus natu, hoc Dominium, &
Calkenam inſuper accepit. Uxorem habuit Margaretam Ghi-
ſtellanam, Philippi Ghiſtellani equitis filiam, & ex eâ liberos;
Joannem, Gerardum, Danielem, Ludovicum, Philippum, &
Eliſabetham: quorum tutelam accepit Robertus van Leeu-
werghem Ghiſeghemi Dominus.

Analect. Harduini.

Collect. Gaillard.

Daniele vitâ functo, *Vytbergæ* & *Overmeeræ* Dominium ad
Ludovicum filium devenit. Hic uxorem habuit Eliſabetham
Swaghen & ex eâ liberos: Augeriũ, Jodocam, & Margaretam;
ut teſtãtur tabulæ, quibus *cum uxore Eliſabeta Swaeghen heredi-*
tatem ſuam partitur, hoc modo: *ut duo trientes Vytbergæ & Over-*

Analect. Harduini & Gaillard.

Collect. Gaillard.

meræ, cum altâ Iuſtitiâ & emolumentis; molâ inſuper, ejuſq; redditibus Augerio cederent: Ioſcæ, prædium quod erat Bellæ ad Scaldim, Domus ſita Teneræmondæ, certique redditus: Margaretæ verò bona quæ Berleghemi, &c.

Poſtquam Ludovicus deſiiſſet vivere, *Augerius* lege dictæ partitionis paternum Dominium adiit, Conditus autem eſt ad D. Petri Uytbergæ. Liberos reliquit ex conjuge Margareta vander Linden, Jacobum & Gertrudem. Lib. Feudal. Gallart.

Augerio ſucceſſit filius *Iacobus Maſminius*: qui cum patre, & ſorore commune habet monimentum in templo Uytbergano; quod per has turbas, lapſu campanæ, in plurimas partes ruptum, Petrus vanden Houte Uytbergæ Dominus, curavit componi: ſparſaſque huc illuc partes jungi. Ejus quæ legi poterant, hæc ſunt: Lib. Feudal.

112 *Augerii Maſminii ſepulchralis Epitaphe.*

Hic ſitus eſt Augerius Maſminius, Vytbergæ Dominus, qui obiit XVI *Maii anno* CIↃ CCCC XCIV. *& Iacobus Maſminius Vytbergæ Dominus, qui obiit* . . . . *Febr. anno* CIↃ IↃ . . . *Et Gertrudis Maſminia Augerii filia M* . . . . . .

Iacobum conſtat Philippi Auſtriaci primi ævo hoc dominio potitum, ex diplomate, quod ille Princeps Chriſtophoro Barouſio conceſſit, anno CIↃ CCCC XCVIII. Archiv. Curiæ Feudalis.

113 *Gentis vanden Houte domini.* Poſt Jacobum ad *Gertrudem* Augerii filiam Uytberga obiit ea nupta *Ioanni vanden Houte* ſuſtulit filias duas, & *Maillardum vanden Houte*, Uytbergæ dominum. Hic conjugem habuit familiæ Dixmudanæ; & ex eâ filium Jodocum: quâ defunctâ, Margaretæ van Moere junctus eſt; unde nati Petrus, Jacobus, Lævinus, & alii, atque aliæ ad undecim: ex quibus omnibus tribus primis morte ſublatis, hoc Dominio potitus eſt, *Lævinus vanden Houte*. Huic coniux Margareta Pels, peperit undecim liberos quibus omnibus ſuperſtes. Archiv familiæ lib. Feud. ibidem. Archiv. familiæ. Lib. Feudal.

Petrus vanden Houte hoc Dominium adiit. Uxorem habet Annam de Figueroa, & ex ea liberos, Leonoram, & Magdalenam.

114 *Præſens Vytberga & Outermeeri dominus* Poſt Petrum emptione hanc ditionem accepit V. N. *Nicolaus de Coudenhove*, Ghentbrugæ Dominus, præſens ejus Lib Feudal. Anno 160.

115 *Eius uxor & liberi.* loci toparcha: qui ex Carolotta de Baudringhien ſuſtulit Jacobum, Annam, Philippum, Joannam, Joannem, Carolinam,

An-

Annam, Mariam, Jacobam, Antonium, Nicolaum, & alterum
Jacobum Jacobi primogenito jampridem defuncto.

Analect. Harduini & Gaillard. Inter eos qui ſtirpis Maſminiæ Uytbergæ titulo ſunt uſi, de-
prehendi etjam *Robertum Maſminium*: cujus dominia hoc or-
dine, non uno loco, legi: *Maſſeme*, *Berleghem*, *Vytberghe*, *He-
melveerdeghem*, *S. Martini lede*, *Weſteren*, &c. Quo jure ta- 116
men, hactenus non inveni: an emptione, an mutatione, quæ *Robertus Maſminius aurei velleris Eq. an Vytbergæ dominus.*
poſtea irrita, (nam hereditate non accepit) incertum; etſi ve-
ri ſimile. Filius fuit Walravii Maſminiæ & Berleghemi to-
parchæ, nepos ex filio Catharinæ Maldeghemiæ, Philippi 117
Maldeghemii Moeſecæ domini filiæ, Uxorem habuit Eliſa- *Cujus hic filius* 118
Gaillard betham van Leeuwerghem: & ex eâ duas filias, Margaretam, *Ejus uxor.*
quam duxit Andreas dominus de Maſtaing; & Beatricem cui 119
tutor fuit Philippus de Herpe. Qui vir fuerit vel inde liquet: *Liberi.*
Gaillardin. deſcriptione Antverpiæ. Meyer. anno 1429. Idem anno 1430. Guicciardin deſcript. Antverp. quòd in ſocietatem aurei velleris decimus ſeptimus à Princi-
pe inter primos viginti quatuor lectus eſt, quando is ordo pri-
mùm Brugis inſtitutus, à Philippo Burgundo, nuptiis cum
Iſabellâ, Ioannis Luſitaniæ regis filiâ. Cæſus eſt autem, poſt
varia in Principem merita, bello Leodicenſi, cum Joanne
Ghiſtellano, Dudzelæ domino: ſuffectusque illi in ordinem
aurei velleris Fridericus Comes Meurenſis.

Lib. Feudal. Porrò tertia omnino hujus Dominii pars, jam olim à cete- 120
ris duobus trientibus ſeorſum poſſeſſa eſt: idque ex conſuetu- *Ejus Dominii triens ſeorſum poſſeſſus.*
Lib. 1 cap. 2. num 18. dine hujus Curiæ Feudalis, cujus ſuprà memini. Ea autem di- 121
viſio quando primùm facta nondum ſum aſſecutus. Hoc mo- *A quo cui venditus.*
dò conſtat, *Ghisbertum Maſminium*, cum Margareta van Belle
conjuge, (unde filiam ſuſtulit quæ nupta Hetveldiæ familiæ
viro, peperit Ghiſbertum van Eetvelde) prædictum trientem
vendidiſſe *Iacobo Vytenhove*, anno CIↃ CCCC XXXIII potiente
Uytbergæ & Overmeeræ dominio *Angerio Maſminio* ut ta-
bulæ emptionis docent.

Lib. Feudal. Exin devenit ad *Ioannem Vtenhove* ab hoc ad *Philippam* 122
Vtenhove, Chriſtophori Barouſii Luſitani, aliquot ex ordine *Exin qui poſſederint.*
Belgicæ Principum, Oeconomi, conjugem: quæ cùm nullos
haberet liberos; hereditate ad gentem Coudenhoviam con-
ceſſit: in qua primus hanc Dominii portionem accepit *Ioan-* 123
nes Coudenhovius, eques pater: inde *Ioannes* filius: cujus Here- *Quis nunc.*
ditatem adiit Nobiliſſimus vir *Nicolaus Coudenhovius* Joannis
filius Ghentbrugæ toparcha, qui nunc ex aſſe *Vytbergæ* &
Overmeræ Dominio potitur.

CALKENE.

124 *Calkenæ ſitus*

HIs contiguum eſt *Calkene*, Gandavo & Teneræmondâ æqualiter diſtans; cujus extrema longo tractu Scaldis beat: ex quo navigabilem rivum, cùm commodiſſima ſtatione manu ductum anno CIↃ IↃ XL. loci Paſtor D. Joannes vanden Zype, S. Theologiæ Licentiatus, ibidem ortus, mihi commemoravit. qui alia inſuper amore patriæ ſuggeſſit, quæ hîc viſum dare.

125 *Ibidem notanda.*

Primò opidulum hîc olim ſteriſſe, ut vetus inter incolas narratio eſt, eo vico qui *Rot* dicitur, opportuno ad Scaldim loco: ejuſque rei argumentum, varia ſparſim fundamenta, quæ ad huc indies eruuntur. Dein plura hîc antiquitus fuiſſe prætoria, & ex iis potiſſima duo, in vicis *Raueſchoot* & *Gavere*: atque ibi quidem Flandriæ Comites domum venatoriam, hîc verò priſcam gentem de *Calkene* domicilium habuiſſe; ex qua *Sigerus* ille fuit, cujus celebris ibidem memoria, ob auctum ingenti munificentiâ loci templum, idque circa annum CIↃ CCCC. Obiit enim anno CIↃ CCCC VIII. Idem notavit uno ſæculo ad XXV ex hoc uno pago ſacris initiatos, eorumque pleroſq; fuiſſe animarum Paſtores; aliquos etjam Archipræsbyteros. Templum D. Dionyſio inſcriptum eſt, miraculis olim nobile; cujus pars vetuſta eſt, reliquum recentius, ut dixi: Chorus etjam ab anno CIↃ IↃ XXXI Sacellum autem D. Annæ ſtructum demum anno CIↃ IↃC IX. Jus Patronatus habet in Galliis Abbas S. Nicolai, in Boſco.

126 *A quo cui datus hic pagus.*

Datus eſt autem hic pagus olim, cum *Maſminia*, & *Laerne*, à *Roberto* Advocato Atrebatenſi Betuniæ & Teneræmondæ domino, ſorori *Machtildi*, in compenſationem dotis cum *Ghilberto Sottenghemio*, Raſſenghemi domino. Quâ de re hoc diploma à N. V. Carolo Schouteete, aliàs van Zuylen, præſente Laernæ toparchâ, accepi:

127 *Donationis tabula.*

Ego Robertus Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ, & Teneræmondæ Dominus, Notum facio tam præſentibus quàm futuris, quod omnia quæ habebam in parochia de Calkene, quæ ego tenebam, & quæ à me tenebantur, dedi in feudum domino Ghilberto de Sottenghem, liberè, cum omnibus juſticiis majoribus, & minoribus: excepto manſo de Raveſchoot, ſicut eſt modò clauſum, exceptis etjam quindecim bonariis Waſtinæ. Et ſciendum, quòd homagia quæ ego in dicta villa habebam, mihi remanent. Et ſi homines mei ibidem manentes,

manentes, exercitus meos, vel equitaturas non fecerint, ſicut debent vel ad placita mea non venerint; ego pro fore facto tali, ſicut Homines mei judicaverunt, potero pendeare ſuper feodum, quod mei Homines tenent de me: & nullam aliam Iuſticiam majorem, vel minorem in dicta villa habebo. Dedi etjam dicto Ghilberto ſimiliter in feodum, omnia quæ habebam in parochia de Laerne, & quæ ego tenebam, & quæ à me tenebantur: excepto ſervis, & Hominibus Advocatiæ, quos ego habeo in dictâ villa. Bona autem omnia cum alodio, quod dictus Ghilbertus habebat in parochia de Maſſeme, & quod habebit in poſterum, recepit ipſe à me in feodum. Et ſciendum quod dictam donationem ei feci, pro mille libris, quas ei debebam de maritagio Machtildis ſororis meæ, quam ipſe habet in uxorem. Et quia ego Michaël Flandriæ Conſtabularius, & ego Walterus de Ghiſtelle, de aſſenſu domini Roberti de Betune, & domini Ghilberti de Sottenghem, prædictæ rei fuimus ordinatores, ad ipſorum petitiones, & prædictorum teſtimonium, ſigilla noſtra præſenti ſcripto duximus apponenda. Actum anno milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo octavo, menſe Martii.

Prædicta hæc tria Dominia longo tempore ſimul poſſeſſa, 128
indicio eſt fragmentum illud codicis Feudalis, cujus antè me-
mini: ubi anno CIↃ CCC LXV idem memoratur Dominus *Maſ-*
miniæ, Laernæ, & Calkenæ. Erat autem is *Gerardus Gerardi Raſſen-*
ghemii, & *Eliſabethæ Maldeghemiæ* filius, *Ghilberti* nepos, &
prædictorum, *Ghilberti* & *Machtildis* pronepos. De quibus om- 129
nibus diplomatum expertes difficiliùs judicabunt, quòd *Ghil-*
bertus hic *Sottenghemium* cognomen geſſit; hujus liberi *Raſ-*
ſenghemium; nepotes autem nunc *Raſſenghemii* dicti, nunc
Maſminii: quod nomen poſteri *Maſminiæ, Laernæ, Calkenæ, Vyt-*
bergæ, & *Ouermeeræ* Domini aſſumpſerunt. Unde in Genealo-
giis ſæpe difficultas: nihil enim tam obvium, quàm à loci ali-
cujus Dominio cognomen uſurpari. *Ghilbertum* autem eadem
geſſiſſe inſignia, quæ nunc genti *Maſminiæ* tribuuntur, variis
locis, & ſæpius adverti. Habuit *Gerardus*, quem dixi, uxorem
Catharinam Maldeghemiam, Philippi & Mariæ de Grimbergis
Moeſccæ dominæ filiam; Gerardi de Grimbergis & Clariſſæ
Mirabellæ neptem; & ex ea liberos Walravium Maſminiæ ac
Berleghemi Dominum (unde natus Robertus aurei Velleris
eques) & Claram Maſminiam, quę primùm Sigero Cortracen-
ſi, Mellæ & Herſcauci Domino; dein Philippo Erpæ comar-
cho nupta eſt, & 130
Ioannem, qui *Calkena* dominium paternâ hereditate accepit
(idem

Maſminia Calkena Laerna ad quod tempus juncta.

Difficultas in genealogia gentis Maſminiæ detecta & ſoluta.

Maſminiæ gentis Calkenæ domini.

Vide ſupra lib. 1. cap 6. nu. 74. 73. 72.

ibidem. Archiv. Svvivec.

Vide lib. 1. c. 6 num. 74.

Analect. Harduini.

(idem de *Laerne* ſuſpicor) & inſuper *Vytbergam*, & *Overmeeram* poſſedit. Uxorem habuit *Margaretam Oudenhoviam* (quam poſtea duxit Guido Ghiſtellanus) unde nati, Daniel, Ludovicus, Joannes, & Ghiſelbertus Maſminii: quorum hic Holbecæ fuit dominus Joannes Laernæ; Collect. Gaillardi.

Daniel verò *Calkenam* adiit. Hic ex *Margareta Ghiſtellana* (cujus adhuc inſigne mauſoleum in crypta D. Bavonis Gandavi viſitur) ſuſtulit Joannem, Gerardum, Danielem Ludovicum, Philippum, & Eliſabetham: ex quibus.

Ioannes Maſminius patri in hanc ditionem ſucceſſit: qui ex *Adriana de Cabelliau* filiam reliquit.

131 *Antoninam, Calkenæ* dominam; quæ nupta *Martino Villano* Lib. Feudalis.
Villanæ ſive Gandenſis familiæ Domini. Gandavo, Adriani filio, Raſſenghemi & arcis S. Joannis toparchæ, ad filium.

Adrianum Calkenam tranſmiſit, & is ad poſteros: paruitque jamdiu feliciter heroibus gentis *Villanæ*: in qua nunc eo dominatu potitur

132 *Præſens dominus.* *Iacobu Philippus Villani à Gandavo*, nobilitate, virtute doctrinâ illuſtris, Jſenghemi Comes, Raſſenghemi Baro, Arcis Sancti Joannis liber toparcha, Maſminiæ, Wetteræ, *&c.* Dominus; Collator hereditarius beneficiorum & officiorum Aſſenedæ, & Territorii Aſſenedani; Philippo III. Hiſpaniarum Indiarumque Regi potentiſſimo à conſiliis Status Belgici; Archiv. familiæ. ALBERTI & ISABELLÆ ſereniſſimorum Belgicæ Principum primus Oeconomus; Dux unius turmæ equitum cataphractorum.

133 *Uxores ejus & liberi.* Hic prioribus nuptiis uxorem duxit *Odiliam de Claerhaut* (quæ familia à *Gandaviis* oriunda) filiam Jacobi, Baronis Maldeghemi, Coolſcamp, Uytkercke. Guyſæ, *&c.* & Annæ de Merode (quæ patrem habuit Richardum, Baronem de Frentzen, matrem Franciſcam de Bochout, ſororem Mariæ, à quâ ad Naſſovios Boularæ Baronatus devenit) ex qua ſuſtulit Philippo Lamorallum Comitatus Aloſtenſis Præfectum, qui nuper uxorem duxit filiam Philippi de Merode, Baronis de Frentzen, ſereniſſimorum Archiducum Oeconomi, Franciſcum, Maxæmylianum, Adriano Lamorallum (à quo partu paucis poſt diebus oppetiit) Mariam, Jacobam, & Annam, Canonicas, illas Malbodii, hanc Montibus Hannoniæ. Mortuâ autem *Odiliâ* alteris nuptiis junctus eſt *Eliſabethæ à Bergis* (quæ familia à Ducibus Brabantiæ originem trahit) Ferrici Baronis Grimbergani filiæ, ſorori Jacobi à Bergis præſentis Grimbergæ Baronis, & illuſtriſſimi Gulielmi à Bergis, Præſulis nu-

lis nu-

lis nuper Antverpienſis, & dein Principis & Archiepiſcopi
Cameracenſis, Comitis Cameraceſii: quo conjugio nati Gu-
lielmus, Jacobus, & Albertina.

Enimverò libet hîc paullò liberiùs per hanc gentem vaga- 134
ri, cùm quòd totiùs noſtræ ditionis eſt nobiliſſima (ducit *De gente Villana ſive Gandenſi cur hic multus ſermo.*
enim originem ex antiquâ ſtirpe *Biling*, è qua familia priſci
Saxoniæ Reges; cui provinciæ etjam primos duces peperit) 135
Vide tabulæ. tum inſuper, quòd *Teneræmondæ* Dynaſtis, eorumque po- *Ejus origo & prîſcum nomē.*
ſteris, non ſemel ſanguine juncta eſt: quos ipſos ex *Gandaviâ*
hac ſtirpe propagatos, non immeritò ſuſpicamur, quòd eam 136
ceteræ *Flandriæ Imperiali*, Caſtello Gandenſi, Comitatui Alo- *Antiquum Imperium.*
ſtano, Waſiæ, quatuor Ambactis, & ditioni Bornehemiæ præ-
fuiſſe conſtet; quibus omnibus *Teneramòndam* noſtra *ditio*
cingitur. Dabo itaque continuâ ſerie, noſtri *Comitis* præſen- 137
tis *Calkenæ* domini majores, ex familiæ archivis depromptos; *De ea gente qua hic docenda.*
(quodad illuſtrationem Hiſtoriæ faciet) & in iis *Caſtellanos*
Gandenſes, quos ipſe variis archivis, ex compertæ fidei diplo-
matibus erui: & ſupra hos *Comites arcis Ottonianæ*; à quibus
Gandavium nomen ad poſteros derivatum. Quumque etjam
Aloſtenſes dicti ſint; *Aloſtanos Comites* hujus ſtirpis ſubjungam;
& novâ viâ docebo, Flandriæ Principes non injuſto titulo
Divæus rerum Brabantic. Lib. 10. (quod unâ voce ſcriptores volunt) eum Comitatum occu-
paſſe: atque alia quædam, quæ ad illuſtrationem nobiliſſimæ
Villanæ, ſive *Gandaviæ* gentis faciunt: quæ perſtringemus
potiùs, quàm juſtâ operâ dabimus; donec aliàs velis remiſ-
ſque ejuſdem familiæ Antiquitates & ornamenta perſeque-
mur.

Archiv. familiæ. Patrem habuit *Iacobo-Philippus Villani de Gandavo Maxæ-* 138
mylianum, Iſenghemi Comitem, Baronem Raſſenghemi, *Præſentis Calkenæ domini parentes, majores, & aliqua in iis ſingularia.*
Arcis Sancti Joannis liberum toparcham, Calkenæ, Maſ-
miniæ, Wetteræ, *&c.* Dominum; Collatorem hereditarium
officiorum & beneficiorum Aſſenedæ, & Territorii Aſſene-
dani. Natus hic eſt Gandavi anno CIↃ IↃ XXX; mortuus
Tornaci, anno CIↃ IↃ LXXXIII. Fratrem habuit majorem
natu Adolphum, magnæ ſpei adoleſcentem; cui fortè a-
perta vena pedis, inter feſtas nobiliſſimi cætus quas ducta-
bat choreas, funeſto toti familiæ caſu mortem acceleravit;
ætatis anno XVIII, à Chriſto nato CIↃ IↃ XLVII.
Abſque hoc fuiſſet, decreverat *Maxæmylianus* ad normam
Domini Franciſci vitam tranſigere; ſed aditâ fratris here-
ditate, inſtitutum mutavit. Itaque anno CIↃ IↃ LIV

inter nobiles palatinos Mariæ Hungariæ Reginæ, ſororis Caroli V. quæ per ea tempora Belgicam adminiſtrabat, adſcri-
139 *Iſenghemi Comitis titulus unde.* ptus eſt. Poſtea Philippum Hiſpaniarum Principem ſecutus, cui per omnem vitam gratiſſimus fuit (adeò ut Comitis titulo eum ornaverit) varia ab eo munia & militiæ & domi accepit. Inter cetera Aloſtano Comitatui præfectus eſt an. CIƆ IƆ LXI, & triennio poſt Inſulis, Duaco, & Orchiaco: utrobique datus ſucceſſor illuſtri viro Ioanni de Montmorency, Courrieræ domino, equiti aurei velleris. Anno CIƆ IƆ LXVII factus eſt quartus Mandatarius Magiſtratibus per Flandriam novandis. anno CIƆ IƆ LXX tertius, decennio poſt ſecundus; mortuo Carolo Berlomontio equite aurei velleris. Arteſiæ Comitatui anno LXXIV & aliquot ſequentibus præfuit. Anno LXXVI Conſiliarius Regius factus eſt, & Ærarii Belgici Præfectus primarius. His itaque atque aliis Magiſtratibus magnâ cum laude adminiſtratis, multa inſuper & Gandavi, & Bruxellis à perduellibus pro Principe paſſus, tandem naturæ ſatisfaciens ſummum ſui deſiderium Principi, Patriæ, familiæ, omnibus denique bonis
140 *Philippa de Gominyes à Teneramonda Dominis origo.* reliquit. Uxorem habuit Philippam de Gominyes, dictam de Jauçe & Maſtaing, Maſminiæ, Oordeghemi, *&c.* heredem: quæ ipſa ex Teneræmondanâ gente originem ducit. Habuit enim patrem Gabrielē Maſtainæ dominum, avum Andream, aviam Margaretam, filiam Roberti Maſminii equitis aurei velleris, cui pater Walravius, qui genus refert ad *Ghibertum Sottenghemium Machtildis Betuniæ* prædictæ maritum; quæ ſoror fuit *Roberti* Betuniæ, & Teneræmondæ domini, filia *Machtildis Teneræmondanæ* & *Gulielmi Betunii* Advocati Atrebatenſis, Betuniæ Domini. Matrem habuit dicta *Philippa* Catharinam de Lannoy, filiam Molenbaſiæ domini, equitis aurei velleris; cujus ſoror fuit avia materna hujus Ducis Arſchotani: nupta enim erat Joanni de Halowyn, Cominii domino; cujus ex eo filiam uxorem habuit Dux Arſchotanus, nuper in Italia defunctus.

Vide lib. 1. cap. 6. num. 75. 74. 68. & ſupra n. 129. De his vide lib. 1 cap. 6. num. 40.

Maxæmyliano parens fuit *Adrianus Villani de Gandavo* Iſenghemi dominus, Baro Raſſenghemi, Calkenæ toparcha, collator hereditarius, *&c.* cui uxor, *Margareta de Stavele*, filia Joannis de Stavele, Iſenghemi, Glaionæ, Eſterræ, Haveskercæ domini, Amita Philippi de Stavele, Glaionæ domini, equitis aurei velleris: qui ſub Carolo V. militiâ clarus fuit. Poſthumus hic *Adrianus* erat, & in ipſo ætatis flore extinctus eſt. In adoleſcentia Maxæmyliano Cæſari bello Gallico in Italia meruit: dein

dein Adolpho, Philippi Burgundiæ Ducis notho, Beveræ, Veræ, & Vliſſingæ domino, Archithalaſſo vicarius fuit.

Filius erat *Adriani*, Raſſenghemi Baronis, Arcis S. Joannis liberi toparchæ; *Calkenæ* domini; Collatoris, *&c.* Uxorem habuit *Mariam Cortracenſem*, Joannis filiam, quæ marito in dotem attulit ditiones Lomme, Hem, Obeaux, *&c.* Hic fuit Maxæ- 141
Tabulæ Cæſaris in Archiv. famil. myliano Cæſari à conſiliis & cubiculo; à quo an. CIƆ CCCC LXXX *Adriani Villani de Gandavo ſingulare munus unum.* præfectus eſt centum quinquaginta millibus armatorum, ad reprimẽdam vim Galli, de cujus irruptione paſſim erat rumor. Idem anno LXXXII nuncupatus eſt primus Mandatarius, novatione Magiſtratuum Flandriæ. Mortuâ dein Mariâ Burgun-
Albert Crantzius in Saxonia. dicâ, cùm de provinciarum & pupilli Principis adminiſtratione ageretur; ea ſuaſu Concilii, Principis defunctæ conſanguineis Archiducis aſſenſu delata eſt; inter quos ab Alberto Crãtzio numerantur *Philippus de Raveſtein, Philippus de Bevere, de* 142
ibidem. *Gruythuyſe, & de Raſſenghem Barones* : cujus conſilii cùm brevi *Et alterum.* Archiducem pæniteret (videbat enim hac ratione ſe in ordinem cogi) Conventu Teneræmondæ indicto (ut ſuprà memini) hi proceres cum Flandriæ ordinibus cauſſas attulêre, ob
Lib. I. c. 7. quas filii Principis tutelam Archiducem gerere non liceret: offerentes ſtare juri in Curiâ Pariſienſi, aut coram ipſo Rege (qui ſupremus Flandriæ Dominus eâ tempeſtate erat) de controverſiâ diſceptare. Quem hæc res eventum habuerit ſuprà
ibidem. Oliv. de la Marche lib. 2. cap. 14. dixi. Tandem à ſicariis è medio ſublatus eſt, Philippi Clivenſis 143
Raveſtanæ domini imperio, qui capitalis erat Archiduci hoſtis. Cauſſam dicit de la Marche, quòd *Raſſenghemius*, qui ejus *Ejus cædes & auctor. Cædis cauſſa.* arcana norat, Archiducis tueri partes decreviſſet. In illis arcanis erat, Tutorio prætextu Principem hereditate excludere, ſibi ditiones uſurpare: quod ubi moliri Raveſtanum Raſſenghemius videret, neque ab inſtituto poſſe avelli; Principi ſuam fidem probare maluit, quàm in ſceleris, & præmiorum partem
In Saxonia. venire. Alteram cauſſam Crantzius addit: quod Flandriæ or- 144
dinum Legatos ex Gallia, reduces Raſſenghemius Archiducis *Et altera.* juſſu detinuerit. De hujus cædis expiatione, etiam Archiduci 145 *Ea expiata.*
Pontus Heuterus Rerum Belgic lib. 4. cura fuit, (ut in legibus Pacis cum Raveſtano expreſſa mentio). cui tandem ſatis factum certis conditionibus, annuentibus defuncti conſanguineis, inter quos *Inghelbertus de Naſſau Comes,*
Tabulæ in archiv. familiæ. *dominus de Breda, Ioannes dominus de Bergis ad Zomam, Ioannes dominus de Cruninghen, & Pamele, Iacobus ab Hallewino dominus de Sweveghem & Merckem, Philippus Villain, Nicolaus à Romerwalle dominus de Lodÿck, Adrianus Villain dominus Liekercanus,*

 Da-

Daniel de Praet dictus de Moerkercke, Iudocus à Ghiſtella dominus vander Moure, Georgius & Nicolaus vander Moure, Adrianus à Ravenſchoot, Leoninus, & Ogerius à Maſſima, Iudocus à Saemſlacht, Gerardus ab Angherellis, Carolus à Ghiſtella. Eâ de re tabulæ ſuper ſunt, datæ anno CIƆ CCCC XCII, XXI. Martii.

Patrem habuit Adrianus *Martinum Villani de Gandavo*, Raſſenghemi Baronem, *&c.* A conſiliis Philippi Burgundi anno CIƆ CCCC LI. Idem fuit Baſerodæ in hac noſtra di- Analect. Harduini.
146 *Tamiſia à quo cui vendita.* tione Dominus, & Advocatus Tamiſiæ: quam, cum arce dicta *de Ercke*, Solymas cum decem famulis profectus, per fratrem Colardum vendidit Abbati Divi Petri juxta Gandavum, anno CIƆ CCCC LVIII pretio quatuor millium ſcutatorum. Archiv. Blandinii tabul. anni 1459. In hoc itinere dum redux Cyprum viſit, in Ordinem Archivi familiæ.
147 *Mart. Villani de Gandavo Cyprius eques.* Regalem *Spathæ*, à Carlota Iheruſalem, Cypri, & Armeniæ regina, allegitur: ut liquet tabulis anni CIƆ CCCC LIX XXIII Iulii. Uxorem habuit *Antoninam Maſminiam*, Joannis, Cal-
148 *Quis Gandenſium primus Calkenæ dominus.* kenæ domini filiam, & ex aſſe heredem: quam ab ipſis uſque Teneræmondæ Dynaſtis continuâ majorum ſerie, Calkenæ Dominium accepiſſe & ex dictis liquet, & ad majorem lucem
149 *Antonina Maſminia quomodo ex Teneræmondæ dominis oriunda.* hîc non gravabor repetere. Patrem habuit *Ioannem*, Avum *Danielem*, Proavum *Ioannem*, qui filius fuit *Gerardi*, *Gerardi* item nepos, *Ghilberti* pronepos; cui pater *Ghilbertus*, mater *Machtildis* filia *Machtildis* Teneræmondæ Dominæ, ſoror *Roberti*, prima *Calkenæ* domina, ut donationis diploma docet. Vide ſupra num. 131 & lib. 1. cap. 6. n. 75. & 68. Suprà n. 127.

Martinus *Adriano* natus eſt: qui Baro fuit Raſſenghemi, Liedekercæ, Lenſii, Vicecomes Lombecæ, liber dominus Arcis Sancti Joannis, Collator hereditarius, *&c.* Philippo Burgundo à cubiculis, Flandriæ Archiprætor, & anno CIƆ CCCC XXXV noſtræ urbis, & Dominii Teneræmondenſis Gubernator. Meyer. ad annum 145. Maritus erat *Iodocæ de Moerkercke*, dictæ *de Praet*, Colardi Merckemi toparchæ filiæ. Fratrem habuit Adrianus Archiv. familiæ.
150 *Gudula Villanæ poſteri.* Joannem, Huyſſæ, Borcht, Zwyndrechti, *&c.* Dominum: qui filias habuit, Gudulam, ex quâ orti Montmorenciaci Barones Nevelæ, Comites Hornani, Sancti Aldegondis, Lalani,
151 *Item Margareta.* Hoochſtratani, Mansfeldii; & Margaretam, ex quâ ſtirpem ducunt Cruningani in Zelandia vice-comites, atque alii.

Prædicti Adrianus, & Joannes filii fuêre *Ioannis Villani de Gandavo*, qui Baronem ſe Bornehemi inſcripſit, arcis Sancti Joannis liberum toparcham, Advocatum Tamiſiæ; Huyſſæ,

Burch-

Burchti, Lilloæ dominum; Collatorem hereditarium benefi-
ciorum, & Officiorum Aſſenedæ, & Territorii Aſſenedani. 152
Uxorem habuit *Margaretam à Gavera Arnoldi* Liedekercæ (Ioannis Villani uxor quomodo gentis Teneræmondanæ.)
(Per Gerardũ de quo l. 1. c. 6. num. 75.) domini, Baronis Raſſenghemi, vice-Comitis Lombecæ (qui
etjam à *Machtildi Teneramondana* & *Ghilberto* oriundus) filiam,
ex Margareta à Bergis, nobiliſſimæ in Brabantia ſtirpis. Fuit
Ioannis inter præſtantiſſimos ductores, prœlio Vimiacenſi
(Ad Annum 1491.) contra Gallos, anno CIↃ CCCC XXI de eo hæc Meyerus: *Hâc* 153
pugnâ & omnes quidem qui cum duce permanſerunt rem fortiſſimè gerebant; ſed præcipuè commendatur virtus, & robur Ioannis Villani, qui genere Flandrus, equeſtri eo die donatus dignitate, nobili & antiquâ prognatus proſapiâ, longâ ſtaturâ, vaſto & valido corpore, forti inſidens equo, maximam ſecurim duabus ferebat manibus: primóque congreſſu, ubi maxima erat preſſura, relicto freno ſui, tantis ictibus hoſtes aggreſſus eſt, ut quoſcumque attingere poſſet in terram exanimes daret. Cùm ad Potonem Trallam (nobilem ea tempeſtate bellatorem) *terribiliter feriendo perveniret; ille, ut poſtea faſſus eſt, timore perterritus, furibundos hominis ictus quàm potuit ocyſſimè declinavit, ob horrorem tantæ ejus ſecuris*. Hæc ejus fortitudo tam opportuna fuit fu- 154
gientibus pleriſque, ut non immeritò & vitam ſervaſſe Principi, & *victoriæ auctor* dici poſſit. (*De eodem Ioanne verba Meyeri.* — *In ejus virtutis quid monumenti.*)

Parentes habuit *Ioannem Villani de Gandavo*, liberum toparcham S. Ioannis, Advocatum Tamiſiæ, Collatorem Aſſenedæ, *&c.* & *Margaretam de Briſeteſte* (quæ familia etjam à Gandaviis oriunda) Roberti Huyſſæ domini ſororem, & he-
redem. Erat & hic Joannes vir militaris, magnamque ope- 155
ram præſtitit Ludovico Malcano Flandriæ Comiti (cui à con- (*Alterius Ioannis Villani laus.*)
(Meyer. anno 1379.) ſiliis fuit & cubiculo) defenſione Teneræmondæ adverſus
Gandenſes; eoque bello finito inter teſtes conciliationis à
(Meyer. ad an. 1385.) Burgundiæ duce adſcitus eſt. Fratrem habuit Rogerium qui 156
filias reliquit duas. Iſabellam, ex qua orti Ghiſtellani, Roba- (*Fratris ejus Rogerii Poſteritas.*)
cenſes, Luxenburgici, Ryckenburgici, Senghini, Barbançonii ſive Werchinienſes, Traſiniaci, & Croyaci Sempiani; & Jodocam, ex quâ Raveſchootani, domini Pamelæ, Ghiſtellæ, Helmontii, & alii plures.

Filii erant *Ioannis Villani de Gandavo*, Bornehemi Baronis, liberi toparchæ Arcis Sancti Ioannis Advocati Tami-
ſiæ, Collatoris hereditarii Aſſenedæ, *&c.* Cui conjux ex 157
(Meyer. ad anno 1300.) gente *de Maelſtede*. Hic ille eſt, qui cum Guidone (*Teſtis item Ioannis Villani cum Guidone Comite captivitatis.*)
Flandriæ Comite à Gallis contra datam fidem in car-

 cerem

cerem conjectus eſt, anno CIↃ CCC. Fratrem habuit Philip- *Archiv fa-*
158 pum, qui priſcorum Scævolarum more, leges domi profeſſus *miliæ.*
Tamiſia Xenodochium unde. eſt. Hic Tamiſiæ Xenodochium inſtituit anno CIↃ CCC
xxxv. Idem paullò pôſt ceſſit Comiti Flandriæ Creſciaco ar-
159 cem Rupelmondanam, quam majores ejus oppignoratam
De Rupelmondana arce: antiquitatis. cum Caſtellani titulo diu tenuerant: quâ de re tabulæ ſuper-
ſunt datæ anno CIↃ CCC XXXVII. ibidem.

Patrem habuit *Hectorem Villani de Gandavo*, Baronem Bor-
nehemi, liberum toparcham Arcis S. Ioannis, Collatorem
Aſſenedanum, *&c.* Uxorem habuit *Mariam*, Philippi Ga-
verani Liedekercæ & Bredæ Domini, filiam. Hujus multa
paſſim exſtant fortia bello facinora, & exempla conſtantis in
160 Principem fidei. Siquidem turbulento illo ſub Creſciaco Oudegherſte
Hectoris Villani *virtus militaris.* Comite ævo, Gandenſes in fide continuit, & Principe à Bru- Annal c. 152. & Meyer.
genſibus capto & detento, Gandenſium (qui ab hujuſmodi anno 1325.
maculâ ſemper abhorruêre) cum Namurcæo, & Sigero Cor-
tracenſi, pro Principis libertate ductor, ſuâ potiſſimum virtu-
te, & bellandi peritiâ, validâ conjuratorum multitudine ſupe-
ratâ, & utrâque Scaldis ac Liſæ ripâ, cum Waſiâ, & quatuor
Ambactis recuperatis; hoſtibus formidinem, fiduciam ſuis au-
gendo, Comiti libertatem, Flandriæ pacem reſtituit.

Huic parens fuit *Walterus Villani de Gandavo*, Bornehemi
Baro, liber toparcha Arcis Sancti Joannis, Collator Aſſene-
danus, *&c.* Maritus *Adeliſæ de Tamiſia*, quæ alteris nuptiis
juncta eſt Simoni de Deſſeldonck, Militi: qui cùm ſine pro-
le decederet privignos ſuos heredes ſcripſit an. CIↃ CCC IV.

Filius erat *Alexandri Villani de Gandavo*, Baronis Bor-
nehemi, toparchæ Arcis Sancti Joannis, & *Iſabellæ Axe-
lanæ*;

161 Nepos *Villani de Gandavo* (fratris Hugonis Caſtellani
Familiæ Gandenſi *unde* Villanum *nomen.* Gandenſis, filii item *Hugonis Caſtellani*) & *Avezoetæ de Mael-
ſtede*. Hîc ille *Villanus* eſt, à quo familiæ *Villanum* cognomen.
Cùm enim filius ejus *Alexander*, quem dixi, *Alexandrum* ſe
dictum Villani, aut de *Villain* inſcribit; filii & nepotes id imita-
ti, *Villanum* nomen ad poſteros, tamquam gentile, tranſmi-
162 ſerunt. At verò ne quis putet aliam hanc *Villanam* gentem
Familia de Gandauo *&* Villain *eadẽ.* eſſe ab illâ *Gandaviâ*, neque *Villanos* noſtros à *Gandaviis* illis
priſcis Caſtellanis Gandenſibus oriundos; diploma proferam,
quo liquebit *Alexandrum* hunc *Villani* eſſe filium; *Villanum* au-
tem *Hugonis* Caſtellani Gandenſis fratrem. Eſt autem illud
ex archivis Baudelonenſibus deſcriptum, in hæc verba: *Uni-
verſis*

verſis præſentes literas viſuris, Hugo Caſtellanus Gandenſis, & dominus de Hoſdinio, ſalutem. Vniverſitati veſtræ volumus eſſe notum, quod bonæ memoriæ Balduinus de Inghelosſenberghe, miles contulit eleëmoſynam viris religioſis Abbati & conventui Eccleſiæ B. Mariæ de Bodelo, de conſenſu uxoris ſuæ, decimam quam idem Balduinus habuit jacentem in parochia S. Ioannis de Steene, quam idem Balduinus tenuit ab Adeliza de Overmere; & dicta Adeliza à domino Villano milite, fratre noſtro; & idem Villanus à nobis in feodum: nos verò dictam collationem ratam habentes, conceſſimus plenariam poteſtatem dominæ Avezoetæ, relictæ prædicti domini Villani, & Alexandro primogenito ejus, quitandi, & quitum clamandi, ad opus dictæ Eccleſiæ, quandocumque voluerint, omne jus quod ipſi habent in dicta decima, quocumque modo eis competere poſſet. Nos pro remedio animæ noſtræ &c. *Actum & datum anno Domini* CIↃ CC LXII, *feriâ ſecundâ poſt Trinitatem.*

His tabulis appendebat ſigillum, & in eo inſignia quibus 163
hodie gens *Villana* utitur. Etenim quum ad *Caſtellanos Gandenſes* nunc deventum ſit, eos quâ fide addixi, hîc dabo, & quidem quum multo gratius ſit rerum primordia legere, quàm progreſſus; Originem ejus arcis hîc habe: poſt hanc ad *Comites*, dein ad *Caſtellanos* deflectet oratio. De illâ ex Chronico D. Bavonis hæc deſcripſi.

Gandaviæ gentis & Villanæ eadem inſignia.

Ad annum 956.

Caſtellum novum quod ad ripas Legiæ in Imperio ſitum eſt, non 164
Reges Franciæ, non Comites Flandriæ: ſed Imperatores Romanorum, in fiſco & liberá poſſeſſione S. Bavonis, ad defenſionem ipſius Monaſterii, & antiqui caſtri Gandæ, propter diviſionem Regni & Imperii ſtatuerunt: quo ſcilicet præfatus Otho, regni Francorum & Imperii Orientalium fines determinavit. De quo cenſum quinque ſolidorum S. Bavoni longo tempore Comites Flandriæ ſolverunt, & nunc ſolvunt. Huic novo Caſtello, non Caſtellani, ſed Comites præ- 165
fuerunt: quibus quatuor villæ cum appendiciis ſuis, Aſnethe, Bocholt, Axla, Hulſta, cum tota Waſia ſubjectæ fuerunt. Quidam autem prædictorum Comitum Wÿcmannus extitit, habens uxorem Lutgardim, filiam Arnulphi magni Comitis Flandriæ.

Origo novi caſtelli Gandenſis unde Comites Caſtellani hujus familiæ & vicecomites hodierni.

Illi Caſtello quæ loca obnoxia.

Fuit autem *Wÿcmannus* ille, ex illuſtri *Bilingiorum* ſtirpe, 166
à priſcis Saxoniæ Regibus oriundus, primus *Gandenſis* Arcis *Comes*: unde ſibi ſuiſque *Gandavium* cognomen peperit. Fra- 167
trem habuit minorem natu *Herimannum Biling*, qui dono Ottonis I. Imperatoris, primus inferioris Saxoniæ dux factus 168
eſt: quocirca *Wÿcmannus* offenſus, quòd fratrem minorem ſibi prælatum ægrè ferret, in Cæſarem alieno fuit animo. Poſtea tamen

Quis primus Comes.

A quo Gandavia familia.

Ejus frater.

VVitichind. geſtis Saxonicis.

tamen illi conciliatus, hujus arcis, quam dixi, præfecturam
accepit, & cum ea *Comitis* titulum. Virum potentis familiæ
169 fuiſſe vel inde liquet, quòd & fratrem habuit Ducem, & ipſe
Uxore uxorem duxit *Lutgardim*, Arnulphi magni Flandriæ Comi- Meyer. 961.
tis, filiam (cujus vetuſtiſſima apud me effigies) & inſuper
170 quòd *Machtildis*, ejus ex *Herimanno* fratre neptis, *Balduino* Vide lib. I.
Ex fratre neptis cui nupta. Flandriæ, inde *Godefrido* Arduennæ Comiti, nupta, utrique c.p.5.nu.55.
provinciæ Comites, ſed Lotharingiæ duces peperit; habuitq́;
171 in dotem caſtrum *Eenham*, prope Aldenardam, nobile iis tem-
Qua dote. poribus Dominium, quod antiquis *Brachantum*: unde ſuprà Lib 1, c. 5.
Brabantia nomen deductum, & ibidem ſedem fuiſſe regni Lo- num. 62.
172 tharingici probavimus. Illi *Wycmanno* turpem maculam in- Ad annum
Ejuſdem à calumnia defenſio. urit Chronographus Divi Bavonis, ubi ait: *Villam dictam* 962.
Theſle, quæ nunc Deſſelberghine dicitur, cum Eccleſiâ, ſylvâ, & omnibus appendentiis, monaſterio Sancti Bavonis vi abſtulit, & monaſterio Sancti Petri, pro remedio animæ conjugis ſuæ tradidit & donavit. In cujus facti vindictam, velut irato numine, à Miſacha cæſum inſimulat. An hæc Chronographi narratio vera ſit, non auſim aſſerere: neque enim conſentaneum ſit, aut vero ſimile, ſub pro Principe, Arnulpho magno, Flandriæ Comite (qui *Wycmanni* donationem confirmavit) Bavonenſium amico (hujus enim patrocinio anno IↃ CCCC XLIX Divi Bavonis Eccleſia per Tranſmarum Epiſcopum libertate donata eſt, & à Lothario privilegiis ornata; & ipſe ab eodem Chronographo ejus *Cœnobii Reſtaurator* dicitur) tantam poſſeſſionem uni monaſterio vi ademptam, alteri in eleëmoſynam collatam eſſe. Potuêre tamen Bavonenſes aliquid in *Theſlam* habuiſſe juris, & in clientela Cæſarum poſſediſſe, quod longâ annorum abſentiâ amiſſum (cum ingenti illo incendio, quo anno IↃ CCC XIII univerſis Abbatiæ ædificiis fortuitò conſumptis, huc illuc ſparſi ſunt; tum furore Normannico, quo ad annum IↃ CCCC XXXVIII exſularunt) ab *Ottone* in *Comitem novi caſtri* ſit tranſlatum. Eam certè Villam diplomate donationis *Wycmannus ſui juris villam* vocat: cujus vel ideo hîc ſeriem darem, ad eluendam in tanto viro ſacrilegii & famæ maculam; niſi prolixius eſſet. Initium autem ita habet:

Archiv. Blandinii tab. an. 962. Chron. c. Bavon. ad annum 956.

Ad annum 964.

Ibidem ad annū 813.

Ibidem ad annū 938.

Archiv. Blandinii tab. an. 962.

Ego in Dei nomine Wycmannus gratiâ Dei, non meis meritis Comes, flagrans amore cæleſtis hereditatis, cupiens adipiſci particulam beatitudinis, cum his qui patrimoniis ſuis Domino legaliter traditis, &c. mei juris villam Theſla dictam, cum Eccleſia, mancipiis, culturis,

pratis

pratis, paſcuis, ſylva, & omni integritate, trado, &c. Id *actum* eſt *publicè in monaſterio Blandinio Kal. Novembris anno verbi incarnati* IↃ CCCC LXII.

ad ann. 9. Quod etjam de morte ejus Chronographus ille ſcribit, & 173
ex eo Meyerus, refellit in geſtis Saxonicis Witichindus: ubi, (Chronographi
Wycmannus, inquit, *qui ſe primùm alienavit à Rege* (Ottone) *au-* Bavonenſis & & Meyeri error.
diens tantum facinus ſeditioſorum, converſus pacem fecit cum Rege, quia prudentiſſimus erat: & utilis ac fidelis in finem permanſit. Apud
eumdem hoc exſtat viri elogium: *Wycmannus vir potens, & for-* 174
tis, magnanimus, belli gnarus, & tantæ ſcientiæ, ut à ſubjectis ſupra ejuſdem elogium.
hominem plura noſſe prædicaretur. Liberos reliquit ex *Lutgarde* Flandrenſi Theodoricum de Gandavo, & Wyemannum: qui 175
ad Patris diſtinctionem dictus *Iunior.* Utriuſque Witichindus & liberi.
meminit, ubi, *Procurante* (inquit) *Saxoniam Herimanno duce, Theodoricus, juniorq́; Wycmannus, nepotes ejus, Saxoniæ exercitui* 176
præfuêre. Illorum hîc in Saxonia degens, cùm ad Gallos defeciſ- illius erroris cauſa.
ſet, in acie cæſus eſt: itaque in hunc quadrat, quod ex nominis ſimilitudine patri ejus Wycmāno Chronographus ille & Me-
ad an. 977. yerus imputant: hujus verò frater *Theodoricus* poſt Patrem Comitatum novi caſtri accepit, & Conjugem *Hildegardim*, filiam 177
Theodorici Comitis Hollandiæ. Illius inter teſtes diplomatis II. Comes.
paterni memoria: hujus etjam & in Blandinio, & apud Meyerum; ubi cum marito dat *monaſterio Blandinienſi Cleiham, in pago Flandrenſi anno* IↃ CCCC LXXVII.

ad an. 1018. Filium reliquit *Arnulphum*: cui *Gandavium* cognomen Si- 178
gebertus tribuit; eumque *à Friſonibus interemptum* refert. Id III. Comes.
accidiſſe dum Staveram ab illis repetit, avitam urbem (cui adhuc Gandaviæ gentis inſignia) familiæ archiva habent. Ibidem illi uxor datur *Lietgarda* quod etjam Blādinii archiva adſtruūt, *donatione Eccleſiæ in villa Materne anno* IↃ CCCC XCVIII. Liberos habuiſſe Theodoricū, & Adalbertum de Gandavo ex eodem diplomate conſtat: ubi ſunt *ſigna Theodorici & Adalberti* 179
filiorum Arnulphi Comitis. Hic locus tenebras offudit Petro Ou- (Oudegherſte)
degherſte, Annalium capite XXXI, ubi aliis prælucere nititur, ratus hunc *Arnulphum Comitem*, illum eſſe, qui inter Flandriæ Comites quinto loco numeratur, filium Balduini tertii, Arnulphi magni nepotem.

Theodoricus de Gandavo in Comitatu Patrem excepit: quem 180
etjam ulciſci conatus eſt; ſed fruſtra. Utrumq; Sigebertus nota- IV. Comes.
vit. *In Freſonia*, inquit, *Deodorico Comite, filio Arnulphi Gandavenſis, debellante Frenoſes, in vindictam patris ſui ab eis occiſi, Godefridus*

dus dux ad eum ab Imperatore mittitur, & conſerto prælio, repentè voce neſcitur unde emiſſâ, fugite, fugite, cunctis fugientibus, multi à paucis Freſonibus perimuntur; dux verò capitur. Obiter hîc et-
181 (In Sigeberto error.) jam annoto, ubi prædicto Sigeberti loco habetur: *Godefridus Dux ad eum debellandum*, vocem *cum* ſententiam invertere. miſſus enim erat non ad Theodoricum cõſanguineum ſuũ debellandum (erat enim *Herimanni* qui ſuperioris *Wykmanni* frater, ex filia *Machtildi* nepos) ſed *ad eos Freſones* debellandos. Id ex mente I. de Guyſa Hannoniæ Chronographi, ubi hic ſenſus: *Theodorico Comiti, filio Arnulphi Gandavenſis, contra Friſones bellanti, in ultionem* Patris ab eis occiſi, dux Godefridus à Cæſare ſubſidio miſſus, ad eos domandos. Hic *Theodoricus* uxorem duxit filiam Comitis Teyſterbantiæ.

182 V. Comes. Fratri ſucceſſit *Adalbertus* Comes; quantum ex familiæ archivis video, ubi inſuper lego, *Hermengardim* illi fuiſſe conjugem, filiam Comitis Lovanienſis. Filios habuit Rengotum Comitem Aloſtenſem, & Lambertum.

183 VI. Comes. Ex his *Lambertus* novo caſtro præfuit. Huic Comitis titu- ad annum
184 lum dant, Bavonenſis ille Chronographus, & Sigebertus. Idem 1054.
Flandrus cum Cæſare bellum: eſt qui poſtmodum primus Caſtellanus. Per ea tempora, inter Henricum Cæſarem, & Balduinum Inſulenſem Flandriæ Co- Meyer ad an. 1046.
mitem, acre bellum erat. In eo occupatum à Flandro præter *novum Caſtrum Gandenſe*: quod *diu* ab *Imperatoribus occupatum*, inquit Meyerus (tempore Balduini Barbati à Cæſare captum, Annal. c. 39. & Divæus Rerum Brabanticar. lib. 6.
Oudegherſte tradit) quod ſi verum eſt, ut nihil vetat; alios ibi Cæſarem Prę̨fectos habuiſſe oportet quàm Comites illos, quos dixi; hos enim pacatos eâ tempeſtate fuiſſe, & Flandro conſanguineo ſuo amicos, ex donationibus eorum, & tabulis, quibus Flandriæ Comites ſubſcripsêre, non eſt obſcurum. Itaque hâc ratione factum credere licet, quod *Lambertus Adalberti* filius, omnem operam adhibuerit ad arcem illam & majorũ dignitatem recuperandam. quod de eo Meyerus refert, & Oude- Ad annum 1046.
gherſte, & Chronographus D. Bavonis in hæc verba: Annal. c. 39.
185 *Prædictum Caſtellum, de poteſtate Imperiali in manus Comitum* ad annũ 1056.
Novum Caſtrũ Cæſari quomodo ereptum. *poſtea redactum eſt. Nam Comes Flandriæ Arnulphus magnus Imperialia vaſtare, & Caſtellum capere militibus ſuis commiſerat: qui per denſiſſimam ſylvam, irruptione ipſum Caſtellum, caſſo labore fatigabant. Cumq́; in vanum laborarent, Comes coacto in unum exercitu, in loco qui Herehem tunc vocabatur, ubi necdum habitatio erat hominum, erectis lodiis, fixiſq́; tentoriis, longo tempore obſedit Caſtellum. In ſancto autem Sabbatho Paſcæ, petente exercitu diſceſſum, &*

ad

ad ſua reditum, monuit Comes ut priùs contra opidanos non ſegnem facerent impetum. Quo facto, opidani conſciſſo in particulas dimidio bacone (quem ſolum, nec quidquam amplius in cibo habebant) fadabant ſcuta pugnantium. Quæ res exanimavit Comitem; eò quòd eos abundare cibariis, nec capi poſſe niſi per famem, exiſtimaret. Itaque incenſis lodiis deſcieſſerunt. Quidam Lambertus aliis feſtinantibus, ſe ſubtrahens, ſæpiuſq; reſpiciens, vidit de ſuburbio Caſtelli, mulierculam cum vaſe hauritorio ad Legiam deſcendere, concitato equo re verti volentem præripuit, diligenter quid ageretur in opido ſciſcitatus. cumque perterrita diu hæreret; promiſſo ei tandem pretio, confeſſa eſt, nec unius diei cibum eis ſuperfuiſſe. Muneratâ mox muliere, Comitem ſubſequitur: adjunctiſq; ſibi fautoribus, poſtulat Comitem, quod nec habuit, nec fortè habiturus erat. Conclamantibus aliis, id facilè & ſine damno poſſe dari, quod nec haberetur, nec haberi poſſet; aſſenſum præbuit Comes. Igitur Lambertus Caſtellum nondum Captum, ſibi & poſteris he- 186
reditario jure, ſub hac conditione poſtulavit: quatenus Caſtelli ſuo labore acquiſiti Comes eſſet Comes, & dominus; ipſe verò Procurator, & Caſtellanus. Ordinatâ igitur lege, & quæ deinceps inter eos tenenda eſſet Iuſticiâ, Caſtellum necdum habitum Comes tribuit, Lambertus ſuſcepit. Hæc Caſtellania per totam Flandriam ſola tum erat hereditaria. Lambertus petitis & acceptis quibuſdam militibus, tubiſq; quaſi ad pugnam interciſo ſonitu clangentibus, revertitur: lodias inſtaurat; armat milites in pugnam; inſultationes magnificat; ſuis geſtibus Comitem rediiſſe & adeſſe inſimulat. Opidani autem fame capti, nec ullum ſperantes ſubſidium, maximè timore Comitis, quem reverſum arbitrabãtur, perterriti, acceptâ pace & libertate egrediendi, Caſtellum

Caſtellanorum origo & eorum quis primus.

Meyer. ad an. 1057.

reddiderunt. Quo etjam ipſe poſtmodum Henricus Cęſar ceſſit, 187
legibus pacis anni CIↃ LVII.

de eodẽ caſtro Cæſaris ceſſio.

Hæc ad illius Chronographi mentem origo *Caſtellanorum Gandenſium*: ita enim ſe poſteri inſcripſêre, ad Hugonem Sottẽghemium uſque; qui *Burgh-gravium*, id eſt burgi Comitem, ſe appellavit. donec *vicecomitis* nomen poſteri adſumpſerunt raró Caſtellani titulo utentes. Quomodo autem *Comitis* nomẽ omiſſum ſit, non omnino conſtat: ſive illud ex pacto fuerit ante 188
deditionem, cujus Chronographus meminit, ſive poſt Pacẽ cũ Cæſare: quando ea Arx conceſſit in poteſtatem Comitis Flandriæ, incertum: etſi veriſimile. De tempore autem illius obſidionis, & deditionis ab hoc Scriptore in diverſum abit Meyerus; 189
dicit enim ſub *Balduino Pio*, ſive *Inſulenſi*, eveniſſe, *anno* CIↃ XLVI (cui accinit Iacobus Marchantius) quod noſter ille Chronographus *Arnulpbo magno* tribuit, *anno* IↃ CCCC XXXVI: quæ narratio-

Varia diplom. Archiv. Blandinii. eo ad annum 13, uſus eſt.

Comitis nomẽ cur omiſſum.

ad annũ 1046 Cõment. li. 2. vitâ Balduini & li. 4 bello Germanico & Oudegherſte Annal, ca. 39.

(Chronographi Blandinienſi error)

ratio toto ſæculo diſtat. Sed pro Meyero verum ſtare, primum inde ſuſpicatus ſum: quòd non temere fuerit diſceſſurus ab illius Chronographi auctoritate, à quo multis locis adjutum, paſſim ejus Annales loquuntur. Dein etjam rationes quærenti, hæc occurrerunt: primò, quod novum illud caſtrum ſtructum demum eſt ab Ottone, anno IↃ CCCC XLIX: Itaque non potuit à Lamberto, ſub Arnulpho magno, anno IↃ CCCC XXXVI, ſuperari. Dein quod Bavonenſis ipſe Chronographus ſcribit: *huic novo Caſtello non Caſtellanos primò; ſed Comites præfuiſſe, & ex iis fuiſſe quemdam nomine Wycmannum:* quem paullò pòſt ad annum IↃ CCCC LXVII vixiſſe dicit. Nunc quod ad *Lambertum* illum attinet, virum fuiſſe è primatibus ejus ævi certis notis ex Chronographi narratione liquet. Nam & familiarem Flandriæ Comiti fuiſſe oportet; & amicos apud Comitem ſummates habuiſſe. Belli inſuper gnarum, magnæq; auctoritatis hæc oſtendunt: quòd & exercitum ad obſidionem reduxit. & rebus gerendis cum Imperio præfuit.

Meyer ad annũ 949 Marchant. lib. 4. an. 946 & ipſe Chronogr. Bavon Ottoni tribuit. vide ſupra num. 164.

190 *ex Chronographi narrat[i]one de Lamberto Caſtellano annotatio.*

Quæ omnia noſtro illi, Adalberti filio conveniunt: quem eo faciliùs impetraſſe quod voluit putare æquum eſt; quòd Flãdriæ Comiti ſanguine junctis erat, conjugiis *Lutgardis* Flandrẽſis cum *Wycmanno* Herimanni fratre, Adalberti Proavo; & *Machtildis* Saxonicæ *Herimanni* filiæ, cum *Balduino* Flandriæ Comite, Arnulphi filio. Cæſus tandem eſt, ab Henrico tertio Cæſare, circa Tornacum; ubi Flandrorum ductor illum à noſtris limitibus arcere nitebatur: quod anno CIↃ LIII eveniſſe ex Meyero videtur; Chronographus tamen Bavonenſis, & cum eo Sigebertus, in annum CIↃ LIV ejus mortem refert: eumq; uterque *Comitem* vocat (quo titulo ante dictam Conventionem, aut leges Pacis, uſum credibile) & *Balduini Comitis Satellitem.*

Oudegherſt Annal c. 40.

191 *ejuſdem mors.*

ad annũ 1053.

Inter *Lamberti* ſucceſſores multi vulgò referuntur, quos in Schaldis Harduinianis vidi, quas is ſe nactum profitetur apud V.N. Franciſcum Rym, Hundelghemi dominum; & aliis item eâdem ſerie, quas mecum V.N. Lancilotus van Royen, Ghyſeghemi dominus, communicavit: quorum pleroſq; numquam Caſtellanos fuiſſe, aliquos etjam numquam natos, variè comperi. Quos autem in probæ notæ tabulis deprehendi, hîc dabo.

192 *De iis, qui vulgò inter Lamberti ſucceſſores, judicium.*

Lamberto filii fuêre *Rengotus Folcardus,* & *Alardus.* Illorum uterque in archivis familiæ *Caſtellanus Gandenſis* dicitur. De *Folcardo* nullum mihi dubium. hujus enim ad annum CIↃ LVIII Chronicon D. Bavonis meminit: ubi dicitur, *novi Caſtelli inpor-*

193 *Vera ſeries Caſtellanorum Gandenſium ex diplomatibus.* *Caſtellanus* II

tu-

tu Caſtellanus. Idem anno CIↃ LXXII in Archivis Blandinienſibus inter teſtes legitur tabularum Roberti Comitis, in *confirmatione bonorum Eccleſiæ*. & rurſum anno ſequente teſtis fuit tranſlationis reliquiarum D. Pharaildis : quod ſcio ex tabulis quas mihi recitavit Clariſſ. V. Leo de Meyere ad D. Pharaïldis Præpoſitus Gandenſis. De *Rengoto* autem nihil ego certi inveni; niſi quod legerim, *in tabulis Roberti Comitis Flandriæ apud Tronciniences, mentionem fieri Rengoti Caſtellani*; ſed de illis non judico, quas non vidi. alibi Anno CIↃ LXVI *Caſtellanum* fuiſſe memorant: quod mihi vel maximè ſuſpectum; quum *Folcardus* ab anno CIↃ LVIII *Caſtellanus* fuerit : & eumdem ad annum CIↃ LXXIII *Caſtellanum* manſiſſe conſtet. Hunc autem *Rengotum* illum ipſum fuiſſe exiſtimo, quem ſuprà inter *Teneramondæ Dominos* retuli; maritum *Adelwidis*; hâc præſertim ratione: nam neque tempus repugnat ; & illum *Advocatum* fuiſſe *Cœnobii Gandenſis* validiſſimâ conjecturâ probavi : quam Advocatiam *Gandenſis* fuiſſe familiæ, nemo neget. Unde fortaſſis hic error; ut qui *Advocatus* dictus ſit *Gandenſis*, id eſt Cœnobii Gandæ (ita antiquitus D. Bavonis Cœnobium dicebatur) exiſtimetur fuiſſe *Caſtellanus Gandenſis*.

194 *Lamberti filium Teneramondæ fuiſſe dominum conjectura.*

Li. 1, c. 6, n. 9. — Ibidem n. 10.

Quod autem ad ea Rengoti inſignia attinet quæ ſuprà dedi, potuêre ea fuiſſe non plena familiæ; ſed ad diſtinctionem aſſumpta, qualia & *Alexandrum Villani de Gandavo*, & alios minores natu gētis *Gandaviæ* geſtaſſe, variis ſigiilis ipſe vidi. Uxorem habuit *Folcardus Landradam*, quam Balderici Comitis Lovanienſis filiam fuiſſe volunt : ex quâ filium reliquit Lambertum.

Ibidem n. 16. — familiæ archiv.

Hic *Lambertus* à morte Patris fuit *Caſtellanus Gandenſis* III. Uxorem habuit filiam domini de Rhodes. Filios reliquit Balduinum, Wenemarum, Sigerum, & Arnulphum. quorum primi tres patri ex ordine ſucceſsêre. Ad Arnulphum etjam ea dignitas deveniſſet niſi eodem ferè tempore, tēpeſtate circa D. Audomari periiſſet. Hujus ad annum CIↃ LXXXII Meyerus meminit : qui conjugem illi facit *Machtildem*, filiam Gulielmi Caſtellani Audomarenſis, & Mileſſendæ Arnulphi Pinciacenſis filiæ, ex ſtirpe Caroli magni; quam Gulielmus duxerat, anno CIↃ LXXXIV. Hic Arnulphus, ut Annales noſtri habent, Wenemarum Gandēſem avum habuit, patrem Wenemarum; ſed familiæ archiva Wenemari fratrem faciunt, Lamberti filium.

III

Ibidem — Meyer. anno 1095.

195 *Arnulpho Gandenſi uxor ex Caroli magni ſtirpe.*

Lamberto II. ſucceſſit *Balduinus* filius, IV. *Caſtellanus Gan-* IV

denſis. Hic anno CIↃ LXXX ſubſcripſit diplomati Folcardi Abbatis, *de Advocatione villæ Harnenſis*. Archiv. Blandin.

V Hũc *Wenemarus* frater, V. *Caſtellanus Gandenſis* excepit: quod docent tabulę Eggoberti, Raſonis, & Walauvayni Nonnem, quas cum Gerardo de Sottenghem, Waltero de Duvle, Balduino & Godefrido ejus fratribus, Everardo de Gandi & hujus fratre Balduino, *Wenemarus Caſtellanus* ſignavit anno CIↃ C Ibidem.
196 XVIII. Hunc ab anno CIↃ C I *Caſtellanum* fuiſſe docent tabulæ Manaſſis Epiſcopi Cameracenſis. Idem *Eccleſiam apud Bornehem* (cujus erat dominus) *fecit libertate donari*: quâ de re diplomatis exemplar vidi; ſed ſine anno. In archivis familiæ *Lutgardis* illi uxor datur. Deceſſit ſine prole: itaque Archiv. familiæ.

quis eccleſiam Bornehemi curavit libertate donari.

VI Poſt hunc invenio *Sigerum* VI *Caſtellanum Gandenſem*, fratrem Wenemari, & Balduini. Hic anno CIↃ C XX confirmavit diploma Caroli Dani Flandriæ Comitis, *Conventione inter Abbatem Arnulphum & Everardum de Gandavo*. Eodem anno ſignavit tabulas ejuſdem Comitis, *de libertate Cœnobii*: ubi inter teſtes recenſentur, Balduinus Aloſtenſis, Raſo de Gavera, & Everardus de Gandavo: & alteras *de libertate Eccleſiæ*, quibus inter alios ſubſcripsêre Balduinus Aloſtenſis, Raſo de Gavera, & Gerardus Camerarius. Idem Sigerus legitur cum Gerardo de Sottenghem, alio quodam ejus Caroli diplomate, quod datum anno CIↃ C XXIII. Filium reliquit Wenemarum, & filiam Aliciam, quæ nupta eſt, Hugoni de Inkers militi. Archiv. Blandin. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Ibidem.

VII Sigero ſucceſſit *Wenemarus* II. *Caſtellanus Gandenſis* VII: qui cum Ywano Aloſtenſi; Daniele de Tenremonde, & Everardo de Gandavo, ſubſcripſit diplomati Theodori Alſatii, anno CIↃ C XXXIII. Et rurſum eodem anno legitur altero ejuſdem diplomate, cum Ywano Aloſtenſi. Hic idem ille fuiſſe potuit, aut ſaltem ſuperior, de quoad annum CIↃ C XXVII Anſelmus Abbas: *ibi*, inquit, *Legati Comitis Morinorum* (id eſt Flandriæ) *Caroli, ſcilicet Caſtellanus Gandæ, & Abbas S. Petri ad eum venerunt, nunciantes Dominum ſuum Comitem* ſubjectionem ei facturum. Ibidem.

VIII VVenemaro vitâ functo nullâ relictâ ſobole, & ſorore ejus itidem è vivis ſublatâ, *Vivianus* fuit VIII *Caſtellanus Gandenſis*, ut anno CIↃ CLVI legitur diplomate Theodori Alſatii, *de terra de Oudevelde & quadam ſylva Mentacht nuncupata, & earum appendentiis cum omni Iuſticia*, quod *Vivianus Caſtellanus Gandenſis* ſignavit. Ibidem.

Archiva familiæ. navit. Patrem habuit *Arnulphum*, filium *Lamberti Caſtellani*; patruos *Balduinum, Wenemarum, Sigerum, Caſtellanos*; Patruelem *Wenemarum* itidem *Caſtellanum:* cui ab inteſtato ſucceſſit. Huic *Viviano* tutorem faciunt. Yvvanum de Aloſt: qui eâ ratione *Caſtellanum* ſe *Gandenſem* inſcripſerit; diplomate Theodorici Alſatii, *de decimis Ooſtburgi anno* C I Ɔ C L. Uxorem *Viviani* lege fu- 197
Ibidem. iſſe filiam Saſſuwali Caſtellani Inſulenſis, qui etjam ex Gente *Gandavia* putatur originem ducere. Creditur enim frater fuiſſe Folcardi, & Rengoti; Lamberti primi Caſtellani filius. Fratrem habuit Aſſchericum qui Theodorici Alſatii diploma anno C I Ɔ C L V I ſignavit; & Gulielmum, quod alterum ejus Principis diploma docet datum anno CIƆ C XLV. *Caſtellani Inſulenſes ex Gandaviis.*
Ibidem.

Vivianum excepit filius *Rogerius* IX *Caſtellanus Gandenſis,* IX
Ibidem. *Margaretæ Beveranæ,* maritus: qui cum Steppone Aloſtenſi legitur in diplomate Theodorici Alſatii, *de indulgentiis theloneorum,* anno C I Ɔ C L V I. Et rurſum diplomate Philippi Alſatii ſine anno, *de ccc menſuris mori inter Calf & Wulf. roeck.* Idem ejuſdem diploma ſignavit, *de decimis Ooſtburgi anno* C I Ɔ C L V I I I. Rurſum anno CIƆ C L X X X *de Bannitis S. Petri.* & deniq; anno CIƆ C LXXXV ejuſdem diploma quo declarat *quòd Comes nihil juris habeat de Gandavo in villa S Petri.* Filios habuit Sigerum, & Stepponem, ut familiæ archiva habent; & inſuper Walterum, & Ghiſelbertum, ut liquet tabulis Philippi Alſatii, anno CIƆ C L X X I, *donati-*
Ibidem. *one terrarum à Lanckdam ſecus Cattelegavere*: ubi dicũtur *filii Rogerii Caſtellani.* Quod per excellentiam de *Caſtellano Gandenſi* intelligendum nemo neget; quàm hæc *Caſtellania* & potiſſima
Chronic. Bavon. ad annũ 935. Vide nu. 172. VVycmani diploma. ſemper fuerit, & ſola principio perpetua: idq; factum, ad imitationem *Comitum novi Caſtri,* qui abſolutè *Comites* ſe inſcripsêre, ſine ullâ adjectione.

Rogerium ſecutus eſt Sigerus II. Caſtellanus Gandenſis X X
Archiva Blandin. ut liquet ex diplomate Balduini Comitis, año CIƆ C X C V I I I, *donatione cujuſdam Sylvæ.* Hunc paullò pòſt Caſtellaniâ ceſſiſſe, & & aulicam vitam monaſticâ mutaſſe, locuples teſtis eſt Baldui-
Ibidem. nus; qui anno C I Ɔ CC I diplomate quo *Blandinienſibus legat quatuor bonaria terræ nemoroſæ pro ſua & uxoris Mariæ ſalute* hunc donationis ſuæ teſtem vocat *Fratrem Sigerum quondam Gandenſem Caſtellanum.* De hoc ita Meyerus: *Conſurrexit & Sigerus Gan-*
ad an. 1191. *denſis, vir admodum locuples, & amplæ cognationis, Arcemq; Gandavenſem contra Civium, ut ferunt, ſuperbiam ab Elſatio Philippo munitam ſibi ſuisq; liberè retinere contendebat:* quam tamen Comitis eo ævo domicilium fuiſſe, ex eodem ſcriptore certum mihi in-

dicium.

dicium. Etenim indubitatum eſt hanc Arcem *Gandaviæ* gentis
198 fuiſſe, ex permutatione cum Arce Saftinganâ, quam pro Otto-
Comitũ Flãd. domicilium Gandavi, olim ubi.
nis illa mole, *Gerardus Sottenghemius. Mariæ Caſtellanæ* maritus,
poſtmodum à Roberto Betunio accepit. Uxorem habuit Pe-
199 tronillam de Enghien & Couchy: quam ad annum CIƆ CC XV
Artem Ottonianam Gandavi ſtirpis fuiſſe Gandavenſis, argumentum.
ſuperſtitem fuiſſe, ex tabulis conſtat eo anno datis; quarum hoc
initium: *In nomine Patris* &c. *Ego Petronilla uxor quondam nobilis
viri Sigeri Caſtellani Gandenſis* &c. Ex hac ſuſtulit Sigerum, Ar-
XI nulphum, Danielem, Theodoricum, Walterum, & Ægidium.
200 Hic ille Ægidius eſt, qui *Gandenſi* nomine omiſſo, cognomen de
gentis Claerhoutanæ origo.
Claerhaut aſſumpſit, atque ita novæ quaſi familiæ originem de-
dit. Filium reliquit Arnoldum, hic Rogerium, Rogerius Ægi-
dium, Ægidius Oliverium; qui pater fuit Rogerii, avus Danie-
lis, proavus Ioannis; qui filium habuit Eulardum, nepotem A-
drianum, pronepotem Ioannem; cui filius Gulielmus, qui ex
priore conjuge Margareta de Baenſt Vormiſellæ domini filia,
nullâ ſuſceptâ ſobole, Ioannam de Halowyn Maldeghemi &
Uytkercæ heredem duxit: ex qua natus Iacobus, Pitthemi do-
minus, Baro Maldeghemi; qui ex Anna de Merode Richardi
Baronis de Frentzen filia, filium ſuſtulit Lamorallum de Claer-
haut, Baronem Maldeghemi, Pitthemi, Coolſcamp, Uytkercæ
&c. maritum Franciſcæ Dognyes, filiæ domini de Beaurepart:
ex qua heredes habet Annam & Odiliam. Præter Lamorallum
filiam reliquit Iacobus *Odiliam*, quæ nupta eſt, ut antè dixi, *Iaco-
bo-Philippo de Gandavo*, Iſenghemæ Comiti: cujus liberos ſuprà
dedi.

ibidem paullò antè. tab. an. 1300. in archiv. fam. Archiv. familiæ & tab. Afflegem.

Archiv. familiæ.

Patri Sigerus III. ſucceſſit Caſtellanus Gandenſis XI: ut do-
cent tabulæ anni CIƆ CCXVI: quibus *Machtildis domina Tenera-
201 mondæ, & Sigerus Caſtellanus eligunt arbitros ad finiendam contro-
Sigerus Caſtellanus Machtildis Teneremondæ dominæ conſanguineus.
verſiam de tenura Advocatiæ S. Bavonis, quam parentes* (id eſt ma-
jores) *eorum tenuerant.* Unde etjam illud liquet, hanc *Machtil-
dim* noſtram ex *Gandavia* familia fuiſſe: an paterno genere, an
materno, incertum. de illo ſuſpicor; quòd in *Villanæ* familiæ ar-
chivis, *de Hosdinio* nuncupatur: quod Dominium *Gandaviæ* gẽ-
202 tis fuiſſe, plures tabulæ fidem faciunt. Idem Sigerus dat anno
Machtildis Tener. dominæ cognomen.
CIƆ CC XVIII Overbecanis poteſtatem ſtruendi pontem. Anno
dein CIƆ CC XIX confirmat donationem patris, quoad decimas
in Bochout Idem legitur diplomate Ioannæ Comitiſſæ anno
CIƆ CC XXV: unde & hoc didici, filium habuiſſe Gerardum. & de-
nique tabulis anni CIƆ CC XXVII largitur Cœnobio D. Bavonis
decimam quæ dicitur Smaltiende in Weveſwale. Hic ille eſt, quem
inter

Archiv. D. Bavonis Gandavi.

Ibidem.

Archiv. Blandinij
Archiv. D. Bavonis.
ad annum 1212.
Archiv. famil.

ad annum 1212. Archiv. familial. dipl. an. 1255. cap. 8. nu. 15.

inter eminentiſſimos aulæ proceres Meyerus ponit. Uxorem habuit Beatricem de Lens, & ex ea liberos, Hugonem, Gerardum (qui *Diabolus* dictus eſt) Sigerum, Ferdinandum, & Bernardum, hos familiæ archiva ſuggeſſerunt. tabulæ Bavonenſes ſextum adjiciunt Wilhelmum nomine. Conditus eſt Bornchemi habuitq; ibidem monimētum, ante civilis nuperi belli diſſidia ſpectabile: cujus adhuc maxima pars ſupereſt, de quo infrà.

Archiv. Svvivecana. Archiv. D. Bavonis.

XII Sigerus heredem reliquit *Hugonem* XII *Caſtellanum Gandenſem*; quod oſtendunt tabulæ Roberti Betunii Teneræmondæ domini: ubi, *affuerunt*, inquit, *huic negotio cùm fieret, Homines mei, videlicet Hugo Caſtellanus Gandenſis, & Rodulphus miles de Roden, & Ægidius miles de Morſca, & dominus Adam de Herdineſem. Actum anno* CIↃ CC XXVII. & aliæ *Sigeri fratris Hugonis Caſtellani* quibus *oppignorat Cœnobio D. Bavonis decimas in Nieuwenotene, ejuſq; rei obſidem dat dominum ſuum Robertum Teneræmondæ dominum anno* CIↃ CC XXXI. Idem cum fratre Sigero recenſetur inter teſtes fundationis Abbatiæ Svvivecanę. Hunc Hugonem Robertus Teneræmondæ dominus *Caſtellanū Gădenſem Huſdinii dominum conſanguineum ſuum* vocat. Uxorem habuit *Odam*, quæ hîc *Bolonienſis* dicitur, alibi *de Rhodes*. Hæc marito fuit ſuperſtes, ut tabulæ Dunenſes docent, quarum hoc initium. *Oda domina Caſtellana Gandenſis, Relicta bonæ memoriæ domini Hugonis quondam Caſtellani Gandenſis, & domini de Huſdinio*. Hæc anno CIↃ CC XXXII. Liberos reliquit Hugonem, Villanum (cujus nomen ab Alexandro filio ad poſteros, ut gĕtile tranſmiſſum eſt) Eglinam, & Ioannem, cui agnomen Burgundio.

tab. an. 1234. In Archiv. familial.

Archiv. D. Bavon. Ibidem.

XIII *Patrem ſecutus eſt Hugo* II *Caſtellanus Gandenſis* XIII: quod docent tabulæ, quibus *dat Cœnobio D. Bavonis decimas ſuas in Adendycke, abſque jure feudali, & omni ſervitio liberas: anno* CIↃ CC XXXVIII. & aliæ quibus *Hugo Caſtellanus Gandenſis remittit jus ſuum, quod habebat in quondam foſſato, quod eccleſia Bavonenſis fodi fecerat in ſuo fluvio, circa locum dictum Oydonck, in alodio eccleſiæ de Mendonck*. Tertię itē, quibus *quitat diſcordias inter ipſum & eccleſiam motas, ratione ſuæ Advocatiæ parochiarum de Mendonck, Wodelghem, Everghem, & Eckerghem. Actum anno* CIↃ CC XL. Idem legitur inter teſtes tabularum Guidonis Flandriæ Comitis, & Ioannis Dampetræ toparchæ S. Deſiderii, ſuper emptione opidi Baliolani cum appendentiis, anno CIↃ CC LXXXVIII. Minorennem fuiſſe cum pater vitâ defungeretur, ex prædicto *Odæ* matris ejus diplomate liquet: *ubi, ipſam quoque Conventionem*, inquit, *dilectum filium meum Hugonem, dum ad annos diſcretionis*

203 Advocatia pagorum Mēdonck VVōdelghem &c. gentis de Gādavo.

Oudegherſt Annal cap. 127.

Bb

perve-

pervenerit, faciam approbare. Tutorem habuit Gerardum de Gā- Archiv. famil.
davo dictum *Diabolum* patruum ſuum. Uxorem duxit Mariam
(erat hæc Raſonis Gaverani filia) quod teſtantur tabulæ, qui-
bus, *cum uxore Maria vendit Blandinienſibus omne jus, quod habue-* Archiv. Blandin.
rat, vel habere potuerat, quoquo modo, in Waſtinis jacentibus in pa-
rochia de Tamiſia; excepto Dominio & fore factis ibidem contingen-
204 *tibus, & per Scabinos adjudicatis.* Hic ille eſt, qui Margaretæ Flā- Meyer. anno 1250.
Caſtrum Bornehem unde ad Flandrum. driæ Comitiſſæ vendidit Bornehem Caſtellum, pretio trium & Marchant. vità Margar.
millium, quingentarum & quindecim librarum Pariſienſium:
quod ratum habuit uxor ejus *Maria.* Hujus tamen dominii ti-
tulo diu poſteros *Villani à Gandavo* uſos eſſe, multis locis fami-
liæ archiva docent.

XIV Filiam reliquit Hugo *Mariam Caſtellanam Gandenſem* XIV,
205 Huſdini dominam: quæ nuptiis in externam familiam hanc
Caſtellania quomodo ſtirpis Sottenghemiæ. dignitatem tranſtulit. Maritum habuit *Gerardum Sottenghemi*
dominum. Utriuſque communes tabulas, & ſigilla vidi indicio
doctiſſimi viri Antonii Sanderi, in archivis Equitum Meliten-
ſium, Gandavi: quibus *Gerardus Eques, dominus de Sottenghem, &*
Os din, Caſtellanus Gandenſis, & uxor ejus Maria Caſtellana Gan-
denſis, & domina dictorum locorum, dant Equitibus S. Ioannis (qui
vulgo Templarii) *partem terræ ante domum Templi* (id eſt Tem-
plariorum ædem) *ſuper Brielo* (loci id nomen Gandavi) *Actum*
206 *anno Domini* CIↃ CC XCIII *Dominica Lætare.* In ſigillo quod in-
Arcem Ottonianam Gandavi, Comites Flādriæ quomodo acceperint. tegrum, ſpectantur mariti inſignia gentis *Sottenghemiæ*; Conju-
gis verò *Gandaviæ* ſive *Villanæ.* Iidem ceſsêre Roberto, Guidonis
Flandriæ Comitis filio, *Arcem Ottonianam* Gandavi, factâ mu-
tatione cum arce Saftinganâ. quâ de re tabulæ extſtant datæ an-
207 no CIↃ CCC. Huic *Mariæ* ut & parenti ejus tutorem dant *Ger-*
Gerardus de Gandavo dictus Diabolus Caſtellanæ tutor. *ardum de Gandavo,* qui ſe etjam *Diabolum* inſcribit, *Sigeri Caſtel-*
lani filium, fratrem *Hugonis Caſtellani,* qui avus fuit hujus *Ma-*
riæ: eumque quod tutorio nomine Caſtellaniam obierit, vulgò
Caſtellanum fuiſſe putant.

Idem eſſe creditur qui etjam *Maurus* appellatus eſt, quem
anno CIↃ CCC IV, & VIII Meyerus, Divæus, & Oudegherſte ad an 1304. & 8. h rer.
208 *Caſtri Gandenſis Præfectum* nominant. Sed an *Maurus* hic, & *Ger-* Brab. 10 Annal. ca. 14.
an idem qui Maurus dictus eſt. *ardus* ille *Diabolus* idem fuerit, alii viderint: certè Gerardum il-
lum ſui juris fuiſſe anno CIↃ CC XVIII, ex ejus tabulis conſtat,
quæ apud Bavonenſes Gandavi; *Maurum* autem illum, ad an-
num CIↃ CCC XXV ſuperſtitem, familiæ ſcripta oſtendunt. Illud
ſaltem liquidò apparet, neque illum *Caſtellanum* fuiſſe, quum
tutorio tantùm nomine Caſtellaniam adminiſtraverit; neque

Maurum

Maurum ut *Mariæ* tutorem,à dictis Scriptoribus *Caſtri Ganden-*
ſis Præfectum nominatum:quum illam anno ſaltem cIↃ CC XCIII,
fortè etjam multò antè,nuptam fuiſſe ex allatis ejus tabulis ſit 209
planum.Sed aliter id intelligi poteſt.Nam quum anno cIↃ CCC, *quomodo di-ctus Præfectus* Caſtelli Gād.
ut antè dixi, *Ottonis* illa *moles* ad Comites Flandriæ devenerit;
potuit ille dicto ævo fuiſſe ejus *Caſtri* temporarius Præfectus,
non autem jure hereditario,aut Tutorio, *Caſtellanus*. Uxorem
habuit Eliſabetham Comitis S. Paulli filiam. obiit autem ſine
Archiva Blandin. liberis;condituſque eſt in crypta D.Bavonis Gandavi, quam
tab. an 1290. paullò antè ingente ſumptu reſtauraverat virum fuiſſe longæ-
Ibidem. vum,vel inde liquet,quòd inter heredes ejus memorantur *He-*
ctor & Philippus Villani Walteri & Adeliſiæ filii nepotes *Alexan-* 210
dri,prænepotis ejus ex fratre *Hugone Caſtellano*. Ædes habuit *eumdem longævum fuiſſe.*
Gandavi ad flumen Scaldim,quæ Meyero *Petra Gerardi Diabo-* 211
ad an. 1342. *li*.Hæ anno cIↃ CCCC XXIX mutatæ ſunt in Scholam Fratrum, *ejus Gandavi ædes quæ.*
Meyer. ad an. 1429. ordinis D.Hieronymi florentiſſimum quondam Gymnaſium;
ubi melioris vitæ,& eruditionis rudimenta hauſi, ſub doctiſſi-
mis viris Audomaro de Viſſchere, Iodoco & Simone patre & 212
filio Kerchoviis.Turris inibi eſt quadrato opere,cujus meridia- *ibidem turris.*
num latus magnâ parte cavum eſt:ut ſæpe injecto lapide, vel
ſigno expertus ſum.Cavum illud *Ocream* vocant. De hac turri 213
longa inter populares fabula eſt,à Dæmone ſtructam:quod fig- *de ea fabula.*
mentum ex dicto Gerardi agnomine trahi, peritioribus non
eſt obſcurum. Unde autem id illi agnomen acceſſerit incer-
tum eſt.Eo certè non modò non offenſum fuiſſe;ſed delectatū,
id indicio eſt,quòd etjam in tabulis publicis, quas variis locis
dipl. Bavon. 1218. vidi,ipſe uſus eſt.
dipl. Dunenſi 1248. Filium reliquit *Mariæ Hugonem*;qui à morte matris *Burgh-* 214
dipl. Blandin. 1261. *gravium ſe Gandenſem & vicecomitem* inſcripſit:quod & alibi ob- *Pro Caſtellano quis Burggravium primus ſe dixerit.*
ſervavi & in tabulis,quibus *Ioannes de Naeldewyck*(Hugonis co-
Ibidem. gnatus)*largitur Ioanni Mendonck hereditariam ſuam portionem in*
bonis Gerardi Diaboli quas *Hugo van Sottenghem Burgh-gravius*
Gandenſis confirmavit,*anno* cIↃ CCC XVI.

Hujus inter monimenta Sottenghemi Gaillardus meminit
Mauſoleum ibidem habuit ære tectum,cum incubante effigie.
Arma gerebat ſtirpis *Sottenghemiæ*, mixta *Gādaviis* ſive *Villanis*.
Erant & inſcripti verſus, quos non plenos Gaillardus dedit.

M ſi tu ſcribis,ter C,deca bis quoque Chriſti
Hinc ſeriem.

Illud ſaltem inde apparet, ad annum uſque CIↃ CCC XX fuiſſe ſuperſtitem: quando vitâ defunctum veriſimile. Uxorem habuit *Beatricem de Putte & Stryen*, unde filiam ſuſtulit & heredem *Iſabellam*, quæ in flore ætatis extincta eſt, anno CIↃ CCC XXVIII. Hæc maritum habuit *Hugonem de Antoing*, Eſpinoyæ dominum, Magiſtrum Equitum Flandriæ hereditarium. Heredem reliquit *Iſabellam de Antoing vicecomitem Gandenſem* (ita Caſtellani nomini plerumq; omiſſo poſteri ſe vocarunt) quæ prioribus maritis *Henrico Lovanienſi*. Herſtalli ac Gaesbecæ domino, & *Alphonſo Hiſpanienſi*, ſine herede mortuis; tertiùm nupta eſt *Ioanni de Melun*, Monſtrebelai domino, Carolo VI Gallorum regi à cubiculis: à quo præſens *Vicecomes Gandēſis* originē duci. Hoc enim conjugio natus *Hugo*, cui conjux *Beatrix de Beauſart*; quorum filius *Ioannes* Eques aurei velleris, ſuſtulit ex *Ioanna de Abbeville*, Caumōtii dominâ, *Ioannem* maritum *Mariæ de Sarrebruſſe*, filiæ Comitis Rouſſy, patrem *Ioannis*; qui uxorem habuit *Eliſabetham Luxenburgicam*. Hunc filius *Franciſcus* excepit *Lodovicæ à Foix*, Candalæ Comitis filiæ, maritus; pater *Hugonis*, primi Eſpinoyæ Principis, cui conjux *Iole de Werchin*, Hannoniæ Seneſcalla, ex Barbançoniis oriunda: unde nati *Carolus* Eſpinoyæ princeps, *Petrus* Hannoniæ Seneſcallus, *Robertus Vicecomes Gandenſis*, Helena, & *Maria*: quæ *Lamorallo* Principi de Ligne nupta, præter plures liberos, peperit *Florentium* Marchionem modò Robacenſē. Ex prædicta Hugonis & Ioles ſobole, *Petrus* ex *Hippolyta Montmorenciaca* liberos ſuſtulit *Gulielmum Henricum Henrico Annam & Petro-Hippolytam*: qui dum in Galliis per nupera Belgarum diſſidia ſeceſſum habuêre; morte *Roberti Vicecomitis*, qui ſine prole deceſſit, ad *Mariam* ejuſque filium Florentium dono Regis ea dignitas abiit: pacatis verò Belgarum Gallorumque rebus, *Gulielmus de Melun Petri filius*, Eſpinoyę Princeps, jure poſtliminii avitam hanc poſſeſſionem recepit, & nunc poſſidet. Hoc finis *Caſtellanorum novi Caſtri Gādenſis*, & *Vicecomitum*: unde *Bilingios Gandavium* nomen aſſumpſiſſe, certum.

215 *Caſtellania quomodo familia de Antoing*

216 *Caſtellani vicecomites.*

217 *Caſtellania gentis de Melun.*

218 *Præſens Gādenſis vicecomes quis.*

anno 1598.

Archiv. familiæ.

Iidem familiæ nomine omiſſo, etjam *Aloſtenſes* dicti; & *de Aloſt*, ob Comitatum *Aloſtenſem*, quo olim potiti. An omnium primi; non diſputo; veriſimile tamen: & lubens hâc parte pedibus eo in ſententiam, quæ apud Marchantium: *Derivatum hunc Comitatum ex Comitibus Caſtelli novi Gandenſis ab Othone Cæſare ad Gandavum, anno* IↃ CCCC XLVIII, *ædificati, & à ſplendida Germanica familiâ, cui deinde à Gandavo cognomen fuit, manſitq;, admini-*

219 (*Familia de Gandavo ſive Aloſtenſis dicta.*

220 *Comitatus Aloſtenſis origo.*

Commentar. li. 1. deſcript. Aloſt.

miniſtrati. Nam illius artis Othoniana præſidibus terra Brachanta, quæ pòſt Aloſtana audiit, cum quatuor Ambactis, aſſignabatur, ut ſtipendia, alimoniamq́ præſidiariis militibus illinc providerent. Quam auctoritatem in Dominatum verterunt, Cæſarum beneficio Aloſtani Comitis de hinc nuncupati.

Inter eos *Adalbertum* Arnulphi filium, Theoderici nepo- 221
tem, Wycmanni pronepotem, primùm *Aloſtenſis Comitis* titu- *Comitum Aloſtenſium ſeries.*
lum accepiſſe, in archivis familiæ eſt ſuſpicio. Uxorem habuit *Comes I.*
Ermengardim de Lovanio, & ex eâ liberos Rengotum, & Lam- II
bertum: quorum hic primus fuit Gandenſis Caſtellanus; *Rengotus* verò, mortuo patre *Aloſtenſem Comitatum* adiiſſe dicitur.

Hic filium reliquit *Ordulphum*, ſive *Radulphum*, (Chrono- III
apud Miræi Originum ca. 57. graphus Affligemenſis *Rodulphum* vocat; Fulgentius Abbas *Adolphum*) qui in familiæ tabulis dicitur vixiſſe anno CIↃ LXX.

Illum *Balduinus* filius excepit: qui conjugem habuit *Odam* IV
Ibidem. dipl. Fulgentii Abbatis 1096. Orig. Miræi c. 57. Meyer ad annum 1144. Orig. Miræi cap. 57. unde ſuſtulit Balduinum Craſſum, (qui Niceæ obrutus ſaxis periit) Rodulphum, qui Comiti Flandriæ fuit à cubiculis; Ghi- 222
ſelbertum qui Foreſtenſis Cœnobii auctor; Ghertrudem quæ *Foreſtenſis Cœnobii auctor quis.*
Arnulphum Bergenſem maritum habuit; & Leodegardim quæ
in fraterno Cœnobio, cum *Oda* matre, vitam Deo ſacravit. Hic 223
ille *Balduinus* eſt, cujus & Ghiſelberti filii Lotbertus Abbas me- *Comes Aloſtenſis dictus &* Gandenſis.
minit diplomate Foreſtenſi, anno CIↃ LXXXVIII. Illum ibidem *Gandenſem* vocat.

Patre vitâ functo filius *Balduinus* Comitatū adiit habuitque V
ad annum 1143. uxorem *Remavindem* (ita Meyerus ad annum CIↃ C: eam alibi *Reynewidē* vocat) unde nati Balduinus, Ywanus, & Radulphus: quem *Brugenſem Caſtellanum* fuiſſe Theodori Alſatii diploma docet. Ex his

Balduinus ætatis privilegio hanc ditionem accepit; fuitque VI
Archiva famil. adhuc ſuperſtes anno CIↃ CXXV, ut liquet diplomate, quo *cum fratre Ywano reddit eccleſiam de Herenbaldeghem in manum Epiſcopi, ad opus eccleſiæ Affliginienſis.*

Hujus diplomatis initio *Aloſtenſi* cognomine utitur; in 224
vide ſupra n. 223. ſigillo autem *Gandenſem* ſe vocat: quo nomine etjam ſuperio- *idem dictus* Aloſtenſis & Gandenſis.
res illos uſos conſtat. Filiam reliquit Beatricem; quæ nupta eſt Theoderico Beverano Dixmudæ domino.

Meyer 1140. de Ywano vide l. 1 c. 6. n. 93. Mortuo Balduino fratre, *Ywanus* excluſâ Beatrice, illius fi- VII
liâ, hunc Comitatum occupavit, præſidio Theodorici Alſatii; cujus filiam Laurettam uxorem duxerat: ex quo conjugio natus.

VIII *Theodericus*,qui à morte Patris, *Dei gratiâ Dominum & Principem Aloſtenſem* ſe inſcripſit,donatione quadam Affligemenſibus factâ, anno CIↃ C LXIV. Hic ductâ uxore Laurentiâ filiâ Balduini Hannoniæ Comitis, cùm nullam reliquiſſet ſobolem; *diploma Affl.ig.in Archuya famil.*

225 *Comes Flandriæ* Aloſti *Comes.* *Philippus Alſatius* Flandriæ Comes, nequidquam reclamante Theoderico Bevernenſi, Comitatum accepit, & ad poſteros Flandriæ Comites ad hoc ævum tranſmiſit. Id injuſto titulo *Marchant. Comment. l. 1. in Aloſto. Rerum Braband. lib. 1.*
226 *quo jure.* factum, & alii plerique, & Divæus putat; ſed temere ea labes optimo Principi inuſta eſt. quòd primũ inde ſuſpicatus ſum, nõ *Oudegherſte Annal. ca 81.*
ſolùm quod à Friderico Cæſare inveſtituram accepit; ſed quod Theodericus Bevernenſis, *ad quem ſummo jure mortuo Theoderico Comite hunc Comitatum devolutum.* Divæus narrat, non auſus *lib 10.*
eſt ſtare judicio Cæſaris, ad cujus arbitrium Alſatius eam controverſiam deferebat. Paullò poſt in Alſatii diploma incidi, *Oudegherſte Annal. ca. 88.*
quod hunc nodum in Hiſtoriâ ſolvit, & ſimul Principem à tanto dedecore. In eo ita legitur; *Terra illius* (Theoderici de Aloſt) *In manus meas devenerat ex ſtipulatione dotis ſororis meæ, à patre* *Archiva Trõcinii d. pl. anno 1166.*
227 *Lauretta Theoderici Alſatii f. quæ dote Yvvano Aloſtenſi nupta.* *ejus Domino Ywano olim factâ.* Ex qua narratione dotalis ille Comitatus Laurettæ videtur: idq; eo magis, quòd eodem alia item *vide ſuprà, li. 1 c. 6. n. 94.*
verba ducunt: ubi, *Ywanus de Gand liberè tradidit alodium in villa dicta Burſt, &c. accedente uxoris ſuæ Lauretta, filiæ Theoderici* (Alſatii) *Comitis Flandriæ (cui quæcumq; ſuæ poſſeſſionis erant, in dotem dederat) gratuitâ conceſſione, & devotâ petione.* Unde & illud veriſimile legem illam in ſtipulatione dotis hanc fuiſſe: ut deficiente *Ibidem tab. anno 1139.*
228 *Aloſtum jam olim quomodo Flandriæ Comiti.* Yvvani ex Lauretta ſobole Aloſtum ad Comitem Flandriæ abiret; quod donatione *Henrici Cæſaris*, jam olim *Balduinus Inſulenſis* acceperat, anno CIↃ LVII: dederatq; inter cetera filio *Meyer. anno 1057.*
Roberto, pro portione hereditariâ, conjugio cum *Gertrude Saxonicâ* (quæ ab *Herimanno Biling* primo Saxoniæ duce, originem ducebat) viduâ Florentii, Hollandiæ Comitis; relicto tamen *Ibidem anno 1063.*
229 *& ſimul gentis* Gandaviæ. ſtirpi *Gandaviæ*, & *Comitis* titulo, & ſolitis emolumentis: ut etjam de *novo Caſtro Gandenſi*, *Waſia & Quatuor Officiis* factum conſtat: quorum jus quod eatenus penes *Cæſarem* manſerat, ad *Flandros* abiit, in clientela Imperii; relicto tamen *Caſtellanis*, qui etjam *Comites* antè dicti, ſuo jure. Eos enim *Comites*, & poſt hos, *Caſtellanos*, muneris hereditarii ratione uſufructuarios magis
230 *In hujus poſſeſſione unde Theod. Alſatio Jus.* fuiſſe conſtat, quam dominos: aut ſi dominos; non in ſolidum. alioquin unde jus alienandi penes Cæſarem fuiſſet? Quid autem juris in alienam poſſeſſionem Theodericus *Alſatius* habuerit, ſi quis roget; potuit id fuiſſe ex lege donationis Imperatoriæ

toriæ, quando primum eam ditionem Balduinus Inſulenſis accepit: ut ſi maſcula, gentis Gandaviæ in recta linea, ſtirps deficeret, ad Flandriæ Comites in ſolidum Aloſtum concederet. nam abſque hoc fuiſſet, Theodericus Beverenſis Beatricis Aloſtanæ maritus, non recuſaſſet ſtare judicio Cæſaris, cujus arbitrio Philippus omnem cauſſam committebat. 231 *Gentis Gandaviæ ſive Villanæ ſymbolum.*

Nunc ut tandem vela legam, quæ in altum argumenti ubertas, & meritorum ejus gentis Eurus evexit; unum addam: quod hęc familia pro elogio ſcribit, SANS REPROCHE, id eſt ſine probro (quo etjā elogio à primęva origine aurei velleris Equites uſi ſunt) idq; referendum non ad cognomen familiæ *Villain*; ſed ad avitam hujus gentis virtutem: ex qua tot orti Proceres, quorum fortia domi militiæque facinora, & intemeratam in Principis fidem, nulla facundia ornare valeat, nulla lingua effari. Item illud: quod gentilibus armis utrimque numerum quatuordecim (hoc modo XIIII) adjungant ob tot *Comites Gandenſes* & *Aloſtenſes* junctim; & totidem *Gandenſes Caſtellanos*, quos una hæc familia dedit. Sunt autem hoc ordine. 232 *eadem cur pro ſigno utatur XIIII, ratio una.*

XIIII *Comites* familiæ *Gandenſis*, ſive *Villanæ:*

Comites Gandenſes ſive *Caſtri Ottoniani* ſex: *Wycmannus, Theodericus, Arnulphus, Theodericus, Adalbertus, Lambertus.*
Comites Aloſtenſes octo: *Adalbertus, Rengotus, Rodulphus, Balduinus I, Balduinus II, Balduinus III, Ywanus, Theodericus.*

XIIII *Caſtellani Gandenſes*, ejuſdem familiæ:

Lambertus, Folcardus, Lambertus II, Balduinus,
Wenemarus, Sigerus, Wenemarus II, Vivianus,
Rogerius, Sigerus II, Sigerus III, Hugo I, Hugo II,
& Maria, Gerardo Sottenghemio nupta.

Ejus numeri aliam inſuper audivi occaſionem, nempe; ex antiquo quodam ſymbolo confœderatæ nobilitatis: illumque etjam genti *Maldeghemiæ* olim uſitatum, ex ea ſtirpe V.N. mihi retulit. à quo inſuper ad rei illuſtrationem accepi, priſcum illud emblema vidiſſe, in quo hic numerus XIIII, & circùm in orbem ſertum ex pampino, cum inſcriptione vernacula: *Verdien in Loon*, id eſt, meritum in mercede ſumptâ ad vocem; & antiquum morem alluſione: nam numerus ille XIIII, nobis *Vertien*, molliùs *Verdien*; & coronæ olim datæ præmia fortium. Circumferun- 233 *altera.* A. Gellius li. 15. cap. 6. 234 *tertia.*

feruntur etjam verſus,qui tertiam ejus rei cauſſam complectū-tur;quos vir conſultiſſimus Ioannes vander Beke , hujus urbis Syndicus, in arce Lommæa , prætorio Illuſtris Iſenghemi Comitis,in ditione Inſulanâ deſcriptos,mihi dedit:

VILLANVS quondam Saxo,dum fortiter urbes
Hoſtiles caperet bis ſeptem,totq; diebus;
Virtuti ſertum poſuit,numeriq; trophæum
Fortuna:titulos ſibi gens VILLANA reſervat.

LAERNE.

234 *Laerne ſitus.* EXtremus ditionis Teneræmondanæ locus eſt *Laerne* ; ad
limites Caſtellaniæ Gandenſis, & ditionis Oudenburgi-
235 *arx.* cæ:qui & ipſe uberrimo Scaldis amne ditatur. Arcem habet ve-
tuſtam , cujus variè Annales meminerunt ; Originem autem
236 *à quo tempore dominium.* nondum ſum aſſecutus. Hunc pagum vel ante quatuor ſæcula
Dominii titulum habuiſſe conſtat,ex archivis D. Bavonis Gan-
davi:ubi ſunt *tabulæ Gerardi de Laerne quas domina Beatrix ejus*
mater,de conſenſu ejus dat;quibus largitur ad opus pauperum S. Ba-
vonis decimam ſuam. Hæc *anno* CIↃ CC XIII. Eâdem de re exſtant
ibidem *tabulæ Ghisberti de Laerne,*datæ eodem anno. Et ne quis
putet illud cognomen gentis fuiſſe,non Dominii, eam ſuſpici-
onem tollent verba quæ ibidem habentur: *Tabulæ Beatricis do-*
minæ de Maſmine & Laerne. Paullò pôſt ad *Robertum* Betuniæ &
Teneræmondæ dominum, aut emptione, aut aliàs deveniſſe, *Vide ſupra num. 137.*
237 *Roberti Teneram. domini donatio.* ejus diploma oſtendit ; quo dat *Ghilberto Sottenghemio Calcke-*
nam, Laernam, & Maſminiam, pro mille libris;quas ei debebat proma-
238 *poſt illam domini.* *ritagio Machtildis ſororis ſuæ, quam ipſe habebat in uxorem.* Exin-
de tria hæc dominia Ghilberti poſteros diujunctim poſſediſſe *lib. 3 ca. 2. num. 122.*
ſuprà oſtendi:inter quos,primus *Laernæ* titulo uſus eſt,quãtum
quidem hactenus vidi,

239 *Gerardi Raſſenghemii conjux.* *Gerardus Raſſenghemius,* Catharinæ Maldeghemię maritus;
iis tabulis , quibus Comiti Flandriæ arcis ſuæ copiam addicit
anno CIↃ CCC LXII. ubi *Maſminiæ & Laernæ dominū* ſe inſcribit.
240 *& liberi,* Hic præter Walravium Maſminiæ & Berleghemi dominum;&
Claram Sigeri Cortracenſis,& dein Philippi Erpæ domini cõ-
jugem(qui à potiore dominio Maſminium cognomen aſſum-
pſerunt)filium reliquit.

Ioannem

Ioannem Maſminium, Calckenæ inſuper dominum: de cujus conjuge, & liberis, ſuprà dixi. Hunc etjã Laernam poſſediſſe inde apparet, quòd id dominium filius ejus

(pe[ſc]rip[t]ione Calckenæ n. 130.)

Ioannes tertius natu adiit; patruo, amitâ, & fratribus majoribus ætate, vivis. Uxorem habuit Axelæ dominam: & ex ea liberos, Ioannem, Philippum, & Eliſabetham. ex his Philippus 141
Somerghemi dominium accepit, & uxorẽ Beatricem de Blaeſvelt (aliàs Maerſchaeck) Roberti Blaeſveldæ domini filiã: Unde filium ſuſtulit Ludovicum; qui immaturâ morte ante patrem ſublatus eſt; conditusq; Somerghemi, ubi olim commune ſepulchrum, cujus Epigraphe hoc ſenſu:

(Philip. Maſminii uxor.)

(Analect. Gaillardi.)

Hic jacet Dominus Philippus de Maſſeme, dominus de Somerghem: qui obiit anno ſalutis CIↃ CCCC XIV, *ipſo die ſancti Nicaſii. & domina Beatrix de Blaeſvelt, domina de Somerghem: quæ obiit* CIↃ CCCC XXXII, XXVII *Martii. & Ludovicus de Maſſeme, illorum filius.* 242

(Philip. Maſminii monimentum.)

Arma gentilitia hinc erant: *Maſſeme*, *Axele*, *Maſſeme*, *Gruythuſe*, aut *Mortaigne*; inde *Blaeſvelt*, *à Flandria*, *Maldeghem*, *& Blaeſvelt.*

(Analect. Hedum.)

Poſt patrem ætatis prærogativâ *Ioannes* Laernam adiit, & 243
Axelæ dominium. Uxorem habuit Mariam de Wedergrate: cumque ſine liberis decederet, fratre Philippo etjamnum antè vitâ functo, ſororem

(Ioannis Maſminii uxor.)

(Ibidem.)

Eliſabetham ex aſſe heredem reliquit. Ea *Balduino de Vos* Balduini filio, Poularæ domino nupta eſt; viro antiquæ nobilitatis: 244
ſiquidem ea Voſſiorum familia, jam inde à quingentis circiter annis, fortè etjam amplìus, inter primæ notę nobiles eſt habita; ut Blandinii archivis doceri queat: ubi anno CIↃ LXIII, *Hugo de Vos*, inter ceteros, ſignavit diploma Theodori Alſatii. Hujus aſ- 245
ſenſu tranſegit *Eliſabeth* cũm matre (quæ jam ſecundis nuptiis Danieli de Voorde juncta erat) & ab eâ de paternâ hereditate ſibi ſatisfactum tabulis publicis profeſſa eſt. Conditus eſt juxta Brugas in templo Carthuſianarum, in Choro, ante ſummum altare, juxta monimẽtum Patris, ſub ſaxo Marmoreo: cujus hęc eſt inſcriptio.

(heres.) (Familia de Vos Laernæ domini.) (Ejus gentis antiquitas.)

Hic jacet dominus Balduinus Vos, dominus de Poulare miles; qui obiit CIↃ CCCC XXIII *die quarto; menſis Ianuarii &* 246

(Bald. de Vos monimentum.)

 domina

domina Eliſabeth de Maſseme, domina de Axela, Poelaer, & Laerne; uxor quondam domini Balduini vos, quæ obiit CIↃ CCCC XXIV *penultimâ die menſis Februarii: Et ſoror Anna vos filia dicti Domini Balduini & dominæ Eliſabeth, quæ obiit* CIↃ CCCC XV *die tertiâ menſis Ianuarii: & Gulielmus de vos, filius dicti domini Balduini, & dominæ Eliſabeth; qui obiit* CIↃ CCCC VII *die primâ menſis Auguſti. Orate pro eo.*

Arma gentilitia erant hinc: *Vos, van Ackere, Calkene, Schinclaers*; inde, *Maſseme, Oudenhove, Axele, Mortaigne* vel *Gruythuſe.* Ibidem.

Præter ſuperiores liberos, filium habuêre Balduinum, & filiam Margaretam; quæ Guidoni Ghiſtellano Waſqualæ Domino nupta eſt, habuitque Axelam in dotem. Annal Hardui.i.

Balduinus, à morte patris, Poelarii dominium accepit: & paullò pòſt, cum materna hereditate Laernam adiit. Hic uxorem duxit Margaretam Lovendeghemi dominam. Obiit autem relictâ viduâ & liberis Balduino, Ioanne, & Gerardo. Hic etjam apud Carthuſianas juxta patrem monimentum habet, cum hac Epigraphe: Ibidem. Collectanea Gallo.da.

247 item alterius Balduini.

Hic jacet dominus Balduinus de Vos, domicellus; dominus de Pollaer, Laerne, & Zomerghem. qui obiit CIↃ CCCC XXXII, *tertio die menſis Iulii: Margareta de Lovendeghem, uxor quondam domini Balduini; quæ obiit* CIↃ CCCC XXIII, *octavo die menſis martii: Et ſoror Catharina: quæ obiit* CIↃ CCCC XLVI, *die quartâ menſis Decembris: & ſoror Anna de Vos,* CIↃ CCCC LXXI, *die vigeſimo Iulii.*

Balduini conſanguineæ gentes erant, *Vos, van Ackere, Maſseme*, & *Axele*. Margaretæ verò: *Lovendeghem, Slanghen, vander Moete*, & *Volmerbeke*.

248 ejus ſocer & ſocrus.

Hæc patrem habuit Roelandum, Lovendeghemi dominum; matrem Margaretam Slanghen: ut ex hujus Epitaphio liquet, quod olim Gandavi ad D. Michaelis, ante ſummum altare laminæ æreæ inſculptum, in hæc verba: Ibidem.

Hic

Ibidem. *Hic jacet nobilis domina, Margareta, filia quondam Oli- 249
verii Slanghen armigeri, relicta quondam nobilis viri *Margareta Slanghen monument.*
domini Rolandi, domini de Lovendeghem, militis: quæ
obiit anno* CIↃ CCCC XVII, *die* XXX *menſis Ianuarii.*

A morte Patris inter liberos operâ Simonis Formellii, & Ludovici Maſminii convenit, ut Balduinus Laernâ cum arce in ſolidum potiretur; Ioannes dominium Poelariæ adiret; Gerardus verò cetera feuda aliaque bona, & redditus.

Ex lege prædictæ partitionis, *Balduinus* Balduini filius, Balduini nepos, Balduini pronepos, tertius hoc nomine, Laernæ dominium accepit. uxorem habuit Iacobum de Griſper. unde ſuſtulit filium Philippum, & filiam, quæ nupta eſt Georgio vander Moere. Ad hunc etjam Zomerghem &
ad an. 1470. Lovendeghem deveniſſe, Meyerus indicat ubi dicit: *Huic Balduino* (Philippi boni Burgundiæ ducis notho) *Zomerghem & Lovendeghem data fuiſſe lego: ſed ablata illi per ſententiam Senatus,*
Meyer. 1451. *ab heredibus Balduini de Vos, Equeſtris Ordinis juſtis dominis.* Idem ſub Philippo bono belli ſemina jacta videns, calidis quorum- 250
dam conſiliis, turbatam patriam conatus fugere retractus eſt à *De Bald. de Vos narratio.*
Gandenſibus, & in carcerem conjectus. inde quæſtionibus à veſanâ plebe admotus, tanto cruciatu, ut omnibus membris enervatis, cùm ire non poſſet, menſæ impoſitus referri in carcerem debuerit; & paullò pòſt, cùm ad mortem, cum tribus aliis, raperetur, lecticâ in forum vehi: unde tamen ceteris ſupremo ſupplicio affectis, eâ lege reductus eſt, ut Petrum Bauvvens, & Georgium Bul Præfectis traderet. Cumq; id non feciſſet; ſemel iterumq;, ultimo diſcrimini proximus, evaſit tamen, ſuis & aliorum precibus: inter quos etjam externi primates, Præſul Leodicenſis, Comites Stampanus, & Sanpaulli, qui omnē operam
Idem 1452. pro pace apud Principem Gandenſibus promittebant, ſi incolumis dimitteretur. Itaque reductus eſt in carcerem: donec annó ſequente, à ſuis inter ceteros Brugas legatus ad Principem de pace miſſus, re infectâ, cum alii redirent, ſuperioribus ærumnis, & præſente metu territus, Brugis apud Principem ſe con-
Lib. feudal. tinuit: tuta conſilia, incertis præferens. Illum ſecutus eſt *Philip-* 251
pus de Vos, & *Georgius vander Moere* junctim (habebat enim con- *gentis vander Moere Laernæ domini.*
jugem ſororem Philippi) & *Margareta de Vos*, heres patris. cujus
Ibidem. morte, dictus *Georgius* ſolus poſſedit. Georgium excepit *Nicolaus vander Moere*, filius; cujus hoc Epitaphiū ex ſaxo olim apud Frāciſcanos Gādavi deſcriptū, Harduini Analecta ſuggeſſerūt,

ci matertera, trientem hujus Dominii, de more Curiæ feuda-
lis Teneræmondenſis, adiret. Hic præter Equeſtris familiæ
priſcam dignitatem, & vetuſtum Erpenſis dominii titulum, ip-
ſe etjam Eques fuit; & periculoſiſſimis Reipub. temporibus,
Præturam Cortraci non ſine laude geſſit. Hic ille eſt, qui cum
Duce Arſcotano, Epiſcopis Brugenſi, & Iprenſi, dominis de 259 *ejus captivitas.*
Raſſeghem, Sweveghem, Champigny, Eecke, & aliis nonnul-
lis, à Gandenſibus Gulielmo Naſſavio, Auriaco Principi dedi-
tis, ductore Franciſco vanden Kethulle Ryhovæ domino, &
Ioanne Imbieſio, conjectus eſt in carcerem, anno CIↃ IↃ 260 *uxor.*
LXXVII, XXVIII Octobris: unde aliquanto pòſt, ope Oliverii
van Meyne, Ioannis de Clerck hujus urbis nunc Actuarii, &
Adriani de Caſele, cum dominis de Raſſeghem, & Svveveghem
evaſit. Uxorem habuit Annam de Montmorency, Balduini,
Croiſillæ, Houpilinç, Walcurtii, Couckelarę, &c. Domini, & 261 *liberi.*
Catharinæ de Rubenpré: unde nati Carolus, Catharina, & Iſa-
bella: quarum hæc Canonica eſt Niuellenſis; illa cælibem du-
cit vitam.

Franciſco vitâ functo, *Laernæ* dominiū ejus filius adiit, *Caro-* 262 *præſens Laernæ dominus.*
lus de Schouteete aliàs *van Zuylen*; Erpæ inſuper, Erondeghemi,
Oterghemi, Eſtombæ, & Ubermontii dominus, præſens hujus 263 *ejus uxor.*
loci Toparcha Conjugem habet Ghiſlenam Deſtourmel, Lā-
novæ dominam; & ex ea liberos, Ioannem Laernæ dominū (qui 264 *liberi.*
nuper inter Ephebos honorarios apud Sereniſſimos Belgarum
Principes eſt receptus) Georgium, Robertum, Iſabellam, An-
nam (Canonicas modò Nivellenſes) Margaretam, & Floren-
tiam illius conſanguineæ gentes ſunt. Schouteeten, aliàs van
Zuylen, Montmorency, Liedekercke, Lannoy, vander Gracht,
Rubenpré, vanden Woeſtyne, & Bouſyes: Conjugis verò, De-
ſtourmel, Lavieſville, Deſtourmel, Dauxy, Bailleul, Nedoncel,
Cleves, Haveſkercke.

Enimvero hujus Schoutetæ ſive Zuylanæ gentis ſi breviter
originem, & majores, ex archivis familiæ percurram, non extra
ordinem credo, aut ingratum erit.

Theodori Alſatii inclyti illius Flandriæ Principis ævo, *War-*
naldus Zuberaldi Zuylæ domini filius, natalibus, & origine Ba- 265 *De gentis Schouteta origine & majoribus.*
tavus, quòd varias in Waſiâ poſſeſsiones habebat, ex Hollan-
dia in has Flandrię oras conceſſit: ubi tantâ exiſtimatione vixit,
ut nō aulicis ſolùm proceribus; ſed ipſi cū primis Principi gra- 266 *VVarnaldus Zuylanus auctor & cur in Flandriam.*
tiſſimus haberetur: cujus & conſiliis inter intimos interfuit, &
bello aſſiduus fuit comes. Ejus palā memoria exſtat diplomate

Theodori, ſuper Advocatiâ, ſive protectione Abbatiæ Nenivenſis: ubi cum *Ywano de Gand*, *Gulielmo de Boelaere*, *Michaele Conſtabulario*, *Theodorico de Beverne*, *Balduino de Wentica*, *Rogerio Tribuno de Cortraco*, *Balduino de Dichem*, *& Gerardo de Nederwyck*, *anno incarnati verbi* CIↃ C XL I I *Warnaldus de Zuylen* ſubſcripſit. Idem paullò pòſt anno CIↃ CXLVII Theodori Principis auſpi-
267 *ubi deceſſerit.* cia ſecutus, quando is tertiùm adverſus barbaros in Aſiam legiones traduxit, in expeditione circa Edeſſam decedens, vitam Chriſtianæ fidei inpendit.

268 *ejus liberi.* Warnaldus filium reliquit *Arnoldum*; qui paternis veſtigiis inſiſtens, etjam his ditionibus ſedem fixit. Idque eo magis; quod
269 *VVaſia quomodo ab Hollandis ad Flandros conceſſerit.* antiquato per Waſiam Batavorum imperio, à priſcâ clientelâ ſolutus erat. Siquidem Florentio Hollandiæ Comite à Philippo Alſatio Theodori filio, prœlio navali (aliis in ipſa Alſatia terreſtri) fuſo & capto; omnis Waſia cum quatuor Ambactis, in Flandri poteſtatẽ conceſſit. idq; ex lege Conventionis: quòd pacta Hollandus non ſervaſſet. Eâque ratione, qui Batavorum antea Clientes fuerant, in Flandri partes devenêre. Hic *Arnol-* Meyer. anno 1165. & Oudegherſte Annal. ca. 77. Meyer, anno 1167.
270 *Arnoldus Zuylanus unde dictus Schoutete.* *dus* præter agros, ceteraſq; poſſeſſiones hereditarias per Waſiam, & quatuor Ambacta Præturas habuit; quas Holladiæ Comitum beneficio (penes quos antè, ut dixi, Waſiæ dominium fuerat) gens Zuylana poſſederat: legeratq; domicilium Waeſmonſteri, nobili, & antiquo VVaſiæ pago, in ſuo prætorio, quod à poſterioris ævi poſſeſſoribus *Ponterave* dictũ, amœno ad Durmam loco. Cumq; peregrinus eſſet, ejuſq; cognomen vulgò ignoraretur; ab hereditariâ illâ dignitate, & poteſtate quam exercebat, communi eum ſermone *Arnoldum den Schouteete*, id eſt, Prætorem, & Schultetam nominarunt. quod agnomen ab ipſo etjam *Arnoldo* aſſumptum eſt, & ad præſens uſque ævum, ad poſteros derivatum. Non tamen ideo penitus omiſſum Zuylanum cognomen. memini enim variè legere *Schouteete aliàs van*
271 *uxor.* *Zuylen*. Uxorem habuit. *Arnoldus* Beatricem Hoeſdeni toparchæ filiam: unde liberos ſuſtulit Theodorum, Rodolphum,
272 *Liberi.* Balduinum, Ægidium, Wolfardum, Catharinam, Iuditham, & Urſulam. De harum poſteris nihil hic adducam in medium, quum familiæ nomen non propagent; ſed ipſæ in alienas domos tranſeant. Filiorum autem quatuor ſtirpes; aut conſumptę jam creduntur, aut niſi in filiarum ſobole externis nominibus, durant.

273 *Cur hic de Ægidii poſteris ſermo.* Solus *Ægidius*, Arnoldi filius, in hancuſq; ętatem, maſculam prolem tranſmiſit: itaq; ceteris omiſſis; de hoc, ejuſque poſteris ſermo-

ſermonem inſtituam : iis præſertim quos præſens Laernæ to-
parcha inter majores numerat. Hic *Ægidius* cum paternâ here- 274 *ejus poſſeſſiones.*
ditate, præturas accepit hereditarias Lokeræ, Waeſmonſteri,
Dackenamæ, & Elverſelæ. Ceteræ inter alios erant diviſæ. Ux- 275 *uxor.*
orem habuit Walburgam de Amſtel; & ex eâ liberos Ægidium, 276
Balduinum, Romanum, Gualterum, Ioannem, & filiam Agne- *liberi.*
tem. Ex his Balduinus filium habuit Gulielmum: qui obiit ſine
liberis; ut etjam Romanus, & Gualterus. Ioannes filium reli-
quit Balduinum; unde nata filia Catharina. Agnes maritum ha-
buit Ægidium de Calckene: ex quo filiam ſuſtulit Eliſabetham.

Ægidii maximus natu filius fuit *Ægidius de Schouteete*, E- 277
ques, Schulteta itidẽm hereditarius Lokeræ, Waeſmonſtri, *Ægidius ſecundus.*
Dackenamæ, & Elverſelæ. Uxorẽ duxit filiã Arnoldi de Heel- 278
beke; domini de VVolfshaeghe, in ditione Ghaesbecana: quæ *ejus uxor.*
maternum genus ad Gaesbecanos referebat. unde ſuſtulit Ro- 279
manum, VValterum, Ioannem, & Agnetem. Ex his VValterus, *liberi.*
& Ioannes nullam reliquêre prolem. Agnes maritum habuit
gentis de Braderick: unde natus Henricus de Braderick.

Romanus de Schouteete Ægidii filius, etiam dignitate Eque- 280
ſtri illuſtris, à morte patris *dominum ſe & Schultetam Lokeræ* *Romanus* 281
Waeſmonſtri &c. indigetavit: ut ex tabulis publicis liquet, quæ *ejus inſcriptio.*
datæ in Tribunali VVaeſmõſterano XII Novembris, anno ciɔ 282
ccc LXIII. Uxorem habuit VVivinam de Rycke; quo conjugio *uxor*
nati Ægidius, & Balduinus de Schouteete, quorum ille à mor- 283 *liberi.*
te patris prædictas quatuor præturas adiit. Idem dominus fuit
de Saemslach. Uxorem duxit ſtirpis Maldeghemiæ : ex qua
natus Florentius Claræ Villanæ maritus; unde ſuſtulit Floren- 284 *dominus de*
tium Dominũ de Saemſlach, Gulielmum Schultetam Lokerẽ, *Saemſlach.*
Waesmonſtri &c. Ex quo natus Iodocus, qui poſtmodum Do-
minium Saemſlach accepit; habuitque filium Ioannem. Qui
omnes Dominii Saemslach titulũ pro familiæ nomine vſurpa-
rũt: donec an. 1536. morte vltimi hujus Ioannis (qui poſtremus
eius lineæ mas) cũ ſine prole decederet, cognomen *Saemslach*
intercidit; & illæ lokeræ, VVaeſmonſtri, Dackenamæ & Elver-
ſelæ præturæ ad Florentium & Mortaigne, ex filia gentis Schou-
teteę proximũ heredẽ, abierunt; qui eas vendidit Carolo de Hã-
nart, Ledekercæ domino : eâq; ratione ultima illa præturarum
per VVaſiam, & quatuor Ambacta, portio, unde Schoutetæ fa-
miliæ nomen, ex eâ gente, poſt tot ſæcula in externam familiam
emigravit. Præter ſuperiorem illum Florentium liberi inſuper
Ægidii (Romani filii) fuêre : Hector de Saemſlach, & ejus

ſorores,

Sorores, Beatrix, quæ Gulielmo Bigardę domino; & Ade-
vvich, quæ Philippo Tollinc nupta eſt: Ex quibus Hector, &
Beatrix, anno CIↃ CCCC XVIII mortuo patre, fuêre ſuperſtites.
Adevvich verò, jã antè, anno CIↃ CCC XC ſine prole deceſſerat.
285 Porrò *Balduinus* prædicti Romani filius, Ægidii Schulte-
Balduinus. tæ frater, uxorem habuit Eliſabetham van Steelant, Hellini fi-
286 liam: qui tertius (ut memorant) in rectâ lineâ ab illo Steenlan-
ejus uxor. dæ domino, qui ducta altera filia Roberti Betunii, Advocati A-
trebatenſis, Betuniæ & Teneręmondæ domini (alteram Guido
Flandriæ Comes duxerat (Balduinum Guidonem & Ioannam
287 reliquit. hæc ante ætatem periit. Guido conjugẽ habuit Eliſa-
liberi. betham Troncinienſem; unde natus Gulielmus qui immatu-
rus obiit.
288 *Balduinus* autem ductâ uxore Catharinâ de Erpe, Philippi
Bald. s. ejusq; uxor. Erpæ, Erondeghemi, & Otergheme domini filia, & ex aſſe he-
rede (cui mater erat Clara Maſminia, Gerardi Maſminię domi-
ni, & Catharinę Maldeghemię Berleghemi dominę filia) libe-
289 ros ſuſtulit Adrianum, Iodocum, Iodocam, Catharinam, & Eli-
liberi. ſabetham; quarum poſtremæ duæ, ad normam D. Claræ mona-
ſticam amplexę vitam: Iodoca Roberto van Yedeghem, Equi-
ti, Wieſæ domino juncta eſt; mater ex illo Ioannis, Stephani, &
Eliſabethæ: Iodocus ſine prole deceſſit.
290 *Adrianus* verò Erpę, Erõdeghemi &c dominus uxorẽ habuit
Adrianus. Margaretã Flandrenſem; Ludovici Flandrẽſis filiam. qui Ludo-
291 vici Maleani ex victore filio notho nepos fuit. Filios habuit Flo-
ejus uxor. rentium, & Iodocũ Schouteete. hic nullâ relictâ prole deceſſit.
292 *liberi.* *Florentius* cum parentum hereditate, Erpæ, & Erondeghemi
293 domina accepit; & uxoré Adrianam de Liedekercke, Rafonis,
Florentius. Heeſtruti toparchæ, & Ioannę de S. Omer, ſive Moerkercke,
294 filiã. Apud hũc magno ſtudio inſtitit Philippus de Erpe, ut Er-
ejus uxor. pæ cognomẽ, & inſignia aſſumeret, quod à nobilis ejus loci he-
rede ortus eſſet, avitumq; id dominiũ poſſideret; ſed fruſtrà: niſi
quod Erpenſis familiæ inſignia ſuis miſcuit, & à potiore domi-
295 nio, quod fieri vulgò amat, de Erpe vocari, & ipſe & poſteri paſſi
liberi. ſunt: in ceteris Schouteete nomen pręferentes. liberos reliquit
Petrum, & Dorotheam. Hæc ſine conjugii fructu obiit.
296 *Petrus* Erpę &c. dominus Conjugem accepit Iſabellam van-
Petrus. der Gracht, filiam & heredẽ Martini, Moſchræ, & Moſchræ-
297 ambacti toparchæ, ex Ioanna vandẽ Woeſtyne, *Laernæ* dominæ;
ejus uxor. ex quo conjugio nati, Frãciſcus, Ioãna, & Dorothea: quarũ hæc
298 *liberi.* in cunis obiit: Illa Nicolao de S. Omer Walõcapellæ dño nupta
peperit

peperit plures liberos: qui omnes ante pubertatem vivere deſierunt; exceptâ maximâ natu, Iſabellâ; quæ unica parentum heres, conjugem habuit Franciſcum de Recourt, equitem; Recourti, Camblini, Caſtellanæ, Weſtcapellæ, Ondercouteræ, *&c.* Dominum, Caſtellanum hereditarium Lenſæ, in Arteſia. Ex hoc conjugio orti ſunt Franciſcus, Philippus, Ludovicus, Iacoba, & Anna.

Petro de Schouteete mortuo ſucceſſit filius *Franciſcus*; 299 *Franciſcus.*
Erpæ, Erondeghemi, *Laernæ*, Haute moſcheræ, & Moſchræambacti dominus. de quo ſuprà.

Numero 112. Num. 217. & 218.
Huic ſucceſſit *Carolus*; præſens Erpæ, *Laernæ*, *&c.* Dominus. 300 *Carolus.*
cujus conjugem, & liberos ſuprà dedi. Hîc ad avos, & Majores Batavicæ gentis reſpiciens, poſt liminii jure vetus *Zuylanum* cognomen in familiam jam pridem recepit. quod etſi diu ob Præturarum dignitatem (unde, ut dixi, *Schouteeten* id eſt Prætores, & Schultetæ dicti ſunt) ſæpe intermiſſum; non tamen omnino omiſſum eſt: neque priſca *Zuylanæ* gentis inſi- 301 *Gentis inſignia.*
gnia neglecta, aut mutata. niſi quod Scuti colore à primigeniis illis diſtent; quod obvium, etjam inter fratres germanos, ut in gente Villana memini obſervare. Feruntque adhuc variæ familiæ apud Batavos, quæ omnes à Zuylanâ originem trahunt, quarum inſignia eadem quæ *Zuylanæ* gentis, colore itidem ab his diverſo. Cujus modi ſunt: Vianenſis, Culenbur- 302 *Eorum auctor.*
gica, Abcoude, Nievelt, Hanoult, ut alias omittam. Habetur autem præſentium armorum gentis *Schouteteæ*, ſive ut priſco nomine utar, *Zuylanæ*, auctor prædictus Warnardus Suberaldi filius; qui primò diſtinctionis cauſſâ familiæ Zuylanæ armis, gentis Waſſenaræ inſignia miſcebat: Mutato autem ſolo, relictis Waſſenaræ familiæ armis, ſolis *Zuylanæ* ſtirpis contentus fuit; colore ſolummodo ſcuti mutato. Ceterum illud *Schouteete* cognomen, ab eâ quam dixi dignitate ortum eſſe; vatiis locis, & privata familiæ, & publica archiva faciant fidem. Et nihil tam conſentaneum, ac vulgò uſitatum; quam ab arte, aut officio, cognomen tribuere: præſertim ſi perpetuum id ſit, & hereditarium. Fuiſſe autẽ Præturas per Waſiam & quatuor Ambacta huic genti ab aliquot ſæculis hereditarias, ex variis tabulis, & actis publicis ipſe vidi. Quod hîc monere viſum; nè priſcum familiæ cognomen putetur quod fuit & dignitatis, & tituli hereditarii.

CAPUT IV.

De Scabinis Capitalibus, ſive majoribus & eorum munere olim, & nunc.

PRæter Majores, & Scabinos, dictorum locorum, qui
vel mediatè, vel immediatè Teneræmondæ domino pa-
rent, univerſim inſuper dictis pagis, & quodcumque eſt
1 Territorii Teneræmondani, præſunt Septemviri, ex
Scabini capitales unde & à quo legantur domini pagis electi, quos Scabinos capitales vocant: habent-
que nunc ut Scabini urbani, Syndicum, quæſtorem ærarii, &
2 *Eorum munus* Scribam. Horum eſt homines Territorii, & privilegia univer-
ſim, & ſingulatim, tueri; rem nummariam curare; aſſenſu Prin-
cipis tributa indicere; partitiones ſingulis pagis tanſmittere;
& de his quotannis coram Domini delegatis rationem dare.
Præterea ſi quid olim in materiâ civili controverſi, & dubii,
in judicando Scabinos dictorum Tribunalium morabatur, ad
hos deferri ſolitum*, ut ſententiam ſuam exprimentes, eam
nomine Scabinorum pro tribunali, ubi cauſſa ventilabatur,
3 pronunciari mandarent: idque vocant, ut jam dixi, *ad Caput* Lib 1. cap. 5. num 16.
Et ſententia capitales. *ire & ſententiam capitalem.* Duravit autẽ ea conſuetudo capi-
4 talis ſententiæ, ad nuperos uſque Belgicæ tumultus: ex quo in
Ea à quo tempore extra uſum. deſuetudinem abiit. Hos exſtitiſſe, & inſuper quod de capitali
ſententia dixi, uſitatum fuiſſe, vel ante Roberti Advocati tem-
pora, id eſt circa annum CIↃ CC, ſatis liquet ex ejus Conven- Anno 1245. Articulo 30.
tione cum Capitulo Cameracenſi; ubi hæc ſunt verba: *Et ſcien-* Vide infra c. p. 6. nu. 46.
5 *dum quod dicti Scabini de Odenghem, pro enqueſta quæſtionum de*
De iis præceptum. *hereditate, & cathallo, debent ire ad Scabinos terræ de Tenremon-*
dæ, ad quos uſque nunc iverunt: pro enqueſta verò aliarum querela-
rum, & foreſactorum, ibunt ad Scabinos de Tenremonda, vel alibi
infra Dominium terræ de Tenremonda, prout Eccleſiæ Camera-
6 *cenſi videbitur expedire.* Itaque ævo priores videntur Septem-
Scabinorum antiquitas. viris Waſiæ, quos demum anno CIↃ CC XLI à Joannâ Comi- Oudegherſt Annal. c. 101.
te Flandriæ, & Thoma Sabaudo ejus marito, inſtitutos conſtat.
Eos video conventum & conſeſſum habuiſſe in arce, ſive do-
7 *Eorum Conventus olim ubi.* mo Teneræmondanâ: Quod palàm facit Tranſactio Roberti, Anno 1364.
Guidonis primogeniti, cum Canonicis Teneræmondæ; ſuper
mulctis in Moorſele, Wieſe, & Gheverghem; ubi hæc verba:
In omnibus foreſactis, & infracturis in locis prædictis evenienti- Artic. 9. & 10.
bus,

Vide infra cap. 7 numero 44 & 45.

bus, ſuper terris & tenemento dictorum Canonicorum, in quibus dominus Teneramondenſis participat, judicare debent dicti Scabini ſecundùm legem & ſtatuta Hominum Domini Teneramondenſis; & ad eos venire, ſi opus fuerit, ad enqueſtam: in reliquis verò in quibus dominus Teneramondenſis non participat; ad Scabinos Capitales terra Teneramondenſis, in domum de Teneramonda, veniant ad enqueſtam, & ſecundùm eorum legem, & ſtatuta judicent de eiſdem. Ubi illud etjam notandum eſt: *legem, & ſtatuta* eos habuiſſe; quæ penitus interciderunt.

CAPVT V.

Quantum ad Flandriæ expenſas hoc Dominium conferat.

NVnc ut tamquam è tabella lector videat, Teneræmondæ, ejúſque Territorii opes, & amplitudinem; operæ pretium facturus videor, ſi cujuſque pagi terræ utilis dimenſionem hîc ſubjungam, ut facta eſt anno CIϽ IϽ LII: & inſuper ex Cenſu ſive tranſporto Flandriæ, ut vocant, quantum ad communia Flandriæ tributa, ab hac Dynaſtiâ conferatur. Et quidem quoad opidum, id in centum libras, quas omnis Flandria confert, ſolvit decem ſolidos, id eſt ex ducentis libris unam. Territorium verò viginti novem ſolidos: eâque ratione, in mille libras, quatuordecim libras, & decem ſolidos. Fitque partitio hunc in modum, quæ à dictis *Scabinis Capitalibus* ad ſingula loca tranſmittitur.

Amplitudo & in tributa collatio.

1 Singulorum pagorum.

ZELE continet CIϽ IϽCCCC III boraria, dodrantē, & XXIV decempedas: ſolvit duas libras, & unum ſolidum.

HAMME continet CIϽ CCCC XXXIX. bonaria, dodrantem, & XXXII decempedas: ſolvit unam libram, & ſeptem ſolidos.

OPWYCK continet CIϽ C XIII bonaria, quadrantem, & LVI decempedas: ſolvit libram, & octo ſolidos.

VYTBERGHE & OVERMEERE IϽ CCCC LXXXIV bonaria, dodrantem, & XLVI decempedas: ſolvit octodecim ſolidos.

BERLAERE continet IϽ CCCC XXXXIX bonaria, dodrantem, & CVI decempedas: ſolvit ſexdecim ſolidos.

S. GILLIS, BELLE, & SWYVEKE continent IϽ C I bonaria, & quadrantem: ſolvunt ſimul unam libram.

WETTERE cum LICHTERVELDE continet CIϽ CC LXXIII bonaria:

SCHELLEBELLE cum WANSELE IↃ LXX bonaria, quadrantem, & LXIV decempedas: ſolvunt ſimul cum *Wettere* duas libras & duos ſolidos.

CALKENE continet CIↃ LXXI bonavia: ſolvit unam libram & duos ſolidos.

LAERNE continet IↃ CCCC XL bonaria: ſolvit cum *Lichtervelt* quindecim ſolidos.

GRIMBERGHEN continet IↃ XLV bonaria, & ſemi, & centum decempedas: ſolvit duodecim ſolidos.

MOERSEKE continet CCC LXXXI bonaria, & ſemi, & centum decempedas: ſolvit novem ſolidos.

BASERODE & VLASSENBROECK continent CCCC LXXVIII bonaria, & ſedecim decempedas: ſolvit ſedecim ſolidos.

LEBBEKE continet IↃ CCCC LI bonaria, quadrantem, & LXII decem pedas: ſolvit unam libram, & quatuor ſolidos.

Summa hujus partitionis, ut antè dixi, continet quatuordecim libras, & decem ſolidos, in ſingulas mille libras: Territorii autem amplitudo XIII millia bonariorum conplectitur, & inſuper C XCII bonaria, dodrantem, & octo decempedas.

2 · Prædicta autem partitio ita decreta eſt, ſub Carolo V. Cæ-
Cenſus Flandriæ quando conſcriptus.
ſare. Fuerat quidem antè conſcriptus hujuſmodi cenſus, ſub Roberto Betunio, & multo pòſt ſub Joanne Burgundo Ardenburgi; ſed cum uno, & amplius ſæculo, magna mutatio locorum facta eſſet, aliis locis bello, vel inundatione minutis, aliis contrà auctis, eâque ratione illa diſtributio ad inæqualitatem recidiſſet, novoque ad id opus eſſet æquilibrio: miſſi Teneræmondam à Carolo Cæſare Gulielmus de Wale, eques, Hanſbecæ & Axpoelæ dominus: Petrus vanden Houte, & Adrianus Rokeghem: qui quantâ fieri potuit accuratione, modum Juſticiæ diſtributivæ ſervantes, novum Flandriæ cenſum condidêre, qui adhuc eſt in uſu, & erit: donec ob dictas cauſſas, novâ iterum erit opus partitione. Hujuſmodi autem cenſum *Tranſportum* vocant, quòd cum, Roberto Betunio ex ini-
3 quiſſimo carcere redimendo, Flandri Regi Philippo Pulchro
Cur Tranſportum vocent.
viginti millia nummûm Turonenſium (Meyerus triginta millia dicit) promiſiſſent, datis pignori Inſulis, Duaco, & Orciaco; ejusque ſummæ ſemiſſem præſentaneâ pecuniâ redemiſſent, reliquum pro opibus ſingularum urbium, pagorumque in Regem tranſportarunt. Quam tamen pecuniam falſis hoſtium pollicitationibus adductus, ad ſe Robertus retraxit: relicto Regi pignore, & renunciatâ redimendi facultate. Quam Galli perſi-

Marchant. Commentariorum lib. 2.

Meyer. ad annō 1311. & Marchant Comment. 4 lib. 1.
Anno 1300.

perfidiam, utraque egregiè poſtea gens luit: neque ulla umquam ſolida pax coiit; donec hereditate maternâ Ludovicus Maleanus dictas urbes recepit. Meyer anno 1336.

CAPVT VI.

De tribus aliis Dominiis, quæ Teneræmondæ accenſentur.

PRæter ea quæ diximus loca, inſuper Territorii Teneræmondenſis cenſentur alia tria, quæ quidē non æquè atq; ſuperiora huic Dominio ſubſunt, quum jam diu facta Eccleſiaſtici juris amortiſata dicantur; Feudo tamen tenentur ab hujus Dynaſtiæ Curiâ. Lib. Feudal. Et quamvis cum cetera ditione in cenſu Flandriæ non contribuant; ſuum tamen onus pendunt cum hoc opido; idque certâ proportione. Sunt autem *Appels*, *Odenghem*, & *Eeghen*: contiguis omnia limitibus inter Teneram & Scaldim.

APPELS.

ET quidem quod ad *Appels* attinet, id nomen habet à S. Apollonia, quæ noſtrâ linguâ (ut & Apollonius) Appels dicitur: ad cujus memoriam celeberrima quotannis hîc peregrinatio; quia cumprimis creditur averruncare dolores dentium. 1 *Appels unde dicatur.* Diploma 1248. Omnem hunc pagum, *exceptâ hereditate Domini Teneramondenſis, & ſervis quos ibidem habebat* legavit *Margareta Domicella de Tenermonde*, Roberti Betuniæ & Teneræmondæ domini materterâ, Abbatiæ Swivecanæ, Ordinis Ciſtercienſis, cum omni juriſdictione, Civili & criminali. 2 *Cujus ſit.* Quæ donatio ut rata foret, curavit eam confirmari. quâ de re hoc exſtat diploma: Archiv. Swivecana. *Ferdinandus Flandriæ & Hannoniæ Comes, & uxor ejus Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa, omnibus præſentes literas inſpecturis ſalutem. Noverint univerſi, quòd Margareta domicella de Teneremonde in præſentia noſtra, & Hominum noſtrorum conſtitutâ, totum feodum quod de nobis tenebat, in manus noſtras ſpontaneè reportavit & abſolute: & coram nobis, & Hominibus noſtris werpivit, & effuſticavit. Nos verò divinæ pietatis intuitu, ad preces ipſius domicellæ dictum feodum contulimus, in perpetuam eleëmoſynam Abbatiæ de Tenremonde Ciſtercienſis ordinis apud* 3 *De eo diploma.*

Suewcke, perpetuò tenendum, eo modo penitus, quo ipſa domicella prædictum feodum tenebat: ab omni ſervitio ipſum feodum pro nobis & Succeſſoribus noſtris quitantes. In cujus rei teſtimonium præſentem, paginam ſigillis noſtris fecimus roborari, Actum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, triceſimo, menſe Novembri.

Id probavit Robertus & ſeorſum; & cum avunculo Gulielmo de Grimbergis, ejuſque filio Gulielmo. *Altam* tamen *Juſticiam quoad raptum, meurtrum, incendium, & ſuſpenſionē, & latronum vim,* ad ſe poſtmodum traxit, *mutatione quinque bonariorum terræ jacentis in parochia de Appels, in loco qui dicitur Woeſtÿne*: quam ad poſteros Teneræmondæ dominos, in hoc ævum tranſmiſit, omnes verò alias Juſticias Religioſæ ſibì perpetuò retinuerunt. Eâ de re hoc exſtat diploma: *Vniverſis præſentes literas inſpecturis, Robertus Atrebatenſis Advocatus, Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, ſalutem in Domino. Vniverſitati veſtræ notum facimus, quod cùm religioſæ mulieres, & in Christo nobis chariſſimæ, Abbatiſſa & Conventus de Swiveke prope Tenremondam, Ciſtercienſis ordinis, in Villa de Appels, exceptâ hereditate noſtrâ, & in ſervis noſtris quos ibidem habemus, omnem Juſticiam tam altam, quam baſſam habent: nos ad petitionem ipſarum, in dicta Villa, & in viis ipſius villæ, quinque altas Iuſticias videlicet raptum, meurtrum, incendium, ſuſpenſionem, latronum vim, per commutationem quinque bonariorum terræ, jacentis in parochia de Appels, in loco qui dicitur Woeſtÿne, quam propter hoc ipſis contulimus; acquiſivimus ab eiſdem tenendas in perpetuum, & liberè poſſidendas. Omnes verò alias Iuſticias, præter quinque dictas, religioſæ ſibi perpetuò retinuerunt, in villa ſuperius nominata, exceptis hereditate, & ſervis noſtris. In cujus rei teſtimonium, fecimus præſentes literas ſigilli noſtri appenſione roborari. Actum anno Domini* CIↃ CC XLVIII, menſe Junio.

[Margin: Ibidē diplomate anni 1232. diplom: anni 1231.]
[Margin: 4 Ibidem alta Iuſticia cujus.]
[Margin: Diplomate anni 1248.]
[Margin: 5 Eadem de re diploma.]
[Margin: Ibidem.]

6 In finibus hujus pagi Trajectus eſt ultra Scaldim, qui à Canonicis Teneræmondanis in clientela Principis poſſidetur. Eum ab his ad alium Feudali olim conditione tranſlatum moneor, tabulis publicis Scabinorum Capituli Teneræmondenſis anno CIↃ CCC XVI: & antè diplomate Guidonis Flandriæ Comitis: qui ut *Teneræmondæ Dominus & Machtildis uxor ejus, & heres terræ prædictæ* dat *Gregorio de Appels, ejus complicibus, & Succeſſoribus eorumdem, quemdam tranſitum ſitum in parochia de Appels, verſus orientem ab unâ parte, & in parochiâ de Berlaer verſus occidentem ab alterâ: in loco qui dicitur in parochiâ de Berlaer Aſceldyck ab unâ parte; & in parochia de Appels, in loco qui dicitur Lang-*

[Margin: Lib. Feudalis.]
[Margin: Ibidem trajectus cujus.]
[Margin: Archiva Eccleſiæ Teneræmond.]
[Margin: 7 De eo verba diplomatis.]

Langhaghe ab alterâ trans Scaldam, in hereditatem; pro duodecim libris Flandricis annuatim ſolvendis mediatim in Natali domini, mediatim in natali beati Ioannis Baptiſtæ. Salvò jure quod habent, vel habebant in tranſitu de Appels, quem ab Eccleſia Teneræmondenſi hactenus tenuerunt, & adhuc tenent ab Eccleſiâ ſupradictâ in hereditatem pro ſuo cenſu. Hunc autē *Eccleſiæ Tranſitum*, alium eſſe ab illo in Guidonis diplomate qui paullo magis vergebat ad Auſtrum ſequentia verba indicant: *Hoc addito quod nullus tranſitus exceptus his duobus prænominatis, ſcilicet apud Appels, & apud Aſceldijck & Langhaghe, teneri, haberi, nec conſtitui de cetero poterit, inter locum qui dicitur Abeel ab unâ parte; & locum qui dicitur Wichline, verſus Occidentem ab alterâ: nec pons, vel via aliqua aggredi poterit, per quos dicti tranſitus diminui poſſent, vel defraudari: niſi de conſenſu, & voluntate dictorum Gregorii, ejus complicium, vel eorumdem ſucceſſorum. Et quod navis quæ pontus dicitur, per quam currus tranſire potuerit, eat vel ire poterit in tranſitibus ſupradictis. ſalvo jure noſtro, & omnium illorum qui pontem & tranſitem in Territorio noſtro Teneræmondenſi trans Scaldim tenent, & poſſident. Super hos nos, & dictus Gregorius, & ejus complices dē augmentando cenſu in arbitrio, vel dicto dilecti noſtri, ſcilicet fidelis domini Michaëlis de Lembeke, militis; vel aliorum proborum ſuper hoc eligendorum, ſi dicto Michaëli militi abeſſe contigerit, vel deeſſe. Et ne præfata actio ab aliquibus poſſet malivolis de cetero perturbari, dictis Gregorio, ejus complicibus, & eorumdem ſucceſſoribus, & heredibus præſentes literas contulimus, ſigillorum noſtrorum munimine roboratas, Datum anno* CIƆ CC LIII. *menſe Iulio.* 8 *Alter ibidem trajectus.*

Utrumque poſtea Trajectum paullatim Canonici ad ſe pertraxēre; eſtque nunc unicus altero quem dixi, abolito: quod difficilius illi fuit, quàm ſumptuoſius: poſſidebantur enim à plurimis, quorum hic decem habebat dies, ille viginti, alius quinquaginta: ut variè liquet. Unum exemplum ſatis erit, quod in Obituario Eccleſiæ Teneræmondenſis; ubi, *Jacobus Donche dedit pro obitu ſuo* XX *libras Pariſienſes, & pro euntibus ad ſepulchrum* (Sacellum erat ad D. Virginis, in quo augendæ pietatis ergo Sepulchrum Domini) VIII *libras Pariſienſes: pro quibus empti ſunt* XIV *dies in paſſagio de Appels, erga heredes quondam Magiſtri Roberti de Saeghere, anno* CIƆ CCCC XCV. Habent autem in dicto tranſitu Canonici prædicti Juſticiam civilem, & criminalem, quam exercent per Majorem ſuum, & Scabinos quos habent in ditione ſua *Moorſela, Wieſæ, & Ghevergemis.* 9 *Nunc unicus.* 10 *Canonicorum ibidem jus.*

Cete-

Ceterùm alluviones ad incolas ſpectare, ſub annuo cenſu, nuper à Principe definitum: non ſolùm cis flumen; ſed etjam ultra, eo loco qui dicitur *Het Eylant*, id eſt inſula, quem Scaldis novum quærens alveum, à cetero pagi corpore avulſit. Tab. an. 1612. 19. Novemb.

ODENGHEM.

11 *Oudeghem an Alodium an Feudum.*

SEquitur *Odenghem*; quod nunc vulgò *Oudeghem*, & *Auweghem* dicunt. Id partim eſt alodium Eccleſiæ Cameracenſis; partim verò noſtræ Curiæ Feudum. Quatenus alodium; datum eſt illi Eccleſiæ à Gerardo ſecundo, XXXIII Cameracenſium Præſule. Ejus donationis hoc ſupereſt diploma.

12 *Alodium cujus & à quo.*

13 *Donationis diploma.*

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Gerardus Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus omnibus in Chriſto renatis cælorum gloriam appetere remigio Charitatis. Sciant præſentes, & his qui naſcentur ſtudeant enarrare: quomodo ego pro ſalute animæ meæ, & prædeceſſorum meorum, trado ad uſus fratrum ſanctæ Cameracenſis Eccleſiæ matris noſtræ, alodium de Lietſcinis, & de Wilrehem, cum moneta, cum theloneo & macera, & diſtricto, cum molendinis, cum terris, cultis, & incultis, ſilvis, pratis, cum ſervis etjam & ancillis: Alodium quoque apud Odenghem, quod ibi habeo, liberum ab omni advocatione, & cetera quæ mihi in Bracbant hereditario jure ſuccedunt: unde in anniverſario meo fratres cibentur, & reſidua in uſibus eorumdem diſpendantur. Cenſus quoque ſervorum, & ancillarum: duo ſcilicet denarii à viro, unus à femina, in nativitate Sanctæ Mariæ, annuatim ſolvantur; & in lege quâ ceteri ſunt, de eleemoſyna teneantur: & dies anniverſarius patris mei, matris meæ, fratriſque mei, celebretur. Dono etjam, domini Manſcelini, ejuſdem Eccleſiæ præpoſiti, & archidiaconi petitione, altare de Calderico eidem matri noſtræ Eccleſiæ, liberum ab omni perſona; ſed annuatim perſolvat, quæ ceteræ ejuſdem Archidiaconatus capitales Eccleſiæ: tali tamen conditione; ut ter in anno fratres ipſi in refectorio conveniant: quintâ ſcilicet feriâ abſolutionis, & in feſtivitate S Gaugerici, quæ eſt in Auguſto, & in ſui obitus anniverſario. Dat etjam idem Manſcelinus eidem Eccleſiæ alodium quod apud Maronis Waldum habet: ſervos etjam, & ancillas: concedentibus & aſſentientibus fratribus ſuis, Waltero, & Tietunino, ſicut jure poſſidet hereditario, ſervi tamen & ancillæ ſub lege ſint eleemoſynæ. Gerardus quoque Cordella alodium ſuum quod apud eumdem

dem Marenis-Waldum, & circa Teneram, jure hereditario poſſidet eidem confert Eccleſiæ. Horum igitur petitione, Canonicâ fretus auctoritate, tam in ea præſcripta, quàm ſua, huic confirmo Eccleſiæ, cartâ & anathemate. Vt autem ratum & inconvulſum hoc maneat, corroboro ſigilli mei inpreſſione, & ſubtùs ſignatorum atteſtatione. Sig. mei ipſius Gerardi Epiſcopi. Sig. ejuſdem Manſcelini Præpoſiti, & Archidiaconi. Sig. Deſiderii Archidiaconi. Sig. Gerardi Archidiaconi: Sig. Frederici Archidiaconi. Sig. Alardi Præpoſiti, & Archidiaconi, Sig. Anfridi Archidiaconi. Hugonis Decani. Wuerneboldi Scolaſtici, Griodonis Cantoris. Sig. Caſatorum. Anſelli de Ribdimonte, Fulconis vicedomini, Walteri Tonitrui, Amultrici, Arnulphi, Walteri, Wenchelonis, Walteri Coleti. Actum Cameraci anno ab Incarnatione Domini CIↃ LXXXIX *Præſulatus mei* XIV. *Indictione* XII.

Hæc de alodio Eccleſiæ Cameracenſis. Quod reliquum 14
eſt, feudum Curiæ Teneræmondenſis, id Canonici pretio *Feudum, cujus & à quo.*
ſuum fecêre; cùm antè eſſet Eliſabethæ de Blauwere, uxoris Reginaldi Boccaert. Eſt autem Feudum hoc Dominium quod 15
complectitur circiter ſexaginta clientelas, & alia inſuper XXXIV *Ejus feudi jus*
hominia; ſed quæ non ſtant judicio tribunalis hujus Dominii. ſunt autem ea ſparſim ſita variis in pagis, Meſpelaere, Nieukercke, Everghem, & Leeuvve in ditione Aloſtanâ.

In hoc ſuo Dominio habent Canonici Mandatarium, qui Capituli res curat; decimas fructuum, emptionum, & relevagiorum emolumenta, recipit; agros locat, Majorem & Scabinos conſtituit, deſtituitque.

Enimvero ut manifeſtum eſt dictum feudum à Teneræ- 16
mondæ Domino teneri; ita non eſt obſcurum, in prædictum *In Allodium & feudum Teneramonda domino jus,*
Anno 1245. illud alodium ſuum illi jus eſſe: idque ex Conventione inter Robertum Betuniæ & Teneræmondæ dominum, & dictos Ca-
Tabul. anni 1392. nonicos (quam poſtmodum Philippus Burgundus Maleani Gener confirmavit) cujus ſeriem hîc viſum annotare, cùm ad majorem rei lucem, tum quia frequens ejus hîc eſt uſus. Eſt autem hujuſmodi.

I. *Ego Robertus Advocatus Atrebatenſis, Betuniæ & Teneræ-* 17
mondæ dominus, notum facio univerſis, quód cum controverſia verteretur inter me ex una parte, & Capitulum eccleſiæ beatæ Mariæ Cameracenſis, ex altera; ſi per juſtitiis de Odenghem, in teneamento dictæ Eccleſiæ Cameracenſis; tandem amicabiliter pax reformata eſt, ſecundùm formam infrà ſcriptam: *Tabula Conventionis Roberti Teneramonda domini cum Canonicis Cameracenſibus.*

II. *Sciendum inprimis quod cenſus, & redditus & omnia jura quæ* 18
De decimis emptionum

 habere

habere debet dicta Eccleſia Cameracenſis in introitibus, exitibus, venditionibus, & emptionibus, & relevagiis omnium terrarum, & aliorum quorumcumque, in teneamento ſuo apud Odenghem, remanent ipſi Eccleſiæ Cameracenſi totaliter in poſterum tenenda, ſicut habere conſuevit, uſque ad præſens.

19 *De conſtitutione Scabinorum.* *Dicta verò Eccleſia Cameracenſis debet ponere Scabinos, in dicto Teneamento ſuo apud Odenghem, qui judicabunt cauſſas, querelas, foreſacta, & omnia quæ erunt judicanda ibidem.* III.

20 *De mulctis.* *Et ſciendum, quod in legibus de quibuſcumque foreſactis, & querelis judicatis per dictos Scabinos, debet Eccleſia Cameracenſis habere medietatem, & ego dictus Robertus ratione Dominii de Tenremonde, & ſucceſſores mei, futuri domini de Tenremonde, debent habere aliam medietatem.* IV.

21 *De judiciis ob debita.* *Ita tamen quod in legibus quæ pro defectu ſolutionis redditũum, & debitorum dictæ Eccleſiæ Cameracenſis judicabuntur, ſi non ſolvantur ad diem ad quam debentur, nihil habebit dominus de Tenremonde; ſed dictæ leges totaliter erunt Eccleſiæ Cameracenſis.* V.

22 *De judicio quoad mobilia vel immobilia.* *Hoc etjam ſalvo; quod ſi alicui per dictos Scabinos abjudicaretur hereditas, & mobilia, quæ haberet in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, tota hereditas remaneret dictæ Eccleſiæ Cameracenſi, & medietas dictorum mobilium: alia verò medietas eſſet domini de Tenremonde; & nihil haberet in hereditate prædictâ.* VI.

23 *De Cathallo eſtraiers.* *Similiter ſi cathallum Eſtraiers inveniatur in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis, apud Odenghem, de quo non ſit aliquis, qui poſſit vel velit jus ſuum monſtrare in eodem; medietas dicti cathalli erit Eccleſiæ Cameracenſis: alia verò medietas erit domini de Tenremonde.* VII.

24 *De terra eſtraieri.* *Si verò illud quod eſt Eſtraiers ſit terra, vel immobile, Dominus de Tenremonde in eodem nihil habebit; ſed erit totaliter Eccleſiæ Cameracenſis.* VIII.

25 *De manſo ſive alluvie.* *In quo tamen ſervandum eſt, quod ſi manſus aliquis modo prædicto, vel alio modo apud Odenghem de cetero veniat in manus Eccleſiæ Cameracenſis, dicta Eccleſia Cameracenſis ſi velit, dictum manſum retinebit, ad opus proprii ſui manſi faciendum, ſeu augmentandum donec manſus Eccleſiæ contineat ſpatium duorum bonariorum: alioquin aſſignabit ipſa Eccleſia perſonæ laicali, ſub pretio rationabili tenendum, ſi interim requiratur ab ipſa Eccleſia: & ſi non infra annum requiratur, dicta Eccleſia poſt annum quàm citò poterit hoc facere debebit, bona fide: & pretium dicti manſi,* IX.

ſive

ſive ſit redditus, vel aliud, erit totaliter Eccleſiæ Cameracenſis, & dominus de Tenremonde nihil in eo habere debebit.

X. *Et ſciendum eſt quod omnes cauſſas, de quibuscumque foreſa-* 26.
ctis & querelis, quæ evenient in teneamento Eccleſiæ Cameracen- De judicio foreſactorum & querelarum.
ſis apud Odenghem, audiet ex parte Eccleſiæ Cameracenſis, Serviens, ad hoc inſtitutus ab eadem Eccleſia, vel à Canonico dictæ Eccleſiæ, qui res ejuſdem Eccleſiæ tenebit ibidem: & placitabit idem qui erit, & faciet judicari per Scabinos dictæ Eccleſiæ, & Iuſticiam tenebit, & faciet, de omnibus de quibus Iuſticia erit tenenda, & facienda.

XI. *Ita tamen; quod nihilominus Canonicus prædictus, quando præ-* 27
ſens erit apud Odenghem, Iuſticiam tenebit ſi velit, & cauſſas De eodem.
& querelas quas audire voluerit placitabit, & faciet judicari per Scabinos prædictos.

XII. *Hoc tamen ſalvo; quod ſi aliquis fecerit foreſactum, unde ju-* 28
dicatus fuerit per dictos Scabinos ad perdendum membrum, vel De judicio capitali vel mutilatorio.
ad mortem, ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, poſt hujusmodi judicium, ſi habuerit penes ſe illum qui judicatus fuerit hoc modo, debet vocare Baillivum, vel alium certum ſervientem domini de Tenremonde, & reddere eum qui judicatus erit, dicto Baillivo, vel dicto ſervienti, pro juſticiâ debitâ faciendâ; quam poſt dictum judicium facere debet fieri dominus de Tenremonde, per Baillivum, vel ſervientem ipſius.

XIII. *Sciendum eſt, quod dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus,* 29
ille ſcilicet ex ipſis, qui ſuper hoc requiſitus fuerit, debet præ- De auxilio ad faciendam Iuſticiam.
ſtare auxilium, & vires, dictis Canonicis, & ſervienti Eccleſiæ Cameracenſis, quando opus erit: alteri eorum ſimiliter, quando opus habebit; unde ipſi, vel alter eorum valcant efficaciter juſticiam tenere, & maniare.

XIV. *Et dictus ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, qui erit apud Oden-* 30
ghem, pro juſticia facienda, quando de novo ponetur ibidem, & De juramento ſervientis & Scabinorum Eccleſiæ.
Scabini dictæ Eccleſiæ apud Odenghem, quoties de novo ab ipſa Eccleſia inſtituentur, jurabunt, quòd bona fide ſervabunt jura Eccleſiæ Cameracenſis, & jura domini de Tenremonde.

XV. *Debet etiam dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus,* 31
ille ſcilicet qui requiſitus fuerit, facere ſervari apud Tenre- De cuſtodia captoium.
monde bonâ fide, in priſione domini de Tenremonde, illos quos ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis voluerit ibi ponere, pro foreſactis quæ fecerit in teneamento dictæ Eccleſiæ Cameracenſis

apud Odenghem: & facere reddi ſervienti dictæ Eccleſiæ, ad requiſitionem dictæ Eccleſiæ, vel ſervientis ejuſdem, ſine contradictione.

32 De alimento captivi. *Ita tamen: quod ſi poſitus in priſione, non haberet de proprio ſuo unde poſſet ſuſtentari, Eccleſia Cameracenſis de expenſis quas faceret, de aſſenſu ſervientis ſui in priſione, ſolveret medietatem quamdiu eſſet in priſione, & Dominus de Tenremonde aliam medietatem,* XVI.

33 De appellando R. e. *Et ſi ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis taceret aliquod forefactum de quo placitare deberet, idem ſerviens requiſitus à ſerviente domini de Tenremonde, debet idem factum placitare bonâ fide, quàm citò poterit opportunè.* XVII.

34 De eodem. *Et ſi ſerviens domini de Tenremonde requiſierit, ſervientem Eccleſiæ Cameracenſis de placitando aliquo forefacto, & perſona forefacti ſit præſens; ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, ſecundum dictum Scabinorum, debet accipere ſecuritatem de ſtando juri, à dicta perſona: quod ſi non faceret, ſerviens domini de Tenremonde hoc faceret, poſſet.* XVIII.

35 De eodem. *Item ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis requiſitus à ſerviente domini de Tenremonde, coram dictis Scabinis, de placitando aliquo forefacto, & dictus ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis fuerit in defectu placitandi dictum fore factum, per dies octo poſt dictos octo dies poſſit placitare idem forefactum, cum ſerviente Eccleſiæ Cameracenſis, ſi idem voluerit placitare dictum forefactum: & ſine ſerviente Eccleſiæ Cameracenſis, ſi idem ſerviens non voluerit prædicto placito intereſſe.* XIX.

36 De judiciis de hereditate. *Hoc ſalvo; quod cauſſas de hereditate non poterit placitare, niſi ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, vel Canonicus ejuſdem Eccleſiæ.* XX.

37 De apprehendendis. *Et ſciendum quod ſi calida pugna evenerit, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, ubi ſerviens Eccleſiæ præſens non ſit, ſerviens domini de Tenremonde, ſi ſit præſens poteſt, & debet tenere pugnantes, & arreſtare: ita tamen, quod quando arreſtaverit eos, tenetur eos reddere apud Odenghem, ſervienti Eccleſiæ, pro Iuſticiâ faciendâ de facto eorum.* XXI.

38 Quæ forefacta communia. *Et ſi aliquod forefactum evenerit in viâ, vel chemino, ubi terræ ex utraque parte ſint de teneamento Eccleſiæ Cameracenſis, dictum forefactum erit commune Eccleſiæ Cameracenſi, & domino de Tenremonde, Vbi verò ex altera parte viæ, vel chemini terræ ſunt de teneamento Eccleſiæ Cameracenſis, ſi forefactum evenerit in medietate viæ, vel chemini, verſus teneamentum dictæ Eccleſiæ; dictum forefactum ſimiliter erit commune Eccleſiæ Camera-* XXII.

cenſi;

cenſi, & domino de Tenemonde: & ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis dictum forefactum faciet judicari, per Scabinos dictæ Eccleſiæ, & juſticiam faciet de iſtis, ſicut de prædictis.

XXIII. *Sciendum eſt quod ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis debet levare omnia forefacta, quæ levanda erunt, in teneamento ejuſdem Eccleſiæ apud Odenghem, & judicata per Scabinos prædictos: ita tamen; ut debeat vocare ſervientem domini de Tenremonde, ut interſit cum ipſo ad levandum.* 39 De levando forefacto & recipiendo judicato.

XXIV. *Et ſi ſerviens domini de Tenremonde vocatus non venerit; ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis nihilo minus poterit levare dicta forefacta, ſub teſtimonio Scabinorum dictorum, & accipere partem dictæ Eccleſiæ Cameracenſis: ita, quod partem domini de Tenremonde dictis fore factis relinquet in manu dictorum Scabinorum, ſervandum ad opus domini de Tenremonde.* 40 De eodem.

XXV. *Et ſi ſerviens Eccleſiæ Cameracenſis, eſſet requiſitus à ſerviente domini de Tenremonde, de levando aliquo forefacto judicato per dictos Scabinos, & non levaret, dum tamen opportune poſſet; ſerviens domini de Tenremonde poſſet levare dictum forefactum, ſub teſtimonio Scabinorum Eccleſiæ Cameracenſis: parte tamen Eccleſiæ Cameracenſis, de dicto forefacto, ſalvâ remanente Eccleſiæ Cameracenſi; & poſitá in manu prædictorum Scabinorum, ad opus Eccleſiæ ejuſdem.* 41 De eodem.

XXVI. *Et ſi aliquis fecerit forefactum, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, qui non poſſet capi ibidem, & inveniatur in terrâ domini de Tenremonde, extra libertatem villæ de Tenremonde, vel habeat aliqua bona extra libertatem villæ de Tenremonde; dominus de Tenremonde, vel Baillivus ejus, debent eum tenere, ſi cum jure poterunt: & dicta bona ſaiſire, & levare dictum forefactum, ſecundùm judicium Scabinorum Eccleſiæ Cameracenſis de Odenghem: & de dicto forefacto, & de aliis forefactis, in teneamento Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, ubicumque levata fuerint, per dominum de Tenremonde, extra teneamẽtum Eccleſiæ Cameracenſis, debet habere dicta Eccleſia Cameracenſis in emolumento medietatem, & dominus de Tenremonde aliam medietatem.* 42 De captivatione Rei extra Odenghem.

XXVII. *Et ſciendum quod hoſpites Eccleſiæ Cameracenſis apud Odenghem, debent ire in exercitum domini de Tenremonde, quantum terra de Tenremonde durabit.* 43 Obligatio ad militiam.

XXIIV. *Hoc ſalvo; quod dictos hoſpites non poterit ducere dominus de Tenremonde, ultra terram de Tenremonde.* 44 Quatenus.

XXIX. *Et hoc ſalvo, quod quàm citò homines unius villæ domini de* 45 De miſſione à militia.

E e 3 Tenre-

conſtat: quo tempore feudum hoc, penes Canonicos nondum
fuiſſe palàm eſt, quod anno demum CIↃ CCCC LXXIV emp-
Lib. Feudalis. tum, à Reginaldo Boccardo. penes quam gentem (etſi hic
uxorio nomine vendidiſſe creditur) multo ante id feudum
fuerat: qui ejus ratione, ***Oudenghemi*** ſe ***Dominos*** inſcripſerunt.
ut variè reperi in Collectaneis Cornelii Gaillardi, equitis, re-
guli armorum, ſive ut vulgo Haraldi. Ubi exſtant ***Hugo Boccard
dominus de Odenghem: & Dionyſius Boccard, dominus de Oden-
ghem.***

Contiguus *Odenghemio* pagus eſt nomine *Meſpelaer*, ditio- 53
Miræus anno 1607. nis Aloſtanæ; per omnem Europam nobilis, nuperâ in ven- *De invento nuper theſauri*
tione magni illius theſauri, in quo immani numero aurei numi, *diſſertatio.*
Romanæ monetæ omnes. De quo quidem theſauro variæ, ut
homines ſunt, opiniones feruntur. Vulgus incolarum à Tur- 54
cis ibi defoſſum exiſtimat, quos etjam ſui templi conditores *Incolæ defoſ-*
adſerunt, plebeio omnino commento: quum Turcæ in hæc *ſionem Turcis tribuunt.*
ultima terrarum numquam perruperint. Sed ignoſcendum id 55 *Cur illis ignoſ-*
illis eò magis, quòd barbaros, & feroces, populares noſtri paſ- *cendum.*
ſim *Turcas* vocant. Gotthorum & Vandalorum populationes 56
fortè à majoribus accepêre, iis ſi Turcarum nomen accom- *Alii Gothis*
modent, & hunc theſaurum imputent; nihil alienum à multis 57
eruditis ſentiant, non tamen mecum; hâc præſertim ratione: *Cur non rectè.*
quod Romani omnes ii numi, neque ulla Gotthicæ monetæ
admiſtio: cujus non minor illis cura fuiſſet quàm Romanæ. 58
Veriſimilius mihi ab ipſis Romanis ibi conditum: fortè iis, qui *Quid propius*
Meyer. anno 445. declinante per Gallias imperio, Cameraco pulſi, Tornacum *vero.*
fugientes, inde etjam ejecti ſunt, urgente Clodione Franco-
Annonius Lib. I. c. 5. rum Rege, quem magnam ejus gentis ſtragem ad Scaldam
edidiſſe, Hiſtoriarum monimenta produnt: aut iis, qui paullò
Meyer. anno 489. pòſt, anno CCCC LXXXIX à Gandenſibus pulſi, cùm ea gens
in Francorum conceſſit imperium; qui huc ſe inter duo flu-
mina, ut in tutum receperint: & cum prælii fortunam aut ho-
ſtium irruptionem timerent, defoderint; eo animo, ut ſi victo-
res eſſent effoderent, ſin minùs, nihil inde moleſtiæ aut in
fugâ acciperent, aut ſi vitam cum theſauro amitterent, nihil
deſiderii. Idque eo magis; quod hunc locum, præter Teneram, 59
& paludes quibus naturâ munitur, foſſa inſuper centum no- *Ejus rei indi-cium.*
naginta pedes lata, hemecycli in modum, ambiat: adeò ut à 60
Tenera oriens, duobus paſſuum millibus, aut circiter longa, *Foſſa muni-*
denuò in Teneram finiat. Hæc maximè viſitur in confiniis *Ou- tionis cauſa.* 61
degemi, & ***Meſpelaer***, medio inter utrumque loco, ubi ***den Zyp*** *Vin*

voca-

Antoninus aug. P P. T. R. P. O. *Coſ.IIII.*
Antoninus aug. pius PP. T. R. P. O. T. *Coſ. II.*
Marius Antoninus aug. Germ. T. P. XXIX. *Liberalitas Aug. Imp. VII. Coſ. III.*
D. Auguſta Fauſtina. Æternitas.
Imp. Cæſ. M. Aur. Ant. Aug. Concordiæ aug. R. T. R. P. *XVIIII.*
Aurelius Cæſar Aug. P. H. F. T. R. P. O. T. XIIII. *Cos. II.*
Fauſtina Auguſta Tempore Felic.
Imp. Cæſ. L. Verus Aug. Saluti Auguſtor. T. R. P. III. *Cos. II.*

Hæc occaſione viciniæ, de immenſo illo theſauro pauca. Nunc ad Inſtitutum.

EEGHENE.

PRæter *Appels* & *Oudeghem,* de quibus dixi, Teneræmondæ insuper accenſetur *Eeghene,* quod Dynaſtarum dono jamdiu ad Abbatiam Affligemenſem tranſlatum eſt; habeturque feudum, quod Teneræmondæ domini beneficio poſſidetur. Suum tribunal habet, Majorem, & Scabinos. Templum autem non habet; ſed in Eccleſiaſticis ſubcenſetur *Wichlina,* pago ditionis Aloſtanæ. 69

Eegem ejus.

lib. feudal.

CAPUT VII.

De tribus Alodiis Capituli B. Mariæ Teneræmondenſis.

SVPERSVNT *Wieſe, Moorſele,* & *Gheverghem:* quæ loca olim partim familiæ Teneræmondanæ, nunc etjam, quatenus Canonicis ſubſunt, Teneræmondæ dominio annumerantur; ſolentq; ut reliqua, ad dictos Septemviros ſive Scabinos Capitales noſtri Territorii *ad inqueſtam ire,* ut ex variis quæ ſuperſunt ſententiis liquet. Idq; credo in uſu fuiſſe, jam inde à tempore Conventionis inter *Robertum Betunium,* Guidonis primogenitum, Betuniæ, & Teneræmondæ dominum, I

Tria Canonicorum Alodia quæ.

archiv. Scabinorum. anno 1264.

num,& *Canonicos Eccleſiæ Teneræmondenſis* : quam paullò pòſt
2 *ubi ſita.* dabo. De illis autem locis,ut planiùs agamus : ſciendum inter
Teneræmondam,& Aloſtum eſſe,ultra Teneram

WIESE.

3 *VVieſæ vetus nomen.* ET quidem quod ad *Wieſam* attinet,ea in priſcis diplomati- Dipl Odardi
bus *Winſia* appellatur.Eſt autem partim Alodium , quod 1108. lib 2. c. 2, n 11.
4 *quatenus Alodiũ cujus.* dono RINGOTI & ADELVVIDIS dynaſtarum Teneræmon- ibidem.
dæ,ab hujus opidi Canonicis poſſidetur ; continetque circiter
tertiam totius pagi,eſtq; à vectigalibus,impoſitionibus aliiſque vide infrà nu. 11.
hujuſmodi oneribus immune. Ad militares tamen expenſas
5 *quatenus feudum cujus* Præſidii Teneræmondani cum hoc opido contribuit. Reli-
quum verò feudum eſt,quod à comitatu Aloſtenſi tenetur.Spe-
6 *Yedeghemiæ gentis origo.* ctat autem nunc ad nobilem gentem *van Yedeghem* ; cujus ori-
go refertur ad dominium pagi Yedeghem , in ditione Gerardi-
7 *antiqua nobilitas.* montana : numeratq; inter Majores *Balduinum van Yedeghem*,
qui omnium primus ponitur inter plurimos præcipuæ per ea
tempora nobilitatis,qui ſigillo ſuo conſignarunt tabulas Dota-
tionis Abbatiæ ſancti Cornelii Nienovenſis, factæ ab illuſtri vi-
ro Gerardo de Grimbergis , Equite , Grimbergæ & Nienovæ
domino , anno CIϽ CXCV. Paullo pòſt *Loykinum van Yedeghem*
vixiſſe,Blandinienſis Abbatiæ monimenta teſtantur : ubi anno
CIϽ CCXVII ſignavit *donationem Goſuini de Scherde beke , Oliveri
filii.* quod utrumque argumento eſt primatiæ ab illis uſq; tem-
poribus nobilitatis.Eadem gens præter priſcæ illud , & clariſſi-
mæ nobilitatis ſpecimen , id etjam illuſtre habet , quod ab ali-
8 *& priſci affines.* quot retro ſæculis affinitate juncta eſt,cum *Maſminiis, Malde-* archiva ſu- n. 11. 2.
ghemijs, Hole, Zaemſlach, Steeland , *Haveskerke* , aliiſque plurimis
ſuperiori tempeſtate primæ notæ familiis.

9 *Yedeghemii VVieſæ domini.* Poſtquam autem prædicto Wieſæ dominio potiti ſunt,cõ-
tinuatâ generis ſerie,per rectam lineam , ad præſens uſque tẽ-
pus,interuallo ducentorum,& quadraginta quatuor annorum,
cum præſtantiſſimis itidẽ familiis conjugia cõtraxerunt. & qui- ad ann. 1612
dem primò: *Stephanus van Yedeghẽ* Voordæ toparcha,duxit *Ca-* Ibidem 1368
10 *eorum conjugia cujuſmodi.* *tharinam van Wieſe*,Roberti van Wieſe, Wieſæ dñi filiam: quo
conjugio hoc dominium conſecutus eſt ; & ad poſteros ſui no- ibidem.
11 *Yedeghem VVieſe.* minis tranſmiſit. Hujus rei teſtes ſunt tabulę fundationis Sacel-
li D. Virginis in tẽplo Wieſæ,an. 1368. 20. April. è quibus adhuc
12 *Yedeghem de Luu.* integra dependent ſigilla prædicti Roberti Wieſæ dñi , & Ste-
phani van Yedeghem,ejuſdem generi. Prædicti Stephanus , & ibidem 1425.
Catharina reliquere filiũ, *Robertum van Yedeghẽ*, VVieſæ domi-
nũ; cui conjux fuit *Clara de Luu:* ut liquet ex archivis Cameræ
parti-

partitionũ Gandavi; ubi dicti Robertus, & Clara deſpondent
filiã Catharinã Ioanni van Marike, aſſenſu Ioannis van Yede-
Ibidem 1419. ghẽ, maximi natu filii, & uxoris ejus Cæciliæ vã Liedekerke, 21
Mart. an. 1425. *Robertus* & *Clara* habuêre filiũ. *Ioannem van* 13
Yedeghẽ, Wieſæ dñm; qui uxorẽ habuit *Cæciliam*, filiã Stephani Yedeghem Liedekercke,
van Liedekerke, dicti de Gavere, Equitis, ut in iiſdẽ archivis Cõ-
Ibidem 1460. tractus matrimonialis docet, *29*. Octob. an. 1419, *Ioanni* & *Cæ-*
ciliæ ſucceſſit *Robertus van Yedeghẽ*, filius, Eques, Wieſæ dñs; 14
Maritus *Iodocæ de Schoutecten*, aliàs *Zuylen*, filiæ Balduini. Erpæ Yedeghem Schoutecten
domini; cui rei fidẽ facit hereditatis diviſio, per dictũ Ioannem *aliàs* Zuylen.
& Cæciliam, Alosti in Curiâ feudali, coram hominibus, & ejus
opidi Scabinis 13. Maii, an. 1460. *Robertũ* & *Iodocam* filius exce-
Ibidem 1511 pit, *Stephanus van Yedeghẽ*, Eques, VViſæ dñs. Is conjugem na- 15
ctus eſt *Adrianam van Halewyn*, Caroli filiam: ut patet ex eorum Yedeghem Halowyn.
Ibidem 1535. monimento, quod in tẽplo VVieſæ adhuc viſitur. *Stephanus* & 16
Adriana reliquêre filiũ *Carolum van Yedeghem*, Equitẽ, VVieſę Yedeghem
dominum qui duxit Catharinam vander Dilft, Godefridi Em- vander Dilft.
bieſæ domini, filiam: cujus conjugii teſtem habeo Indicem bo-
norum, in Curiâ herciſcundæ familiæ Gandavi, à Caroli & Ca-
Ibidem 1556. tharinæ liberis exhibitũ, 8. Octob. an. 1535. Poſt *Carolum* & *Ca-*
tharinam, filius *Iacobus van Yedeghem*, Eques VVieſæ dominiũ, 17
& Embieſę poſſedit. Is Gubernator fuit, & ſupremus Prætor Yedeghem.
Teneræmondenſis. Uxorem habuit *Agnetem de Ghyſelim*, aliàs Ghyſelin *aliàs* Busbeke.
Busbeke; Georgii Busbekę domini (magni illius Augerii Ghiſle-
ni Busbekii parentis) filiã: ut conſtat ex Contractu antenuptia-
li, 12. Octob. an. 1556. Hic & ſuis & majorum in Principem me-
ritis, eximiũ à rege Catholico privilegium accepit. Nam quum
VVieſæ dominiũ inter illos 22. pagos cenſeatur, qui vulgo *Pro-*
prium Comitis nuncupantur (ubi quoſcumq; naſci contigit, ſer-
væ conditionis ſunt, dicunturq; *Manus mortua*, (ſingulari quâ-
dam gratiâ, ab ea ſervitute in perpetuum immunitatem Pręto- 18 *insigne privilegium.*
Ibidẽ 1564. torio ſuo comparavit. Quâ de re vidi autenticũ diploma, Regis
Ibidẽ 1611. Philippi II, datum Bruxellis, 5. Iulii, an. 1564. *Iacobus* & *Agnes* 19
habuêre filiũ. *Carolum van Yedeghẽ*, Equitem; VVieſę & Busbe- Yedeghem
kę dñm, & *Philippũ van Yedeghẽ*, Equitem VVattinæ toparchã:
quorũ hic uxorem duxit *Margaretã de Thiennes*, Ioãnis Willer- Thiennes.
ziani dñi filiã. Ille verò, nunc tẽporis Mandatarius Principũ,
novandis per Flandriã magiſtratibus, & ſupremus Prętor urbis, 20
Salæ, & Caſtell. Iprenſis, Conjugẽ habet *Mariã de Cortewylle*, fi- Yedeghem
liã Iodoci, Equitis dñi Cortewylle, Boſt, &c. Prędicti *Car.* & *Ma-* Cortewylle.
riæ habent filiũ *Ioannẽ van Yedeghẽ* Scutiferũ, Baronẽ Busbekę,

Wattouwæ dominum, ad officia oris, inter palatinos apud Sereniſſimos Archiduces, Belgicæ Principes, jam pridem admiſſum.

Hæc ut ſuprà exarata ſunt, ipſe vidi: cùm in ipſis autographis, & autenticis; tum in excerptis Collectaneorum nobilis viri Cornelii de Gaillart, Equitis, armorum olim reguli: in quibus multa ſeria, & accurata, quoad antiquitates, progreſſus, ſucceſſiones familiarum Flandriæ, ex urbium archivis, epitaphiis, inſcriptionibus, & aliunde, ſunt congeſta.

21 *VVieſæ templum à quo auctum.* Hujus pagi templum, Deo Servatore dicatum eſt. Ejus pars extremæ eſt antiquitatis: reliquum autem ante ſacra nuperæ tempeſtatis bella, à *Iacobo van Yedeghem*, Equite, ſuperiore hujus loci Toparchâ, accuratâ ſymmetriâ ſtructum: ubi in columnarum capitibus, ad rei memoriam inciſa ſunt nomina ſuperiorum Wieſæ dominorum, eorumq; Conjugum, cum armis gentilitiis. Jus patronatus, ad Abbatem Affligemenſem ſpectat. Sacelli autem collatio ad loci Toparcham.

MOORSELE.

22 *Moorſela cujus.* SEquitur *Moorſela* partim ditionis Aloſtanæ, ut dixi, partim alodium; quod itidem Canonici Teneræmondenſes, veterum præbendarum, ut vocant, poſſident, dono dictorum dynaſtarum *Rengoti* & *Adelwidis.* Complectitur autem pagi duos trientes: habentq; ibidem Majorem, & ſeptem Scabinos: quorum tres ex Wieſa deliguntur, ceteri hinc. Hi Juſticiam exercent civilem, & criminalem, iis locis qui Canonicis, ut dominis, *dipl. Odardi Epiſ. Camera. 1103.*

23 *ibidem immunitas* ſunt obnoxii. Criminales tamen ſententias Prætor Teneræmondanus, exſequitur. Quatenus autem hi ditionem habent, eatenus immunitas viget, qua Wieſæ incolæ, Canonicorum ſubditi, gaudent. Reliquum Aloſto ſubcenſetur. *vide ſupra n. 4.*

24 *& D. Gudulæ ſacellum.* Hîc vel ante novem ſæcula fanum fuiſſe, ex *D. Gudulæ* vitâ conſtat; in quod ejus divæ corpus, ex Ham vicinæ Brabantiæ pago, illatum diu quievit: miraculorum numero admirandum: quorum famâ illectus *Carolus* (ille, cui rerum geſtarum præſtantia *magni* cognomen peperit) huc properavit; & religiosè oblatis Deo precibus, ad tumulum conſanguineæ ſuæ divæ (erat *Stephan. Ydens.*

25 *Inde cœnobiũ.* enim nata Amelbergâ, Pipini regis filiâ) Cœnobium condi juſſit, ubi ad hujus virginis memoriam, virgines Deo viverent; quibus ad alimoniam & ſarta tecta memoratur tribuiſſe pagos *Hã,* *Meyer. rerum Flãdricarum tomo 5.*

& Moor-

& Moorſele: ſtetitq; illud, donec communi regionum gentium- 26
que clade, à Danis everſum eſt, tranſlatis ante Cevremontium *à quibus everſum.*
reliquiis: unde denuo rebus pacatis huc relatæ. Sed cùm vaſta-
to loco; & ereptis à Wenemaro quodam facultatibus, paulla-
Divæus lib. 1. cap. 3. tim fervor magis magiſque deficeret; Carolus Brabantiæ dux
frater Lotharii Francorum regis, ſanctum corpus Bruxellam 27 *D. Gudula corpus à quo tranſlatum.*
transferri juſſit; condique ad D. Gaugerici (quod aulæ, quæ
tunc in inſula Sennæ fluminis, erat contiguum) hæſitque hîc 28
Ibidem & li. 1. cap. 5. anno 1047. donec à Lamberto Gozilonis Brabantiæ ducis genero, quem *Ducum ubi olim Bruxellæ aula.*
Comitem Baldericum vocant, condito in monte D. Michaë-
lis templo, fundatoq; XII Canonicorum Collegio, eo trãſlatum 29
eſt: ubi tantâ famæ celebritate cultum memorant, ut omiſſo *D. Gudulæ templum Bruxel. à quo.*
D. Michaëlis titulo, templum in *D. Gudulæ* nomen conceſſerit;
eaque tutelaris urbis diva habeatur.

Enimvero quod ad ſuperiorem Moorſelæ donationem at- 30 *Super Moorſela donatione annotatio.*
tinet, viſum hîc annotare, quod Meyerus (cui æternum Flan-
anno 956. ex Chronic. D. Bavonis dria debet) aliunde in ſuos annales tranſtulit: *Arnulphum Comi-
tem Flandriæ multa Cœnobiis detraxiſſe, quæ ſuæ diviſit nobilitati.*
& inter cetera *Abbatiæ Gandenſi Moorſelam, Maſminam, & Me-
rendram*. Ex qua narratione ſuſpicari aliquis queat, aut donati-
onem Caroli magni Moorſelano Cœnobio factam, aut hanc
Arnulphi ablationem, falſam eſſe: cùm eodem tempore utrũ-
que Cœnobium *Moorſelam* poſſediſſe non potuerit. niſi utro-
bique totum pro parte legatur; quod non uſque adeò abſimile
vero. Illud autem conſtat *Maſminam* & *Merendram* etſi extra
noſtræ ditionis Territorium; jam olim tamen, ſive Arnulphi 31
dono, ſive aliàs, ad Teneræmondenſem familiam devolutas, *Maſmina & Merendra feuda Curiæ Teneramondana.*
hujus noſtræ Curiæ feuda eſſe. *Moorſelam* autem partitò datam,
pars enim Aloſtano Comiti paret, pars ad Teneræmondenſem 32
familiam devenit; & inde ad hujus opidi Canonicos. *Moorſela partitio.*

GHEVERGHEM.

Porrò *Gheverghem*, etjam Alodium eſt Moorſelæ conti- 33 *Gheverghem cujus.*
guum; in quod ex dictorum RINGOTI & ADELVVIDIS
dipl. Odardi anno 1108. vide lib. 2. c. 3. num. 11. dono, ſoli Canonici noſtri, jus habent. Sacellum ibi viſitur D. 34 *ibidem ſacellum.*
Stephano ſacrum.

Tria hæc Alodia quæ dixi, cùm prædicti Canonici jam ad
annos CLVIII liberè, ut aiunt, poſſediſſent; tandem *Robertus*
Guidonis primogenitus, paullulum eorum jus reſtrinxit: ut

patet ex Contractu qui câ de re, & ſcripto, & uſu ſupereſt: cujus hæc ſunt verba.

35 *Conventio Roberti Teneram. domini cum Canonicis Teneramond.*

Archiva Eccleſiæ Teneramond.

Nos ROBERTVS *Comitis Flandriæ primogenitus, Atrebatenſis, Advocatus, Betuniæ & Teneræmondæ dominus, notum facimus tam præſentibus quàm futuris, quod cùm inter nos ex una parte, & viros venerabiles Decanum & Canonicos veterum præbendarum Eccleſiæ B. Mariæ Teneræmondenſis, in quâ jus patronatus dignoſcimur obtinere, ſuper Iuſticiis terræ, & tenementi, ac etjam hoſpitum dictorum Canonicorum in Moorſele, Gheverghem, & in Wienſe; controverſia non modica verteretur; tandem pro tranquillitate & pace dictæ Eccleſiæ, & utilitate communi, ſuper præmiſſis, poſt inquiſitionem legitimam inde factam, inter nos, & dictos Canonicos veterum præbendarum, mediantibus bonis viris pacificatum & compoſitum fuit amicabiliter, hunc in modum.* I

36 *De Conſtitutione Majoris & Scabinorum.*

Canonici prædicti debent in locis prædictis ponere Majorem, & Scabinos ſeptem homines boni teſtimonii, & bonæ famæ; & eos deponere, & alios ſubſtituere, quotieſcumque opus fuerit, prout fuit hactenus obſervatum. II

37 *De eorum juramento.*

Dicti verò Major, & Scabini, infra octiduum poſt receptionem ſuam, & etjam antequam ad aliquod judicium faciendum procedant, tenentur venire apud Teneramondam, & ibidem debent jurare coram domino Teneræmondenſi, vel ejus Baillivo, ſive Serviente, qui præſens fuerit, quod ipſi jura domini Teneræmondenſis, in iis quæ ad ipſum ſpectant, in dictis locis, ſecundùm legem, & judicium bonâ fide ſervabunt. III

38 *De eorum poteſtate.*

Dicti verò Scabinis ad ſubmonitionem & adjurationem Majoris ſui prædicti, poſſunt & debent placitare, & judicare de omnibus forefactis, & infracturis, quæ evenerint in locis prænominatis, ſupra terram & tenementum dictorum Canonicorum. IV

39 *De mulcta in cauſa hereditatis.*

Ita quod quælibet emenda, in cauſâ hereditatis, pro quâ dictis Canonicis tres ſolidi Bruxellenſes ab antiquo ſolebant in dictis locis adjudicari, in eodem ſtatu judicabitur, & illa emenda trium ſolidorum Bruxellenſium debet eſſe totaliter dictorum Canonicorum. V

40 *De aliis mulctis.*

Omnes autem aliæ emendæ, & eſcanciæ tam denariorum quàm cathallorum, quæ in locis prædictis judicabuntur, & evenerint erunt partibiles inter nos & Canonicos prænotatos: ita quod nos inde medietatem habebimus, & dicti Canonici reliquam medietatem habebunt. VI

Terræ

VII *Terræ verò, & hereditates ſi quæ fuerint, quæ per aliquod fore-* 41
factum, vel aliâ de cauſâ alicui, vel aliquibus fuerint abjudicatæ, e- de terris judicio ereptis.
runt totaliter dictorum Canonicorum.

VIII *Iura verò emptionum, & venditionum tenementi ſui, in dictis lo-* 42
cis ſibi totaliter remanebunt. de jure emptionum.

IX *Sed notandum, quòd de omnibus fore factis, & infracturis in* 43
locis prædictis evenientibus, ſupra terram & tenementum dictorum de judiciis forefactorum.
Canonicorum, in quibus dominus Teneramondenſis participat, judi- 44
care debent dicti Scabini ſecundùm legem, & ſtatuta hominum do- & inqueſtis.
mini Teneramondenſis, & ad eos venire, ſi opus fuerit ad inque-
ſtam.

X *In reliquis verò in quibus dominus Teneramondenſis, non parti-* 45
cipat, ad Scabinos Capitales terræ Teneramondenſis, in domum de de ceteris iudiciis & inqueſtis.
Tenremonde veniant, ad inqueſtam, & ſecundum eorum legem, &
ſtatuta judicent de iisdem.

XI *Si verò aliquis per fore factum ſuum, mortis vel membrorum* 46
ſententiâ fuit condemnatus, ibidem; Baillivus Teneræmondenſis de exſecutione ſententiæ criminalis.
debet corpus dicti condemnati accipere, & facere de ipſo Iuſti-
ciam judicatam, ubi voluerit, extra tenementum dictæ Eccle-
ſiæ.

XII *Cathalla verò taliter condemnatorum, ſi quæ per judicium acci-* 47
derint, partibilia erunt, modo prædicto, inter nos & Canonicos memo- de cathallis damnatorum.
ratos.

XIII *Sciendũ eſt etjam quod de quolibet fore facto cõmuni inter nos & di-* 48
ctos Canonicos, non licebit dictis Canonicis pro parte ſuâ, aut nobis pro de compoſitione in cauſa criminali.
parte noſtrâ facere aliquã pacem; donec emenda ſuper hoc fuerit judica-
ta: niſi fortè tam nos, quam dicti Canonici in ſimul & concorditer pa-
cem fecerimus de eodem. Sed poſt judicium prolatum, cùm emenda
fuerit judicata, non poſſumus de parte ad nos ſpectante noſtram facere
voluntatem, & dicti Canonici poſſunt ſimiliter facere de ſuâ parte. Si
verò aliquis hoſpitum ſeu tenentium dictorum Canonicorum, in locis
prædictis condemnatus fuerit per judicium, ad aliquam emendam pe-
cuniæ, ad quam ſolvendam cathalla ipſius non ſufficiant, hereditas ſua
quam tenet de Canonicis, vel aliqua pars dictæ hereditatis ad hæc
ſufficiens, vendatur pro ſolvenda nobis, & dictis Canonicis emen-
da prædicta. Et ſi dicta hereditas, vel pars hereditatis, plus
vendita fuerit; bonâ fide totum reſiduum pretii ultra dictam emen-
dam, dicto hoſpiti, ſeu tenenti, manebit.

Debet

49 *De dicendo jure.* *Debet autem Major dicti loci in cauſſis ad nos & dictos Canonicos communiter pertinentibus, adjurare Scabinos prædictos, ſub fide & Sacramento: quæ tam dictis Canonicis, quàm domino Teneræmondenſi fecerit, ut proferant jus, & legem, quotieſcumque ſuper iis eos contigerit adjurari.* XV.

50 *De bannis & proclamationibus.* *Banni etjam ad cauſſas communes inter nos & dictos Canonicos prænotatos proclamabuntur, & fient per dictos Majorem, & Scabinos, tam ex parte noſtrâ, quam dictorum Canonicorum: & emendæ inde provenientes, inter nos, & ipſos modo prædicto, communes erunt.* XVI.

51 *De immunitate incolarũ.* *Præterea ſciendum eſt quod hoſpites dictorum Canonicorum in dictis locis, ab omni tallia, ſervitio, & exactione erga dominum Teneramondenſem ſunt, & erunt perpetuò liberi, & immunes: & etjam ab omni exercitu, & chevalcia.* XVII.

52 *De obligatione ad militiam.* *Hoc ſalvo; quod quoties opus fuerit, & ſuper hoc fuerint ſubmoniti ex parte domini Teneramondenſis, tenentur venire apud Tenremondam cum armis, & ibidem moram facere pro defenſione villæ, caſtri, & terræ Teneramondenſis, unà cum aliis hominibus Tenremondenſibus.* XVIII.

In cujus rei teſtimonium, & robur, perpetuum, præſentibus litteris ſigillum noſtrum duximus apponendum, Datum anno milleſimo, ducenteſimo, ſexageſimo quarto. feriâ quintâ poſt B. Mariæ Magdalenæ, menſe Iulio. XIX.

53 *Philippi 2. Auſtriaci privilegium.* Hanc Conventionem approbavit ROBERTI & Canonicorum rogatu, Epiſcopus Cameracenſis: & nuper etjam Philippus Secundus Auſtriacus: nominatim illum articulum de immunitate, ab exercitu & chevalcia. Sed ejus diploma, ne cui in poſterum fraudi ſit; viſum hîc errorem detegere, qui illorum vitio irrepſit, qui Regi ſupplicarunt Nam quum dono REMIGII ſive RENGOTI CALVI, Moorſelam Canonici adepti ſint, ut jam monui, & ſuprà liquidò conſtat, ex Odardi Præſulis diplomate; ejus tamen donationis auctorem ROBERTVM Comitem, per ignorantiam faciunt. At verò conformiter ultimo illi dictæ Conventionis articulo, & XXVII cum Capitulo Cameracenſi, cujus ſupra exemplar dedi, horum pagorum incolæ, cum aliis nonnullis, comparuerunt coram Senatu Teneræmondano. Quâ de re quod in acta publica relatum eſt, non inconſultum hîc inſerere, Latinitate donatum. *Archiv. Ecclesiæ Tenremond.* *li. 2. c. 2. n. 11.* *li. 3 cap 6. numero 17.*

54 *De Obligatione ad militiã, tabula.* *In nomine Domini, Amen. Præſenti inſtrumento notum ſit omnibus, quod anno Domini* CIↃ CCCC LXXVII, XI *Indictione,* XI *Februarii, Septimo Pontificatus anno Sanctiſſimi in Chriſto domini noſtri* *Archiv. urbis.*

Sixti

Sixti quarti, in præſentiâ meâ, & teſtium infràſcriptorum, ſingulariter ad id vocatorum, & requiſitorum, venerunt in propriâ perſonâ boni viri & Incolæ pagorum Appels, Oudeghem, Eeghene, paludum S. Odulphi, Moorſela, & Wieſæ ſitorum in Territorio Teneræmondenſi, apud dominum, legem, & Conſilium opidi Teneræmondenſis, rogantes, & requirentes humiliter, ut iis placeret ſpeciali gratiæ beneficio, conſiderationem habere, erga dictos Incolas pagorum, & locorum ſuprà dictorum, quoad ſervitium, quod prædicti incolæ pagorum, & locorũ ſuis ſumptibus in prædicta urbe tenentur facere; quando homines urbis Teneræmondenſis prædictæ, ſuo Principi, aut domino, in bello ſerviunt aut cùm aliàs, prædicta urbs opus habet, ſicut prædicti incolæ nunc tenentur facere, quamdiu homines urbis ſerviunt ſuo Principi, & domino: Concluſum eſt, & Conventum, & ſpeciali beneficio gratiæ conceſſum, à prædictis domino, lege, & Conſilio Civitatis Teneræmondæ, prædictæ, ut durante hâc vice, homines urbis prædictæ, ſuo Principi & domino ſerviant, donec opidum Teneræmondæ prædictum magis neceſſe habeat. Tum poterit quarta pars dictorum pagorum, & locorum, pauperes ſolùm, ſine crimine aut offensâ domi manere, neque omnino venire in opidum: & tres ceteræ quartæ partes facient ſuum ſervitium, ut oportet, per vices; nempe de occiduo, in occiduum: ita quod tantum media pars trium quartarum ſemper tenebitur eſſe in opido prædicto, nocte, & die. ex quâ mediâ parte debebunt excubare, cum Incolis prædicti opidi, ſex homines. Volentes & proteſtantes prædicti Dominus, lex, & Concilium, quod hoc ſpeciale beneficium gratiæ & conſenſus non erit. in futurum ullomodo in præjudicium, aut damnum opidi prædicti. Super quibus ut prædicta ſunt, prædicti homines conſentiebant: & prædicti Dominus, lex, & Concilium petebant à me Notario fieri inſtrumẽtum unum, aut plura. Hæc acta ſunt Teneræmondæ in domo Senatoria, in Conclavi; anno, menſe, die, & Pontificatu, ut ſuprà, præſentibus diſcretis viris Ioanne Gheerts, habitante Teneræmondæ; & Petro de Waele, habitante in Zele; teſtibus ad hæc vocatis, & rogatis. Et ego Nicolaus de Prato, presbyter, Rector Eccleſiæ parochialis de Lemberghen, ſacrâ Imperiali auctoritate notarius, Cameracẽſis Diœceſis, quia præmiſſis omnibus, & ſingulis dum ſic ut præmittitur fierent, & agerentur, unà cum prænominatis teſtibus interfui, eaque ſic fieri vidi, ſcivi & audivi; idcirco hoc publicum inſtrumentum manu meâ ſcriptum, ſigno meo, & nomine ſignavi: in fidem, & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum, rogatus, & requiſitus. Signatum. N. de Prato.

CAPVT VIII.

De Ditione

BORNEHEMIA.

1 *Cur hic Bornehemi mentio.*
SVPEREST cum ſuis pagis *Bornehemum*, Baronatus titulo
nobile: quod etſi non ſit Territorii noſtri; tamen occaſio-
2 *Bornehemum quomodo Flădria Proprietaria.*
ne viciniæ aliquid hîc dicturi ſumus, Auctarii vice. Eſt au-
tem *Bornehemum* ea ditio, quæ cum *Teneramonda*, & *Ge-
rardi-monte*, conſtituit tertium illud in diviſione *Flădriæ* mem-
brum: cenſenturque juris proprii, aut ut Meyerus ait, *optimo ju-
re prædia, ac nulli obligata*: quod quoad *Bornehemum* de priſcis *Rerum Flandric. tomo 9.*
dominis *Flandriæ Comitibus* intellige: qui ejus ratione, neque
3 *nunc beneficiũ Flandriæ.*
Cæſari, neque *Gallo* fuêre Clientes. alioquin de hodiernis ſecus
eſt: nam poſtquam ad *Flandriæ Comites* ſemel devenit; eâ lege
4 *ejus amplitudo.*
divulſum eſt, ut in eorum clientela poſſideretur. Conplectitur *Elĕchus ſive Numeramĕtum Dominii.*
autem *Inghene*, *Haeſdonck*, (priſcis *Havekesdonck*) *Eyck*, *Wintam*,
5 *Situs.*
Marickercke, & *Opdorp*. Limites habet, ad ortum Rupellam (am-
nis eſt Nethæ & Diliæ, qui juncti eo loco qui vulgo Tonghskĕ,
id nomen adſciſcunt: fortè à curvato, erucarum more fluxu, &
flexu Nam & ſubtumidus eſt Rupella; & multos exiguo ſpatio
meandros habet: & nos erucas: quę ſimili inceſſu, *Ruypen* voca-
mus) ad meridiem Puerſche, (dominium Abbatiæ S. Bernardi)
& rivulum dictum *Coninx beke* (id eſt Regis Torrentem) ad
Septemtrionem Scaldim: ad occaſum item Scaldim, & pagum
S. Amandi.

6 *Bornehemiorũ quoad judicia privilegium.*
Bornehemi incolis dedit olim *Guido Flandriæ Comes* hoc Pri-
vilegium: quod *ex Colomenſis* familiæ archivis deſcriptum, pu-
blici juris facio.

Guido Comes Flandriæ univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Noverit univerſitas veſtra, nos dediſſe hominibus noſtris de Bornehem, talem libertatem: videlicet, quod ante Caſtrum Gandenſe, juſſionem ſeu inſtructionem ſuper judiciis ſuis petant. & quod ad alium locum, quàm ad caſtrum Gandenſe, à nobis vel ſervientibus noſtris, duci ſeu citari non poſſunt pro inſtructione ſuper judiciis ſuis habenda: quando nos homines noſtros de Flandria tales habebimus, qui ipſos inſtruent, & judicium eis dabunt. Hoc notato quod feuda, hereditates, & cathalla,

cathalla, illo modo partiri debent homines de Bornhem, quo ante collationem iſtius libertatis partiri conſueverunt, ſub teſtimonio præſentium literarum. Datum Gandavi anno milleſimo, ducenteſimo, quinquageſimo ſeptimo: in die Cincrum.

Leges etjam, & Libertatem, quas aliquotantè annis *Marie-kercæ* Incolis *Hugo de Gandavo Caſtellanus Gandenſis* dedit, Antiquitatis inter eſſet, niſi hîc darem. ſunt autem hæ:

ex archivis familiæ Colemenſis.

In nomine ſanctæ, & Individuæ Trinitatis, Salutem in perpetuum. 7 Incolarum Mariæ-kercæ leges.

I *Quoniam fragilis eſt hominis vita, & labilis memoria, & ea quæ in mundo fiunt, citiùs ab humanis ſenſibus evaneſcunt; neceſſarium eſt, ut quæ ad poſterorum noticiam pervenire debent, ſtudio ſolerti ſcripto commendare. Ea propter ego Hugo Gandenſis Caſtellanus, uxorque mea Oda, filiuſque meus Hugo primogenitus, notum facimus omnibus tã præſentibus quàm futuris, præſens ſcriptum inſpecturis, quòd villam de Baſerode S. Mariæ, liberam ſub hac forma conſtituimus.*

II *Ut inhabitantes, villam liberam menſuras quinquaginta pedum latitudinis, & centum pedum longitudinis habeant: & ſingulæ menſuræ, ſingulis annis duos ſolidos Flandrenſes, & duos capones, nobis & ſucceſſoribus noſtris ſolvant.* 8 loci donatio qua lege.

III *Conceſſimus etjam eis, ut habeant viginti bonaria paluſtris fundi, ad opus ignis, hoc modo: quod de quinquaginta jugalibus vehiculis, nobis duos ſolidos Flandrenſes ſolvere teneantur. Et ſi quis plura vehicula receperit: magis ſolvet: & qui minus; minus.* 9 it in terra ad ignem.

IV *Si quis verò inventus fuerit ſuperfluè plures turbas (*id eſt ceſpites*) ſibi attrahere; ſub forefacto quinque ſolidorum Flandrenſium erit. Et ſi cui vendiderit; viginti ſolidorum prænotati numiſmatis nobis reus tenebitur.* 10 in hoc cautela.

V *Si quis etjam Burgenſium forefecerit in tantum, quod coram Iudicibus, & Scabinis comparere minimè auſus fuerit; nobis decem libras Flandrenſis monetæ perſolvet: & inſuper alienabitur à villa libera per annum: nec redire in eamdem niſi de conſenſu Caſtellani, & Scabinorum, ei licebit.* 11 de profugo ob crimen.

VI *Si quis Burgenſis, alterius ſanguinem fuderit, nobis trium librarum Flandrenſium reus tenebitur.* 12 de effuſione ſanguinis.

VII *Si quis alterum percuſſerit, ſine ſanguinis effuſione; nobis viginti ſolidos Fladrenſes, & de conviciis & opprobriis quinque ſolidos perſolvet.* 13 de percuſſione citra ſanguinem, & conviciis.

VIII *Si quis extraneus quoque, prædictorum modo, in Burgenſem infra libertatem liberæ villæ exceſſerit; duplici pœnâ punietur.* 14 de multa extranei.

IX *Conſtituimus etjam quod Burgenſis ejus dictæ villæ, nec Caſtellano,* 15 ubi & quâ lingua in judiciis utendũ.

no, nec ſucceſſoribus ſuis, niſi in propriâ terrâ, & intra teutonicã linguam debeat aſsiſtere.

16 *qua inre Domino ſuccurrendum.* *Si verò Caſtellanus vel ſucceſſor ejus in communi exercitu captus fuerit; Burgenſes concilio Scabinorum in deliberationem ipſius, manum auxiliatricem, & ad militiam filii ſui primogeniti, & ad deſponſationem filiæ primogenitæ, eis debent porrigere.* X

17 *de commigratione extranei.* *Et ſi contigerit, quod aliquis extraneus dictam villam reſidendi cauſſa introierit; intra annum ſe & ſua introducet: & nulli aliàs reſpondere tenebitur.* XI

18 *Extraneus quomodo hic heres.* *Et ſi quis Burgenſium utriuſque ſexus obierit infra libertatem; proximus extraneus non habet apponere in domum ſuam, niſi in eâdem libertate manſerit: & hoc Caſtellani, & Scabinorum fiat conſilio.* XII

19 *de theloneo.* *Conſtituimus etjam de thelonio: quod ſi quis extraneus vendiderit equum, vel equam, vel extraneus emerit infra terminum libertatis; venditor dabit duos denarios, & emptor duos: & ſi quis extraneorum vendiderit, aut emerit vacuum pecus, quod ſupra decem ſolidos valeat; emptor dabit duos denarios, & venditor unum. Nec aliquis Burgenſium ſolvet theloneum, quicumque infra ambitum libertatis novæ villæ emerit, vel vendiderit.* XIII

20 *qui hic privilegiorũ exſortes.* *Inſuper ſervi Caſtellani, in villa libera commanentes, libertate villæ prænominatæ privabuntur.* XIV

21 *de compenſatione paſſi injuriam.* *Conſtituimus etjam pro bono pacis: quod ubi Caſtellanus pro alieno exceſſu decem libras acceperit; ille qui injuriam paſſus eſt, quinquaginta ſolidos recipiet: & ubi Caſtellanus tres libras acceperit; injuriato quindecim ſolidi perſolventur; & ubi Caſtellanus viginti ſolidos acceperit; quinque ſolidi Flandrenſis monetæ injuriato tribuentur.* XV

22 *Extraneus quo pretio liberæ villæ capax.* *Si verò contigerit, quod aliquis extraneus ad inhabitandũ liberam villam advolaverit; Caſtellano duos ſolidos, & Officiali ſuo quatuor denarios, & ſingulis Scabinis duos denarios, & hos Flandrenſes perſolvet.* XVI

23 *De actione injuriatum.* *Injuriatus etjam Burgenſis, ſi queri neglexerit; idem patietur, quod injurians.* XVII

24 *Cenſus quando ſolvendus.* *Cenſum quidem liberæ villæ tenẽtur Burgenſes in feſto S. Andreæ ſolvere: quod ſi in eadem die non ſolverint; cum forefacto duorum ſolidorum Flandrenſium perſolvent.* XVIII

25 *De liberatione Incolæ alibi detenti.* *Et ſi quis Burgenſis aliàs detentus fuerit, ſive juſtè, ſive injuſtè; Cõburgenſes ſui tenentur ipſum liberare tali conditione: ut ſi juſtè fuerit detentus; liberare debent detentum ſumptu ipſius: & ſi injuſtè; cum ſumptu liberæ villæ revocabitur.* XIX

Et

XX *Et notandum: quod quidquid paginæ præſentis forma non conti-* 26
netur; Scabinorum judicio relinquimus terminandum. privilegium Scabinorum.

XXI *Ut igitur præſcripta rata permaneant, & inconvulſa, & ab om-*
ni exactione liberrima; ſigillorum noſtrorum appenſione, ſub jure ju- 27 hæ leges quando data.
rando roboravimus. Actum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, vi-
geſimo octavo, menſe Martio.

Eodem in pago Aſylum eſt, quo ſe ſontes indies recipiunt, 28
ob inviolatam loci immunitatem, cujus originem nondum ſum *Maria-kerca* privilegium.
aſſecutus.

Fuit autem hoc *Bornehemi* dominium antiquitus penes gẽ-
tem *Villanam*, ſive *Gandavam*: in qua invenio eo potitos *Caſtel-* 29 Priſci domini
lanos Gandenſes, omnes quantum arbitror ex ordine. Nam de
Folcardo qui vixit anno CIↃ LVI, ejuſq; ex filio nepote *Wenema-*
ro, compertum habeo ex diplomate quod ſubjiciam; & de *Sige-*
ro itidem qui ibi conditus; tum de *Hugone* patre, ex tabulis quas
mox dabo; & denique de *Hugone* filio, quod & alia, & D. Bavo-
lib. 3. c. 3. nu. 193. nis archiva oſtendunt: quorum omnium deſcriptione *Calkenæ*,
in *Caſtellanis Gandenſibus* ſuprà memini: manſitque in eâ ſtirpe,
donec in Flandriæ communionem cõceſſit, ævo primum *Mar-*
tab. an. 1250. *garetæ Auguſtæ*, quæ eam ditionem ab *Hugone Gandenſi Caſtella-* 30
no, quem dixi, accepit, pretio quatuor millium, quingentarum, hæc ditio quando Flandriæ juncta.
viginti ſex librarum, duodecim ſolidorum, & ſeptem denario-
Comment. lib. 2. rum Flandrenſium. malè Marchantius ter mille, quingentas, &
quindecim libras Pariſienſes, hujus emptionis pretium ponit:
quem ſuprà ſecutus ſum: illud enim refellit *Mariæ Caſtellanæ* di-
ploma, quo dictæ emptioni aſſentitur, in hæc verba:

Archiv. familiæ Colonienſis. *Univerſis præſentes litteras inſpecturis I. Præpoſitus Sonegien-*
ſis Canonicus, & Officialis Cameracenſis Salutem in Domino. Nove- 31
rit univerſitas veſtra, quod cùm vir nobilis Hugo Caſtellanus Gan- ea de re tabula.
denſis villam de Bornehem cum caſtro, & homagio, redditibus, Alo-
diis, Dominio cumque omni Iuſticia, & omnibus pertinentiis dicto-
rum villæ & Caſtri. pro pretio quatuor millium, quingentarum, vi-
ginti ſex librarum, duodecim ſolidorum, & ſeptem denariorũ Flan-
drenſium vendiderit illuſtri dominæ Margaretæ Flandriæ, & Hã-
noniæ Comitiſſæ; & werpiverit, liberè & abſolutè perpetuo poſſidẽ-
dum; mulier nobilis Maria uxor domini Caſtellani, in præſentia no-
ſtra & in jure conſtituta, in propria perſona propter hoc ſpecialiter
venditioni & werpitioni hujuſmodi expreſſe conſenſit, & omni ju-
ri quod in dicto caſtro, villa, & eorum appendiciis quibuſcumque, ut
ſuperiùs dictum eſt, habebat, vel habere poterat, ratione dotis,
ſeu aſſignamenti ſibi facti nomine dotis, vel aliâ aliquâ quacumque

de cauſâ, ad opus dictæ Dominæ Comitiſſæ, & ejus heredibus & ſucceſſoribus, expreſſè renunciavit, fide & juramento, voluntate ſpontanea, & ſine aliqua inductione, ſuper hoc præſtitis, ab eadem in manu noſtra: promittens quod in dicto Caſtro, villa, & eorum appendiciis, ut dictum eſt, venditis, ratione dotis, aut aſſignamenti ſibi facti nomine dotis, nullum jus de cætero reclamabit, nec contra dictam venditionem, & Werpitionem veniet in poſterum, per ſe, vel per alium: recognoſcens ſibi æquivalens aſſignamentum de ſua dote, ſeu eſcambium alibi factum eſſe, à prædicto Caſtellano, marito ſuo. Et in præmiſſis omnibus renunciavit prædicta Maria, uxor dicti Caſtellani, omni juri ſibi competenti vel quod ſibi competere poſſet in poſterum, contra præſens inſtrumentum, & ea omnia, & ſingula, quæ in eodem ſunt contenta. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras ſigillo ſedis Cameracenſis, ad inſtantiam & poſtulationem dictæ dominæ Mariæ, uxoris dicti Caſtellani, fecimus ſigillari. Datum & actum anno Domini milleſimo, ducenteſimo, quinquageſimo: feriâ ſecundâ ante Nativitatem B. Mariæ Virginis.

Alteræ hujuſmodi de verbo ad verbum tabulæ exſtant, datæ ab *Officiali Tornacenſi*, eodem anno, *feriâ ſextâ ante exaltationem ſanctæ Crucis.*

Erat autem *Hugo* ille, *Caſtellanus*, *Gandenſis*, filius *Hugonis*, duodecimi *Gandaviæ* gentis *Caſtellani*; quod vel ex temporum Meyer ann. ratione conſtat: quum hæc venditio facta ſit anno CIↃ CC L. quo 1150. tempore *Hugonem* parentem ejus vitâ functum, ex familiæ archivis liquidò apparet, & ſuprà docui. li 3. c. 1 nu. 303.

32 Memoratur autem ab hujus gentis dynaſta olim hîc loci

Ibidē Canobiu Canonicorum. conditum Cœnobium Canonicorum regularium; quod poſtea *Fulgentius Abbas Affligemienſis ſuſcepit regendum, tradente Abbate, Canonicis ejus monachis factis.* Eam reſignationem Analect. Hariduini Anſelm. Abbas Chronic. an 1.20.

33 quomodo mutatum. eveniſſe audio propter amiſſionem bonorum, ſive inūdatione, ſive aliàs. Mutatum exinde in Prioratum ordinis Benedictini, qui etjamnum adhuc viget: deguntque ibidem monachi Abbatiæ Affligemenſis, qui illic ſacra obeunt. Illud *Cœnobium circa* Origin. c. 43 in auctario.

34 *annum milleſimum, centeſimum, fundatum* Aubertus Miræus ſcri-

quando conditum. bit; ſed *Abbate ſecundo cum Sodalibus ſuis inſtitutum Benedicti-*

35 *num in Affligemio amplectente, univerſa ejus loci prædia Affligemienſibus acceſſiſſe.*

quando mutatum.

36 Ibidem ipſe Conditor humatus creditur, ejuſq; id moni- Gollectan. Gaihardi.

Coditoris monumentum. mentum fuiſſe, quod ante ſacra hæc bella ſpectabatur circa

37 cryptam, ad ſeptemtrionale templi latus. Huncautem fuiſſe

de conditore conjectura. putem *Folcardum de Gandavo Caſtellanum Gandenſem*, cujus ſuprà

poſt

[Margin: li. 3. c. 3. nu. 193. Archiva familiæ.]

poſt *Lambertum* memini: idq; in mentem venit, quod jam inde ab eo ævo, hoc Cœnobium ſtetiſſe ſciam, ex hoc Wenemari Caſtellani diplomate: *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, ego Wenemarus Gandenſis Caſtellanus Eccleſiam apud Bornehem feci libertate donari, ita ut Canonici inibi manentes, duos Presbyteros non de clauſtro; ſed alios officio congruos apud Havekeſdonck, conſtituant, quemadmodum tempore avi mei, imò ab ipſo avo meo Fulcardo, ſub anno confirmatum eſt.* Neque ſupra hunc, ejus Cœnobii ætatem producendam video; quum ſub ſecundo Abbate tranſlationem factam Miræus aſſerat, anno CIƆCXX. ut Anſelmus Gemblacenſis notavit: Folcardum autem jam inde ab anno CIƆLVI Caſtellanum fuiſſe, ex Chronico D. Bavonis conſtet; aut ſi diplomatum fidem aliquis requirat, anno ſaltem CIƆLXXII: quo anno Folcardum Caſtellani titulo uſum Blandinii monimenta convincunt.

[Margin: vide l. 3. c. 3. n. 193.]

[Margin: Analect. Harduini.]

Ejuſdem gentis alterum ibidem ſepulcrum viſitur, cum 38
antiquâ effigie, armatâ loricâ, caſſide, clypeo, in quo familiæ *alterum ibidem monimentum.*
Caſtellanorum ritu (quod *cum eſc arbuncu'o* armorum reguli vocant) inſignia, & gladio in manu, cujus mucro ſurſum erectus. Saxo adhuc inſcriptum legitur.

SIGERVS CASTELLANVS.

[Margin: li. 3. c. 3. nu. 192.]

GAndenſem Caſtellanum fuiſſe nemo dubitet, tum quòd 39
hoc dominium ſtirpis Gandaviæ, tum quòd Gandenſibus *ejus inſcriptio.*
Caſtellanis peculiaris ille ſcribendi mos, ut ſuprà dixi.

[Margin: Meyer. anno 1320. & Marchant. Comment. li. 1. vita Robert. Betunii. Iodocus.]

Aliquantò poſt dictam emptionem, inter alia etjam hæc 40
ditio oppignorata eſt *Roberto Caſletano*, Roberti Betunii Flan- *Hæc ditio eſt oppignorata.*
driæ Comitis ſecundo natu filio, in aſſignationem annui redditus decem millium librarum Pariſienſium antiqui pretii, ſive, quod perinde eſt undecim millium ducentorum quinquaginta florenorum (valet enim vetus libra Pariſienſis floreno & octava, ejus parte) donec illam poſtmodum cum aliis non nullis in ſo- 41
lidum accepit à nepote Ludovico (cui fatalis locus clade Gal- *(veteris libræ Pariſienſis pretium)*
licâ contra Anglos Creſſiaci agnomen dedit) & ad filiam *Io-*
lanthidem tranſmiſit; quæ *Henrico*, Bari Comiti nupta, in *Baren-* 42
ſem familiam eam tranſtulit: unde ad gentem *Luxenburgicam* *à quo tẽpore, & à quibus hereditariè poſſeſſa.*
migravit, conjugio unicæ filiæ *Roberti Barenſis*, cum *Ludovico Luxemburgico* S. Paulli Comite, & apud Gallos Equitum Magiſtro. Poſt hunc *Antonium Luxenburgenſem* hoc Dominio potitum

[Margin: Meyer anno 1322. Idem anno 1346. Analect. Harduini & Marchant. Comment. li. 1. & 2. Analect. Harduini.]

tum lego, anno CIↃ CCCCXC. Inde paucis poſt annis invenio *Anal. Hau-*
Philippum Clivienſem, Raveſtanæ, *Bornehemi*, Inghenæ, & Wy- *duni.*
nendalæ dominum. Poſt hunc *Alphonſus Davalus*, Marchio *Ibidem an. 1537.*
Vaſti, aurei velleris Eques, hanc ditionem poſſedit. Hunc exce- *Ibidem ann. 1531.*
pit *Marchioniſſa Piſcaræ*, cum *Duce Vendomio*; cujus, tabulis anni *Ibidem anno 1564.*
CIↃ IↃ LXVI, mentio. His ſucceſſit *Alphonſus Davalus* Arrago- *Archiv Tene-*
nenſis Aquinas, Marchio Vaſti & Piſcaræ; à quo ad familiam *ramend. tabulæ emp-*
Colomenſem emptione devenit anno CIↃ IↃ LXXX: in qua pri- *tionis.*
43 mus eſt *Petrus Coloma*, Bornehemi Baro, Dominus Maricker-
Præſens loci dominus. ke, Bobadillæ, & Ternaſi, qui uxorem habet *Ioannam Leſcuyer*,
44 Roberti filiam, vicecomitem Durlani; Bretellæ, Ternaſi, Alenç:
ejus uxor. Morienſarti, & Serouxi dominam: quorum poſtrema duo ad-
45 epta eſt hereditate ampliſſimi viri Franciſci le Vaſſeur in Cō-
Idem novi Cœnobii auctor. cilio Status Belgici Regi Catholico à ſecretis, & incliti ordi-
nis aurei velleris Scribæ.

Habet autem Bornehemum præter prædictū novum Cœ-
46 nobium, & veterem quam dixi Abbatiam, quæ in Prioratum
Ibidem arx converſa eſt, vetuſtam arcem: quæ à quo condita ſit, ignoratur.
Credibile tamen à villanis ſive Gandaviis; quos eâ ditione po-
titos conſtat à ſexcentis prope annis, ut ſuprà docui: fortè etjā *vide nu 6 & 14.*
multo antè, Comitum novi Caſtri tempore, de quibus etjam
47 Calkenæ deſcriptione dixi. Intùs in areæ medio turris eſt ro-
in ea turris. tunda, ſupernè plana, ſummâ operis firmitate. hanc ante arcem
48 ſtetiſſe narrant. Incolæ ad Iulii Cæſaris ætatem, & antè, ejus o-
de ejus origine riginem referunt; eamque ipſam fuiſſe contendunt, quam Gy-
49 gas ille incoluit à Brabone cæſus: hoc allato aſſertionis ſuæ ar-
Gygas à Brabone ubi cæſus gumento, quod Brabonem Lovanio Gandavum rectâ viâ iter
feciſſe Brabantiæ Annales narrant quando gygantem obvium *cap. 8.*
duello vicit. Viam autem Lovanio Gandavum, non per Ant-
verpiam; ſed hàc ducere. Hæc illi. Tantus eſt amor antiquitatis
ut eam quiſque vel à fabulis ſibi aſſerat.

Fuit jam olim ea Arx Flandriæ feudum, ut hæc verba *Hugonis Caſtellani* XII teſtantur. *Et recognoſco* quod Caſtrum meum de Bornhem de ipſo (*Comite Flandriæ*) in feodum teneo: & quandocumque dictum Caſtrum petierit; illud ei ad uſus, & conſuetudines Flādriæ, ſine aliqua contradictione concedam. Sita eſt autem ad ripam veteris Scaldæ ubi id flumen latiſſimū adhuc habet alveum, credas tamen non Scaldim fuiſſe, ſed è Scaldi derivatum. Id verò flumen quanta à ſe divortia fecerit, nunc compendium perruptione quærēs, nunc longo per meā-dros ambitu ſerpens, non ex priſcis modò riparum aquarumq;

veſti-

veſtigiis, hîc & alibi conſtat;ſed etjam è litterarum monimen-
De bello Gallico lib. 6. tis eſt manifeſtum. Cæſar hoc flumen ſuo tempore in Moſam
influxiſſe dicit: quod nunc mirum, niſi accuratiùs diſpicienti
in mentem veniret, veterem inter inſulam Tholenſem & Bra-
bantiæ continentem alveum fuiſſe, ante vehementes illas O-
ceani irruptiones; quibus immenſum ſpatium hîc illic gurges
hauſit, effecitq; ex continente eas inſulas, quæ nunc Zelandi-
Vide Meyer. ad an. 691. Commentar. lib. 1. cæ, id eſt maris terræ, nũcupantur. Vliſſingam certè ad annum
IↃ CCCC LXXX Flandriæ continentem fuiſſe Marchantius au- 53 *Coudenburgi dominium ubi & cujus.*
ctor eſt. Sed nimis remota loquor. Dabo hîc quod fidem ſupe-
ret; niſi illam indubitatæ fidei archiva adſtruant. *Coudenburgi* 54
amplum in Waſia dominium (quo nunc vir nobilis Chriſto- *ejus prope dictam arcem duo loca.*
phorus van Etten Henrici filius potitur) habuit aliquando cir-
ca prædictam arcem aliquas poſſeſſiones. In iis erant duo loca
Archiva D. Bavonis. *Den grooten Weerd*, & *den Cleynen Weerd*: ut docent tabulæ Wal-
teri de Coudenburgh, Walteri filii, anno CIↃ CC LIV. De iis a-
pud Bavonenſes Gandavi hæc exſtant: *Walterus de Coudẽburgh,
miles, & Machtildis ejus uxor, & Ægidius miles, eorum primogeni-
tus, vẽdiderunt Eccleſiæ S. Bavonis terrã quæ dicitur magnus Weerd
& parvus Weerd, cum duabus garbis decimæ dictæ terræ, & omnibus
appendentiis, jacentem inter Tamiſiam, Bornem, & Thielrodã, Scal-
dæ & Durmæ aquâ undique intercluſam: exceptâ piſcariâ extra dicũ,* 55 *eorum olim ſitus.*
*& altâ juſticiâ, tam intrà, quàm extra dicum. Pro quâ terrâ contule-
runt Abbatiæ in feudum duodecim libras annui redditus, ad S. Ba-
vonis ſolvendas, quamdiu uterque Weerd manſerit non dicatus* (id
eſt aggere ſeptus) *Altero verò Weerd dicato, ita quod Eccleſia fru-
ctus percipiet de eodem, ſolvet Eccleſia viginti libras: Et utroque
Weerd dicato ad plenum, ita quod Eccleſia fructus percipiat, & quam-
diu remanſerint dicati, ſolvet ipſis Eccleſia annuatim quadraginta li-
bras.* Hæc *anno* CIↃ CC XL. Multa hîc notanda; ſed quod admi-
ratione dignum dixi, illud eſt: quòd hæc *terra* dicatur *Saldæ &
Durmæ aquâ undique intercluſa*; quum Durma nullã ejus partem
nunc attingat: quæ ſolo Scaldâ ad Occidentem, & Septem- 56 *& inde conjectura.*
trionem alluitur. Id autem inde veriſimile: ad illud uſque tẽpus
Scaldam, juxta hanc Arcem veterem tenuiſſe alveum; Dur-
mam verò Temſecam uſque fluxiſſe, & ibi demum ubi nunc
catharacta eſt, Scaldi junctum Ite nunc: & per Moſæ, Rheniq;
curſus, veteres accolas quærite.

Hh CORO-

CORONIS

De viris illuſtribus hujus urbis.

NVNC verò, ne eorum obliviſcamur, qui hîc nati, illuſtre aliquod ſuæ dignitatis & eruditionis ſpecimen poſteritati dedêre; ratio monet eos hîc in medium adferre; ut extremam hanc ſcriptionis noſtræ *Coronidem*, nominis ſui ſplendore exornent, & Lector illuſtrium virorum memoriâ recreatus, inſipidi hujus condimenti faſtidium levet. Sunt aut inter plures potiſſimùm hi:

1 *Blandinii Iubilæum millenarium quando.* Reverendus vir dominus *Cornelius Columbanus Vranx*, Abbas modò D. Petri, in monte Blandino, juxta Gandavum, variis ſcriptis & pietate notus: qui nuper cum decimo ſui Cœnobii ſæculo expleto, decimum ſacerdotii ſui luſtrum celebravit, & auſpicatò undecimum vegetus adhuc, valenſq; iniit anno CIↃ IↃ CX.

2 *Ægid. Bodequetus Abbas D. Bavonis.* *Ægidius Boele* Hunc mihi ſuggeſſit vir optimus & doctiſſimus, Simon Kerckhovius Cathedralis Eccleſiæ Gandavi paſtor, deſcriptis ex D. Bavonis bibliothecâ his verbis: *Ægidius Boele Teneræmondanus Abbas Monaſterii Gandenſis, qui & Epiſcopus Roſenſis erat, obiit Cal. Maii anno* CIↃ IↃ XVII. Fuit hic Abbas LIX, ut didici ex ſerie Abbatum ejus Cœnobii, in Analectis Dionyſii Harduini apud amicum meum, Iuſtum Harduinum nepotem. unde inſuper hæc deſcripſi: *Ægidius Boele à Teneramondâ Abbas Bavonis* LIX, *conſecratus eſt Antverpiæ in Eccleſia S. Michaelis, à domino ſuffraganeo Cameracenſi.* Et iterum: *Anno* CIↃ IↃ VII, *in feſto decollationis S. Ioannis fuit conſecratus in Abbatem Reverendus in Chriſto pater D. Ægidius: qui loca plurima antiquitate collapſa in melius reſtauravit; videlicet cryptam in S. Ba-

3 *ejus ſtructura.* vone, & domum Abbatialem extra civitatem in loco Chriſti, & alia loca plura: qui obiit anno* CIↃ IↃ XVII, *feriâ tertiâ Paſcatis, circa horam ſextam: qui etjam auro decoravit pheretrum D. Bavonis, &

4 *tempus mortis* S. Macharii argento, & alia plura.* Ibidem vocatur: *Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratiâ Epiſcopus Roſenſis, Abbas inſignis Monaſterii S. Ba-

5 *Raphael de Marcatellis quis.* vonis, juxta Gandavum.* Fuerat antè Sacellanus Raphaelis de Mar- *Analect. Harduini.*

Ibidem. Marcadellis, Philippi Burgundiæ ducis nothi, Epiſcopi Roſenſis (alibi legi Loſienſis) & Abbatis D. Bavonis, qui vivus utramque dignitatem abdicans, in hunc contulit, conſpectâ Viri virtute, & prudentiâ. Ceterùm quod ad Epiſcopatum illum Roſenſem attinet, is titulus tantùm erat, non functio: niſi quod ordines conferebant: quod Philippi pulcri Caſtellæ regis, & Belgarum principis conſilio Raphaelem feciſſe reperi, Inſulis, Gādavi, & in Cœnobio D. Bavonis.

Marchant. Commentar. lib. I. ubi de Teneræmōda. *Ioannes Teneræmondanus* Carthuſianus Theologus, variis lucubrationibus clarus, ex quibus exſtant: De notitia Dei, De naturâ, lapſu, reparatione hominis, De fide Chriſtiana. 6 *Ioannis Teneræmondani ſcripta.*

Analect. Harduini. *Dominicus Cacaert* Iuris utriuſq; Doctor: qui ſcripſit de materiâ legatorum. Obiit & conditus eſt Lovanii, ubi in laminâ æreâ inſcriptio eſt talis:

ibidem. *Hic jacet ſepultus M. Dominicus Cacaert, à Teneræmonda, utriusque Iuris Doctor præſtantiſſimus, vir juſtus, ac pius, qui poſtquam ſacros Canones plurimis annis primus ordinarius ingenuè prælegiſſet, obiit anno* CIↃ IↃ XLVIII IX *Iunii.* 7 *Dominici Cacaert monimētum.*

Hic requieſcit honeſta domicella Diſna vanden VVyngaert, Conjux quondam integerrimi viri Magiſtri Dominici Cacaert. Iuris utriusque Doctoris: quæ obiit CIↃ IↃ LXX XXVIII *Ianuarii.*

Roſiana Coleners, Poetria, Annæ Bincianæ æqualis; cui & nota, & amica fuit: quam Marcus Vaernewyck publicis ſuis Belgicar. Antiquitatū. l. I. monimentis commendavit. Hæc licet illiterata, imò analphabeta, non tamen amuſa fuit: ſuperſunt enim in Sodalitate Roſiana, in qua nomen dederat, Flandrica ejus Poematia, quæ etjam in meliore ſexu laudem mereantur. Obiit circa annum CIↃ IↃ LX tumulata hîc ad D. Virginis. 8 *In muliere mirandum.*

Aubert. Miræus in Elogiis. *Ioannes Livineus* Lævini Torrentii, magni illius Præſulis Antverpiani ex ſorore Clarâ nepos, Græcorum Patrum ſedulus interpres: è cujus ſtudii medio curſu, præpropera virum

mors rapuit. Opera ejus edita ſunt hæc: *Niſſenus, & Chryſoſtomus de Virginitate, Theodori Studitæ Catecheſes Scholiis illuſtratæ, & Notæ in duodecim Panegyriſtas.* Inſuper apud heredes aſſervantur. *Ioannis Chryſoſtomi Epiſtolæ, Andronici Imperatoris diſputatio, Euripidis Tragediæ, Athenæus dypnoſophiſta,* atque alia multa, quæ ſummâ curâ Latio donavit. Meditabatur omnia *Niſſeni* in lucem dare; ſed nondum ſenem mors occupavit. Ejus inſcriptio Epitaphia ad D. Virginis Antverpiæ (ubi Canonicus fuit) eſt hæc:

9 Ioannis Livinei opera.

DEO OPT. MAX.

10 Epitaphium.

IOANNES LIVINEVS GANDENSIS
LÆVINI TORRENTII ANTVERP. EPISCOPI
EX SORORE NEPOS,
CANONICVS, ET CANTOR HVIVS ECCLESIÆ:
QVI VT GENERE, ET ERVDITIONE,
SIC ET TVMVLO PROXIMVS AVVNCVLO,
HIC QVIESCIT.
A GRÆCIS PATRIBVS ILLVSTRANDIS,
IN QVA LINGVA VALDE EXCELLVIT,
E MEDIO CVRSV ABREPTVS,
ÆTAT. LII. CHRISTI ANNO CIↃ IↃXCIX,
IDIBVS IANVARII.

Hoc in Epitaphio *Gandenſis* dicitur; quia eâ urbe & oriundus fuit, & ab ipſis uſque incunabulis educatus; attamen Teneræmondæ natum, ex ejus apud Miræum vitâ, & aliunde conſtat.

Iacobus van Loughenhaghe Pater Cœnobii Brigittani Teneræmondæ, Hic anno CIↃ IↃC. Iubilæum ſui Sacerdotii celebravit.

Vixit

Vixit diu in viridi Senectâ: donec acutiſſimis podagræ doloribus infeſtatum, tandem mors, dum hæc commentamur, terris abſtulit, cælo aſſeruit. Edidit *Commentarios in Sacroſanctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundùm Lucam, & in Epiſtolam D. Iacobi.* 11 Iacobi van Loughenbaghe Scripta.

Petrus vanden Wile, vulgò *de Retâ*, cæcus, & claudus ab origine; ſed ingenio corporis vitia cõpenſante, inter doctiſſimos olim Lovanienſis Academiæ celebratus. Obiit hîc in Hoſpitali D. Blaſii anno CIϽ IϽ XXII. 12 *de Petro vanden Wiele notandum.*

Obituarium Eccleſiæ Teneræmond. Marchant Commentar. lib. 1.

Oliverius, & *Anſelmus Niculandi*, geminum patriæ, & Patriciæ ſuæ familiæ ornamentum; uterque Iuriſprudentiæ laude inſignis: quorum hic variis in Republicâ muneribus perfunctus, tandem deceſſit Procurator Regius, in Concilio Flandriæ, conditusque eſt Gandavi ad D. Iacobi. Ille verò, cujus etjam multa exſtant, hîc illic in Rempublicam merita præter Iuris cognitionem, omni humanitate, & variâ eruditione claret.

Antonius Schoormannus: qui ob ingenii ſolertiam, & in agendo dexteritatem, per varios dignitatum gradus, tandem in Concilium Parlamenti adſcendit, non ita ſtaturus felicitatis ſuæ metam; niſi illum in viridi Senectâ mors occupaſſet. De quo quidem viro, cùm, qui virum non tulerant, mortuum laudarent (ut tum demum judicia vera ſunt, cùm nec ſpes, nec metus cogit) hominem doctum exclamare memini Horatianum illud:

Horat. Ode 24. lib. 3.

Virtutum incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

OPERIS

OPERIS EPILOGVS.

HÆC ea ſunt, quæ de amato mihi opido Poſteritati viſum conſecrare: ſi quid uſpiam ceſpitavi, in tantâ tempòrum caligine, & ſcriptorum inopiâ; paratam mihi Lectoris veniam ſcio, aut certè opto. Hoc unum profiteor, quod antè præſtare addixi: eâ accuratione me uſum, quâ potui; eâ fide, quâ debui. Si quis meliora;

Candidus imperti, vel partis utere mecum. Hora de Arte poeticâ.

FINIS.

EPI-

EPITOME
SIVE
Rerum quæ hoc Opere diſſeruntur
INDEX
Per *Libros*, *Capita*, & *Numeros* diſtinctus

LIB. I. CAP. I.

1. F*Landriæ* diviſio.
2 *Teneramondæ Flandria Proprietaria.*
3 ejus priſcum nomen.
4 *Teneramondæ* etymon.

LIB. I. CAP. II.

1 Vrbis initium quod.
2 Arx an ab *Advaticis*,
3 ejus aliunde origo quæſita
4 ejus ſitus,
5 quando adhuc ſteterit,
6 quando prolapſa,
7 Ibidem officina Monetaria
8 Curia Feudalis,
9 quæ Dominia complectatur.
10 Gandavi feuda huic Curiæ obnoxia.
11 Hujus Curiæ privilegiũ I.
12 Privilegium II.
13 privilegium III.
14 ſuper hoc Concilii Flandriæ contentio,
15 eam quis repreſſerit.
16 privilegium IV.
17 qualis in feuda ſucceſſio,
18 trans Scaldim:
19 cis Scaldim,
20 quæ extra Territorium,
21 Collis in Arce unde.

LIB. I. CAP. III.

1 Vrbis initium quale,
2 de eo conjectura.
3 Hoſpitale S. Ægidii olim ubi,
4 urbs quando mœnita.
5 A quo prolatum pomœriũ.
6 Muri quando partim demoliti.
7 Arcuatum opus à quo.
8 Quid dilatatione acceſſerit
9 urbis flumina,
10 rivi,
11 aër,
12 pontes,
13 pons Scaldenſis ſubitus,
14 ripæ,
15 fora,
16 phalæ,
17 Curia,
18 macellum,
19 mercatus hebdomadalis,
20 ejus privilegium,
21 nundinatio annua,
22 quando olim,
23 cur tranſlata,
24 ejus privilegium,
25 qui hujus expertes.
26 urbis Portæ,
27 Lapidea quando ſtructa,
28 Molæ aquaticæ,
29 ventilares.
30 Gymnaſium.
31 Nova Arx.
32 Aedes privatæ.
33 Aula Viglii.

LIB. I. CAP. IV.

1. *Teneramondæ* ſitus,
2 quo ſolo,
3 vicinæ urbes,
4 ejus qualitas.
5 Sententiæ argumentum,
6 numquam controverſum:
7 ne à capitali hoſte.
8 *Domini* quale Imperium.
9 Non eſt Flandriæ feudum.
10 contra id tabulæ,
11 qua ratione datæ, conjectura.

12 Con-

12 conjecturæ ratio,
13 altera conjectura,
14 ejus ratio,
15 à pari.
16 Tabulę argumēto rejectæ,
17 & tabulis,
18 contra has argumentū rejectum,
19 aliis tabulis,
20 & evidenti argumento.
21 *Teneramonda* cur à Creſſiaco multata.
22 de multa idonei ſcriptoris judicium.
23 *Teneramōda* in quibus concilio Flandriæ obnoxia;
24 in quibus non.
25 *Comitis Flandriæ* à quo tempore, & quæ hîc poteſtas.
26 exempla.
27 Priſcorū *Dominorum* quale hîc Imperium.
28 Supremi Imperii nota I.
29 ſecunda,
30 tertia,
31 quarta,
32 ultimū Reſortum quanti.
33 *Teneramondenſes* habuiſſe, argumentum unum:
34 alterum:
35 tertium,
36 partim ſublatum;
37 partim non.
38 Iudicum Feudalium dignitas.
39 Supremi Imperii nota V.
40 ſexta,
41 ſeptima.
42 *Teneramondam* à Deo teneri.
43 Cur priſci *Domini* Flandrię ſe rebus miſcuerint; non Brabantiæ.
44 *Teneramōda* cur *Flandria Proprietaria*:
45 & à quo tempore,
46 quis *Comitum* primus *Teneramondæ* Dominus.

LIB. I. CAP. V.

1 *Teneramondam* Brabātici fuiſſe juris argumentum I.
2 ſecundum,
3 tertium,
4 quartum,
5 quintum.
6 Reſponſio ad I.
7 Brabanti donationem eſſe fictam: ſive quoad dominium utile,
8 ſive quoad directum,
9 hujus ratio una ab hiſtoria,
10 altera,
11 tertia,
12 quarta.
13 Brabanti an de utili; an de directo Dominio agant.
14 Hiſtorica eorum narratio,
15 quis præiverit.
16 de utili illos agere, argumentum.
17 Divæi error.
18 Anonymi narratio.
19 Dintherus cur hîc taceat.
20 Hæc fabula penitus exploſa.
21 Reſponſio ad II.
22 allegatum eſſe falſum.
23 Reſponſio ad III.
24 Conſuetudo conceditur, Brabantiæ eſſe negatur,
25 ratio,
26 Conſuetudo explicata,
27 quando recepta.
28 quâ cauſâ.
29 Cur *Antverpiam* itum.
30 *Roberti Teneramodæ* domini lex.
31 Inde objectio,
32 ejus ſolutio.
33 de ejus conſuetudinis origine, conjecturæ.
34 ea firmata,
35 an ea conſuetudo ſublata.
36 Iterū argumenti nervoſa rejectio.
37 Reſponſio ad IV.
38 *Auſtriæ & Lovanii* eadem inſignia.
39 Item *Teneramōdæ*, & *Betuniæ*,
40 Reſponſio ad V.
41 Argumentum an verum,
42 Negativæ ratio I.
43 altera à præpoſtero.
44 Controverſię conciliatio.
45 *Teneramonda* quomodo olim *Brabantia*.
46 *Brabantiam* nunc quàm olim anguſtiorem.
47 *Teneramonda* olim *Lotharingia*.
48 Eadem numquam *Ducatus Brabantici*.
49 De *Lotharicio*, & *Brabantiæ* nomine diſſertatio nova.
50 *Lotharicii* ruinæ ubi.
51 de *Eenham* ſuſpicio.
52 ea confirmata.
53 *Eenham* olim quid,
54 quid nunc,
55 olim portu nobile,
56 Caſtro,
57 mercatu,
58 Monaſteriis.
59 Caſtrum à quo everſum.
60 Ibidem Cœnobiū a quo.
61 *Eenhamæ* dominus quis.
62 *Brabantiæ* nomen unde.
63 *Brachantum & Brabantum* ſynonima.
64 Divæi error.
65 *Brachantum* & *Brabantum* ſynonima eſſe probatur.
66 *Brachantum* pro *Brabanto*.
67 *Brabantum* pro *Brachanto*.
68 Hodiernam *Brabātiam* extra veterem eſſe.
69 Illi rei lux.
70 *Brabantiæ* nomen non eſſe à *Bratuſpantibus*.
71 *Eenhamæ* præſens dominus
72 Cœnobium reſtituit.
73 *Lotharicium* Brabanti fruſtra quæſiverunt,

LIB. I. CAP. VI.

1 Superioris capitis conprehenſio.
2 *Magryptius* an *Teneramondæ* Domin.
3 *Haimo Teneramondæ Comes.*
4 *Hugo de Tenremonde.*
5 *Alardus de Tenremonde.*
6 *Bernerus de Tenremonde.*
7 *Daniel de Tenremonde.*
8 *Adelwidis Teneramōdæ* domina
9 ejus maritus.
10 *Advocatus D.Bavonis,* conjecturâ.
11 Conjecturæ ratio una,
12 altera,
13 tertia.
14 *Ringoti* mors.
15 quid monimento inſculptum,& inſcriptum.
16 *Teneramondam Adelwidi* dotalem,unde conſtet.
17 *Ringoti* recens epitaphium
18 *Daniel Teneramondæ* dn̄s,
19 ultus cædem *Caroli boni.*
20 *Gulielmum Iprenſem* cepit.
21 illi *Flandriâ Alſatios* debet.
22 ejus elogium.
23 liberi.
24 *VValterus Teneramondæ* dn̄s.
25 ejus inſcriptio.
26 fratres.
27 *Theodericus de Tenremonde.*
28 ejus mater.
29 *VValteri* altera inſcriptio.
30 *VValterus II. Teneramondæ* dominus.
31 ejus inſcriptio.
32 & conjux.
33 hujus diploma.
34 quādo datum,conjectura.
35 ſecundam illi fuiſſe conjugem,conjectura.
36 *Machtildis* quæ inter teſtes, quæ ſit.
37 *Daniel* ibidem, quis;
38 & *Theodericus.*
39 Aliud ibidem ſingulare.
40 *Machtildis* domina.
41 à quo tempore.
42 ejus maritus.
43 cujus filius.
44 hujus fratres.
45 *Teneramonda,& Betunia* quādo junctæ.
46 *Betuniæ* inſignia unde.
47 *Teneramondæ & Betuniæ,* inſignia.
48 De *Faſcia* Goropii diſſertatio,
49 de *Advocati* notione annotatio.
50 *Advocati Atrebatenſes* an *Atrebati* domini.
51 *Arteſia* quando à *Flandria* avulſa,
52 quando in Comitatum erecta.
53 quomodo ad Flandros redierit,
54 *Advocati Atrebatenſes* quales fuerint.
55 *Gulielmi,& Machtildis* diploma Blandinienſe.
56 De antiquitate *Blandinienſis* Cœnobii,& *Bavonenſis* controverſia.
57 ſuper eâ noſtra deciſio.
58 *Gulielmi* mors,
59 & liberi.
60 Meyeri error.
61 *Daniel Betuniæ* dominus,
62 ejus uxor,
63 mors.
64 *Gulielmus Molenbecæ* dn̄s.
65 ejus uxor,
66 liberi,
67 & nepotes.
68 *Ioannes Gulielmi* filius.
69 *Machtildis Gul.* filia,
70 ejus maritus,
72 liberi,
73 nepotes,
64 pronepos.
75 ejúſque poſteri.
76 *Margareta de Tenremonde.*
77 altera ejuſdem ſoror, cui nupta.
78 ejus filius,
79 nepos,
80 pronepos.
81 ejuſque filius.
82 *Inghelramnus de Tenremonde.*
83 *Machtildis* dominæ obitus.
84 *Robertus Teneramondæ* dn̄s.
85 ejus probata in *Ferdinandū Fland.* Comitem fides,
86 & varia geſta,
87 ejus prior inſcriptio.
88 item altera,
89 leges huic opido dedit,
90 urbem auxit,
91 ejus pietas.
92 Cœnobio *Troncinienſi* quid contulerit.
93 ejus occaſione oſtenſus in hiſtoria de *Ivvano Aloſtenſi* error unus:
94 & alter, de ſucceſsione *Comitatus Aloſtenſis.*
95 *Roberti* obitus.
96 uxor,
97 liberi.
98 *Machtildis* domina.
99 (Guicciardini error)
100 ejus maritus,
101 nuptiæ ubi, & quando,
102 mors,
103 de tempore diſquiſitio,
104 ubi humata.
105 Meyeri error.
106 *Guidonis* Epitaphium.
107 *Machtildis* epithaphium,
108 liberi.
109 Meyeri error.
110 *Balduinus.*
111 *Ioannes.*
112 *Philippus,*
113 uxor ejus,
114 illius in patriam amor,
115 virtus militaris,
116 obitus.
117 *Margareta.*
118 *Maria.*

119 *Beatrix.*
120 *Ioanna.*
121 *Machtildis.*
122 *Robertus* dominus,
123 ejus uxor,
124 inſcriptio,
125 de *Manfredo* triumphus.
126 Idem pòſt Comes Flandriæ.
127 *Gulielmus* dominus:
128 ejus uxor.
129 idem inter quos arbiter,
130 ejus captivitas,
131 cum fratre controverſia
132 inſcriptio,
133 obitus,
134 liberi, & nepotes.
135 *Gulielmus III.* dominus,
136 ejus uxor.
137 Idem Brugarum Præfectus.
138 (Meyeri error)
139 Patris controverſiam finiit.
140 ejus mors.
141 *Ioannes* dominus,
142 ejus inſcriptio,
143 & mors.
144 *Maria Teneramonda* domina,
145 ejus maritus,
146 de eâ error,
147 eadem quando adhuc ſuperſtes.
148 Philippus Galliȩ rex Teneræmondæ dominus.
149 *Ludovicus Maleanus* Flandriæ Comes *Teneramondæ* dominus quomodo.
150 Alia rei occaſio,
151 utra cauſſa verior.
152 *Maleanus* quando demum utilis dominus,
153 Conciliatio pugnantium auctorum.
154 Dintheri alia mens, alia verba,
155 ejus rei illuſtratio.
156 *Mechlinia Creſsiaci*, pretio.
157 Inde controverſia,
158 & bellum,
159 quis dein ſequeſter,
160 quæ inter partes conventio.
161 *Flander* totâ cedit,
162 qua lege.
163 Ceſſio cur irrita.
164 à *Maleano* iterata, certâ conpenſatione,
165 ea quæ fuerit.
166 Dintheri interpretatio.
167 An à Rege conpenſatio.
168 Negativæ ratio una,
169 & altera.
170 Conjectura veriſimilis.
171 *Maleanus* gratis non ceſſit:
172 neque virium inopiâ:
173 quod occupata Brabãtia teſtatur,
174 & leges pacis,
175 neque nuptiarum gratiâ:
176 neque metu Regis:
177 ſed conpenſatione *Teneramondæ.*
178 Hæc *Flandriæ Proprietaria*, cur.
179 Qui poſt *Maleanum Teneramondæ* domini.
180 Comites Flandriæ *Teneramõdæ*, titulo uſos, exempla
181 *Margareta Maleana* dña.
182 ejus maritus.
183 *Brabantis* quid promiſerit.
184 *Ioannes Burgundio* dominus
185 *Philippus Burgundus*, dñs.
186 *Carolus Audax Teneramondæ* dominus.
187 *Teneramonda* quando ſeceſſum habuerit.
188 *Maria Burgunda Teneramondæ* Domina,
189 *Margareta Eboracenſis Teneramondæ* uſu fructuaria.
190 Civis *Teneramondani* egregium facinus.
191 *Philippus Auſtriacus Teneramondæ* dominus.
192 *Carolus V. Cæſar, Teneramondæ* dominus.
193 *Philippus II. Auſtriacus Teneramondæ* dominus.
194 Isabella Clara Evgenia *Teneramondæ* dña.
195 Alberti *Auſtriæ Archiducis conjux.*
196 ex *Hiſpania cum Archiduce* ſolvit.
197 In *Belgicam* dotalẽ venit.
198 *Teneramondam* viſit.
199 quem hic affectũ oſtenderit.
200 His Principibus *Belgica* quid debeat.
201 nuncupatũ *Archiducis* elogium.
202 In illud noſtrum Epigramma.

LIB. I. CAP. VII.

1 *Guidonis* Fland. Comitis ingenium & fortuna.
2 quâ re *Gallum* offenderit,
3 in carcerem conjicitur,
4 liberatur.
5 Filia obſes,
6 & fruſtra repetita.
7 bellum Regi indicit,
8 à confœderatis deſertus,
9 Regi ſeſe dedit, certâ lege.
10 Eâ fruſtratus, in carcerem mittitur.
11 *Flandria* fiſco addita.
12 *Teneramonda* occupata.
13 *Teneramondæ* arx,
14 difficulter recepta,
15 quare.
16 *Godefridus Virſonius* quis,
17 *Philippi Flandrenſis* in patriã amor,
18 fiduciam ſuis addit,

19 hoſti

19 hoſti metum.
20 inducias paciſcitur,
21 quare.
22 Gallos acie fundit.
23 Regis in prœlio periculum,
24 quid hoc bello conſiderandum.
25 Tota *Flandria* ſub Imperio trium urbium.
26 *Teneramonda* Gandenſibus tributa.
27 novæ eorum leges.
28 *Teneramonda* Gandenſibus ſe ſubducit.
29 *Comes*, & *Amboſius* præſidio veniunt.
30 *Gandenſes* huc convolant.
31 Illi fugiunt,
32 urbs viriliter defenſa,
33 tandem dedita.
34 Dati obſides.
35 alia belli ratio.
36 *Maleani* faſtus,
37 exactiones,
38 repulſa,
39 irritamenta belli,
40 belli fax quis,
41 (Froſſardi error)
42 ejus cauſſa,
43 factum,
44 quot millia hoc bello cęſa
45 quæ urbes Principi fidæ.
46 Comes *Teneramondæ.*
47 Gandenſes *Teneramondam* oppugnant.
48 fruſtra.
49 qui hic fortiſſimi.
50 Pax,
51 novi belli cauſſa,
52 culpâ *Nobilium*,
53 *Prunelli* textoris,
54. & *Comitis*.
55 Teneræmonda tentata.
56 *Gandenſium* clades,
57 Teneræmonda obſeſſa,
58 ſumma vi oppugnata,
59 dedita.
60 Pace reſtituta,
61 tertiùm obſeſſa.
62 Pugna Teneræmondana,
63 obſidio ſoluta,
64 aliis urbs occupata;
65 non tamen Arx.
66 Namurcæi cædes.
67 Pax rurſum.
68 Iterum bellum.
69 Teneræmonda tentata.
70 *Gandenſis* ager vaſtatur.
71 agri *Teneramondani* incendia,
72 Redditæ *Gandenſibus* vices.
73 *Teneramonda* obſeſſa.
74 Sarcaſmos,
75 Obſidio ſoluta.
76 Nobilis Angli cædes.
77 *Philippus Audax* bellũ continuat.
78 Is cur *Audax* dictus,
79 *Teneramondanæ* naves,
80 quò miſſæ,
81 quo fructu,
82 ſub *Philippo Bono*,
83 *Caleti* obſidio,
84 quâ cauſſâ.
85 *Gandenſes* & *Brugenſes* obſidionem deſerunt,
85 quâ cauſsâ,
87 altera,
88 tertia,
89 quæ cauſſa belli *Gandenſis*,
90 *Philippi* diſſimulatio.
91 *Brugenſes* ulciſcitur,
92 *Gandavo* Curiam Concilii transfert.
93 Tributa indicit.
94 *Gandenſes Gaveram* occupãt
65 *Philippus Teneramondã* venit.
96 (mora belli periculoſa)
97 ſubito ponte Scaldim ſternit,
98 propugnaculo munit.
99 *Gandenſium* clades,
100 Eorum victoria,
101 funeſta victoria.
102 *Iacobi Lalani* virtus.
103 Laudanda Principis humanitas,
104 vetus conſuetudo,
105 De *Lalano* plura.
106 *Gandenſium* clades,
107 Legati Galliæ Regis *Teneramondæ*
108 eorum operâ induciæ,
109 Princeps abit *Bruxellas*.
110 quis huic opido Præfectus.
111 *Gandenſium* occupando Scaldis propugnaculo,
112 ferox adventus,
113 oppugnatio,
114 repulſa,
115 ad *Gaveram* clades.
116 Pacis leges.
117 quid in iis de *Tenremonda*.
118 Cauſſa belli Flandrici, ſub *Maxamyliano*.
119 diſcordiæ copiendæ *Teneramondæ* conventus,
120 nullo fructu.
121 *Maxamyliani* ſtrategema,
122 quo hæc urbs capta.
123 unius cædes,
124 & cujus.
125 Principis prudentia.
126 itum ab armis.
127 (Heuteri error)
128 quis huic opido Præfectus,
129 ejus hîc memoria.
130 *Gandenſium* adventus,
131 quo conſilio,
132 belli exitus quis.
133 *Philippus*, junior Princeps *Teneramondam* deductus.
134 Nuperrimo bello ęrumnoſa huic urbi neceſſitas.
135 Aliquot Procerum hîc conventus,
136 quâ cauſsâ,
137 quæ dictæ ſententiæ,
148 cur in nullam itum

139 Teneræmonda clam occupata.
140 ea cauſſa direptionis *Mechliniane*,
141 quando ab occupatoribus deſerta.
142 *Teneramondenſium* ad Albanum Legati.
143 *Mōdragonius* ſuos huc mittit.
144 Ciuium reſponſio,
145 militum admiſsio.
146 Poſtulata rata,
147 urbs direpta.
148 Legatorum reditus,
149 ablatorum reſtitutio,
150 (error Eman. de Meter)
151 Hiſpanicum præſidium.
152 Germanicum præſidiū.
153 Reipub. nova adminiſtratio.
154 Regii militis inſolentia.
155 ordines de *Teneramonda* ſoliciti.
156 cum Præſidiariis paciſcuntur,
157 invito Chiliarchâ.
158 *Bloſii* Prætoris prudens diſsimulatio.
159 conſilium,
160 *Franciſcus vanden Kethulle*, dat Ordinibus operam,
161 fit Prætor *Teneramondenſis*.
162 Hæretici cuiuſdam intemperies,
163 vitæ periculum.
164 *Teneramonda* domus cuiuſdam incendium.
165 Temerarii per tenebras reſponſum.
166 Templa & Sacerdotum ædes direpta.
167 *Petri Dauvvere* Sacerdotis cædes,
168 eius auctor.
169 *Auriacus Brabantia* Præfectus.
170 *Matthias Archidux* evocatur
171 quo conſilio,
172 aliorum eâ de re ſuſpicio
173 *Auriaci* cautela.
174 *Franciſcus Valeſius*,
175 lectus Princeps,
176 eius conſilium,
177 *Teneramonda* præſidium,
178 Gallicæ cohortes immiſſæ,
179 ceteros pellunt.
180 urbem occupant.
181 ſub dio agunt.
182 Gallorū *Antverpia* clades.
183 *Valeſius Teneramondam* cogitat.
184 in via clades.
185 *Teneramondam* venit.
186 cum Ordinibus paciſcitur.
187 Pacti leges.
188 *Teneramondâ* cedit,
189 & *Belgicâ*.
190 *Teneramonda* rurſus penes Ordines.
191 Eorum de hac urbe conſilium,
192 de exauthorando *Rybovio*,
193 Detectum:
194 & inpeditum.
195 Scaldis Wetteræ aggere frenatus,
196 cauſſa colloquii.
197 Obſides.
198 *Embieſii* hoſpites,
199 eius machinatio,
200 impedita,
201 eam morte luit,
202 non ſolus.
203 *Teneramonda* præſidio firmata,
204 à *Parmenſi* obſeſſa.
205 à Prætore deſerta,
206 derivato Tenerâ,
207 bis oppugnata,
208 tandem dedita,
209 ejus deditionis *Roma* memoria.
210 Præſidiarii dimiſsi.
211 (Eman. de Meteren errores)
212 Miniſter ſtrangulatus.
213 Civium in fidem catholicam, & Principem ſtudium,
214 de Civium fide *Caroli* V. teſtimonium,
215 de eâdem Epigramma.

LIB. I. CAP. VIII.

1 Confirmatio legū, & conſuetudinum.
2 Confirmatio privilegiorū Textoriæ,
3 de iure Aſyli,
4 de immunitate ab areſtis,
5 de Telonio Antverpienſi,
6 de muniis publicis.
7 Iterum de telonio,
8 nundinæ anniverſariæ,
9 earum tranſlatio,
10 de danda Civitate,
11 de evocationibus,
12 de aſſiſiis,
13 de purgatione foſſarum,
14 de reſidētia Canonicorū,
15 de Iudicio feudali,
16 de cudendo numos,
17 de coctione cereviſiæ.
18 de exoneratione cereviſiæ
19 de optimo cathallo.
20 *Teneramondā* non eſſe Comitatus Flandriæ,
21 de Sodalitate *D. Georgii*,
22 de venditione feudorum,
23 de Carcere civis.
24 Immunitas à fiſco,
25 de novandis magiſtratibus.
26 Forum hebdomadale,
27 de non areſtandis qui annonam adferunt.
28 de ædibus Mortuariis,
29 de Sodalitate *D. Andreæ*,
30 de excubiis nundinarum
31 de tranſmittendis litibus in ſcriptis,
32 de monopoliis,
33 de exoneratione merciū,

34 de judice civili.
35 Iuriſdictio in hos cives Gandenſibus erepta.
36 de munitione opidi,
37 de Sodalitate *D. Sebaſtiani.*
LIB. I. CAP. IX.
1 Quæ hîc ſumma dignitas.
2 *Prætoris* munus.
3 *Prætorum* ab anno 1364. ad hoc ævum ſeries.
4 Controverſia ſedata inter *Gruythuſios*, & *Bonmos.*
5 *Philippus Maſminius Teneramondæ* obſeſſus,
6. ejus uxor,
7 utriuſque in Obituario Teneræmondæ memoriæ,
8 & Epitaphium.
9 *Ioan. Vyterzvvaene cujus filius,*
10 Maritus,
11 parens,
12 avus.
13 *Simonis Rijm* Patruus.
14 Furore civili ſupplicio affectus.
15 *Symonis Rijm* duellum.
16 *Ioan. van Zickele* apud Meyerum elogium.
17 *Simonis Rym* obitus,
18 & monimentum.
19 Gens *Rymia* unde,
20 unde illis Symbolum *Byſtervelt.*
21 *Rymiorum* Gandavi vicus,
22 & ædes gentiles.
23 Gentis *Steenlandiæ* privatũ bellum,
24 gentis nomen unde.
25 *Ioannis van Hamayde uxor,*
26 liberi,
27 ſepulchum,
28 familiæ nobilitas.
29 *Guidonis Ghiſtellani* uxor,
30 altera.
31 *Ghiſtellanæ* gentis nomen unde.
32 *Fulconis Vtenhovii* commendatio,
33 & Epitaphium.
34 gentis *Vtenhoviæ* antiquitas
35 *Ioannis de Prooſt* pater,
36 uxor,
37 obitus,
38 *Henrici vander Eycken* uxor,
39 liberi,
40 monimentum.
41 *Iacobi Donche* obitus, & ſepulchrum.
42 *Ioannis Coutreau* uxor,
43 & gentes conſanguineæ.
44 *Oliverii van Royen* obitus, & uxores,
45 gentis *de Bette* origo,
46 auctoritas,
47 domicilium Gandavi,
48 huic genti *Flandria* quid debeat.
49 *Iacobus de la Trouilliere* ubi conditus.
50 *Franciſci Pottelsbergii* pater,
51 uxor,
52 ſepulchrum.
53 gentis *de Montmorancy* antiqua nobilitas,
54 & priſca inſignia.
55 gentis *de Baenſt* antiquitates, & origo.
56 *Ludovicus de Blois* Treloni dominus, quare captus,
57 & præturâ privatus.
58 *Amptmanni* munus,
59 cujus olim gentis.
60 *Decanus Hallæ,*
61 *Senatores* a quibus eligantur.
62 Senatus *Aſſeſſor* Iuriſconſ.
63 & *Actuarius*,
64 *Senatorum* munus,
65 quæſtor.
66 Magiſter Fabricæ,
67 priſca vini pretium ſtatuendi conſuetudo.
68 Condendi decreta:
69 Civitatem dandi:
70 Cauſſas civium cognoſcendi:
71 eas & cives reos ex alieno Tribunali & carcere evocandi:
72 Controverſias judicandi: id unde,
73 Sanctiones *Roberti.*
74 *Teneræmondæ* domini,
75 de vulnere,
76 de citatione,
77 de aſſultu ædium,
78 de iis qui aſſultui præſentes,
79 de eo qui aliquem armis fugauerit,
80 De eo qui vim vi depellens lædit.
81 De cæde exulis,
82 de rapinâ,
83 de conciliatione exulis,
84 De eo qui hoſpitio accipiet exulem,
85 De fore factis inter extraneos,
86 De eo qui fuſte percuſſerit.
87 De eo qui pugno, palmâ, *&c.*
88 De eo qui alium per terrã traxerit,
89 De convitiis,
90 De treguis, ſive pace,
91 de pugnis civium,
92 de eo qui pacem renuit,
93 de eo qui Scabini teſtimonio vel ſententiæ dedixerit,
94 de eo qui Scabino vim inferet,
95 de vi feminæ illata,
96 de homicidio lex talionis,
97 de geſtãdo gladio in urbe
98 de eodem,
99 de banno panis vini, *&c.*
100 de judicanda lite Actore peregrino,
101 de falſo teſtimonio,
102 de Scabino falſi convicto
103 de actione in Scabinum,
104 de nova lege.

105 Civis immunitas
106 *Iudex Civilis* quis.

LIB. I. CAP. X.

1 Populi hujus indoles,
2 mores,
3 ſermo.
4 Cur hîc nihil de nobilibus familiis.
5 De *Nobilitate* diſſertatio,
6 quod proprium Sapienti.
7 unde Hominis dignitas,
8 qui verè nobiles,
9 qui etjam poſteris,
10 quæ nunc circa Nobilitatem conſuetudo, una,
11 & altera,
12 quid in clarorum hominum poſteris ſæpe vitii.
13 præpoſterum de Nobilitate judicium.
14 Stulta ambitio,
15 ea repreſſa,
16 tutum, honeſtũ, utile conſilium.
17 Nobilium poſteri degeneres pænâ digni.
18 de Nobilitate Phalaridis Epiſtola.
19 *Populi* diviſio in Locupletes, & Opifices.
20 Altera *Populi* diviſio, in Collegia Armatorum.
21 Georgiani Baliſtarii.
22 Ægidiani ſive Sebaſtiani Sagittarii.
23 Andreani Bombardarii,
24 Collegiorum Politia.
25 Tertia *Populi* diviſio, in Collegia Rithmicorum.
26 Iidem an aptè vulgò dicantur *Rhetores*.
27 *Factores* qui,
28 quid præſtent.
29 Cur Comædi magis quam Tragædi.
30 Lingua Flandrica majeſtatis capax.
31 ejus exempla,
32 Collegia hîc quæ.
33 *Roſiani* auctores,
34 ætas.
35 *Alaudanorum* origo,
36 eventus in Scæna rarus,
37 *Carduiſtæ* quãdo primùm,
38 Collegiorum Politia,
39 exercitatio,
40 peritia,
41 de Rithmorum antiquitate.

LIB. II. CAP. I.

1 De Incolarum religione.
2 Chriſtianam à D. *Hilduardo* eſſe, non eſt vero ſimile.
3 ejus rei argumentum à locis vicinis,
4 & Cœnobiis,
5 & loci opportunitate.
6 Cujus Diœceſios hoc Dominium.

LIB. II. CAP. II.

1 Quot olim hac urbe Parochiæ,
2 templi ætas.
3 *DD. Hilduardi*, & *Chriſtianæ* Reliquiæ.
4 *D. Hilduardus quis.*
5 *D Chriſtiana* quæ
6 quis Templum reſtaurarit.
7 *Ringotus* quare dictus hujus *Eccleſiæ Conditor.*
8 ejus alia ratio.
9 Quis Canonicorũ Auctor,
10 quâ dote.
11 Confirmationis diploma.
12 *Gulielmi* & *Machtildis* liberalitas,
13 aliæ tres Præbendæ à quo, & unde,
14 ea de re diploma.
15 Electio Sacellani domino Teneręmondenſi reſervata
16 tres poſtremi Canonicatus à quo.
17 *Blanca* Andegavenſis.
18 Eccleſiæ reformatio.
19 Reformationis cõfirmatio
20 quis horarum uſus,
21 *Decani* ætas.
22 Privilegium.
23 Exiles Decanatus proventus.
24 magna onera,
25 emolumenta aucta.
26 *Decani* electio.
27 In ea olim *Antverpienſes* & *Mechlinienſes* Canonici.
28 Cantor à quo.
29 Scholaſticus à quo tempore.
30 Sacellaniæ Eccleſiæ.
31 Collatio penes quem.
32 ubi inſuper Canonici habeant jus patronatus.
33 *Archipresbyter.*
34 ejus munus,
35 Canonicorum privilegiũ
36 Societas,
37 ea qualis,
38 eadem iterata.
39 Canonicorum Privilegium II.
40 Privilegium III.
41 Neceſſitas reſidendi.
42 Quis hinc lectus Præſul.
43 Sacellum D. Virginis.
44 Inibi Sodalitas,
45 de Curatoribus.
46 Sacelli Privilegiũ cudendi numos æreos,
47 quo pretio,
48 quo numero,
49 nomen,
50 genera,
51 inſcriptio,
52 Sacellum V. Sacramenti,
53 à quo ſtructum.
54 Inibi condita *Cornelia Lalana.*
55 ejus epitaphium.
56 quando ſepulta,
57 ejus filii.
58 Maritus.
59 Mariti mors,
60 Arma familiæ,

61 &

61 & gentium conſanguinearum.
62 Locus exſulum ubi.
63 Templi Latina monimẽta
64 *Henrici van Dawme.*
65 *Catharinæ Pottelsberghe.*
66 *Agapiti Foſſani.*
67 *Henrici Cares.*
68 *Livii Marcei.*
69 *Iacobi vander Meeren.*
70 *Gulielmi Bayſt.*
71 *Mariæ Sexagiæ.*
72 Ad eandem Anagramma Chronicon.
73 In illud Carmen.

LIB. II. CAP. III.
1 Templum B. Ægidii à quo conditum.
2 quomodo Parochiale factum.
3 Parochia quomodo antè dicta.
4 Ad ſuperiorum fidem diploma unum,
5 & alterum.
6 Sacellum Anachoreticum ubi,
7 quid olim,
8 quamdiu ſteterit.

LIB. II. CAP. IV.
1 Quę hîc Cœnobia deſierint
2 Monaſterium *Cappucinorum.*
3 Ibidem lapidis Inſcriptio.

LIB. II. CAP. V.
1 *D. Brigittæ* Cœnobium.
2 unde huc.
3 *Iſabellæ* Principis adventus.
4 nuptię *Caroli Audacis*, & *Margaretæ Eboracenſis* quales.
5 Prima Abbatiſſa quæ.
6 Monaſterii nomen.
7 Quare hîc ſequior ſexus imperet.
8 *D. Brigitta* quæ,
9 ejus liberi.
10 peregrinatio.
11 Ad Pontificem ſcriptio,
12 qui in Gallia ſedem Pontifices habuerint.
13 Avenionis emptio.
14 Sedem quis Romam tranſtulit.
15 Pontificũ abſentiam quid in Italia ſecutum.
16 liberum Epiſcopi reſponſum.
17 *D. Brigittæ* mors.
18 Monaſterii reſtauratio.
19 Abbatiſſarum ſeries,
20 & Confeſſorum Brigittani inſtituti Cœnobia.

LIB. II. CAP. VI.
1 Abbatia *Swivecana.*
2 Fundatrix,
3 eâ de re diploma.
4 Cœnobii tranſlatio,
5 ejus cauſſa.
6 *Margaretæ de Teneramonda* liberalitas,
7 & *Roberti Teneræmondæ* dñi,
8 ejuſque Conſanguineorũ & Affinium,
9 ſeries Abbatiſſarum.

LIB. II. CAP. VII.
1 Abbatię *VVaeſmonſterana* cur hîc mentio.
2 ejus auctor.
3 Abbatiſſarum ſeries, longo tempore brevis,
4 unde huc,
5 veteris Cœnobii reſtitutio.
6 An à monaſterio pago nomen *VVaeſmonſter*,
7 ejus nominis antiquitas,
8 & olim amplitudo.
9 Kemſecæ olim Cœnobiũ, à quo.

LIB. II. CAP. VIII.
1 *Beghinæ* à quo tempore hîc.
2 earum genus vitæ.
3 domicilium cur mutatum,
4 & quando.

LIB. II. CAP. IX.
1 *Nigræ Sorores* unde huc,
2 & quando,
3 ubi olim,
4 cum tranſlatæ.

LIB. II. CAP. X.
1 Hoſpitale *D. Blaſii.*
2 De eo *Gulielmi Teneramondæ* domini decretum.
3 A quo confirmatum; & cur
4 Ibi Sorores olim quales.
5 quales nunc.

LIB. II. CAP. XI.
1 Xenodochium *B. Mariæ.*
2 Ibidem turris à quo tempore,
3 quâ lege.
4 Ibi olim Sodalitas.
5 Sacellum à quo ævo.
6 Xenodochium S. Ioannis Euangeliſtæ.
7 Ibi ſacellum ex quo.

LIB. II. CAP. XII.
1 Domus *S. Spiritus* à quo.

LIB. II. CAP. XIII.
1 Sacellum S. Ioannis Euangeliſtæ à quo ævo.
2. Ibidem Sodalitas una;
3 & altera
4 de exiguo congiario annoratio.
5 Sacellum D. Rochi.
6 Ibidem Sodalitas.
7 Sacellum D. Virginis,
8 unde tranſlatum,
9 quando ſtructum.
10 Sacella ad huc profanata
11 ea quorum,
12 & cujus ævi.

LIB. III. CAP. I.
1 Totam ditionem Imperialis eſſe ſoli.
2 *Caſtrum Othonianum Gandavi* quo ſolo.
3 (*Oudegherſti* error)
4 Monaſterium *D. Bavonis* quo ſolo.

5 Super

5 ſuper eo controverſia,
6 ea definita,
7 huic Territorio finitima.
8 flumina,
9 ager,
10 prata,
11 Sylvæ,
12 pagi.
13 Principis Tribunalia quot

LIB. III. CAP. II.

1 *Zelæ* commendatio varia.
2 Ibidem olim Præpoſitura
3 Gens Marſſelaere unde.
4 *Hamme* quale dominium.
5 cujus.
6 Domini jura.
7 Templi antiquitas,
8 in templo mirandum os.
9 narratio de gygante,
10 via gygantis,
11 de illo oſſe diſſertatio.
12 Sagittariorum Sodalitas,
13 *S. Annæ* vicus,
14 de agro compaſcuo,
15 diploma unum,
16 & alterum.
17 *VVetteræ* ſitus,
18 amplitudo,
19 Prætorium vander Moſt.
20 *VVettere* quale dominium,
21 primus dominus.
22 ibidem memorabile feudum.
23 *Lichterveld VVetteræ* appendix,
24 ejus nominis familia.
25 *Iodocus Lichterveldius.*
26 ejus erga Principem meritum.
27 *VVettere* cujus familiæ.
28 Situs *Opvvijck.*
29 Ibidem *Flandriæ*, & *Brabantiæ* limes.
30 de templo *Lebbecæ* memorandum.
31 *Denderbellæ* etymon.
32 ruinæ antiquæ arcis,
33 ea cujus,
34 rara narratio de capta lupa.
35 Pagi *S. AEgidii* vetuſtum nomen,
36 unde *D. AEgidii* dictum,
37 de Swevis conjectura,
38 quorumdam nominum origines.
39 *Grimbergæ* ſitus,
40 ejus etymon,
41 in templo monimentum.
42 *Berlaera* quale ſolum.
43 loci ſitus.
44 Ibidem naturæ miraculum,
45 varia apud Plinium miranda,
46 mirandi lacus.
47 *Baſerodæ* nomen quantum complectatur.
48 de qua *Baſeroda* hic ſermo,
49 ejus tribunal,
50 *Baſeroda S. Vrſmari.*
51 *Baſeroda S. Mariæ.*
52 *Baſeroda S. Amandi.*
53 hic Domini *Teneramondæ* jura,
54 & leges,
55 de conviciis,
56 de colaphis,
57 de ſanguine,
58 de fuſtigatione,
59 de vulnere capitis,
60 de eductione gladii,
61 de ictu gladii,
62 de mutilatione per iram,
63 de mutilatione ex conſulto.
64 de fugatione,
65 de aſſultu ædium,
66 de læſione,
67 de treguis,
68 de limite,
69 de pecore ablato,
70 de violatione areſti,
71 de jurisdictione Scabinorum,
72 de eundo ad enqueſtam.
73 quis primus hic feudalis dominus,
74 gentis *Villanæ* domini,
75 *Adrianus Villanus,*
76 ejus majores,
77 uxor.
78 monimentum,
79 liberi,
80 *Margareta Villana* cui nupta
81 *Colardus Baſſerodæ* dominus,
82 ejus liberi, & nepotes.
83 *Comes Palatinus Baſerodæ S. Amandi* dominus,
84 ejus iura.
85 Incolarum immunitas,
86 & ob eam onera,
87 *Nouburgh* vicus,
88 (In nomine *Meyeri* error)
89 eius ſitus,
90 templum,
91 Leproſarium,
92 eius occaſione diſſertatio.
93 de Podagra,
94 morborum cum ſæculis mutatio unde.

LIB. III. CAP. III.

1 De Dominiis hereditariis,
2 Dominorũ communia iura
3 de ſervato hic ordine excũſatio.
4 *Schelle-bellæ* etymon.
5 ibidem vetus Pratorium.
6 & novum.
7 forum,
8 mercatus annuus.
9 Hebdomadalis.
10 Cœnobium *Præmonſtratenſe*
11 olim ubi,
12 cur huc tranſlatum.
13 Initium ordinis Præmonſtratenſis.
14 *Schellebellæ* appendix,
15 Dominus,
16 Domini uxor, & liberi.
17 *Alcerodiæ* gentis privilegium.
18 Triẽs huius Dominii olim cuius familiæ.

19 de

19 de gente *van Belle* annotatio.
20 *Ioannes Prooſt* dominus in *Belle*.
21 ejus Parentes,
22 uxor.
23 liberi.
24 Præſens illius trientis dominus.
25 *Franciſci Contreau* memorabile facinus.
26 *Moerſecæ* ſitus.
27 Ibidem rudera,
28 cujus ædificii,
29 de Scabinis.
30 ſtatio navium.
31 *Baſeroda Moeſecæ* feudum,
32 Priſci *Baſerodæ* domini gẽtis *Raſſenghemiæ*.
33 *Maldeghemiæ*.
34 *Villanæ*.
35 *Baſeroda* vendita.
36 quem ad modum gentis *Halowinæ*.
37 (*Meyeri* error)
38 *Iodoci Halowini* Epitaphiũ.
39 Item conjugis ejus *Bonæ d'Antoing*.
40 & alterius *Ioannæ de la Trimoille*.
41 *Peenenſe* Cœnobium olim ubi.
42 *Iodoci* ſucceſſores.
43 *Baſeroda* quomodo *Comitis Palatini*.
44 Inde *Caroli Mansveldæ* Principis.
45 Iterum *Comitis Palatini*.
46 *Bugghenhouti* directus dominus quis,
47 *Baſerodæ* domini jura,
48 *Teneræmondæ* domini hic jura.
49 *Baſeroda* ſitus.
50 Ibidem navium ſtatio.
51 A *Scaldi* detrimentum.
52 Ibidem Prætorium.
53 Plebęus error de dominio *Peenenſi*.
54 *Peena* ubi.
55 *Ghaſtella* aliud in *Moerſeke* Dominium.
56 Idem familiæ nomen.
57 Ibidem ſacellum.
58 *Ghaſtellæ* celebritas unde.
59 Conventus ludicri narratio.
60 ejus origo.
61 Auctoris excuſatio,
62 de *Moeſecani* Dominii exordio.
63 (Gaillardi error)
64 an à *Gulielmo de Grimbergis*.
65 antiquius eſſe,
66 argumentum unum,
67 & alterum.
68 *Grimbergenſis* familiæ *Moeſecæ* domini.
69 *Clariſſa de Mirabel* cujus uxor.
70 *Gerardi de Grimbergis* epigr. ſepulchralis.
71 Item *Mariæ*.
72 Domini gẽtis *Maldeghemiæ*.
73 *Philippi Maldeghemii* monimentum,
74 ejus uxor,
75 ſorores,
76 Sororius, ejuſque poſteri.
77 *Franciſcus Cavalcanti* cujus maritus.
78 *Moeſeca* vendita.
79 Iure ſanguinis retracta.
80 *Moeſeca* gentis *van Ophem*.
81 gentis *van Berchem*.
82 gentis *de Bernage*.
83 gentis *Serraets*.
74 de *Moeſecæ* Dominio controverſia.
85 ea finita.
86 *Moeſeca* gentis *vander Borgh*.
87 Præſens *Moeſecæ* dominus.
88 *uytberghæ* etymon.
89 *Overmeeræ* etymon.
90 *uytbergæ* ſitus,.
91 cur alteri prælata.
92 Prætorii commendatio,
93 ibidem *Boniveti* refugium quando.
94 *Gandenſiũ* in *Overmeere* clades.
95 qui ibidem creati equites.
96 Ibidẽ monimentũ cujus.
97 ejus inſcriptio.
98 Item hoſpitale à quo.
99 Ibidem Epigraphe,
100 an *Overmeere* ſeorſum poſſeſſum,
101 ejus rei indicium,
102 *Ioan. de Overmeere* an *Nienovæ* dominus.
103 domini hic peculiare jus
104 de hujus dominii origine quæſitum.
105 Dominorum ſeries.
106 *Gulielmus Nivellanus* cujus familiæ.
107 Monaſterii *Ten boſche* cõditor.
108 *Sophiæ de Beaufort* monimentum, cum epigraphe.
109 Item filii ejus *Guidonis*.
110 Familiæ *de Beaufort* ornamentum.
111 *Maſminiæ* gentis *uytbergæ* domini.
112 *Augerii Maſminii* ſepulchralis epigraphe.
113 gentis *vanden Houte* dñi.
114 præſens *uytbergæ* & *Overmeeræ* dominus.
115 ejus uxor, & liberi.
116 *Robertus Maſminius* aurei velleris eq. an *uytbergæ* dominus.
117 cujus hic filius,
118 ejus uxor,
119 liberi,
120 ejus Dominii triens ſeorſum poſſeſſus.
121 A quo, cui venditus,
122 exin qui poſſederint,
123 quis nunc.
124 *Calkenæ* ſitus,
125 Ibidem notanda,

126 à quo, cui datus hic pagus.
127 donationis tabulæ.
128 *Maſminia*, *Calkene*, *Laerne*, ad quod tempus juncta.
129 Difficultas in genealogia gentis *Maſminiæ* detecta, & ſoluta.
130 *Maſminiæ* gentis *Calkenæ* domini.
131 *Villana*, ſive *Gandenſis* familiæ domini.
132 Præſens dominus,
133 uxores ejus, & liberi,
134 de gente *Villana*, ſive *Gandavia* cur hîc multus ſermo,
135 ejus origo, & priſcũ nomen,
136 antiquum imperium.
137 de ea gente quæ hic dicenda.
138 Præſentis *Calkenæ* domini parentes, majores, & aliqua in iis ſingularia.
139 *Iſenghemi Comitis* titulus unde.
140 *Philippæ de Gomines* à *Teneramondæ* dominis origo.
141 *Adriani Villani de Gandavo* ſingulare munus unum,
142 & alterum,
143 ejus cædes, & auctor: cum cædis cauſſa una,
144 & altera.
145 ea expiata.
146 *Tamiſia* à quo, cui vendita
147 *Martinus Villani de Gandavo* Cyprius eques.
148 quis *Gandenſium* primus *Calkenæ* dominus.
149 *Antonina Maſminia* quomodo ex *Teneramondæ* dominis oriunda.
150 *Gudula Villana* poſteri.
151 Item *Margareta*.
152 *Ioannis Villani* uxor quomodo gentis *Teneramondanæ*.
153 de eodem *Ioanne* verba Meyeri.
154 In ejus virtute quid momenti.
155 Alterius *Ioannis Villani* laus.
156 Fratris ejus *Rogerii* poſteritas.
157 Tertii item *Ioannis Villani* cum *Guidone* Comite captivitas.
158 *Tamiſiæ* Xenodochium unde,
159 de *Ripelmondana Arce* annotatio.
160 *Hectoris Villani* virtus militaris.
161 Familiæ *Gandẽſi* unde *Villanum* nomen.
162 Familia *de Gandavo* & *Villain* eadem.
163 *Gandaviæ* gentis, & *Villanæ* eadem inſignia.
164 Origo novi *Caſtelli Ganſis* unde *Comites*, *Caſtellani* hujus familiæ, & *Vicecomites* hodierni.
165 Illi *Caſtello* quæ loca obnoxia,
166 quis primus *Comes*,
167 à quo *Gandavia* familia.
168 ejus frater,
169 uxor.
170 ex fratre neptis cui nupta
171 qua dote,
172 ejuſdem à calumnia defenſio.
173 (Chronographi Bavonenſis, & Meyeri error)
174 ejuſdem elogium,
175 & liberi,
176 (illius erroris cauſſa)
177 *II. Comes*.
178 *III. Comes*.
179 (Oudegherſti error)
180 *IV. Comes*.
181 (in Sigeberto error)
182 *V. Comes*.
183 *VI. Comes*.
184 *Flandri* cum *Cæſare* bellũ.
185 Novum *Caſtrum Cæſari* quomodo ereptum.
186 *Caſtellanorum* origo, & eorum quis primus,
187 de eodem *Caſtro Cæſaris* ceſſio.
188 *Comitis* nomen cur omiſſum.
189 (Chronographi Bavonẽſis error)
190 ex Chronographi narratione de *Lamberto Caſtellano* annotatio,
191 ejuſdem mors,
192 de iis qui vulgò inter *Lamberti* ſucceſſores judiciũ
193 vera ſeries *Caſtellanorum Gandenſium* ex diplomatibus
194 *Lamberti* filium *Teneramondæ* fuiſſe dominum conjectura.
195 *Arnulpho Gandenſi* uxor ex *Caroli magni* ſtirpe.
196 quis Eccleſiam *Bornehemi* curarit libertate donari.
197 *Caſtellani Inſulenſes* ex *Gandaviis*.
198 *Comitum Flandriæ Gandavi* domicilium, ubi.
199 Arcem *Ottonianam Gandavi*, ſtirpis fuiſſe *Gandaviæ* argumentum,
200 gentis *Claerhaut* origo.
201 *Sigerus Caſtellanus Machtildis Teneramondæ* dominæ conſanguineus.
202 *Machtildis Teneramondæ* dominæ cognomen.
203 Advocatia pagorũ *Mendonck*, *VVondelghem*. &c. gentis *de Gandavo*.
204 Caſtrum *Bornehem* unde ad *Flandrum*.
205 *Caſtellania Gandenſis* quomodo ſtirpis *Sottenghemiæ*.
206 *Arcem Ottonianam Gandavi*, *Comites Flandriæ* quomodo acceperint.

207 Ge-

207 *Gerardus de Gandavo* dictus *Diabolus Caſtellanæ* tutor.
208 An idem qui *Maurus* dictus eſt,
209 quomodo dictus *Præfectus Caſtelli Gandenſis.*
210 eumdem longævum fuiſſe,
211 ejus *Gandavi* ædes quæ,
212 ibidem turris.
213 de eâ fabula,
214 Pro *Caſtellano*, quis *Burghgravium* primus ſe dixerit.
215 *Caſtellania* quomodo familiæ *de Antoing.*
216 *Caſtellani Vicecomites.*
217 *Caſtellania* gentis *de Melun.*
218 Pręſens *Gandenſis vice Comes* quis.
219 Familia *de Gandavo*, cur *Aloſtenſis* dicta.
220 Comitatus *Aloſtenſis* origo.
221 *Comitum Aloſtenſium* ſeries.
222 *Foreſtenſis* Cœnobii auctor quis.
223 Comes *Aloſtenſis*, dictus *Gandenſis.*
224 Idem dictus *Aloſtenſis*, & *Gandenſis.*
225 Comes *Flãdriæ Aloſti* Comes,
226 quo jure.
227 *Laurenta Theodorici Alſatii* filia, quâ dote *Yvano Aloſtenſi* nupta.
228 *Aloſtum* jam olim quomodo *Flandriæ Comitis*,
229 & ſimul gentis *Gandaviæ*,
230 In hujus poſſeſſione unde *Theodor. Alſatio* jus.
231 Gentis *Gandaviæ*, ſive *Villanæ* ſymbolum,
232 eadem cur pro ſigno utatur XIIII. ratio una,
233 altera,
234 tertia,
234 *Laernæ* ſitus,
235 arx,
236 à quo tempore Dominium.
237 *Roberti Teneramondæ* domini donatio.
238 Poſt illam domini.
239 *Gerardi Raſſenghemii* conjux,
240 & liberi.
241 *Philippi Maſminii* uxor.
242 *Philippi Maſminii* monimentum.
243 *Ioannis Maſminii* uxor.
244 familiæ *de Vos* Laernæ domini.
245 ejus gentis antiquitas.
246 *Balduini de Vos* monimentum,
247 item alterius *Balduini*,
248 ejus ſocer & ſocrus,
249 *Margaretæ Slanghen* moniment.
250 De *Balduino de Vos* narratio.
251 gentis *vander Moere* Laernæ domini.
252 *Nicolai vander Moere* monimentum.
253 *Ioanna vander VVoeſtijne* Laernæ domina: ejus maritus.
254 liberi,
255 alter maritus,
256 liberi.
257 *Adriani de Gavere* monimentum.
258 *Franciſcus de Schouteete* Laernæ dominus.
259 ejus captivitas.
260 uxor,
261 liberi,
262 pręſens Laernę dominus
263 ejus uxor.
264 liberi,
265 De gentis *Schouteteæ* origine & maioribus.
266 *VVarnardus Zuylanus* unde & cur in Flandria.
267 ubi deceſſerit,
268 ejus liberi.
269 *VVaſia* quomodo ab Hollandis ad *Flandros* conceſſerit.
270 *Arnoldus Zuylanus* unde dictus *Schouteete.*
271 uxor.
272 Liberi.
273 Cur hic de *AEgidii* poſteris ſermo.
274 ejus poſſeſſiones,
275 uxor.
276 liberi.
277 *AEgidius ſecundus*,
278 ejus uxor,
279 liberi.
280 *Romanus*,
281 ejus inſcriptio,
282 uxor,
283 liberi,
284 dominus *de Saemſlach*,
285 *Balduinus*,
286 ejus uxor,
287 liberi.
288 *Balduinus II.* ejuſque uxor
289 liberi.
290 *Adrianus*,
291 ejus uxor.
292 liberi,
293 *Florentinus*
294 ejus uxor.
295 liberi.
296 *Petrus*,
297 ejus uxor,
298 liberi.
299 *Franciſcus*
300 *Carolus*.
301 gentis inſignia.
302 Eorum auctor.

LIB. III. CAP. IV.

1 Scabini capitales unde & à quo legantur,
2 eorum munus,
3 & ſententię capitales.
4 Eę à quo tempore extra uſum,
5 De iis præceptum.

 6 Sca-

6 Scabinorum antiquitas.
7 eorũ Conventus olim ubi.

LIB. III. CAP. V.

1 Singulorum pagorum, amplitudo, & in Flandriæ tributa collatio.
2 Cenſus Flandriæ quando conſtriptus,
3 cur Tranſportum vocent.

LIB. III. CAP. VI.

1 Appels unde dicatur,
2 cujus ſit,
3 de ea re diploma.
4 Ibidem alta Iuſticia cujus,
5 ea de re diploma,
6 Ibidem trajectus cujus,
7 de eo verba deplomatis.
8 Alter ibidem trajectus,
9 nunc unicus.
10 Canonicorum ibidẽ jus,
11 *Oudeghem* an Alodium an Feudum.
12 Alodium cujus & à quo,
13 donationis diploma.
14 Feudum, cujus & à quo,
15 ejus feudi jus,
16 in Allodium & feudum Teneræmondę domini jus.
17 Tabulæ Conventionis *Roberti Teneræmondæ* domini cum Canonicis Cameracenſibus,
18 de decimis emptionum,
19 de conſtitutione Scabinorum.
20 de mulctis,
21 de judiciis ob debita,
22 de judicio quoad mobilia vel immobilia,
23 Cathallo eſtraiers,
24 de terra eſtraiers.
25 de manſo ſive alluvio,
26 de judicio fore factorum & querelarum,
27 de eodem,
28 de judicio capitali vel mutilatorio.
29 de auxilio ad faciendam Iuſticiam.
30 de juramento ſervientis & Scabinorum Eccleſię.
31 de cuſtodia captorum.
32 de alimento captivi,
33 de appellando Reo,
34 de eodem,
35 de eodem,
36 de judiciis de hereditate,
37 de apprehendendo.
38 Quæ forefacta communia.
39 de levando forefacto & recipiendo judicato.
40 de eodem,
41 de eodem,
42 de captivatione Rei extra *Odenghem.*
43 Obligatio ad militiam,
44 quatenus,
45 de miſſione à militia,
46 de enqueſtis ſive conſultationibus,
47 de jure domini Teneræmondenſis,
48 de partitione à morte ſervorum vel Ancillarum.
49 de jure Majoris,
50 de jure Meſſarii.
51 Prædictorũ confirmatio.
52 hanc conventionem de Alodio eſſe non de feudo.
53 de invento nuper theſauri diſſertatio.
54 Incolæ de foſſionem Turcis tribuunt,
55 cur illis ignoſcendum,
56 Alii Gothis
57 cur non recte,
58 quid propius vero,
59 ejus rei indicium,
60 Foſſa munitionis cauſſâ.
61 vbi,
62 Incolarum de ea error,
63 Romanorum in muniendo mos,
64 de numero & pretio numorum.
65 Inventoris ingenium,
66 qui numi conſequenti ſerie,
67 quo auri pretio.
68 aliquot Inſcriptiones,
69 Eegene cujus.

LIB. III. CAP. VII.

1 Tria *Canonicorum* Alodiaque.
2 ubi ſita,
3 *VViesa* vetus nomen,
4 quatenus *Alodium* cujus,
5 quatenus feudum cujus,
6 *Tedeghemiæ* gentis origo,
7 antiqua nobilitas,
8 & priſci affines.
9 *Tedeghemii VVieſa* domini,
10 eorum conjugia cujuſmodi.
11 *Tedeghem VVieſe.*
12 *Tedeghem de Lun.*
13 *Tedeghem Liedekercke.*
14 *Tedeghem Schouteeten* aliàs *Zuylen:*
15 *Tedeghem Halovvijn.*
16 Yedeghem *vander Dilft.*
17 *Tedeghem, Ghyſelin* aliàs *Busbeke,*
18 inſigne privilegium,
19 *Tedeghem. Thiennes.*
20 Yedeghem *Cortevvylle.*
21 *VVieſa* templum à quo auctum.
22 *Moorſela* cujus,
23 ibidem immunitas,
24 & *D. Gudulæ* ſacellum,
25 olim cœnobium.
26 à quibus everſum.
27 *D. Gudulæ* corpus à quo tranſlatum.
28 Ducum ubi olim Bruxellę aula.
29 *D. Gudulæ* templum Bruel. à quo.
30 Super *Moorſela* donatione annotatio.
31 *Maſmnia, & Merendra* feuda Curiæ Teneræmondanæ.

32 *Moorſelæ* partitio.
33 *Gheuerghem* cujus.
34 ibidem ſacellum,
35 Conventio Roberti Teneræmondæ domini cum Canonicis Teneræmo .d.
36 de Conſtitutione Majoris & Scabinorum.
37 de eorum juramento.
38 de eorum poteſtate,
39 de mulcta in cauſſa hereditatis.
40 de aliis mulctis,
41 de terris judicio ereptis.
42 de jure emptionum.
43 de judiciis forefactorum,
44 & inqueſtis.
45 de ceteris iudiciis & inqueſtis,
46 de exſecutione ſententiæ Criminalis,
47 de cathallis damnatorum
48 de compoſitione in cauſſa criminali.
49 de dicendo jure,
50 de bannis & proclamationibus,
51 Dei immunitate incolarum.
52 de obligatione ad militiã.
53 *Philippi II. Auſtriaci* privilegium.
54 de Obligatione ad militiã, tabula.

LIB. III. CAP. VIII.

1 Cur hîc *Bornehemi* mentio,
2 *Bornehemum* quomodo *Flandria Proprietaria.*
3 nunc beneficium *Flandriæ.*
4 ejus amplitudo.
5 fines,
6 *Bornehemiorum* quoad judicia privilegium.
7 Incolarum *Mariæ-kercæ* leges,
8 loci donatio qua lege.
9 item terra ad ignem.
10 in hoc cautela.
11 de profugo ob crimen.
12 de effuſione ſanguinis,
13 de percuſſione citra ſanguinem, & conviciis,
14 de mulcta extranei.
15 ubi & quá lingua in judiciis utendum.
16 qua in re Domino ſuccurrendum,
17 de commigratione extranei.
18 Extraneus quo modo hic heres,
19 de theloneo,
20 qui hic privilegiorum exſortes.
21 de conpenſatione paſſi injuriam.
22 Extraneus quo pretio liberæ villæ capax,
23 de actione injuriarum.
24 cenſus quando ſolvendus
25 de liberatione Incolæ alibi detenti.
26 privilegium Scabinorum.
27 hæ leges quando datæ.
28 *Mariæ-kercæ* privilegium.
29 Priſci domini,
30 hæc ditio quando *Flandriæ* juncta,
31 ea de re tabulæ.
32 Ibidem Cœnobium *Canonicorum,*
33 quomodo mutatum,
34 quando conditum.
35 quando mutatum.
36 Conditoris monimentum.
37 de conditore conjectura.
38 alterum ibidem monimẽtum,
39 ejus inſcriptio,
40 hæc ditio cui oppignorata
41 (veteris libræ Pariſienſis pretium)
42 à quo tempore & à quibus hereditarie poſſeſſa.
43 Præſens loci dominus,
44 ejus uxor,
45 Idẽ novi Cœnobi auctor,
46 Ibidem arx,
47 in ea turris,
48 de ejus origine.
49 Gygas à Brabone ubi cæſus.
50 Arx Flandriæ iam olim feudum,
51 ejuſdem ſitus,
52 de mutatione alvei Scaldæ obſervatio.
53 *Coudenburgi* dominium ubi & cujus.
54 ejus prope dictam arcem duo loca,
55 eorum olim ſitus,
56 & inde conjectura.

CORONIS.

1 Blandinii Iubilæum millenarium quando.
2 Ægidius Boele quotus Abbas D. Bavonis.
3 ejus ſtructuræ,
4 tempus mortis,
5 Raphael de Marcadellis quis.
6 *Ioannis Teneræmondani* ſcripta.
7 Dominici Cacaert monimentum,
8 in muliere mirandum.
9 *Ioannis Livinei* opera.
10 Epitaphium.
11 *Iacobi van Lovghenhaghe* Sripta.
12 de *Petro vanden VViele* notãdum.

OPERIS EPILOGVS.

INDEX FAMILIARVM
quarum hîc ſparſim mentio.

l. librum indicat. c. Caput n. Capitis numerum.

A Lib. 1. cap. 6. num. 77. l. 3. c. 2. n. 53. 54. c. 3. n. 106.
Abbeville l.3.c.3.n.217.
Abcoude l.3.c.3.n.301.
Ackere l.3.c.3.n.246.247.
Adorne l.3.c.3.n.99.
Algoet l.2.c.5.n.20.
Ally l.2.c.2.n.41.
Almaraz l.2.c.7.n.3.
Aloſt lib. 1. c. 6.n.94.l.3.c.3. n.196.197.219.& conſequenter.
Amboiſe l.1.c.3.n.6.c.4.n.11.c.6.n.151.153.154.c.7.n.29.
Ameronghe l.1.c.9.n.43.l.3.c.3.n.97.
Amſtel l.3.c.3.n.275.
Andrieſſens l.1.c.9.n.11.44.
Angherel l.3.c.3.n.145.
Antoing l.3.c.3.n.215.
Appels l.3.c.6.n.7.
Archies l.3.c.3.n.256.297.
Aſſche l.1.c.6.n.61.l.2.c.6.n.9.l.3.c.2.n.3.c.3.n.63.68.78.
Audenaerde l.1.c.6.n.71.
Axele l.3.c.3.n.160.242.246.

B.

BAenſt l.1.c.9.n.48.54.55. l.3.c.3.n.97.200.
Baex l.2.c.2.n.67.
Bairlemont l.3.c.3.n.111.
Bailleul l.3.c.3.n.18.264.
Banck l.3.c.3.n.99
Bar l.3.c.2.n.82.
Barbançon l.1.c.6.n.79.l.3.c.3.n.156.217.
Barouſe l.1.c.9.n.43.l.2.c.2.n.43.l.3.c.3.n.112.122.
Barre l.3.c.3.n.76.
Baudringhien l.3.c.3.n.114.
Bauwens l.3.c.3.n.250.
Bayſt l.2.c.2.n.70.
Beaucy l.1.c.6.n.79.
Beaufort l.3.c.3.n.105.108.109.
Beauſart l.3.c.3.n.217.
Beke lib.2.c.5.n.19.l.3.c.3.n.234.
Belle lib.1.c.9.n.57.c.10.n.34.l.2.c.13.n.2.l.3.c.2.n.77.c.3.n.18.19.34.121.
Bentinck l.1.c.9.n.43.
Benton l.1.c.9.n.43.
Berchem l.1.c.9.n.43.l.3.c.3.n.80.81.84.
Berghen l.1.c.6.n.79.c.7.n.133.l.3.c.2.n.76.c.3.n.133.222.
Bernage l.3.c.3.n.81.82.84.
Berſtō l.1.c.6.n.16.c.7.n.62.
Berthout l.1.c.6.n.155.
Bette l.1.c.9.n.45.46.47.48. l.3.c.3.n.15.
Betune l.1.c.6.n.44.& conſequenter l.2.c.6.n.3.
Bevere lib.3.c.3.n.142.231.266.
Biling l.3.c.3.n.134.166.
Biron lib.1.c.7.n.185.l.3.c.3.n.30.
Blaeſvelt l.3.c.3.n.241.242.
Blanchefort l.1.c.7.n.177.
Blois l.1.c.7.n.158.c.9.n.56.
Blauwere l.3.c.6.n.14.
Boba l.1.c.6.n.85.
Boccard l.1.c.6.n.14.52.
Bochout l.1.c.6.n.16.l.3.c.3.n.133.
Boelaere l.1.c.6.n.71.l.3.c.3.(n.266.
Boele l.3.c.9.n.2.
Bois l.2.c.5.n.19.
Bonin l.1.c.9.n.4.
Bonnieres l.1.c.7.n.153.c.9.n.51.55.
Bonnivet l.3.c.3.n.93.
Boot. l.3.c.2.n.82.
Borgh l.3.c.3.n.28.84.86.87.
Borluyt l.1.c.9.n.47.48.
Borshaghen l.2.c.7.n.3.
Boſſard l.1.c.6.n.81.
Boſſche l.1.c.7.n.62.76.l.2.c.2.n.35.
Bouloigne l.1.c.6.n.85.l.3.c.3.n.202.
Bouquet l.3.c.2.n.7.
Bouſyes l.3.c.3.n.264.
Bouterſem l.3.c.2.n.76.
Braderick l.3.c.3.n.279.
Braem l.1.c.4.n.10.
Brederode l.1.c.7.n.47.
Brians l.1.c.6.n.134.
Bricquegny l.1.c.8.n.22.
Briele l.2.c.13.n.9.
Brienne l.1.c.6.n.67.
Briſeteſte l.3.c.2.n.76.c.3.n.(154.
Broecke l.2.c.5.n.19.
Brughdam l.1.c.7.n.29.
Brugny l.1.c.7.n.177.
Brunel l.1.c.9.n.57.
Bul l.3.c.3.n.250.
Busbeke l.3.c.7.n.17.
Byns l.3.c.9.

C.

CAcard l.3.c.9.n.7.
Cabelliau l.3.c.3.n.130.
Caelebaert l.2.c.5.n.20.
Calkene l.3.c.3.n.125.246.276
Camerem l.3.c.3.n.195.
Campman l.3.c.2.n.2.
Capple l.1.c.9.n.4.
Cares lib.1.c.3.n.30.l.2.c.2.n.67.
Caſand l.1.c.9.n.48.l.3.c.3.n.97.200.
Caſele l.3.c.3.n.259.
Caſtellier l.3.c.3.n.95.
Cats l.2.c.2.n.65.
Cavalcanti l.3.c.3.n.77.
Caudron l.1.c.10.n.31.
Cauwerburgh l.3.c.8.
Champigny l.3.c.3.n.259.

Chimay l.1.c.7.n.194.
Claerhout l.3.c.3.n.133.200.
Clerck lib. 1.c.9. n.2.l.3.c.3. n.259.
Cleves l.3.c.3.n.143.264.c.8. n. 42.
Cnibbe l.3.c.3.n.99.
Cnijf l. 2.c.2.n.28. c. 11.n.5.
Coks l. 3.c.3.n.81.
Coleners l.3.c.9.
Coloma l.3.c.7.
Coolhem l.3.c.2.n.3.
Coppenole l.1.c. 7.n. 130.
Cordelle l.3.c.6.n.13.
Cortenay l.1.c.6.n.113.
Cortewijle l.3.c.7.n.20.
Cortrozijn l. 1.c. 6. n.75.l.3. c.3.n.76.129.140.160.240.
Coudenberghe l.2.c.7.n.3.
Coudenhove l. 2.c.2.n.52.c. 3.n.36. & conſequenter.
Coutreau l. 1.c.9.n.42.43.l.3 c.3.n.23.24.25.
Croy lib. 1.c.6.n.186.l.3.c.3. n.156.
Cruminghen l. 3. c.3.n.150.
Culenburgh l.2.c.2.n.61.l.3. c.3.n.301.

D

Daele l. 2.c.7. n.3.
Dalaval l. 1.c. 7. n.136.
Daman l.3.c.3.n.79.
Damme l.2.c.2.n.64.c.6.n.9.
Dampiere lib.1.c.4.n.22.c.6. n. 99. & conſequenter c.7. n. 1.& conſequenter.
Dampmartin l.1.c.9.n.43.
Danckaert l.2.c.13.n.5.
Davalos l.3.c.8.
Daveluz l.1.c.9.n.40.
Daubermont l. 1. c.7.n.197. c.9.n.59.
Davre l.3.c.3.n.16.
Dauwere l.1.c.7.n.167.
Dauxy l.3.n.3.n. 264.
Deſſeldonck l.3.c.3.n.160.
Deſtourmel lib. 3.c.3.n.263. 264.
Dichem l.3.c.3.n.266.
Dielbeke l.3.c.2.n..3
Dilft l.3.c.7.
Dixmude l.1.c. 6. n. 16. l. 3. c.3.n.113.
Doignies l.3.c.3.n.200.
Donche l.1.c. 9.n. 40.41.l.3. c.6.n.9.
Dorpe l.1.c.7.n.139.177.178.
Doverloope l.3.c.2.n.5.
Douve l.3.c.3.n.16.
Doux l.1.c.9.n.57.
Drieſſche l. 3.c.3.n.35.
Dronghene l.3.c.3.n.287.
Ducke l.1.c.4.n.10.
Duffle l.3.c.3.n.84.
Duvle l.3.c.3.195.

E.

Ede l.2.c.6.n.9.
Eenham l.1.c.5.n.52.
Eertvelde l.1.c.7. n. 37.73.l. 2. c. 6.n.9.
Eetveld, l. 3. c. 3.n. 18. 121.
Egmond, l.1.c.7.n.135.138. l.3.c.2.n.34.
Embieſe, l.1.c.7.n.198.l.3. c.3.n.93.259.
Emery, l.1.c. 6.n. 186.
Enghien l.3.c.3.n.199.
Erpe l.3.c.3.n.76.119.288.
Eſpaigne l.3.c.3.n.216.
Etten l.3.c. 8.n.54.
Everaerts l.2.c.6.n.9.
Everwijn l.2.c.6.n.9.
Eeycken lib. 1.c. 9.n.34.38. 39.40.

F.

Farneſe l. 1. c. 3.n.31.c.7. n.210.
Fiennes l.1.c.6.n.134.
Figueroa l.3.c.3. n.113.
Flandres lib.1.c.6.n.116.l.3. c.3.n.290.
Fleurville l.3.c.3.n.78.
Foix l.3.c.3.n. 217.
Formelles l.3.c.3.n.248.
Foſſa l.2.c.2.n.66.

G.

Gand l.1.c.6.n. 18.27.93. 94.l. 3. c. 2.n.21.c.3.n. 132. & conſequēter n.224. 227.252.266.c.8.n.
Gavere l.1.c.6.n.86.c.9. n.2. lib. 3. c.2.n.75.c.3.n.18.34. 151.159.196.203.255.c.8.n
Gaesbeke l.3.c.3.n.278.
Ghaſtelle l.3.c.3.n.56.
Ghendt l.1.c. 9.n.11.l.3.c.3. n.18.
Gheerts l.3.c.7.n.54.
Gheylins l.3.c.3.n.107.
Ghiſtelle l.1.c.6.n.86. c.9.n. 28.31.l.2.c.6.n.9.l.3.c.2.n. 79.c.3. n. 34. 76. 111. 119. 127.130.145.156.246.256. 257.c.8. n.
Ghyſelin l.3.c.7.n.17.
Goede l.3.c.3.n.107.
Gommyes l.3.c.3.n.140.
Gouy l.1.c.7.n.177.
Gracht l.3.c.3.n.253.264.
Gramaye l.1.c.1.n.3.
Grimberghe l.1.c.6.n.75.77. 79.82.l.2.c.6.n.8.l. 3.c.2.n. 3.41.c.3.28. 63. 68. 70. 71. 101.129.c.6.n.3.c.7.n.
Griſper, l.1. c. 7.n.153.l.3.c. 2.n.80.c.3.n.34.249.
Groeſdonck l. 3.c.2.n.3.
Grutere l.1.c.9.n.47.
Gruythuyſe l.1.c.7.n.3.4.c. 9.n.47.l.3.n.142.242.246.
Guyſe l.3.c.2.n.41.

H.

Haex l.2.c.6.n.9.
Haerlebeke l.1.c.9.n.10
Hale l.1.c.9.n.12.l.3.c.2.n.3.
Halle l.1.c.9.n.43.
Halowijn l. 1. c. 9.n.3.4.25. l.3.c.2. n. 79. 82. c. 3. n. 18. 34.36. 38. 39.40.42 43.62. 140.145.200.c.7.n.
Hamale l.2.c.2.n.58.60.
Hameydē l.1.c.9.n.25.28.
Hannart l.3.c.3.n.284.

Hanoult, l.3.c.3.n.203.
Happaert l.3.c.2.n.3.
Harduyn l.1.c.9.n.2.c.10.n.31.l.3.c.9.n.2.
Haſſebroeck l.1.c.6.n.71.
Haveskercke l.1.c.6.n.86.l.3.c.3.n.264.c.7.
Heelbeke l.3.c.3.n.278.
Helmont l.3.c.3.n.156.
Helſt l.2.c.5.n.1.
Herdincſem l.3.c.3.n.202.
Herſele l.1.c.7.n.47.63.
Hertoghe l.3.c.3.n.87.
Heuſden l.3.c.3.n.201.
Heyman l.1.c.7.n.192.
Heyens l.1.c.7.n.29.162.
Hoecke l.1.c.10.n.33.
Hoegaerts l.2.c.6.n.9.
Hofſtadt l.1.c.3.n.33.c.6.n.190.
Holten l.1.c.6.n.25.
Hole l.3.c.3.n.76.c.7.n.
Homey l.1.c.9.n.25.
Hoochſtraete l.1.c.7.n.135.l.3.c.3.n.150.
Hooghe l.1.c.5.n.25.
Hoorenbeke l.1.c.9.n.57.
Hoorſt l.1.c.9.n.4.
Horne l.1.c.7.n.135.l.3.c.3.n.150.
Houte l.2.c.6.n.9.l.3.c.3.n.111.112.113.c.5.n.2.
Humieres l.1.c.7.n.98.
Hurne l.3.c.3.n.76.
Hyens l.1.c.9.n.24.
Hyons l.1.c.7.n.29.

I.

Iacops l.2.c.13.n.2.
Iauce l.3.c.2.n.21.c.3.n.140
Idiaques l.2.c.4.n.3.
Immerſele l.1.c.9.n.43.
Inghels l.2.c.7.n.3.
Igloſenberghe l.3.c.3.n.101.162.
Inkers l.3.c.3.n.196.
Inxhem l.2.c.5.n.20.
Iorck l.1.c.7.n.198.

K

Kerchove lib.1.c.5.n.49.l.3.c.3.n.212.c.9.n.2.
Kets l.2.c.5.n.20.
Kethulle l.1.c.7.n.160.c.9.n.57.l.3.c.3.n.259.
Keyſere l.2.c.2.n.35.

L.

Laere l.2.c.5.n.19.
Laenen l.3.c.2.n.3.
Laerne l.3.c.3.n.236.
Lalain l.1.c.7.n.98.102.l.2.c.2.n.54.60.& conſequenter l.3.c.3.n.150.
Lannoy l.1.c.7.n.98.133.l.3.c.3.n.140.264.
Laval l.1.c.7.n.185.
Laviefville l.3.c.3.n.264.
Leeuwerghem l.1.c.4.n.10.l.3.c.3.n.76.111.118.
Lembeke l.3.c.6.n.8.
Le-mire lib.1.ca.5.n.42.c.6.n.201.
Lens l.3.c.3.n.202.
Lesbaux l.2.c.2.n.61.
Leſcuyer l.3.c.8.n.44.
Leyshot l.2.c.5.n.9.
Lichterveld l.1.c.9.n.3.l.3.c.2.n.24.25.26.
Liedekercke l.1.c.7.n.55.l.3.c.3.n.18.264.294.c.8.
Liefveldt l.1.c.6.n.79.c.10.n.31.
Lievens l.3.c.9.n.8.
Lilers lib.1.c.6.n.16.
Lille l.1.c.6.n.74.
Lion l.1.c.7.n.29.
Linden l.2.c.13.n.2.l.3.c.3.n.84.111.
Lips l.1.c.6.n.201.
Loecke l.1.c.4.n.22.
Lombaerts l.2.c.5.n.19.
Longin l.1.c.7.n.47.l.3.c.3.n.86.
Loo l.1.c.7.n.177.178.
Los l.1.c.6.n.19.l.2.c.2.n.58.
Loven l.3.c.3.n.216.221.
Lovendeghem lib.3.ca.3.n.247.252.
Loughenhaghe l.3.c.9.n.11.
Lu lib.1.c.9.n.58.l.3.c.2.n.3.c.8.n.
Lutzenburgh l.1.c.6.n.103.134.l.2.c.8.n.61.l.3.c.3.n.156.217.c.8.n.
Lyndale l.1.c.9.n.55.

M.

Maelſtede l.1.c.7.n.170.l.3.c.3.n.157.161.
Maerſchalck lib.1.c.9.n.12.l.3.c.3.n.76.241.
Maldeghem l.1.c.6.n.72.74.85.c.9.n.28.l.3.c.2.n.41.c.3.n.33.72.77.117.128.129.233.239.242.283.288.c.7.n.
Mansfelt l.2.c.3.n.43.150.
Malart l.3.c.3.n.81.
Marcatelle l.3.c.9.n.
Marceo l.2.c.2.n.68.
Marchant l.1.c.1.n.1.
Marche l.1.c.7.n.132.
Marcke l.1.c.6.n.155.l.2.c.2.n.72.l.3.c.8.n.
Marſſelare l.1.c.6.n.79.l.3.c.2.n.23.
Maſſeme l.1.c.6.n.74.75.c.7.n.49.c.9.n.4.5.7.8.9.12.40.l.3.c.2.n.33.79.c.3.n.19.34.72.73.76.111.112.116.121.129.130.140.145.240.241.242.243.246.247.249.288.c.7.n.
Maſtaing l.3.c.3.n.100.
Mauwe l.3.c.2.n.24.
Meere l.2.c.2.n.69.
Mendonck l.3.c.3.n.214.
Melun l.1.c.7.n.128.l.3.c.3.n.217.
Merode l.3.c.3.n.16.17.133.200.
Meyere l.3.c.3.n.193.
Mewerve l.1.c.6.n.81.
Meyne l.3.c.3.n.259.
Mirabel l.1.c.9.n.8.12.l.3.c.3.n.69.129.
Moere l.3.c.3.n.113.145.247.249.251.252.

Moer-

Moerkercke l.3.c.2.n.77.78. c.3.n.34.149.
Moerske l.2. c. 6.n.3.8.l.3.c. 2.n.41.c.3.n.66.67.202.
Mol l.3.c.2.n.3.
Molenne l.1.c.9.n.43.
Molin l.1.c.9.n.43.
Mondragō l.1.c.7.n.142.151.
Monpenſier l.1.c.7.n.185.
Montmorency l. 1.c.9.n.52. 53.54. l. 3. c.3. n.139.150. 217.260.
Montigny l.1.c.7. n.195.
Moriamez l.1.c.6.n. 96. l.3. c.3.n.17.
Morſele l.1.c.6.n.83.
Mortaigne l.1.c.7.n.205.l.3. c.3.n.242.284.
Moſt l.1.c.9.n.9.l.3.c.2.n.19
Mulart l. 1. c. 9. n.13.l.2.c.7. n. 3.

N.

NAeldewijck lib. 3.c.3.n. 214.
Namur l. 1. c. 6.n.134.c.7.n. 64.l.3.c.3.n.160.
Naſſau l.1.c.7.n.135.139.l.3. c.3.n.145.
Nederwijck l.3.c.3.n.266.
Nedoncel l.3.c.3.n.264.
Neëlle l.1.c.4.n.9.46.c. 6. n. 128.& conſequenter.
Neve l.1.c.7.n.142.
Neufchaſtel l.1.c.2.n.15.
Nievelt l.3.c.3.n.301.
Nieulant l.3.c 9.n.12.
Nieuwenbrugghe lib. 3.c.3. n.97.
Nievele lib. 1. c. 4.n.10.l.2. c.13.n.5.l.3.c.3.n.105.110.
Nivers l.1.c.6.n.134.
Northout l.1.c.9.n.54.
Noyelles l. 1.c.9.n.56.

O.

OFfemont l.1.c.6.n.145.
Ophem l.3.c. 2. n.3.c.3. n.78.79.80.
Orange l.1.c.7.n.135.169.& conſequenter l.3.c.3.n.46.
Os l.2.c.5.n.2.c.19.
Oſt lib.1.c.7.n.114.l.2. c. 5. n.20.
Oſtende l.3.c.2.n.82.
Otteren l.2.c.5.n.20.
Oudenem l.1.c.9.n.34.
Oudenhove l.1.c.9.n.29.l.3 c.3.n.111.130.246.
Overmeere l.3.c.3.n.98.101. 102.162.
Oyenbrugghe l.3.c.3.n.84.

P.

PAce l.1.c.7.n.208.
Pels l.3.c.3.n.113.
Penneman l.1.c.13.n.5.
Pethem l.3.c.3.n.18.
Picavet l.3.c.3.n.76.
Pincy l.3.c.3.n.195.
Pieters lib.1.c.9.n. 4.l.2.c.6. n.9.
Pipenpoy l.1.c.6.n.134.
Pointe l.1.c.9.n.12.
Pointinc l.1.c.9.n.12.
Ponterave l.3.c.3.n.270.
Polwyler l.1.c.7.n.156.157.
Pottelsberghe l.1.c. 9. n 44. 49.l.2.c.2.n.65.
Pottere l.1.c.9.n.57.
Praet l.3.c.3.n.145.
Prooſt lib.1.c.9.n.34.35.36. 37.43.l.3.c.3.n.20.69.
Pruneau l.1.c.7.n. 53.54.
Putte lib.2.cap.6.n.9.l.3.c.3. n.214.

Q.

Queville l. 1.c.9.n.35.

R.

RAmeſdonck l.1.c.6.n.33.
Rantere l.1.c.9.n.39.
Raſſenghem l.1.c.6.n.72.73. 74.c.7.n. 49. l. 3. c.3.n.18. 32.128. 142.143.144.239.
Raveſchoot l.3. c. 3. n.145. 156.
Raveſtein l.3.c.3.n.142.143.
Recourt l.3.c.3.n.298.
Rennenbergh l.2.c.2.n.61.
Renthy l.1.c.7.n.98.
Requeſenes l.1.c.7.n. 154.
Reyghersvliet l. 1.c.6.n.73.
Ridders l.2.c.5.n.19.
Robais l.3.c.3.n.156.
Rode l.3.c.3.n.202.
Rodoan l.1.c.5.n.71.
Roelants l. 1. c. 7.n. 153.l.3. c.3.n.86.
Roeſſelaere l.3.c.3.n.18.
Roſſin l.3.c.3.n.77.
Rokeghem l.3.c.5.n.2.
Romerſwaele l. 3. c.3.n.82. c.3.n.145.
Rops l.1.c.9.n 44.
Roſenbos l.1.c.7.n.111.
Royen l.1.c.7.n.136.185.c.9. n.43.44.l.3.c.2.n.82.
Rous l.1.c.6.n.42.
Rubenpre l.3.c.3.n.260.264
Ruter l.2.c.2.n.42.
Rijcke l.3.c.2.n.3.c.3.n.282.
Rijckenburgh l.3.c.3.n.156.
Rijhove l. 1. c. 7.n.160.161. 162. 190 & conſequenter.
Rijm l.1.c.9. n. 13.& conſequenter l. 3.c.3.n.192.

S.

SAelaert l.1.c.9.n.22.28.31
Saeghere l.3.c.6.n.10.
Saemſlach l.3.c.3.n.145.284.
Saint-Omer lib.3.c.3.n.294. 298.
Saint-pol l.1.c.6.n.164.
Salis bery l.1.c.6.n.86.
Samillan l.2.c.7.n.3.
Sanders l.3.c.3.n.205.
Sarrebruſſe l.3.c.3.n.217.
Sauvage l.1.c.7.n.49.
Sbiën l.2.c.6.n.9.
Sbots l.2.c.7.n.3.
Schendelbeke l.3.c.7.n.7.
Scheppere l.1.c.7.n.160.
Schoorman l.3.c.9.n.
Schoubroeck l.2.c.n.9.
Schouteete lib. 3. c.3.n.126. 253. 258. & conſequenter, c.7.n.14.

Schynclaers l.3.c.3.n.246.
Schuddematte l.1.c.7.n.177.
Sempy l.3.c.3.n.156.
Senghien l.3.c.3.n.156.
Serpieters l.1.c.9.n.40.
Serraets l.3.c.3.n.82.83.84.
Serſanders l.1.c.9.n.47.
Serſimoens l.1.c.9.n.47.
Seſtich l.2.c.2.n.71.
Seton l.1.c.7.n.203.
Sigura l.1.c.7.n.197.200.
Sinnebeke l.1.c.4.n.10.
Slabbaert l.2.c.13.n.5.
Slanghen l.3.c.3.n.247.248.
249.
Smunters l.2.c.6.n.9.
Shaers l.2.c.5.n.19.
Somere l.1.c.7.n.192.
Sonfort l.1.c.9.n.31.
Sonnevelt l.1.c.7.n.177.
Sotteghem l.1.c.6.n.55.69.
72.l.3.c.3.n.126.127.129.
140.195.196.205.214.237
Soyſon l.2.c.6.n.9.
Specken l.1.c.7.n.114.
Spot l.1.c.9.n.41.
Stavele l.3.c.3.n.140.
Steelant l.1.c.7.n.124.c.9.
n.23.49.l.2.c.6.n.9.c.7.n.
3.l.3.c.2.n.43.c.3.n.22.76.
286.c.7.n.8.
Steenhuſe l.3.c.3.n.111.
Steghen l.1.c.9.n.41.
Straeten l.1.c.6.n.19.l.2.c.6.
n.9.l.3.c.3.n.84.
Swaeghen l.3.c.3.n.111.
Sweens l.1.c.10.n.31.
Sweerts l.3.c.3.n.86.

T.

TAſſe l.2.c.5.n.19.
Taxis l.1.c.7.n.208.
Tempel l.1.c.7.n.203.
Temſeke l.3.c.3.n.160.
Tenremonde l.1.c.6.n.4.& conſequenter l.2.c.6.n.3.
6.8.
Thiennes l.3.c.7.n.19.
Thines l.2.c.7.n.3.
Tollinck l.3.c.3.n.284.
Tralle l.3.c.3.n.153.
Treſigny l.3.c.3.n.156.
Trieſt l.1.c.7.n.192.l.2.c.7.
n.3.l.3.c.2.n.82.
Trimoille l.3.c.2.n.40.
Trovilliere l.1.c.9.n.48.49.
Turpin l.3.c.3.n.252.

V.

VAlois l.1.c.6.n.148.c.7.
n.8.174.& conſequẽter l.3.c.3.n.93.
Vaernewijck l.1.c.4.n.10.
c.7.n.30.c.9.n.31.l.3.c.3.
n.69.
Varen l.3.c.6.n.67.
Velde l.2.c.13.n.2.
Veranneman l.1.c.3.n.33.l.
3.c.2.n.82.
Vermeulen l.3.c.2.n.34.
Vermuyden, l.2.c.5.n.2.
Verpletſen l.1.c.7.n.142.l.2.
c.5.n.20.
Verreycken l.1.c.7.n.153.l.
3.c.2.n.5.
Velte l.2.c.7.n.3.
Vffele l.1.c.7.n.139.
Viane l.3.c.3.n.301.
Viefville l.3.c.3.n.264.
Vientem l.1.c.9.n.43.
Villain lib.1.c.7.n.29.c.9.n.
31.l.3.c.2.n.21.74.75.76.
77.78.79.80.81.82.c.3.n.
18.34.131.132.138.& conſequenter 283.c.8.n.29.
Villenove l.1.c.7.n.177.
Virſon l.1.c.7.n.13.16.
Viſſchere l.3.c.3.n.211.
Volmerbeke lib.3.c.3.n.76.
247.
Voorde l.3.c.3.n.245.
Vos l.1.c.9.n.30.l.3.c.3.n.
244.245.246.247.250.
Vranx l.3.c.9.n.1.
Vrient l.1.c.5.n.49.
Vrieſe l.1.c.10.n.33.
Vten-eechoute l.1.c.9.n.57.
Vten-hove l.1.c.n.21.22.22
34.43.l.3.c.2.n.3.c.3.n.97.
121.122.
Vter-zwaene l.1.c.9.n.6.8.
9.l.3.c.2.n.33.

W.

WAele l.3.c.5.n.2.c.7.
n.54.
Waesberghe l.1.c.6.n.190.
c.7.n.142.
Walne l.1.c.6.n.16.
Waſſenaere l.3.c.3.n.302.
Wavrin lib.3.c.2.n.41.c.3.
n.74.
Wedergraete l.3.c.3.n.249.
Wentike l.3.c.3.n.266.
Werchin l.3.c.3.n.156.217.
Wiedeſchoot l.1.c.7.n.64.
Wiele l.3.c.9.n.12.
Wienſe l.2.c.6.n.9.
Wieſe l.3.c.7.n.10.
Wignacourt l.1.c.9.n.52.
Wintre l.3.c.3.n.97.99.
Woeſtijne l.3.c.3.n.252.253
255.257.258.264.
Wouteren l.2.c.5.n.2.
Wijngaert l.3.c.9.n.7.

Y.

YEdeghem l.1.c.9.n.8.40.
55.l.3.c.2.n.33.c.3.n.
289.c.7.n.5.& conſequenter.

Z.

ZAedelaer l.1.c.9.34.
Zantberge l.3.c.2.n.111.
Zeebroeck l.3.c.3.n.18.
Zickele l.1.c.9.n.13.16.
Zuylen l.3.c.3.n.126.
253.c.7.n.14.
Zijpe lib.3.cap.2.n.53.c.3.
n.124.

FINIS.

AD LECTOREM

AMice Lector, per continuam Auctoris abſentiam, & operarum præcipitationem, alibi hic literarum antitheſes, alibi metatheſes, in quibus etjam ſine Mercurio non errabis: quæ autem ſenſum turbant, aut morantur, hîc habe. Lib. 1. cap. 2. num. 12. relevagium libr. *lege* relevagium X. libr. n. 21. poteſt, *lege* poſt. c. 3. n. 13. tantum, *lege* tantam. n. 24. nundinationis *adde*, tempore. c. 6. n 48 fidei. *lege* fieri. n. 83. quaod. *lege* quand. n. 86. viri, *lege* vivi. n. 13. infecta, *lege* infeſta. n. 18. utroque, *lege* ultroque. n. 72. ſacraſino *lege* ſarcaſmo. n. 111. Noſenbos, *lege* Roſenbos. n. 114 feſſi? *lege* feſſis. n 137. meritas, *lege* meritos. n. 137. duram, *lege* durum n. 142. Nerpletſen, *lege* Verpletſen. n. 142 Ludov. van Nivele, *lege* Aegidium Veulekens Canonicum n 185. Lavae, *lege* Laval c. 9. n 34. potiſſimos, *lege* potiſſimas. n. 47. MERCEMERS, *lege* MERCENIERS. n. 55. Bollone, Bollo, *lege* Rollone, Rollo. c 10, n. 24. Guld, *lege* Huld. lib. 2. *titulo* c. 1. invenerit, *lege* invexerit, c. 2. n 2. urbs, *lege* urbis. n 14 VVaſſenbrouck, *lege* Vlaſſenb. c. 3 n. 2. D. Aegidianum, *dele* D. c. 4. n 3. Dominicis Idraquez, *lege* Dominicus Idiaques, c. 6. n. 3. Betuniæ, *lege* Betune. l. 3. c 1 n 1. ſtructum, *lege* ſtructa. c. 2. n. 2 Maerſſaelere, *lege* Marſſelare. n. 7 poſtea, *lege* Paſtor, n. 46. aliqua, *lege* aqua. c. 3, n partione, *lege* partitione. n. 18. Parma, *lege* Arma n. 19. pontem, *lege* pontonem. n. 50. S, Paulli-no, *lege* S. Paulli. n 121. Hetveldiæ. *lege* Eetveldiæ. n. 136. Teneræmondam, *lege* Teneræmondana. n. 138. Domini, *lege* divi. n. 153. freno ſui, *adde* equi, n. 160. Filius erat Alexandri, *præpone*, VValterus, n 170. ſed Lotharingiæ, *lege* ſed & Lothar. n. 180. dux ad eum *adde* debellandum ab I. n. 192. Scaldis *lege* Schædis, n. 197. habeat, *adde* in venientibus. n. 202. nuperi, *lege* nuper, n. 203. quondam, *lege* quodam n. 213. ſigno *lege* ligno. n. 218. Hoc finis, *lege* Hæc finis. n. 227. petione, *lege* petitione. n. 233. illud, *lege* illum. n. 241. Maerſchaeck, *lege* Maerſchalck c 5. n. 1. Boraria, *lege* Bonaria c. 7. n. 12. Marike, *lege* Marcke. n. 54. occiduo, *lege* octiduo. c. 8. n. 3. anno, *lege* banno. *Coronid.* n. 3. loco, *lege* Loo. n. 12, virum, *lege* vivum.

A01 1474685

2 3